

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

Vol. 4 No. 2 (May – August 2019)

P-ISSN : 2465-5503

E-ISSN : 2630-0524

● วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปรัชญา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ การศึกษา เชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม) วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

(2)

The Journal of MCU Buddhapanya Review is an academic journal published twice a year (1st issue January - April, 2nd issue May – August, 3rd issue September - December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All submitted manuscripts must be Reviewed by at least two experts via the double-blinded review system. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Buddhapanya Review, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Buddhapanya Review including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Buddhapanya Review are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

- **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

- **Owner**

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

- **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912 <http://www.rk.mcu.ac.th>

Email: journalbudpan@gmail.com

- **Office**

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

Tel/Fax: + 66 34 326 912 <http://www.rk.mcu.ac.th>

Email: journalbudpan@gmail.com

(3)

● **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี	The Rector
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	Vice-Rector for Administration
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	Vice-Rector for Academic Affairs
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	Vice-Rector for General Affairs
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	Dean, Graduate School
คณบดีคณะพุทธศาสตร์	Dean, Faculty of Buddhism
คณบดีคณะสังคมศาสตร์	Dean, Faculty of Social Sciences
คณบดีคณะครุศาสตร์	Dean, Faculty of Education
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	Director, Buddhist Research Institute
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี	Director, Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

● **บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินทปถุญโญ, รศ.ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	Ven. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
---	---

● **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	Ven. Dr. Phralalad Somchai Payogo, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
--	---

● **ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editors)**

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	Ven. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
---	--

● กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ,
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

รศ.ดร.มานพ นักการเรือน,
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Assoc. Prof. Dr. Manop Nakkanrian,
Mahamakut Buddhist University

รศ.ดร.สิริกอร์ กาญจนสุนทร,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.,
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Assoc. Prof. Dr. Sirikorn
Kanchanasoonthorn, Kasetsart University
Ven. Assistant Professor Dr. Phramaha
Maghavin Purisuttamo,

ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว,
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Mahamakut Buddhist University
Asst. Prof. Dr. Pramote Yotkaew,
Suan Dusit University

ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศีลาคม,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Asst. Prof. Dr. Krairoek Silakom,
Udon Thani Rajabhat University

ผศ.ดร. อำนาจ ยอดทอง,
มหาวิทยาลัยมหิดล

Asst. Prof. Dr. Amnat Yodthong,
Mahidol University

ผศ.วรญา ทองอ่อน,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Asst. Prof. Woraya Thong-oon,
Nakhon Pathom Rajabhat University

Dr.Chai Ching Ton,

Dr. Chai Ching Ton,

Mae Fah Luang University

Mae Fah Luang University

● ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

อธิการบดี

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์

พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร.

คณะพุทธศาสตร์

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

พระมหาพรชัย สิริวโร, ผศ.ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.

คณะพุทธศาสตร์

พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺตโย, ดร.
 พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.
 พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, ดร.
 พระถนิต วฑฺฒโน, ดร.
 พระมหาวีรวิชฌ์ วรินโท, ดร.
 พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ดร.
 พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญฺโญ, ดร.
 ศ.ดร.สมภาร พรหมทา
 ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง
 ศ.ดร.จ๋านงค์ อติวัฒน์สิทธิ
 รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
 รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
 รศ.ดร.โกนิภูฎ์ ศรีทอง
 ผศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ
 ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง
 ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล
 ดร.ลำพอง กลมกุล

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 วิทยาเขตเชียงใหม่
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 คณะสังคมศาสตร์
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 ศูนย์อาเซียนศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิจารย์รส, รศ.ดร.
 พระมหามหาวินทร์ ปรีสุตตโม, ผศ.ดร.
 ศ.พล.ต.ต.ดร.วีรพล กุลบุตร
 ศ.ดร.เดือน คำดี
 รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล
 รศ.พ.ต.อ.ดร.นพรุจ ศักดิ์ศิริ
 รศ.พ.ต.อ.ดร.ปราโมทย์ นุชสำเนียง
 รศ.ดร.บัญญัติ ศิริธนาวงศ์
 รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ
 รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์
 รศ.ดร.มานพ นักการเรียน
 รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(6)

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.สิทธิพันธ์ พุทธหนู	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.เฉลิมพล ศรีหงส์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.มาเรียม นิลพันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสำเนียง	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผศ.ดร.กั้วล คัชฉิมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ญาณกร ไท้ประยูร	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร.ประกอบ ไชยบุญทัน	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ดร.ภูมิภควิธจ ภูมิพงศ์คชศร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง
Prof.Dr.Pankaj Srivastava	Mortal Nehru National Institute of Technology, India
Ven. Dr.Budi Utomo	Samaratungga Buddhist College, Indonesia
Dr.Chai Ching Ton	Mae Fah Luang University

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม, ดร.

พระครูสังฆรักษ์พงษ์พันธ์ วิสวโร

● ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ

ดร. แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย

ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล

● ฝ่ายนิติกร

ดร. พัชรารัตน์ ศุภภะ

ผศ.ดร. ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

● พิสูจน์อักษร

พระครูปฐมธีรวัฒน์

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนทูปโม

พระครูปลัดพงษ์พันธ์ ขนดีโสภโณ

ศิริดา เก่งสาคร

ณัชชา ญัฐโชติภคิน

● ศิลปกรรม

วีรพงศ์ เมืองจันทร์

● ฝ่ายสมาชิก

พิชชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช

ขวัญใจ มีถาวร

กมลพร คิมแหน

● กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปี 2562 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารประกอบด้วย บทความจำนวน 15 เรื่อง กองบรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจดังนี้

เกษตรประณีต : องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ โดย ธวัชชัย เฟ็งพินิจ, ขวลิต สวัสดิ์ผล, นที เพชรสุทธิธนสาร และ พิมพ์ชนก วัดทอง การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกษตรประณีตและการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 เครือข่าย ในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และอำนาจเจริญ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรกรต้นแบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก 97 คน สนทนากลุ่ม 10 กลุ่ม ผู้เข้าร่วม 75 คน บางคนมากกว่า 1 ครั้ง และประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 205 คน ระยะเวลารวม 12 เดือน

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดย ศรัณย์ภัทร์ หลายชั้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร และข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 131 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดย พิชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช และ พระมหาวิริษณ์ วรินโท การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม วิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง 312 คน จากประชากรทั้งหมด 1,402 คน โดยใช้สูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท เพื่อทำการศึกษาผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี โดย พระสาโรจน์ กิตติสมปนโน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ และวิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์นั้น มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ทั้งการอบรมสั่งสอน การจัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครูและบุคลากร สามารถสร้างเด็กนักเรียนให้มีคุณลักษณะมีภูมิรัฐภูมิธรรม สร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน จนได้รับยกย่องให้เป็นสถานศึกษาที่ปลูกฝังความดีแก่บุคคลและชุมชนมากมาย รวมถึงนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสุข และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ได้อย่างเหมาะสม

เศรษฐศาสตร์การเมืองในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทกรณีศึกษาตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดย ณัฐธิดา เย็นบำรุง และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท และ ศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของการเป็นพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ใช้กรณีศึกษาตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม กลุ่มทุน และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในคลองสาม และข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น โดย เดชณรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์, สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, ดิน ปรัชญพทุทธิ และ นิพนธ์ โขะเฮง งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาพัฒนาการ การจัดตั้ง การดำรงอยู่และการปรับตัว การเปรียบเทียบของพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคพรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคภูมิใจไทยที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นการวิจัยคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกเจาะจง กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางการเมืองซึ่งอยู่ในพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค และการสนทนากลุ่มเครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ระเบียบวิธีวิจัย

กองบรรณาธิการวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความทางให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น สำหรับท่านที่จะส่งบทความลงตีพิมพ์ขอให้ปฏิบัติตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน กรุณาปรับเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ (ดูรายละเอียดในคำแนะนำสำหรับผู้เขียน) เพื่อพัฒนาวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูลในระดับนานาชาติต่อไป

(10)

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย (Research Articles)

The Behavior of Use Social Media to Prevent and Tackle Corruption of Youth in The Central Region <i>Promphak Bungbua and Sugree Rodphothong</i>	1-14
ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี: Work Morale of the Sub-division 1 Special Training Division Police Officers, Phetchaburi Province <i>ศรัณย์ภัทร์ หลายชั้น: Sarunphat Hlaichan</i>	15-30
การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม: Self-practice According to Puññakiriya-vatthu Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province <i>พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช และ พระมหาวีรวิชฌ์ วรินโฑ: Pichanan Techprasittivanich and Phramaha Weeratis Varinto</i>	31-44
รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย: Marketing Model of Online Business in Thailand <i>ประทีนร์ ชันทอง และ ธนากร ธนาธารชูโชติ: Pratin Khanthong and Thanakorn Thanathanchuchot</i>	45-56
วิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี: An Analysis of Teaching Method by Means of Buddhist Way of Khuangnai Charoenrat School, Khuangnai Sub-District, Khuangnai District, Ubon Ratchathani Province <i>พระสาโรจน์ กิตติสมปนโน: Phra Sarot Kittisampanno</i>	57-68
เศรษฐศาสตร์การเมืองในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทกรณีศึกษาตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี: The Political Economy of Peri – Urban: The case of Khong Sam, Klong Luang District Pathumthani <i>ณัฐธิดา เย็นบำรุง และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: Nuttida Yenbumrung and Pitch Pongsawat</i>	69-82

- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋ว
ภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภค
ในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลปริมณฑล: The
Confirmatory Factor Analysis of Factors Influencing Purchase
Intention of Movie Tickets Via Application of The Consumer in
Bangkok and Metropolitan Region 83-98
สุดาทิพย์ สันทนาประสิทธิ์ และสมชาย เล็กเจริญ
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค KWL
Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: The Development of the
Reading Comprehension Achievement Using Learning Management
with KWL PLUS Technique for Mathayomsuksa 3 Students 99-114
มาลินี สุทธิเวช: Malinee Suttwet
- ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับการทำรัฐประหารในการเมืองไทย: 115-132
The relationship between Astrology and military coup in Thailand
*ขวัญเรือน พันธพิระพิชัย และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์: Kwanruen Panpeerapit,
Pitch Pongsawat*
- ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน: Performance 133-154
Effectiveness of the Village Committee
*ศิลาชัย จันทร์มีศรี, อุษณี มงคลพิทักษ์สุข และ สุกัลยา ปริญญากุล:
Sinlapachai Janmeesr, iUsanee Mongkolpitaksuk and Sukulya
Parinyokul*
- พัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมือง ที่ก่อตั้งโดย
กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น: Development Establishment Existence and 155-168
Adjustment of Political Parties Founded by Local Politician Groups
*เดชนรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์, สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, ดิน ปรัชญพฤทธิ์ และนิพนธ์
โชะเฮง: Dechnarong Phaiboolnanthaphong, Suraphan
Thabsuwan, Tin Prachyapruit and Nipon Soeheng*
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 5: The Development of Critical Reading Skills for Online Texts
Using Collaborative Learning with Jigsaw Techique 2 of 169-182
Mathayom sukxa five students
อุมาพร บัวศรี: Umaporn Buasri

- โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์
ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: 183-196
Causal Relationship Model of Intention to watch video Streaming
Netflix of Consumer in Bangkok and Metropolitan Region
อลงกรณ์ ชาวสกุล และ สมชาย เล็กเจริญ:
Alongkorn Chaowasaku and Somchai Lekcharoen
- ความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น: Relations of Urban 197-208
Development and Local Government: Case Study of Phuket City,
Thailand
สุดรัก หนูนิ่ม และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์:
Sudrag Noonim and Pitch Pongsawat
- เกษตรประณีต : องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ: 209-224
Elaborate Agriculture: Knowledge and Farmer Model Development
ธวัชชัย เพ็งพิณีจ, ชาวลิต สวัสดิ์ผล, นที เพชรสุทธีธนสาร และ พิมพ์ชนก วัตทอง:
*Thawadchai Pengpinit, Chavalit Sawatphol, Natee Petsuttithanasan
and Pimchanok Wathong*
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจสมุปปาทกับการบรรลุธรรม: Analytical 225-236
Study the Relationship of Dependent Origination with
Enlightenment in Theravada Buddhism
พระสาทิพย์ อนาลโย, และ พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี:
Phra Sathip Analyo, and Phramaha Kwanchai Kittimethi
- ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนา ในการ 237-253
จัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3:
Results of Analytical Thinking Skills Development Using Lanna
Traditional Games in “Moderate Class, More Knowledge” Activities
Provision For Prathomsuksa 3 Students
อรุณี บุญญาอนุกุล: Arunee Boonyanukul
- การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 253-266
ตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย: Creative space design A case study of
Rajamangala University Of Technology Tawan-Ok Uthenthawai
Campus
ชัตติพงษ์ ดั่งวงสำราญ: Khattipong Duangsamran

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อชีวิตที่ดีในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน: 267-284
The Integration of Good Governance to the Good Life in Thailand's
Current Society
พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี และ พระมหาวีรวิชฌ์ วรินทร์โท:
*Phramaha Khwanchai Hemprapai Kittimethi and
Phramaha Weeratis Varinto*
- การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในบริบทอนาคตแรงงานไทยในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล 285-298
วีณา พึ่งวิวัฒน์นิกุล: *Weena Phungviwatnikul*

The Behavior of Use Social Media to Prevent and Tackle Corruption of Youth in the Central Region*

¹Prompak Buengbua and ²Sugree Rodphothong

Research Department, Rattabundit University

¹E-mail: prompakk@hotmail.com

Abstract

This research aims to study the behaviors of use social media to prevent and tackle corruption of youths in the central region of Thailand. The researchers employed questionnaires to collect the data from 2,200 youths aged between 15-25 years. The research found that Facebook was the most social media users in the youths' daily life. The best social media should present new contents consistently. The samples of the study wanted to be trained in social media using skills. The best online social media the samples wanted to receive the information related to preventing and fixing corruption from is Facebook. They also wanted the online social media to present information related to corruption prevention and tackle as the daily news.

Keywords: Social Media; Corruption; Youth; the Central Region

*Received April 10 2019; Revised April 22 2019; Accepted August 22, 2019

Introduction

Corruption is the problem faced the nation and the world for a long time. Many organizations in Thailand and international have been trying to prevent and suppress corruption; the members of the United Nations (UN) therefore negotiated the treaty called the United Nations Convention against Corruption (CoSP) in 2003 that aimed to prevent and suppress corruption. Thailand has ratified to be one of the state parties of the convention in 2011 with the strong intention to promote anti-corruption practices throughout the country. The implementation of the CoSP consequently benefits the country's law enforcement sectors in working with other parties to investigate, trial, forfeiture of property, and indict the culprits. This definitely will enhance the social and political stabilities of the country in the future (Office of the Educational Council, 2012).

According to the Council of Europe, corruption is using the state power for private gain, bribery, and misbehaviors of the officials both in government and private organizations (Wannakowit, 2011). In Thailand, corruption was once recognized as malversation meaning the abuse of official functions to gain personal or group benefits as well as using the connections or the conflicts between personal interest and public interest to facilitate oneself and imitates (Wichitwathakan and Anukaensai, 2009). There are many forms of corruption such as using the power of the one to take advantage for oneself or friends, concealing, revealing, or distorting some information to gain private interest as well as using the legal loopholes to make personal profit, and etc. (Royal Institute, 2012). Corruption or malversation is the reason for the negative impacts on society, economy, politic, culture, and lifestyle of people. Unavoidably, it is undermining the stability of the nation.

According to the ranking of Corruption Perceptions Index (CPI) conducted by Transparency International or TI in 2012, it was found that Thailand was in the corruption crisis and the problem tended to be worse because of the complicated context that has been obstructing the prosecution to the culprits (Prasart Pongsiwapai, 2014). Moreover, the survey in 3,559 Thai citizens conducted

by Suan Dusit Poll revealed that most of the key informant agreed that Thai people featured a low level of transparency because of the social value had changed and people are valued by objects. We can see that corruption rooted in every circle. The informants pointed out that the main reason for the corruption growth was selfishness, greed, and passion as well as the poor cultivation of morals in children. They also agreed that it was time to raise the awareness of honesty in Thai society since the country had been declining and this would possibly lead to troubles e.g. wrong social value in teenagers. Families, parents, adults, schools, and teachers have to be responsible to cultivate honesty value in children (Suan Dusit Rajabhat University A, 2015)

Besides, the study conducted by Khon Thai Foundation in the project called “Khon Thai” Monitor 2014: Voice of Youth (Youth Today) interviewing 4,000 Thai teenagers aged 15 – 24 years throughout the country the aspects included lifestyles, attitudes, behaviors, needs, and opinion about corruption revealed that 81% of the teenagers cheated in the examinations, 63% of them helped their friends to skip the classes by signing their friends’ name in the book of attendance or ask their friends to do so, and 18 % of them offered the bribe to the police to avoid the police summons. Most of these teenagers did not feel guilty about the above actions; 75% of them felt that cheating was a bit wrong or not wrong meanwhile 38% of them felt the same in giving the bribe to the police to avoid the summons. Furthermore, in the fictitious situation that the teenagers failed the examination to get the driving license, a quarter of the teenagers agreed to pay 500 baht bribe to the officers to get the license (Khon Thai Foundation, 2014).

The previously mentioned circumstance reflects that corruption has rooted deeply in Thai society for a long time. Samrit Yossomsak (2006) stated that corruption is one of the major problems extremely affecting the development of the country. The problem has existed for many years in every field in Thai society and related to lifestyle of Thai citizens. In other words, corruption is a part of Thai culture and it seems to enrage to teenagers who are the main power and the hope for the development of the nation. There is a lot of evidence showing that Thai corruption is normal and acceptable. Some of them even experienced

4 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

corrupting. This is the anxious situation that urgently needs to be prevented and fixed before it is normalized to be a part of the teenager's lifestyle that would severely affect themselves and society.

Thus, every section in the society should work together to prevent and get rid of corruption, promote transparency in Thai society, and provide a better quality of life. It starts with the youths and one of the most powerful tools are communicating right to them as communication is main tool of socialization. The more complicated society is, communication is more important.

Nevertheless, it is necessary to use the right way of communication that access the youth easily. The most suitable one is online communication including data, information technology, photos, multimedia, digital media, or electric media that are interactive and shareable via internet or telephone networks. It is easy for everyone to communicate, present, share, and spread out information to the public by using personal PCs, notebooks, tablets, or smartphones. As a result, the social network is created by communication between people around the world (Ministry of Information and Communication Technology, 2013). In addition, Thai youths spend quite a lot of time on the online social media; the study of Bangkok University (Bangkok Poll) in the topic of "Daily life of youths in the age of online media" collecting the data from the 1,186 youths in Bangkok and nearby provinces indicated that 32.6% of the youths averagely spent their time for online media or online society 3 – 4 hours a day, 19.7% of them spent their time on social media 1 – 2 hours a day, and 17.1% of them spent 5 – 7 hours a day on the social media. This confirms that sending messages to the youths via online social media is the most effective way in this age of information technology, especially the information related to corruption and malversation that need to be more informative and practical.

Objectives

1. To explore the online social media user behavior that helps to prevent and solve the problem of corruption in the group of youths living in the central region of Thailand

2. To explore the needs of online social media to prevent or to solve the problem of corruption in the group of youths living in the central region of Thailand

Review of Literature

Concepts relating to corruption

The scholars have defined corruption as the followings:

Natepanna Yarirat (2006) stated that corruption was any method or action that a person used to gain unfair private interest and there would be the victims from such action e.g. telling a lie to covert the fact, using tricks to cheat others, or action of a person or group of people to gain money, benefits, any other services by cheating, concealing the fact, or other manners against the rules or regulations in the organizations.

From the above definition, the fraud or taking advantage from property or services of the organization where a person is working for that does not cover the benefits of people outside the organization such as fraud done the customers not affecting the organization in terms of property and reputation or fraud between people without connivance of the organization show that a person lack of morality, not the organization.

The actions reflect corruption in the organizations includes embezzlement of property in the organizations, espionage of stuff in the companies or factories, stealing the property for sale, creating false evident e.g. document of issue materials or money, forgery signatures or documents, receiving bribery from others, or leaving to working with the competitive company and reveal the confidential information of the ex-company to the enemy.

The hypothesis of corruption is originated by different factors. It can take place everywhere, in every age, every educational background, and every commanding level. Cheating people are clever and cautious beyond our imagination. Corruption takes place in the situation that contributes people to corrupt e.g. the society full of materialism or consumerism. These circumstances motivate people to cheat, to conspire to cheat and to conceal cheating.

6 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

Ussana Pattaramontri (2006) defined corruption as any method or action of any person with the intention to gain unfair benefits and there was always a victim affected by that action including telling a lie to conceal the truth or using trickery to betray others.

Sinlapaporn Srichanpet and Thammarat Torpipat (1998) stated that corruption is a dishonest action intending to betray for the benefits against the laws for one or others. It includes distorting the truth. Besides, it also means the misusing of resources in the organization for the private gain of the executives, staff or others.

The study of corruption in the Thai government organization in 2001 revealed the particularities of corruption as the followings:

1. Corruption is the minor culture of a group of people.
2. Corruption has the appropriate way to exist and grow.
3. Corruption can be done in many ways.
4. Corruption is complicated and hard to understand thoroughly.
5. Corruption features violating, avoiding, distorting, motivating, claiming, intimidating, detaining, defaming for the benefit of a person or group of people.
6. Corruption is the consent, connivance, neglecting or not performing the duty, embezzling the government properties, and counterfeiting or any false actions
7. Using the power of the position to act or neglect, force, motivate and ask for properties or benefits for one and others.
8. The commitment to the officials is the act of corruption performed by a natural person.
9. The actions against morals or ethics, for example, the case that the senior soldiers ordering the draftees or the officials to work for their personal affairs or getting returns from their positions.

Concepts of Online Media

Online media is an electric media facilitating communication between the senders and the receivers via online media every time and everywhere. It also

contributes to the interactions between the senders and the receivers; or even between the receivers themselves. The members of online society feature types of interaction and social network. The followings are the definition of online society by scholars:

The Royal Institute (2011) defined online social network as a group of people communicating via social media. Apart from sharing news and information, they also join activities they are interested together.

Natthaporn Makudomlap (2011) pointed out that online media was a social network on the internet where users share their common interests, stories, and experiences in websites as the channel for communication.

Tippawan Khanthana (2011) said that online society was the society connected by the internet. It focuses on creating social relationship between people who share common interest, favors, ideology, or doing activities together via the website where they can interact with each other.

It could say that online society is a group of people using online media to share what they are interested, photos, VDO clips, information, messages, or to start the conversation via Social Network Sites including web boards, Facebook, or Twitter.

Methodology

Population and Samples

The population in this study was the youths aging 15 – 25 years old living in the central part of Thailand and using at least 5 hours online social media weekly from the central provinces of Thailand including Angthong, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Bangkok, Chainat, Kampeangpet, Lopburi, Nakhon Nayok, Nakhon Sawan, Nonthaburi, Pathumthani, Petchaboon, Pichit, Pitsanulok, Sukhothai, Samutprakarn, Samutsakorn, Samutsongkram, Saraburi, Singburi, Supanburi, and Utaithani.

The samples were the youths aging 15 – 25 years old in the central province of Thailand who spent at least 5 hours a week on online social media, the population was uncertain. The researchers randomly selected the samples

8 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

by cluster random sampling by setting the equal ratio of the samples in each province at 100 youths in each province, total 2,200 youths in 22 provinces.

Research Instrument

The research instrument employed in this study was the questionnaire of behaviors and needs of the youths in the central provinces of Thailand to use online social media to prevent and tackle corruption which could be divided into 3 parts including:

Part 1: The behaviors and needs of the youths to use online social media to receive news and information to prevent and tackle corruption. The questionnaire features 26 questions with the answers to select.

Part 2: The questionnaire of 15 questions with 5 level of Likert scales

Part 3: Questionnaire in the perception of solution to prevent and tackle the corruption which is 20 questions with 5 level rating scales.

Data Collection

The researchers collected data from the youths in the central provinces by accidental random. The researchers visited every province and spent 2 months to complete data collection.

Data Analysis

The statistic used in this study is the descriptive statistic to primary analyze the data and to explain the characteristics of what needed to explore including the maximum value, the minimum value, percentage, mean, and standard deviation.

Results

Most of the samples were female, 1,294 or 58.8%, male, 906 or 41.2%. The majority of them aged 19 – 21 years old, 976 or 44.4%, 22 – 25 years old, 29.9%, 15 – 18 years old 24.0%, and unidentified age 1.7%. They were mostly university students, 969 or 44.0%, secondary students, 16.8%, graduates, 16.0%, and unidentified educational level, 8.9%. There were 1,462 samples, 67.8% who were the students, 8.1% of them own private business, 4.7% of them working in state enterprises, and 9.2% of them did not mention about their occupations.

It is found that the samples mostly use Facebook 26.4%, Line 23.4%, Youtube, 18.4% and Instagram, 12.8% respectively. The use of smartphones to connect to social media, 43.1%, followed by computers, 21.8%, notebooks, 20.5%, and tablet, 13.7% respectively. There was 80.4% of the samples used social media every day, 7.8% of them used social media 5 – 6 days a week, 5.2% of the samples spent 3-4 days a week on social media, and 4.7% of them rarely connected the social media. There was 70.0 % of the samples having more than 3-year experience in online social media, 23.0% of them had 1 – 3year experience, 5.9% of the samples having less than 1 online social media experience respectively. The majority of the samples spent more than 3 hours on online social media each day, 63.3%, more than 2 - 3 hours, 13.7%, more than 1 – 2 hours, 11.3%, and 30 minutes – 1 hour, 8.0% respectively. The samples always use online social media during 4.00 p.m. – 8.00 p.m., 25.6%, 12.00 a.m. – 4.00 p.m., 25.0%, 8.00 a.m. – 12.00 a.m. 23.4%, and 8.00 p.m. – 12.00 p.m., 19.2%.

There were 31.9% of the samples using online social media at home. Meanwhile, 25.1% of them spending time on online social media via smartphones, schools, and internet cafes for 25.1%, 19.6%, and 13.4% respectively. The online media was mostly used to connect with friends, 43.1%, families, 30.8%, schools, 17.7% and strangers, 8.4%. Besides, it is found that the samples used the online social media as the learning channel or expanding learning opportunity, 22.7%, develop self-learning, 20.9%, promote learning beyond classroom, 14.1% and increase more learning channel, 13.1%. The online social media was a channel for them to connect with friends, 19.3%, update personal information and pictures, 17.4%, finding new friends and following the news of artists and celebrities, 10.2% respectively.

According to the opinions of the samples, the good online media should be the source of new information, 19.7%, the information from the online media should be practical, 18.2%, the information should be correct, 14.2%, and the information should be easy to understand, 11.2%, respectively. To promote the usage of online social media, the majority of the samples felt that training was the best way to promote effective and appropriate use of online social media,

10 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

34.2%, provide the activities to promote online social media between the youths and their parents, 25.6%, provide the area where the youths can use online social media in a safe and creative ways (White Internet Area), 18.3%, and build up online social media learning network under the concept of “Friends teach friends” to create the learning society, 15.25%, respectively.

Apart from these, the interview with the experts in corruption prevention and tackle, it is found that 90.8% of the school included the subject focusing on corruption prevention and tackle, while 9.1% of the schools did not provide such subject for their students. In the schools or university where the samples are studying, 86.0% of the schools launched activities to promote corruption prevention and tackle for their students, meanwhile, 13.9% of the schools do not provide any anti-corruption campaign for their students. Furthermore, it is found that in the schools the samples studying, there were the discussions and opinion sharing about corruption prevention and tackle, 87.0%, however there were 12.8% of the schools where discussions, opinion sharing related to anti-corruption campaign never take place. Most of the samples followed the news related to corruption and corruption prevention and tackle, 87.4%, while 12.6% of them are not interested in such news.

The majority of the samples experienced or heard about corruption in government officers, 12.4%, policy corruption, bias using of policy, laws, rules, and regulations, 12.3%, giving and offering bribery, 9.9%, and extortion and offering temptations, 9.5%, respectively. Moreover, only 2.7% of the samples have heard about corruption by the destruction of government power investigation system. Most of them followed the news related to corruption on TV, 28.9%, newspaper, 21.6%, internet, 19.8%, and online social network, 16.0%, respectively. The online social media that the samples acknowledge news of corruption were Facebook, 26.2%, followed by Youtube, 19.1%, Instagram, 18.7%, and Line, 14.4%, respectively. The samples wanted the sources of the news to present the corruption news as the daily news, 40.3%, as the tales, 22.8%, as the academic content, 19.6%, and as the case study, respectively.

Discussion

From the result of the study in online social media user behavior, it is found that the majority of the youths living in the central part of Thailand used several types of online social media including Facebook, Line, Youtube, and Instagram. They connected to those online social media via smartphones, computers, notebooks, and tablets daily for more than 3 hours during the day. As the most frequently used online social media, Facebook gains popularity because of the concept to build the community of old friends as well as finding new friends. The application features interaction via messages comments and it also manages the close communication that the users can experience (Boyd and Ellison, 2007 referred in Kasemchainan, 2011). Similar to Williamson (2013 referred in Wichitboonyarak, 2011) stated that online social media was a tool working on the internet that people could access, coordinated, and interacted with others such as people or businesses as they had selected. Online social media can be divided into several categories including Blogging, Twitter and Microblogging, Social Networking, and Media Sharing. The reasons that these online social media are getting more popular are that they are easy to use, reach a large number of people, and fast to interact and share opinion. Moreover, the content shared in these online social media are diverse and the consistent development of communication technology and internet (Wichitboonyarak, 2011). This is correspondent to the study of Siam Internet Poll Research Centre in communication through online social media of the youths in Bangkok, the samples of the study were 1,135 youths aging 15 – 25 years old. The result of the study reveals that 5 important reasons the samples used online social media were large target accessible in the same time and in a short time, 88.14%, no travel needed but connected to several groups of people at the same time, 87.02%, having varied communicating channels, 83.65%, being able to send pictures, VDO clips, messages, 82.37%, and free, 80.29%. The online social networks which are most popular among the samples were Facebook, 80.26%, Twitter, 76.92%, and Youtube, 71.37% (Daily News, 2013).

12 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

The samples used online social media to connect with people they know, update personal information, photos, find new friends, and follow news about their favorite artist and celebrities with the intention to show people their personal interests. This is similar to the concept related to communication behavior indicating that communicating behavior of people was influenced by thoughts, feelings, and emotions. Expressing the feeling to friends in the same social network is a response to the mental need of people on the basic interest of people agreed to be in the same social network, therefore, communication could take place effectively as well as self-acceptance of people in the network.

In addition, even there were contents or subjects related to corruption prevention and tackle in schools or universities, most of the youths did not realize bad effects of corruption because of the changing social value that people paid more attention to objects. It could say that corruption took place in every circle of society. Children have not been cultivated in anti-corruption. Hence, it is the responsibility of families, parents, schools, and teachers to implant honesty in their children. In same way, Dusit Poll's survey in opinion of 2,032 parents, teachers, and citizens nationwide revealed that most of the corruption in Thai youths were related to cheating on examinations or copying homework. The possible reasons for such behaviour are the more extravagant society and environment, therefore, adults have to be to role model for the youths to live in the honest way (Suan Dusit Rajabhat University, 2012)

Recommendations

Recommendations for Practice

1. The academic institutes can use this study as the guideline to develop the curriculum raising awareness of corruption prevention and tackle in youths studying in secondary schools to university. The key is that the teachers have to realize the bad effects of corruption on the country and provide anti-corruption activities to raise awareness among the students consistently.

2. Marketers or public relation officers working on spreading the news via online media have to the platform for information presentation that directly reach

the samples and the presentation should be done consistently as a part of the youths' routine.

3. Both government and private sectors have to be responsible for giving information related to anti-corruption campaign not only to the online media, but also the original media such as radio stations, TV channels, or newspapers.

4. Promoting the learning of Self Sufficiency Economy that possibly prevents the youths from materialism the origin of corruption. This is time-consuming and has to be done consecutively in every system of the society under the strong connection between the Sender and the Receiver in every part of the society.

Recommendation for Further Study

There should be the follow-up study in every 3 – 5 year due to social context and youths possibly changed by the future communication technology, therefore, the further study should be done in the different groups of youth.

Acknowledgment

Thank you, Political Development Council, Phra Pok Klao Institute for supporting researching fund for the Study of Cultivation for Corruption Prevention and Tackle by Online Social Media in the Youths Living in the Central Part of Thailand; this journal is a part of the study.

References

- Wichitwathakarn, J. and Anukaensai, K. (2008). *Get up to Corruption Vol. A-Z*. 2nd Edition. Bangkok: The Consultant Committee of Moral and Good Governance Promotion and Corruption Prevention, Council of National Security.
- Wannakowit, T. (2011). *Experiences from the Training of Corruption Route in University of Toulouse 1 Capitole France*. [Online] Retrieved from: http://www.library.coj.go.th/Article/data/courtP2555_6_6_3.pdf [24 September 2014]

14 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

- Pongsiwaphai, P. (2014). Corruption Prevention, NACC entitled provincial committee to suppress corruption. *Gujarat Pamphlet Year 14* Vol. 50 January – March 2014 Edition: 28.
- Wichitboonyarak. P. (2011) Online Social Media: The Media of Future. *Journal of Executives* 31 (4): 99-103.
- Khon Thai Foundation. (2014). *The Monitor of Thais Research 2014 Voice of Thai Youths*. [Online].
- Suan Dusit Rajabhat, University Suan Dusit Poll A. (2012). *Suan Dusit Poll in “Corruption” The Problem Needs to be Fixed Urgently!!*. [Online]. Retrieved from: <http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2555/25551352598694.pdf> [23 September 2014]
- Suan Dusit Rajabhat, University Suan Dusit Poll B. (2012). *Suan Dusit Poll in “Children” The Factor to Solve Corruption Problem*. [Online]. Retrieved from: <http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2555/25551326623021.pdf> [23 September 2014]
- Secretary to the Educational Council. Office. (2012). *Educational Corruption Prevention*. Bangkok: Prikwan Graphic.
- Yossomsak, S. (2006). Corruption, Good Governance, and Morals in Thai Society. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 21, 157-135.

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด

กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี*

Work Morale of the Sub-division 1 Special Training Division Police Officers, Phetchaburi Province

ศรันย์ภัทร์ หลายชั้น

Sarunphat Hlaichan

Graduate School of Public Administration, Stamford International University

Email: Miyuujung@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร และข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 131 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมมีระดับความ

*Received March 11 2019; Revised March 25 2019; Accepted August 15, 2019

16 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

คิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3) ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัด เพชรบุรีที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
4) ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการ อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน; ข้าราชการตำรวจ; กองบังคับการฝึกพิเศษ

Abstract

This research aimed to: 1) study the work morale level of working police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province, 2) study the level of factors affecting the work morale of police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province, 3) compare levels of the work morale of police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province, by personal factors and 4) study the causal relationship between the work morale and the factors affecting the work morale of police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province. The population was 131 police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province. The research instruments were questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation for descriptive statistics, and one-way analysis of variance and linear Multiple Regression Analysis were used to test the hypotheses. The research results were as follows: 1. The work morale of the police officers in every aspect was high. 2. The factors affecting the morale on performance was high in every aspect as well. 3. Personal factors affected the work morale of Police Officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province. Experience, education, and salary were related to the work morale of police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province. 4. The factors affecting the work morale of police officers at the Sub-division 1 Special Training Division, Phetchaburi Province were the sufficiency and appropriateness of income and benefits, working environment, opportunities in progression and leadership of supervisors.

Keywords: Work morale; Police officer; Special Training Division

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต่อสังคมโดยรวม ได้แก่ การบำบัดทุกข์บำรุงสุข ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนวยความ ยุติธรรม รักษา กฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดอาญา ดูแล รักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ การให้บริการ ประชาชน หน้าที่พิเศษอื่นๆ เช่น ให้การศึกษากับผู้ที่อยู่ใน ถิ่นทุรกันดาร ให้การอารักขาบุคคล การ ตรวจคนเข้าเมืองและการทะเบียนต่างๆ ตลอดจนปฏิบัติตามแนวนโยบาย ของรัฐบาล เพื่อให้ สมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกา อย่างปกติสุข นอกจากนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังมี หน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายอีกหลายประการ เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ใน ฐานะที่ตำรวจเป็น เจ้าพนักงานมีหน้าที่รักษาความสงบ เรียบร้อยของสังคม ย่อมมีอำนาจ สืบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร อำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา อำนาจหน้าที่ตรวจค้น บุคคลในที่สาธารณะ อำนาจหน้าที่ตรวจค้น เคหสถานที่อยู่อาศัยและสำนักงานของบุคคลอันเป็นที่ รโหฐานได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งนับว่าเป็น ภารกิจที่กว้างขวาง การปฏิบัติภารกิจต่างๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงนั้น สิ่งสำคัญนอกจากความรู้ความสามารถแล้ว ขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานก็มีความสำคัญไม่น้อย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555)

กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี เป็นหน่วยในสังกัดของกอง บังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมีหน้าที่จัดการอบรมหลักสูตรประจำและ หลักสูตรพิเศษให้กับกำลังพลของตำรวจตระเวนชายแดน ข้าราชการหน่วยอื่น เพื่อสนับสนุนภารกิจ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นกำลังสนับสนุนให้กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 และส่วนราชการอื่นในพื้นที่เมื่อได้รับการร้องขอดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ รักษาความมั่นคงปลอดภัยตามแนวชายแดน ให้การ สนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับ แต่ปี 2526 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และยังมีภารกิจ พิเศษนอกเหนือจากตำรวจตระเวนชายแดน ทั่ว ๆ ไป คือ งานพัฒนาความคิดและบุคลิกภาพของเยาวชน ทำการแก้อบรมเยาวชนลูกเสือ เนตร นารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์จากโรงเรียน ต่าง ๆ โดยแก้ไขมีสำนึกรับผิดชอบต่อชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสร้างเยาวชนให้ มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ และงานโครงการอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเนื่องในวโรกาสสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 4 รอบในปี พ.ศ. 2546 (กอง บังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1, 2555) โดยภารกิจของตำรวจตระเวนชายแดนที่ต้อง ปฏิบัติ ส่วนใหญ่อยู่ตามพื้นที่แนวชายแดนประเทศถิ่นทุรกันดาร และมีความเสี่ยง ภัยอันตรายสูง ทั้งในเรื่องของสวัสดิการและความก้าวหน้าในอาชีพก็มีได้มีลักษณะพิเศษกว่า เมื่อ เทียบกับ หน่วยงานอื่นขององค์กรตำรวจ ประกอบกับการโยกย้ายสับเปลี่ยนหน่วยงานในองค์กร ตำรวจ

ค่อนข้างยากลำบากกว่าหน่วยงานอื่น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555) และเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายปรับลด งบประมาณประจำปี ปรับลดกำลังพลให้มีขนาดกะทัดรัด โดยมีโครงการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดและจัดรูปแบบกำหนดระบบการทำงานใหม่ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ต้องสนองตอบต่อนโยบาย ดังกล่าว โดยปรับให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีจำกัด ต่อ ภารกิจของงานยังคงมีเท่าเดิม และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับข้าราชการตำรวจระดับประทวนซึ่งเป็นกำลังพลหลัก ในการปฏิบัติงานดังกล่าวต้องปฏิบัติมากขึ้น ทำงานหลายหน้าที่ ถูกปรับเปลี่ยนไปทำงานด้านอื่นที่ไม่ถนัด ปัญหาในเรื่องความก้าวหน้าในการรับราชการ ปัญหาการ พิจารณาความดีความชอบ อัตราค่าตอบแทนต่างๆ มีจำนวนน้อย บางครั้งอาจจะก่อให้เกิดขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ(กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1, 2555) ดังที่เดวิส (Davis, 1964: 362-367) ได้กล่าวถึงความสำคัญของขวัญต่อการปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังต่อไปนี้ 1) สร้างความซื่อสัตย์จงรักภักดีให้มีต่อองค์การ 2) เสริมสร้างวินัยอันทำให้มีการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบแบบแผน 3) ทำให้องค์การเป็นองค์การที่แข็งแกร่งสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในยามคับขัน 4) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในองค์การมากขึ้น 5) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่ม ต่าง ๆ 6) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเชื่อมั่นในองค์การของตนเอง ซึ่งหากขาดขวัญและกำลังใจดังกล่าวอาจทำกระทบกระเทือนต่อภารกิจของทางราชการ ได้ จากการสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจในการทำงานและไม่ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ รวมทั้งการถูกละเลยไม่ได้รับการดูแลจากผู้บังคับบัญชาเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ อีกทั้งจำนวนข้าราชการตำรวจสังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ที่สามารถบรรจุได้ 246 อัตรา แต่มีข้าราชการบรรจุทั้งหมดเพียง 131 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อย จึงทำให้ข้าราชการตำรวจโดยเฉพาะระดับชั้นประทวนมีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมากมายหน้าที่(ฝ่ายธุรการกำลังพล, 2560)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นข้าราชการตำรวจ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสนอแนวทางและนำผลการศึกษาเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อนำไปปรับปรุงเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของ ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จากเอกสาร ตำรา บทความ ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ภายใต้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม
- 3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด ในการวิจัยซึ่งเป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยคำถามในแต่ละข้อมีความถูกต้องเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้
 - 1) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง ความเที่ยงตรงด้านเชิงเนื้อหา รวมถึงภาษาและสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถาม เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์
 - 2) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น แล้วนำมาปรับปรุง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาความ

เที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน โดยนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกัน คำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตร ได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจในสังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถหากกลุ่มตัวอย่างที่เทียบเคียงกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงใช้กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.944

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อตรวจสอบและแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำฉบับที่สมบูรณ์นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป โดยประชากรผู้ตอบแบบสอบถามคือ ข้าราชการตำรวจตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีจำนวน 131 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูลและเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแบ่งสถิติออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency value) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติเชิงอนุมานเป็นการหาค่าความแตกต่างของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างจะแบ่งจากตัวแปรที่แยกเป็น 2 ระดับ ทดสอบโดยใช้สถิติที่ t-test(Independent) และตัวแปรที่แยกมากกว่า 2 ระดับขึ้นไป โดยใช้สถิติเอฟ (F-test : One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลของปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) 3) ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอความเรียงในคำเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 131 คน พบว่าเป็นเพศชาย 105 คน และเพศหญิง 26 คน มีอายุราชการหรือรับราชการมาแล้ว 11-25 ปี 50 คน และ 26 ปีขึ้นไป 50 คน เท่ากัน รองลงมามีอายุราชการ 1-10 ปี 30 คน เป็นข้าราชการระดับชั้นประทวน 74 คน และระดับชั้นสัญญาบัตร 57 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี 72 คน รองลงมามีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 37 คน และมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 22 คน มีระดับเงินเดือน 30,001 บาท ขึ้นไป 52 คน รองลงมามีระดับเงินเดือน 20,001 - 30,000 บาท 45 คน และมีระดับเงินเดือน 10,001 - 20,000 บาท 34 คน ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจโดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่ามากไปค่าน้อย ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.13 รองลงมาคือ ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชามีค่าเฉลี่ยที่ 4.06 ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานมีค่าเฉลี่ยที่ 3.75 และปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านความเพียงพอและความเหมาะสมของรายได้และสวัสดิการมีค่าเฉลี่ยที่ 3.65 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจ	ลำดับที่
1) ความเพียงพอและความเหมาะสมของรายได้และสวัสดิการ	3.65	0.74	มาก	4
2) สภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.13	0.59	มาก	1
3) โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน	3.75	0.71	มาก	3
4) ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา	4.06	0.61	มาก	2
รวม	3.90	0.55	มาก	

*ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี

พบว่าขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.11 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่ามากไปค่าน้อย ได้แก่ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.18 รองลงมาคือขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.17 ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.05 และขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจด้านความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยที่ 4.04 ตามลำดับ

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับขวัญ และกำลังใจ ในการ ปฏิบัติงาน	ลำดับ ที่
1) ด้านความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน	4.17	0.59	มาก	2
2) ด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน	4.18	0.54	มาก	1
3) ด้านความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน	4.04	0.61	มาก	3
4) ด้านความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กร	4.04	0.60	มาก	4
รวม	4.11	0.52	มาก	

*ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า โดยภาพรวมปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ความเพียงพอและความเหมาะสมของรายได้และสวัสดิการ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผลตามประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก สามารถพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย กระทำตนให้เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร มีใจรักในงานที่ปฏิบัติอยู่ มีความตั้งใจในการเอาชนะปัญหาและอุปสรรค รวมไปถึงสามารถรับความเครียดและความกดดันที่เกิดจากงานที่ทำได้ 2) ด้านความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ด้านความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีมีความตระหนักต่อหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อประโยชน์ขององค์กร รู้สึกภูมิใจเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ ตั้งใจที่จะทำงานกับองค์กรจนเกษียณอายุและจะทำงานในองค์กรนี้ต่อไปแม้ว่าที่อื่นจะเสนอตำแหน่งและค่าตอบแทนที่สูงกว่า 3) ด้านความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งจะร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเป็นทีม พยายามเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในองค์กรเสมอ ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจและมีการวางแผนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) ด้านความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กร โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีเต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร มีความเชื่อว่าเมื่อองค์กรได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจใดแล้วจะต้องประสบผลสำเร็จเสมอ ข้าราชการตำรวจได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน ข้าราชการตำรวจเชื่อมั่นในระบบแบบแผนขององค์กรและเชื่อว่าองค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีความยุติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญา ทอสูงเนิน (2550) ที่พบผลวิจัยสอดคล้องกันว่า แรงจูงใจในการทำงานมี ความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันและความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อองค์กร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1)

26 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยภาพรวมมีระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานที่ตั้งขององค์กรสะดวกต่อการเดินทางมาทำงาน สถานที่ทำงานมีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น มีอากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างที่ดี ข้าราชการตำรวจในสังกัดได้รับความสะดวกสบายเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน มีอุปกรณ์เครื่องมือสำนักงานเตรียมพร้อมไว้ใช้ตลอดเวลา และสถานที่ทำงานมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ดี 2) ด้านภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาโดยภาพรวมมีระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน สามารถแก้ปัญหาจากการปฏิบัติงานได้ ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นและมอบหมายงานให้ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ด้านโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานโดยภาพรวมมีระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ของตำรวจ ได้รับการเข้าอบรมหลักสูตรต่างๆที่เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ ได้ทำงานในหน้าที่ที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ มีโอกาสได้ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และมีโอกาสได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น 4) ความเพียงพอและความเหมาะสมของรายได้และสวัสดิการโดยภาพรวมมีระดับที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการจัดสรรบ้านพัก ข้าราชการตามความต้องการและได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ข้าราชการตำรวจพอใจกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือนของหน่วยงานรวมถึงพอใจกับเงินบำเหน็จบำนาญที่จะได้รับหลังเกษียณและมีรายได้เพียงพอกับค่าครองชีพในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยญา มิ่งเมือง (2551) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี และพบว่า ด้านสภาพการปฏิบัติงานเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก และสอดคล้องกับนโยบายการบริหารราชการด้านการเสริมสร้างความสามัคคีและการบำรุงขวัญข้าราชการตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในด้านปรับปรุงสวัสดิการของตำรวจ เช่น เงินเดือน ค่าตอบแทน โครงการอาหารกลางวันการรักษาพยาบาล และสถานที่พักอาศัย เป็นต้น เพื่อให้ข้าราชการตำรวจมีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถอยู่ได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1

กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีที่มีอายุราชการที่แตกต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในด้านความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานและด้านความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กรแตกต่างกัน ด้านต่อมาคือข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านความจงรักภักดีต่อหน่วยงานแตกต่างกัน และด้านสุดท้ายคือ ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีที่มีระดับเงินเดือนที่แตกต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในด้านความจงรักภักดีและด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี พบว่าโดยภาพรวมปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี แสดงให้เห็นว่าเมื่อข้าราชการตำรวจได้รับปัจจัยดังกล่าวเพิ่มขึ้นทำให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นด้วย ในทางกลับกันถ้าข้าราชการตำรวจได้รับปัจจัยดังกล่าวลดลงก็ทำให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานลดลง ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล คือ ผู้บังคับบัญชาสามารถแก้ปัญหาจากการปฏิบัติงานได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ข้าราชการตำรวจที่มีผู้บังคับบัญชาที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาจากการปฏิบัติงานสูงจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าข้าราชการตำรวจที่มีผู้บังคับบัญชาที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาจากการปฏิบัติงานต่ำ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก แต่ไม่ควรละเลยในการเสริมสร้างและบำรุงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ข้าราชการให้มั่นคงและเพิ่มมากขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กร ควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคลใน

28 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

หน่วยงานให้อยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรมและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้เป็นกลางในการพิจารณากรณีที่น่ามาซึ่งความขัดแย้ง และกรณีที่เกิดการกระทำผิด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แต่ไม่ควรละเลยในการสอดส่องดูแลปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ข้าราชการให้มั่นคงและดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บังคับบัญชาควรปรับโครงสร้างอัตรากำลังข้าราชการให้เหมาะสมกับโครงสร้างการปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและไม่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานลง และจัดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้แก่ข้าราชการตำรวจ และเพิ่มปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ข้าราชการตำรวจสังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรีที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรมีนโยบายให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน และให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัด กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นต้องสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อองค์กร ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นควรมีภาวะความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้ความใกล้ชิดสนิทสนมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดความผูกพันทางใจและความสามัคคีในการปฏิบัติงานและควรพิจารณาแบ่งและมอบหมายงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ในหน่วยงานในปริมาณที่ใกล้เคียงกันและตรงกันความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ควรวางมาตรฐานสำหรับวัดผลความสำเร็จของการปฏิบัติงาน โดยการกำหนด แนวทางการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายด้านของการวิจัย ทำให้การวิจัยครั้งนี้ยังขาดความสมบูรณ์ ประกอบกับเป็นเพียงพื้นฐานการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ต้องมีการพัฒนาในส่วนอื่น ดังนี้

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน เช่น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความเครียดในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมของผู้บริหาร ปัจจัยการทำงานเพื่อให้ผู้บริหารปรับปรุงปัจจัยนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับการทำงานอื่นที่จะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจ

2) ควรศึกษาถึงนโยบายการบริหารจัดการบุคลากรของสำนักงานตำรวจในการนำมาใช้บำรุงขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจ เนื่องจากสำนักงานตำรวจได้มีการกำหนดนโยบายในด้านนี้เช่นกัน อาจศึกษาถึงประสิทธิผล ปัญหาการนำนโยบายมาปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง: References

- ปริญา ทอสูงเนิน. (2550). *ความทุ่มเทต่อองค์กรและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรของพนักงานในอุตสาหกรรมการผลิต จังหวัดนครราชสีมา*. สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ, สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- Torsoogner, P. (2008). *Employee engagement and intention to stay of the employees in manufacturing industries, Nakhon Ratchasima province*. School of Management Technology Institute of Social Technology, Suranaree University of Technology.
- สรัญญา มิ่งเมือง. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี*. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Mingmueng, S. (2009). *Factors Affecting Morale in Working of Employees in Sub-district Administrative Organisations at Namsom District of Udonthani Province*. College of Local Administration, Khon Kaen University.

30 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). Retrived November 18,2017, from
<http://www.royalthaipolice.com>.

Royal Thai Police. (2014). Retrieved November 18, 2017, from
<http://www.royalthaipolice.com>.

ฝ่ายธุรการและกำลังพลกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ. (22 พฤศจิกายน 2560).
ข้อมูลกำลังพล. [พาวเวอร์พอยท์]

Human Resources branch of the sub-division 1 The Special training division. (22
November 2018). *Human Resources Data*. [PowerPoint]

Davis, Keith. (1967). *Human Relation at Work: The Dynamics of Organization
Behavior*. New York: McGraw Hill.

การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม*

Self-practice According to *Puññakiriya*-*vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province

¹พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช และ พระมหาวีรวิชฌ์ วรินทร์โท

¹Pichanan Techaprasittivanich and Weeratis Varinto

E-mail: tukpichanan@gmail.com

¹Email: j.preech@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม วิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง 312 คน จากประชากรทั้งหมด 1,402 คน โดยใช้สูตรทาร์โย ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท เพื่อทำการศึกษาผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสูงสุด คือ ด้านอภายนมัย อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.24$) และด้านน้อยสุด คือ ด้านทัญจชุกัมม อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = 2.47$)

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

*Received April 4, 2019; Revised April 7, 2019; Accepted August 12, 2019

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพุทธศาสนิกชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ พบว่า พุทธศาสนิกชนไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าวัด และไม่ทำบุญทำทานอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้อื่น ไม่มีเวลาในการเจริญภาวนา สวดมนต์และทำสมาธิ ขาดการให้ความเคารพการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ขาดการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน ขาดการแสดงความยินดีชื่นชมเมื่อผู้อื่นทำความดี ขาดความรู้ สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และขาดการทำความดี

คำสำคัญ: บุญกิริยาวัตถุ 10; พุทธศาสนิกชน; การปฏิบัติตน

Abstract

The three objectives of this research were designed, to investigate the self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province, to compare their self-practice classified by personal data, and to explore problems and barriers over self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province. A mixed methodology research was employed which involved a survey-based quantitative research conducted with 312 laity samples from 1,402. The sampling was based on Taro Yamane. The statistical applications for data analysis was used in the paired comparative studies. The in-depth interview was conducted in the qualitative research with applying content analysis technique to analyze data based on the research objectives. The results revealed that

1. In general, the level of self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province was at often level ($\bar{X}=3.59$). By each aspect, it was found that the most often level ($\bar{X} = 4.24$) while the least often level ($\bar{X} = 2.47$)

2. The comparison of self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists in Nakhon Pathom Province classified

by personal data revealed that those with different educational degrees, careers and monthly income by overview as not different. The hypothesis as therefore rejected. On the contrary, those with different sex and ages, by overview, had different levels of the self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle by statistical significance at 0.05 level. The hypothesis was thus retained.

3. The problems and barriers over self-practice according to *Puññakiriya-vatthu* Principle of the Wat Rai Khing Buddhists, were mostly found that they had seldom time for the temple visit, alms giving, merit giving to others, chanting and meditation, absence of respect and honor to each other, absence of goodwill, shortage of knowledge and intellectval to solve different problems, and shortage of doing good.

Keywords: *Puññakiriya-vatthu*, Buddhists, self-practice

บทนำ

ปัจจุบัน สังคมไทยกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม ด้วยสถานะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ จึงทำให้ประชาชนมุ่งเน้นเฉพาะการดำรงชีวิต และการแสวงหารายได้ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม มองเห็นตัวเงินเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการแบ่งปัน จนละเลยการพัฒนาคุณภาพทางด้านจิตใจและการกระทำที่ถูกต้อง ดังที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ เช่น มีข่าวอาชญากรรม การจี้ปล้นชิงทรัพย์ผู้อื่น กระทำอนาจารล่วงละเมิด มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และเยาวชนต่างหลงใหลในกระแสบริโภคนิยมเสพสิ่งเสพติด เป็นต้น จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงบริบทแห่งการพัฒนาของประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ในขณะที่ทุกภาคส่วนมุ่งเน้นแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและด้านวัตถุจนกลายเป็นวัตถุนิยม ส่วนด้านคุณธรรมจริยธรรม ถูกละเลยเป็นผลให้คนในสังคมไทยห่างไกลพระพุทธศาสนา เกิดปัญหาด้านการขาดคุณธรรมจริยธรรมในตัวของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ปัจจุบันถือว่าเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เป็นสัญญาณบอกเหตุอย่างชัดเจนว่าสังคมไทยต่อจากนี้จะต้องนำหลักพระพุทธศาสนามาปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเร่งด่วน โดยการนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ด้านได้แก่ ด้านทาน ศีล ภาวนา การประพฤตินอ่อนน้อมถ่อมตน ขวนขวายในกิจที่ชอบ การให้ส่วนบุญ การอนุโมทนาบุญ ฟังธรรม แสดงธรรม การทำความเห็นให้ตรง มาพัฒนาให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน” (Champa, 2009) วัดมีอิทธิพลมากต่อ

คนในสังคมไทย ซึ่งคุณค่าของวัดที่สำคัญที่สุด คือ เป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้คนในสังคม เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้วัดในปัจจุบันมีบทบาทน้อยลง “คนไทยที่เข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมมักมีแต่ผู้สูงอายุ ส่วนคนหนุ่มสาวไม่นิยมไปวัด” การนำ “ธรรมะ” มาเป็นกลไกในการรับมือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในกระแสโลกยุคปัจจุบันเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพระพุทธศาสนาควรร่วมมือร่วมใจกันทำเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง วัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม เป็นวัดหนึ่งที่มีพุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสอนการเจริญสมาธิภาวนา แก่สาธุชนผู้ชื่นชอบและสนใจเข้าร่วมสวดมนต์ อีกทั้งยังเป็นสถานที่สำหรับอบรมเยาวชน ผู้เป็นอนาคตของชาติอย่างต่อเนื่อง ทุกกิจกรรมฟื้นฟูศีลธรรมของวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเสมอมาด้วยความร่วมแรงร่วมใจของพุทธบริษัททั้งสิ้น ผู้มีใจรักในพระพุทธศาสนาและปรารถนาให้ศีลธรรมสว่างไสวปกแผ่ไปทั่วทั้งสังคม อันจักช่วยจรโรงให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า หลักบุญกิริยาวัตถุ 10 เมื่อผู้ใดได้ปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว จะส่งผลให้เกิดความดีงามในสังคมและกระตุ้นเตือนจิตสำนึกให้ตระหนักรู้ถึงการเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) การรวบรวมเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

2) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่

3) นำแบบสอบถาม จำนวน 312 ฉบับ ไปแจกพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 ท่าน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกและการบันทึกเทปมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ระดับการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 จากการตอบแบบสอบถาม คณะกรรมการวัดฝ่ายคุณหัสดี ที่เป็นประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

การทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

ข้อคำถามถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มประเด็นที่กำหนดใช้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า พุทธศาสนิกชน ส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 168 คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมาเป็นหญิง จำนวน 144 คิดเป็นร้อยละ 46.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 และน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมา คือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 117 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และน้อยที่สุด คือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนใหญ่มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมา คือ มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 และน้อยที่สุด คือ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 ส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา คือ ผู้ที่มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 และน้อยที่สุด คือ ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านตามลำดับดังนี้

1) ด้านอุปถัมภ์ พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.24$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ ได้รับการฝึกฝนเรื่องการมีสัมมาคารวะ การอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ 2) ด้านศีลมัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.16$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ อยู่ในพื้นที่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โรงเรียนรักษาศีล 5 และหน่วยงานรักษาศีล 5 มีการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่บริสุทธิ์ ลดละกิเลส งดเว้นสิ่งที่ไม่ดี 3) ด้านปัตตานุโมทนามัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.04$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ มีจิตใจที่เป็นกุศล มีการเข้าวัดทำบุญบ่อยครั้ง จึงมีความยินดีที่ผู้อื่นได้กระทำความดี ปราศจากความอิจฉาริษยา 4) ด้านปัตติทานมัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.87$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการอยู่บริเวณใกล้วัดได้ซึมซับถึงการทำบุญ การให้ที่มีความสุข สบายใจ รู้จักการแบ่งปันซึ่งกันและกัน 5) ด้านเวยยาวัจจมัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.57$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ ได้เข้าช่วยเหลืองานทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ จึงมีจิตสาธารณะ ค่อยช่วยเหลือสังคม 6) ด้านธัมมเทศนามัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.56$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ มีความศรัทธาในองค์หลวงพ่อดาวไร่ขิง จึงนำความรู้ คำแนะนำที่ได้จากการศึกษาธรรมะ การเข้าวัด บอกต่อผู้อื่นเพื่อเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนา 7) ด้านธัมมัสสวนมัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.46$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ ได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนากับทางวัดอยู่เป็นประจำ จึงทำให้ได้นำความรู้ที่ได้ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต นำสติ ปัญญา ไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ 8) ด้านทานมัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 3.32$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ ได้ช่วยเหลืองานทางวัดอยู่แล้ว ได้เห็นคนมาทำบุญก็ได้ร่วมอนุโมทนาบุญ ก็ได้รับความสุขและ

บุญแล้ว 9) ด้านภาวนามัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 3.24$) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่เป็นคณะกรรมการ ไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วม การอบรม การปฏิบัติธรรม เท่าที่ควร 10) ด้านทิวฐุชุกัมม์ พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = 2.47$) เนื่องจากคณะกรรมการ ยังมีความเข้าใจเรื่องบุญ บาป ไม่ถูกต้อง

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศและอายุ ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนพุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. ปัญหา อุปสรรค ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านทานมัย ได้แก่ ขาดการปันน้ำใจเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน การให้ทานแก่ผู้ที่ไม่มีศีล เป็นปัญหากับสังคม, **ด้านศีลมัย** ได้แก่ ขาดการรักษาระเบียบวินัย หรือกฎเกณฑ์ของสังคม ขาดความเกรงใจทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทุกข์กาย ทุกข์ใจ และขาดการต้นแบบที่ดีให้กับคนในครอบครัว และผู้อื่นด้วยการสำรวมกาย และวาจา, **ด้านภาวนามัย** ได้แก่ ขาดการสำรวมวาจา ในขณะที่เจริญภาวนา ขาดเวลาในการเจริญภาวนา สวดมนต์ และทำสมาธิ และขาดการชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นสวดมนต์ หรือปฏิบัติสมาธิ, **ด้านอปจายนมัย** ได้แก่ ขาดความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ขาดการให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน และขาดมารยาททางในสังคม, **ด้านเวทย์วิจิตรมัย** ได้แก่ ขาดการช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ และขาดการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน, **ด้านปัตติทานมัย** ได้แก่ ขาดการเข้าวัดทำบุญและอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณ ขาดการอโหสิกรรมต่อคนที่คิดไม่ดี และขาดการเผื่อแผ่ความดีให้แก่ผู้อื่น, **ด้านปัตตานุโมทนา** ได้แก่ ขาดการอนุโมทนาบุญหรือชื่นชมเมื่อผู้อื่นทำความดี และขาดการมีมารยาทที่ดีในสังคม, **ด้านธัมมัสสวนมัย** ได้แก่ ขาดการเข้าวัด ฟังธรรม ศึกษาธรรมะขาดความรู้ ขาดสติในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และขาดการมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ, **ด้านธัมมเทศนามัย** ได้แก่ ขาดความรู้และปัญญา ในการแนะนำผู้อื่น และขาดความมีน้ำใจให้แก่ผู้อื่น, **ด้านทิวฐุชุกัมม์** ได้แก่ ขาดการทำความดี ทำสิ่งที่ถูกต้อง เป็นบุญกุศล และขาดการมีสติปัญญา ในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ของพุทธศาสนิกชน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (Nuthongkaew, 2013) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการใช้ชีวิตของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาพบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลาในการไปวัดทำบุญ รองลงมา ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลา ในศึกษาธรรมะโดยเฉพาะเรื่องศีลภาวนา

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน **ด้านทานมัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบ่อยครั้ง 1 ข้อ และอยู่ในระดับบางครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ท่านทำบุญตักบาตรอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีโอกาส ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน หรือสิ่งของเพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและท่านทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์สิ่งของแก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาชิต สุขวรรณดี (Sukwandee, 2019) พบว่า 1. นักศึกษามีพฤติกรรมรักษาศีล 5 โดยรวมในระดับปานกลางมี จำแนกในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านความสนใจในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านการศึกษาหลักธรรม อยู่ในระดับปานกลาง **ด้านศีลมัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับบ่อยครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ท่านตั้งใจรักษาศีล 5 ในการดำรงชีวิต ท่านไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทุกข์กาย ทุกข์ใจ ทั้งที่ตั้งใจ และไม่ได้ตั้งใจ และท่านมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของที่ทำงานด้วยดีเสมอมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรสุนทร กวิสสร (เฟ็งอาจ) (Phrakhruathamthon Sunthon Kavissaro (Phengat), 2014) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการถวายสังฆทาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และทราบว่าการถวายสังฆทานจำเป็นต้องรับศีลก่อนทุกครั้ง **ด้านภาวนามัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับบางครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ท่านมีการเจริญภาวนา สวดมนต์เพื่อสร้างสมาธิก่อนออกจากบ้านในตอนเช้า ท่านเข้าวัดฟังธรรมเทศนาตามโอกาสที่สมควร และท่านทำสมาธิได้ไม่ยาก หรือเป็นแค่การหลับตา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาดนัยวงศ์พรหม (Phra Maha Danai Wongprom, 2013) พบว่า 1) ระดับธรรมาภิบาลในการบริหารวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับประสิทธิผลในการบริหารวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง **ด้านอภัยนัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบ่อยครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ท่านมีความเคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตน ต่อครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ เป็นอุปนิสัย และท่านให้เกียรติ ให้ความเคารพ และมี

กิริยามารยาทที่อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลีวัล เลิศสาครศิริ (Lertsakornsiri, 2017) โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักอภัยนุรักษ์ คือ การประพฤติอ่อนน้อมเป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลาทั้งพฤติกรรมภายนอก ทางกาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญ **ด้านเวทย์วิจิตร** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบ่อยครั้ง 3 ข้อ และอยู่ในระดับบางครั้ง 1 ข้อ ได้แก่ท่านมีส่วนช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ญาติพี่น้อง และคนในสังคม ท่านบริจาคโลหิตหรือปัจจัยเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกครั้งที่มีโอกาส และท่านมีการให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน คนในครอบครัวที่กำลังทุกข์ใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (Nuthongkaew, 2013) พบว่า การนำหลักบุญกิริยาวัตถุ มาใช้ในวิถีชีวิตของประชาชน ด้านเวทย์วิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ด้านปิตติทานมัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบ่อยครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ท่านเข้าวัดทำบุญและอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณ ทุกครั้งที่มีโอกาส และท่านอโหสิกรรมต่อคนที่คิดไม่ดีและแบ่งบุญให้สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดกิตติวัฒน์ สีลภูสิต จิระเศวตพิทักษ์ (Phrakhrupalad Kittiwatana Silapusito (Jirasawetpitak), 2017) ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดในผลการศึกษาแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยประกอบไปด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อทางวัดจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลอุโบสถ ได้ฝึกสมาธิฝึกจิตให้สงบตามหลักของพุทธศาสนา **ด้านปัตตานุโมทนา** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบ่อยครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ท่านอนุโมทนาบุญหรือชื่นชมเมื่อผู้อื่นทำความดี และท่านแสดงกิริยาทางกายวาจา ที่ดีเมื่อผู้อื่นทำความดีและได้รับการชื่นชม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิภาสสันติวิกรม (Phrakhru Nipas Santiwikrom, 2015) ผลการศึกษา พบว่า บุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น ย่อมมิให้เห็นถึงผลที่ได้รับตามความคาดหวังของการกระทำเป็นที่ตั้งช่วยทำให้จิตใจไร้อกุศลทั้งปวง อันเกิดจากการกระทำด้วยใจที่บริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจ **ด้านธัมมัสสวนมัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับบางครั้ง 1 ข้อ และอยู่ในระดับบ่อยครั้ง 1 ข้อ ได้แก่ท่านเข้าวัดฟังธรรมทุกครั้งที่มีโอกาส และท่านนำความรู้ที่ได้จากฟังธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุงฤ รัตนกาล (Charoon Ratanakal, 2013) พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากว่าประชาชนในท้องถิ่นได้รับการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตต้องเปลี่ยนไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาน้อยลง เนื่องจากมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาน้อยลง **ด้านธัมมเทศนามัย** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับบ่อยครั้ง 2 ข้อ ได้แก่ท่านแนะนำผู้อื่นให้เข้าถึงธรรมที่ตนเองรู้ และปฏิบัติได้ และท่านเกิดความรู้และปัญญา ชักชวนผู้อื่นให้เกิดการรู้

แจ้งเห็นจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระหนูกัน กตคุโณ (Phra Nun Kantakuno, 2013) พบว่า รูปแบบการภาวนา หรือการปฏิบัติธรรมของชาวบ้าน ได้ยึดหลักตามแนวของไตรสิกขา เป็นสำคัญ โดยเมื่อทำบุญด้วยทานแล้ว ต้องเข้าสู่ศีล สมาธิ ปัญญา และการปฏิบัติธรรม โดยเป็นการเอาธรรมมาปฏิบัติ มาใช้ในการดำเนินชีวิต การทำงาน **ด้านทฤษฎุชกัมม์** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับบ่อยครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ทาน แก้อาหาร ปรับปรุง พัฒนาความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทานห้ามปรามผู้อื่นเมื่อเห็นการกระทำที่ผิดต่อการดำรงชีวิต และท่านทำความดีทำสิ่งที่ถูกต้อง เป็นบุญกุศล รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระมหาสุริยันต์ บุญยอด (Phra Maha Suriyan Bunyod, 2015) ผู้ปฏิบัติธรรมเนกขัมมบารมี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้ปฏิบัติเนกขัมมบารมี เพศหญิงมีระดับความรู้ความเข้าใจ (ศีล สมาธิ ปัญญา) และวิปัสสนากรรมฐาน มากกว่าเพศชาย ผู้ปฏิบัติธรรมเนกขัมมบารมี มีความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) และวิปัสสนากรรมฐาน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนกขัมมบารมี มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงวัฒนธรรม รวมถึงหน่วยงานของภาครัฐ ควรมีนโยบาย ส่งเสริมการปฏิบัติตนด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมในชุมชนให้ชัดเจนและเป็นระบบ

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรนำเสนอแนะนโยบายในการนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 มาใช้ในการปฏิบัติตนให้เกิดเป็นวัฒนธรรมในสังคม ร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น

3) สถาบันครอบครัว โรงเรียน วัด และชมรมผู้สูงอายุ ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยสร้างแรงจูงใจให้เยาวชน ตระหนักถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม กระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ส่งเสริมด้านการปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ในระดับตั้งแต่ชุมชน ให้รู้จักการนำหลักธรรมประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และจัดโครงการกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ลด ละ เลิก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

2) สร้างกิจกรรมสมาธิภาวนาเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีสติในการดำรงชีวิต

3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนให้มีการอบรม พัฒนาให้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความคิดในการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจะศึกษา เรื่องการปฏิบัติตนตามหลักทฤษฎีชุมชนของพุทธศาสนิกชน

2) ควรจะศึกษา เรื่องทานมัยเป็นเรื่องสำคัญในการขจัดกิเลสเกี่ยวกับความโลภ

3) ควรจะศึกษา เรื่องศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ไปใช้ในการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชน

References

- Champa, P. (2009). Factors Affecting Attitudes towards Learning in the Dharma Studies Program of the Students of the Buddhist Scripture School Phra Dhammakaya Temple, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. *Journal of Education*. 10(1).
- Charoon Ratanakal. (2013). The Application of the Buddhadhamma Plinciple and the Sufficiency Economy concept for the people's cohabitation in Tambal Sambandit Amphoe Uthai, Research Report Title. Changwat Pranakhon Si AyutThaya. Faculty of Humanities and Social Sciences: Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Lertsakornsiri, M. (2017). The Comparison of Quality of Life for the Elderly under Multiple Intelligence Integration after Practice Based on Eastern Philosophy in the Thai B. Kuakarun. *Journal of Nursing*. 24(1), 38-40.

- Nuthongkaew, K. (2013). *An application of Punkiriya Vatthu principle for the way of Life of people in Mueang district, Nakhon Si Thammarat province*, B.E. 2556. Walailak Abode of Culture Journal.
- Nuthongkaew, K. (2013). Bringing the principle of merit Used in the way of life of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Research Report. Mahamakut Buddhist University.
- Phra Maha Danai Wongprom. (2013). *Relations on good governance and effectiveness in temple administration in Bang Phlat District, Bangkok*. Journal of Knowledge and Research. 21, 64.
- Phra Nun Kantakuno. (2013). A study of Meritorious Perfections (Pubkiriya vatthu) of the People in Ban Nong-Tor-Tang, Keum Chat district, Nong Song ong District, Khonkaen Province. *Thammasat*. 14(3), 173-164.
- Phra Suparong Patsoto (Jantagit). (2014). *Loki Dhamma Practice of Buddhists in Si Phaya Subdistrict, Thamai, Chanthaburi*. Thesis. Rambhai Barni Rajabhat University.
- Phrakhrupalad Kittiwatana Silapusito (Jirasawetpitak). (2017). *A Following the Puññakiriya-Vatthu of Buddhist: A Case Study of Buddhists at Wat Bangnanok*. Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhruthammathon Sunthon Kavissaro (Phengat). (2014). *Comprehension on Sanghadana Offerings and Merit Dedication of Buddhist Youth: A Case Study at Wat Jarakheyai, Bangsaothong District, Samut Prakan Province*. Thesis. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Suriyan Bunyod. (2015). Dharma - Practitioner's Satisfaction through Nekkhammaparami Panyanandharam Temple, Khlong Subdistrict, Khlongluang District, Pathumthani Province. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanity*. 5(1).

44 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

Sukhawandee, B. (2019). Buddhist 5 Precepts Moral Behaviors of the Special Program Student of Mahamakut Buddhist University. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(1), 45-56.

รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย*

Marketing Model of Online Business in Thailand

¹ประทีนร์ ชันทอง และ ธนากร ธนาธารชอุชาติ

¹Pratin Khanthong and Thanakorn Thanathanchuchot

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

¹Email: tin2114@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ 2) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการซื้อ และระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ 4) รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย แบบของการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคภาพรวมเฉลี่ยและทุกด้านมีพฤติกรรมมาก 2) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยโดยสรุปในภาพรวมเฉลี่ย และทุกด้านมีระดับความสำคัญมาก 3) พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ภาพรวมเฉลี่ย มีความสัมพันธ์ปานกลางกับระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย 4) รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย = $.778$ ด้านการส่งเสริมการตลาด + $.704$ ด้านการจัดจำหน่าย + $.665$ ด้านโลจิสติกส์ + $.658$ ด้านราคา + $.605$ ด้านผลิตภัณฑ์ + $.395$ ด้านการให้บริการ + $.353$ ด้านกระบวนการ

คำสำคัญ: รูปแบบการตลาด; ธุรกิจสินค้าออนไลน์

*Received April 19, 2019; Revised May 8, 2019; Accepted July 19, 2019

Abstract

The purposes of this research were to study 1) purchasing behavior of online items 2) importance level of factors leading to marketing model of online business 3) relationship between purchasing behavior of online items and importance level of factors leading to marketing model of online business 4) marketing model of online business in Thailand, research and development methodology by used mixes methodology. The results were as follows: 1) Overall and every area of purchasing behavior of online items were at high level, 2) Overall and every area in importance level of factors leading to marketing model of online business were at high level, 3) there were moderate relationship between overall area of purchasing behavior of online items and importance level of factors leading to marketing model of online business and 4) Marketing model of online business in Thailand = 778 marketing promotion area + .704place + .665 logistics area + .658price area + .605products area + .395 service provider area + .353 process area.

Keywords: Marketing Model; Online Business

บทนำ

จากสถิติคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านมือถือเพิ่มขึ้นเป็น 6.2 ชั่วโมงต่อวัน จากปีที่ผ่านมา 5.7 ชั่วโมง ขณะที่การใช้อินเทอร์เน็ตโดยรวมลดลงเหลือ 6.4 ชั่วโมงต่อวัน จากปีที่ผ่านมาที่ 6.9 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ YouTube, Facebook และ LINE ขณะที่พฤติกรรมการใช้ผ่านสมาร์ทโฟน คือ การพูดคุยผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์กรับชมวิดีโอ และอ่านอีบุ๊กในการสำรวจครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 16,661 คน เป็นเพศหญิง 57.3% ชาย 41.4% เพศที่สาม 1.3% ขณะเดียวกัน ยังมีการแบ่งในส่วนของกลุ่มตัวอย่างละเอียดมากขึ้น ได้แก่ Gen Z (เกิดปี 2544 เป็นต้นไป) Gen Y (เกิดปี 2524-2543) Gen X (เกิดปี 2508-2523) และ Baby Boomer (เกิดปี 2489-2507) จากการสำรวจพบว่า จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมทั้งผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่และเป็นกลุ่ม Gen Y ร้อยละ 54.4 Gen X ร้อยละ 36.3 Baby Boomer ร้อยละ 8.5 และ Gen Z ร้อยละ 0.8 (สุรางคณา วายุภาพ, 2559)

ผลการสำรวจด้านความถี่ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภท พบว่า Facebook ยังคงเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการใช้งานบ่อยที่สุดเป็นอันดับ 1 รองลงมา เป็น Line และ YouTube โดยมีสัดส่วนของผู้ใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 84.2, ร้อยละ 82.0 และ ร้อยละ 76.9 ตามลำดับ ในด้านปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต จากผลการสำรวจพบว่า ปัญหาอันดับแรก ได้แก่ ความล่าช้าในการเชื่อมต่อ/ใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 70.3 รองลงมา เป็นเรื่องของปริมาณโฆษณาที่มารบกวน ร้อยละ 50.7, การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตยาก/หลุดบ่อย ร้อยละ 32.7 เสียค่าใช้จ่ายแพง ร้อยละ 26.8 และการให้บริการอินเทอร์เน็ตยังไม่ทั่วถึง ร้อยละ 21.2 ตามลำดับ ในความคิดเห็นของผู้ใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ผ่านระบบ 3G/4G ปัญหาสำคัญที่สุด 3 อันดับแรกที่เกิดจากการใช้งานระบบ 3G/4G อันดับแรก เป็นเรื่องของความสิ้นเปลืองแบตเตอรี่ ต้องหมั่นคอยชาร์จ รองลงมา เป็นเรื่องของการใช้งาน 4G ในบางพื้นที่ไม่มีสัญญาณ หรือ สัญญาณอ่อน และค่าใช้จ่ายในการใช้งานค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 70.4 ร้อยละ 64.7 และ ร้อยละ 40.2 ตามลำดับ ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องการใช้งานอินเทอร์เน็ต ทั้งผ่านสมาร์ทโฟน และคอมพิวเตอร์ พอจะสรุปได้ว่า คนส่วนใหญ่ยังคงชื่นชอบการสื่อสารจากการแชตในสังคมออนไลน์มากที่สุดขณะที่การชม YouTube เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความบันเทิงที่เป็นที่นิยม สำหรับการอ่านอีบุ๊ก คนไทยยังคงให้ความสำคัญเป็นอันดับ 3 ทั้งหมดช่วยให้การประเมินต่อยอดกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของทั้งภาครัฐ เอกชน และคนทั่วไป ง่ายขึ้นในการเข้าถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค (รางคณา วายุภาพ, 2559)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่า ปี 2561 ตลาด B2C-Online-Shopping (เฉพาะสินค้า) จะมีมูลค่าตลาดประมาณ 256,000 ล้านบาท และจะเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 470,000 ล้านบาทในปี 2565 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16 ต่อปี ทำให้ช่องทางออนไลน์ซอปปิง มี

ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี 2560 เป็น ร้อยละ 8.2 ในปี 2565 เมื่อเทียบกับภาพรวมของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งทั้งระบบ โดยรูปแบบของ e-Market Place จะเป็น Online-Platform ที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นอย่างไรก็ดี ศักยภาพการเติบโตของตลาด Online Shopping ของไทย นำมาซึ่งการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทยมองว่า ในระยะข้างหน้า ตลาด Online Shopping ของผู้ประกอบการ Modern Trade น่าจะมีแนวโน้มแข่งขันกันรุนแรงขึ้นกล่าวคือ จากการแข่งขันภายใน Segment เดียวกันไปสู่การแข่งขันข้าม Segment ระหว่างกลุ่ม Modern Trade กับ Segment ที่อยู่นอกกลุ่ม Modern Trade ที่มาในรูปแบบของการขายผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ อาทิ E-market place และ B2C ของ SMEs (ขายผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่างๆ อาทิ Facebook Instagram Line หรือเรียกว่า Social Online หรือแม้แต่การพัฒนาเว็บไซต์ของตนเอง) นอกจากนี้ ยังเผชิญการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการไทยด้วยกันเอง ไปสู่การแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างชาติที่เข้ามารุกตลาด Online Shopping ในไทยมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการ Modern Trade จะต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขัน โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ ทำอย่างไรให้ธุรกิจ Online Shopping สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างครบถ้วน และสามารถจัดจุดอ่อนหรือข้อกังวลในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคได้ภายใต้หัวใจสำคัญของการทำธุรกิจออนไลน์ คือ แตกต่าง รวดเร็ว และปลอดภัย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559)

จากดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย และพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ทั้งในส่วนของการกระบวนการตัดสินใจ พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าออนไลน์รายเดิมและรายใหม่ที่จะเข้ามาทำธุรกิจจำหน่ายสินค้าออนไลน์สัญชาติไทยใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถแข่งขันกับธุรกิจออนไลน์ต่างประเทศที่กำลังเข้ามาเจาะตลาดไทย ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้ประกอบการไทย ประชาชน สังคม และประเทศไทยโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการซื้อ และระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย
4. เพื่อเสนอรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย

สมมติฐานการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาตั้งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐาน 1 พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย

สมมติฐาน 2 ปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนด

ขอบเขตศึกษา โดยครอบคลุมเนื้อหา พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการซื้อ กับระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย และเสนอรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ซื้อหรือเคยซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคออนไลน์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วงเดือน กันยายน 2561 ถึง มีนาคม 2562 ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ขนาดตัวอย่างจากสูตรยามาเน่ 385 คน

50 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารธุรกิจออนไลน์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารธุรกิจออนไลน์ 5 ท่าน เพื่อมาทำเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

2.3 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย หลังจากที่ได้ร่างรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยผู้วิจัยนำไปประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาอีกครั้ง จำนวน 10 คน ที่ประกอบด้วยผู้บริหารธุรกิจออนไลน์ 5 ท่าน และลูกค้าที่ผู้ซื้อหรือเคยซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร อีก 5 คน

3.ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ช่วงเดือน กันยายน 2561 ถึง มีนาคม 2562

4.ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินงานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ 2) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการซื้อ และระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ 4) รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย แบบของการวิจัยแบบผสมผสานโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้บริหารธุรกิจสินค้าออนไลน์ จำนวน 5 ท่าน และวิธีเชิงปริมาณเป็นหลักโดย เก็บข้อมูลจากลูกค้าที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ จำนวน 385 คนไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการทดสอบสมมติฐานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น โดยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเพียร์สัน และถดถอยเชิงพหุคูณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคภาพรวมเฉลี่ย และทุกด้านมีพฤติกรรมมาก หากจัดลำดับพฤติกรรมจากค่าเฉลี่ย พบว่า ลำดับแรกด้านลักษณะสินค้าที่ซื้อ ($\bar{X} = 4.20$) ด้านตราสินค้าที่เลือกซื้อ ($\bar{X} = 4.15$) ด้านความถี่ในการซื้อในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ($\bar{X} = 4.15$) และด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ($\bar{X} = 4.13$) เรียงตามลำดับ

2) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยโดยสรุปในภาพรวมเฉลี่ย และทุกด้านมีระดับความสำคัญมาก หากพิจารณาลำดับความสำคัญจากค่าเฉลี่ย พบว่า ลำดับแรกด้านโลจิสติกส์ ($\bar{X} = 4.06$) ด้านการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.02$) ด้านราคา ($\bar{X} = 3.99$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.98$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = 3.96$) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.90$) เรียงตามลำดับ

3) พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ในภาพรวมเฉลี่ย มีความสัมพันธ์ปานกลางกับระดับความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย

4) รูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย = .778ด้านการส่งเสริมการตลาด + .704 ด้านการจัดจำหน่าย + .665 ด้านโลจิสติกส์ + .658ด้านราคา + .605ด้านผลิตภัณฑ์ + .395 ด้านการให้บริการ +.353 ด้านกระบวนการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากรูปแบบการตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย สามารถอธิบาย การนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจออนไลน์ ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย เป็นลำดับแรก คือด้านการส่งเสริมการตลาด เพราะเป็นด้านที่ส่งผลสูงสุด ต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์ .778 หน่วย โดยผู้บริหารควรปรับปรุงการส่งเสริมการตลาด การลดราคาในเทศกาลและวันต่างๆ (วันคนโสด 11 เดือน 11 วันปีใหม่ วันวาเลนไทน์ เป็นต้น) ซื้อสินค้าสามารถผ่อนชำระได้ ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และการรีวิวสินค้าผ่านสื่อผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ จัดส่งเสริมการขายซื้อ 1 แถม 1 หรือ ซื้อสินค้าชิ้นแรกราคาเต็ม ชั้นที่ 2 ลดราคาร้อยละ 50 หรือแถมสินค้าอื่นๆ และแจกของแถม รางวัล หรือชิงโชคเรียงตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ ม่วงอินทร์(2558) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อออนไลน์โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ เครื่องสำอางของผู้บริโภค สรุปได้ว่าประสิทธิภาพการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อออนไลน์โดยใช้บุคคลที่มีและการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ด้านการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยเป็นลำดับสองคือด้านการจัดจำหน่าย เพราะเป็นด้านนี้ส่งผลสูงสุดต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์.704 หน่วยโดยผู้บริหารควรปรับปรุงการจัดจำหน่ายสินค้าออนไลน์โดยรวมเน้นการจำหน่ายผ่าน Applicationในโทรศัพท์มือถือกระบวนการสั่งซื้อที่เข้าใจง่ายสะดวก ผ่านสื่อออนไลน์ Facebook ผ่านสื่อออนไลน์ Lazada ผ่านสื่อออนไลน์ Instagram ผ่านสื่อออนไลน์

Line website หรือ Youtube) และนำเสนอจัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการค้นหาเรียงตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความบันเทิง ปัจจัยความไว้วางใจ ปัจจัยคุณภาพของระบบสารสนเทศ ด้านคุณภาพระบบและบริการ โดยร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครได้ คิดเป็นร้อยละ 67.8 ในขณะที่ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง การบอกปากต่อปาก (จิตตภา ทัดหอม, 2558)

3. ด้านโลจิสติกส์เป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยเป็นลำดับสามคือด้านโลจิสติกส์ เพราะด้านนี้ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์.665 หน่วย โดยผู้บริหารควรปรับปรุงด้านโลจิสติกส์ด้วยการพัฒนาการจัดส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้าที่รวดเร็ว จัดทำระบบข้อมูลติดตามความคืบหน้าการจัดส่ง เพิ่มเครือข่ายสามารถจัดส่งได้ทั่วประเทศให้สามารถจัดส่งถึงมือลูกค้าได้ทุกที่ และไม่คิดค่าจัดส่งในการสั่งซื้อสินค้าเรียงตามลำดับ

4. ด้านราคาเป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทย ความสำคัญเป็นลำดับสี่คือ ด้านราคาเพราะเป็นด้านนี้ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์. 658 หน่วยโดยผู้บริหารควรปรับปรุงการกำหนดราคาโดยการกำหนดราคาเชิงจิตวิทยาลงท้ายด้วย 9 (เช่น 9, 99 หรือ 999บาท) ให้ผู้ซื้อรู้สึกว่าไม่แพง กำหนดราคาที่ถูกกว่าจำหน่ายในร้านค้า ราคาเหมาะสมกับคุณภาพราคาที่ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ และราคาที่ถูกกว่าคู่แข่งเรียงตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัย

5. ด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยความสำคัญเป็นลำดับห้าคือด้านผลิตภัณฑ์เพราะเป็นด้านที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์.605หน่วยโดยผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการคัดเลือกสินค้าที่มาจากจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์โดยคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีมาจำหน่าย มีการรับประกันและรับประกันสินค้า จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความความทันสมัย ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ และความหลากหลายในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ (เรียงตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญฤกษ์ กายูจนเทพ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในตลาดออนไลน์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลทำให้พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน และผลิตภัณฑ์ที่นำมาจำหน่ายเป็นปัจจัยสำคัญ

6. ด้านการให้บริการเป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยความสำคัญเป็นลำดับหกคือด้านการให้บริการเพราะเป็นด้านนี้ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์ .395หน่วย โดยผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการให้บริการโดยให้บริการ

ลูกค้าสามารถสั่งซื้อชำระเงินได้ด้วยบัตรเครดิต บัตรเดบิต เอทีเอ็ม บริการรับคืนหรือเปลี่ยนคืนสินค้า สามารถชำระเงินผ่านร้านสะดวกซื้อหรือจุดชำระเงิน มีสถานที่แสดงสินค้าลูกค้าสามารถไปชมของจริงได้ และยกเลิกการซื้อ และเก็บเงินปลายทางได้เรียงตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ

7.ด้านกระบวนการให้บริการเป็นปัจจัยนำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยมีความสำคัญเป็นลำดับเจ็ดคือด้านกระบวนการเพราะเป็นด้านนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจออนไลน์. 353 หน่วยโดยผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการกระบวนการจัดจำหน่ายโดยปรับปรุงกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า กระบวนการยกเลิกการซื้อ กระบวนการสั่งซื้อที่เข้าใจง่ายและสะดวก กระบวนการสั่งซื้อที่รวดเร็ว และกระบวนการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาสามารถติดต่อพนักงานได้อย่างรวดเร็วเรียงตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิทย์ หินหมื่นไวย (2555) ได้ศึกษา ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกคือกระบวนการให้บริการ

1.ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริหารควรปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดลดราคา ในเทศกาลและวันต่างๆ ชื่อสินค้าสามารถผ่อนชำระได้ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และการรีวิวสินค้าผ่านสื่อผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ แคมเปญอื่นๆ และแจกของแถม รางวัล หรือชิงโชค มีการติดต่อสื่อสารและการให้ข่าวสารกับลูกค้าเป้าหมายทั้งสื่อออนไลน์ และออฟไลน์อย่างต่อเนื่อง สร้างให้ลูกค้ารู้จัก รับรู้ผ่านการโฆษณา ผ่านการ แชนร์เราจากโซเชียลมีเดีย เฟซบุ๊ก และอื่นๆ และนำสินค้าที่กำลังเป็นที่นิยมและตราสินค้าที่รู้จักก็ดึงดูดให้ลูกค้าเกิดความสนใจ

2.ด้านการจัดจำหน่ายผู้บริหารควรปรับปรุงการจัดจำหน่ายสินค้าออนไลน์โดยรวมเน้นการจำหน่ายผ่านApplicationในโทรศัพท์มือถือคือกระบวนการสั่งซื้อที่เข้าใจง่ายสะดวก ผ่านสื่อออนไลน์ Facebookผ่านสื่อออนไลน์ Lazada ผ่านสื่อออนไลน์ Instagram ผ่านสื่อออนไลน์ Line website หรือ Youtube) และนำเสนอจัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการค้นหา ให้ลูกค้ามีความรู้สึกได้รับความสะดวกสบาย พอใจ มีความเหมาะสมกับ รูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาเลือกสื่อออนไลน์ให้ตรงกับลูกค้าเป้าหมาย ทั้งใน ส่วน Facebook Page, Facebook Application, Twitter, Viral Video, Mobile Application, Location Base Service, QR Code, ตามแต่พฤติกรรมของผู้บริโภคบนโลกออนไลน์กำลังมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเรื่อยๆ จึงจำเป็นที่จะต้องทำเครื่องมือต่างๆมาประยุกต์และปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

3.ด้านโลจิสติกส์ผู้บริหารควรปรับปรุงด้วยการพัฒนาการจัดส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้าที่รวดเร็ว จัดทำระบบข้อมูลติดตามความคืบหน้าการจัดส่ง เพิ่มเครือข่ายสามารถจัดส่งได้ทั่วประเทศให้สามารถจัดส่งถึงมือลูกค้าได้ทุกที่ และไม่คิดค่าจัดส่งในการสั่งซื้อสินค้า ลดต้นทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มความรวดเร็วในการสื่อสารก่อนส่ง ระหว่างส่ง และหลังจากส่งสินค้า เปิดช่องทางการจัดส่งให้ลูกค้าเลือก ส่งด่วนพิเศษ ด่วน ส่งธรรมดา ตามความต้องการของลูกค้า และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ

4.ด้านราคาผู้บริหารควรปรับปรุงการกำหนดราคาโดยการกำหนดราคาเชิงจิตวิทยาลงท้ายด้วย 9 (เช่น 9 99 หรือ 999บาท)ให้ผู้ซื้อรู้สึกว่าไม่แพง กำหนดราคาที่ถูกลงกว่าจำหน่ายในร้านค้า ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ราคาที่ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ และราคาที่ถูกลงกว่าคู่แข่ง ตั้งราคาที่ตั้งใจ ตั้งราคาที่คำนวณง่าย ราคาที่อ่านออกเสียงแล้วจำนวนพยางค์น้อยกว่า กำหนดราคา แยกค่าขนส่งจากราคาหลัก เสนอการจ่ายเงินแบบเป็นงวด แสดงราคาสินค้าด้านมุมล่างซ้าย ของป้ายราคา ใช้ตัวหนังสือเล็กๆ เข้าไว้ตามหลักจิตวิทยาแล้ว และตั้งราคาให้ราคานี้เหมาะสมที่สุด

5. ด้านผลิตภัณฑ์ผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการคัดเลือกสินค้าที่จำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์โดยคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีมาจำหน่าย มีการรับประกันและรับคืนสินค้า จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความความทันสมัย ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ และความหลากหลายในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ต้องมีรูปแบบให้ดูสวยงามสะดุดตา มีรูปภาพของสินค้าประกอบด้วย เพิ่มวิดีโอและอธิบายสรรพคุณของสินค้านั้นให้ละเอียด และมีการรีวิวผลิตภัณฑ์หรือสินค้าด้วยบุคคลที่เป็นที่รู้จักในโลกอินเทอร์เน็ต

6.ด้านการให้บริการผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการให้บริการโดยให้บริการลูกค้าสามารถสั่งซื้อชำระเงินได้ด้วยบัตรเครดิต บัตรเดบิต เอทีเอ็ม บริการรับคืนหรือเปลี่ยนคืนสินค้า สามารถชำระเงินผ่านร้านสะดวกซื้อหรือจุดชำระเงิน มีสถานที่แสดงสินค้าลูกค้าสามารถไปชมของจริงได้ และยกเลิกการซื้อ และเก็บเงินปลายทาง คำนึงถึงผู้รับบริการก่อนสิ่งอื่นใด ลูกค้าถูกเสมอ ตอบคำถาม แก้ไขปัญหา ด้วยน้ำเสียงที่ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกอบอุ่นสบายใจ รวดเร็ว เต็มใจ

7 ด้านกระบวนการให้บริการผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการโดยปรับปรุงกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า กระบวนการยกเลิกการซื้อ กระบวนการสั่งซื้อที่เข้าใจง่ายและสะดวก กระบวนการสั่งซื้อที่รวดเร็ว และกระบวนการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาสามารถติดต่อพนักงานได้อย่างรวดเร็ว ต้องทำขั้นตอนการซื้อให้ง่ายขึ้นหาก ส่งข้อมูลไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแต่ละประเภท ประหยัดเวลา ลดต้นทุนแต่ละกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง: References

- กรวิทย์ หินหมื่นไวย.(2555). ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในเขตเทศบาล นครนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Hinmuenwai, K. (2012). *The Effects of Marketing Composition on Customer's Decision Making for Selecting the Hotel in Nakhonratchasima Municipal Area*. Independent Study. Master of Business Administration. Rajamangala University of Technology Isan.
- จิตาภา ทัดหอม. (2558). การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ความไว้วางใจและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคอนไลน์ ในกรุงเทพมหานคร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Thadhom, J. (2015). *Social Media Marketing, Trust and Information System Quality Affecting Products' Purchase Decision through Facebook Live of Online Customers in Bangkok*. Independent Study. Bangkok University.
- บุญฤกษ์ กาญจนเทพ .(2554). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในตลาดออนไลน์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Kanjanatap, B. (2011). *Marketing Mix Factors Influencing Buying Behavior in Online Market*. Independent Study. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- ภาณุพงศ์ ม่วงอินทร์.(2558). ประสิทธิภาพการสื่อสารทางตลาดผ่านสื่อออนไลน์โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตั้งใจซื้อ เครื่องสำอางของผู้บริโภค. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Muang-In, P. (2014). *The Efficiency of Online Marketing Communication by Using Celebrities on the Influence of Consumer's Intention to buy Cosmetics*. Independent Study. Bangkok University.

สุรางคณา วายุภาพ. (2559). *สถิติคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านมือถือ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

Vayupab, S. (2016). *Thailand People Use Statistics the Internet through Mobile*. Bangkok: Electronic transactions Development Agency (public organization).

วิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์
ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี*
An Analysis of Teaching Method by Means of Buddhist Way of
Khuangnai Charoenrat School, Khuangnai Sub-District,
Khuangnai District, Ubon Ratchathani Province

พระสารโรจน์ กิตติสมปนโน

Phra Sarot Kittisampanno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: saroj_lek@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ และวิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ เป็นโรงเรียนระบบปกติที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาอย่างบูรณาการ โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกินอยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ของชีวิตและสังคม 2) วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ มีกระบวนการเรียนการสอนและการประยุกต์ใช้ตามแนววิถีพุทธ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้วิชาการและหลักจริยธรรมที่สัมพันธ์ด้วยหลักสังคม (ศีล) ความสงบสุข (สมาธิ) และการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ สติปัญญาที่รอบคอบ (ปัญญา) ผ่านรายวิชาและกิจกรรมพุทธบูรณาการประจำเดือน 3) วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์นั้น มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ทั้งการอบรมสั่ง

*Received October 10, 2018; Revised October 13, 2018; Accepted April 9, 2019

สอน การจัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครูและบุคลากร สามารถสร้างเด็กนักเรียนให้มีคุณลักษณะมีภูมิรัฐภูมิธรรม สร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน จนได้รับยกย่องให้เป็นสถานศึกษาที่ปลูกฝังความดีแก่บุคคลและชุมชนมากมาย รวมถึงนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสุข และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: โรงเรียนวิถีพุทธ; วิธีการสอนแนววิถีพุทธ

Abstract

This research aims to study of the Buddhist oriented schools, to study the Buddhist teaching method and to analyze the teaching method by means of the Buddhist way of Khuangnai Charoenrat School, Khuangnai district, Ubon Ratchathani province. This study employed a method of qualitative research to collect the data from the relevant research and in-depth interview of the set target. The data then were interpreted by means of the descriptive analysis. The research results were as follows: 1) The Buddhist oriented school is the school that uses and applies Buddhist teachings in administration and student development according to the principles of the Three Buddhist Learning Modes (*tisikkhā*): precept, meditation, wisdom. The students were developed through all the activities ‘eating, living, looking, listening, being’ and having the wisdom to understand in the true values. 2) Khuangnai Charoenrat School has the learning and teaching process applied with the Buddhist teaching method that allowed the students to learn the ethical principles related to the principles of society (precepts), peace (meditation) and to create the human resource endowed with consciousness and wisdom (wisdom). The school organized the training activities according to traditions or cultures in each month to educate the youth about the Buddhist principles, dhamma and ethics. 3) The administrators, teachers and personnel of Khuangnai Charoenrat School gave an importance to the student development, according to Buddhist ways in the

positions of the trainers, preachers, learning providers and a good example of good behaviors. All personnel have been developed based on the Buddhist Three Learning Modes so that they have good knowledge in Dhamma, perform good deeds in collaboration with school and community. This leads the school to earn many achievements such as National Youth Award, Regional Ethical School Award and Best Teacher Award. The moral training project of the school has the reputation in teaching people morality, creating the moral and ethical community, promoting volunteer mind for students, developing their quality of life, happiness and building the good citizens for this country.

Keywords: Buddhist oriented school; Teaching Method by Means of Buddhist

บทนำ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศไทยได้เผชิญอยู่ในขณะนี้ เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบ ต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนได้รับอิทธิพลกระแสค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นไปสู่ความทันสมัย ความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ขาดการพัฒนาด้านจิตใจก่อให้เกิดปัญหาบุคคลและสังคมที่ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 บัญญัติว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) ได้มุ่งให้พัฒนาไปสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีสมดุลสภาพ” โดยยึดหลักความสมดุล ความพอดี สร้างคนให้เป็นคนดีคนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในสาธารณประโยชน์พึ่งพาตนเองได้ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชีวิตและสังคม ให้คนมีคุณภาพ ปลอดภัย พ้นจากความรุนแรงเบียดเบียนกันในทุกด้าน เนื่องจากความรุนแรงเบียดเบียนได้ขยายแผ่ทั่วไป

สภาพปัญหาและวิกฤตการณ์คุณธรรมของคนในสังคมไทย จึงมีข้อเสนอให้นำหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามาใช้อย่างจริงจังในโรงเรียน ก่อเกิดเป็นโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในปลายปี พ.ศ.2545 และมุ่งมั่นดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงเกิดโรงเรียน

วิถีพุทธขึ้นมา โดยโรงเรียนวิถีพุทธคือโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยดำเนินตามมรรคซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต โดยเน้นหลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิและ ปัญญา พ.ศ. 2558 มีโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 20,310 โรงเรียน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558: 14) รวมไปถึงโรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนประจำอำเภอได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเช่นกัน มีการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผลการเรียน จนปรากฏชัดเจนได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสามารถช่วยผู้เรียนที่มีปัญหาจากครอบครัวที่ขัดสน แยกแยก หรือสุ่มเสี่ยงให้มีคุณภาพด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิธีการสอนตามแนววิถีพุทธโรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผลการเรียนและโดยรวมอย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธให้บรรลุประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อวิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชียงใหม่เจริญราษฎร์ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี

การทบทวนวรรณกรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547) ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถีพุทธว่า คือโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่า ทางอันประเสริฐมีองค์ 8 ประการ พัฒนามาตามหลักไตรสิกขา สรุปว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือโรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้กินอยู่ดูฟัง เป็น คำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึงกิน อยู่ ดู และ ฟังตามหลักไตรสิกขาคือให้เกิดความประพฤติที่งดงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่น ๆ คือสอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุก

รายวิชา ที่ทำการเรียนการสอน เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนนั้นคือหลักของมรรคมงคล 8 ประการ

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2546) ให้ความหมายโรงเรียนวิถิปุทธไว้ว่า คือ โรงเรียนวิถิปุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญาารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่อิงตามหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน เน้นอนหลักการของโรงเรียนวิถิปุทธ ตามหลักพระพุทธศาสนาสอนให้เดินสายกลาง เพราะศาสนาที่แท้จริงไม่มีสงคราม โรงเรียนวิถิปุทธจึงเหมือนกับโรงเรียนปกติทั่วไป แต่เน้นกรอบการพัฒนาตามหลัก “ไตรสิกขา อย่างบูรณาการ” เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข **กระทรวงศึกษาธิการ (2547)** ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธว่า คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญาารู้เข้าใจในทางคุณค่าที่แท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา

เมตตา ภิรมย์ภักดี (2547) ได้กล่าวถึง โรงเรียนวิถิปุทธว่า การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธนั้นมิใช่เป็นเพียงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดกันอยู่โดยทั่วไป จนกว่าจะเรียกได้ว่า เป็นวัฒนธรรมโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาหรือมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา การมีห้องจริยธรรมมีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน การฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิ การจัดให้นักเรียนสอบธรรมศึกษา การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้น เพราะโรงเรียนวิถิปุทธ ต้องทำมากกว่านั้น คือ นอกจากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมโรงเรียนดังกล่าวแล้ว โรงเรียนวิถิปุทธยังได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งระบบด้วยคือ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและสังคม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน วัดและชุมชน

สรุปว่า โรงเรียนวิถีพุทธก็คือโรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (มีศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (มีสมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (มีปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่น ๆ คือ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธวิถีแห่งปัญญาลงในทุกรายวิชา ที่ทำการเรียนการสอน เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนตามทางสายกลาง คือหลักของมรรคมงคล 8 ประการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และมีการสัมภาษณ์ภาคสนามโดยมีวิธีในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

การศึกษาภาคเอกสาร

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คัมภีร์พระไตรปิฎก

ข. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการเพื่ออธิบายขยายความเพิ่มเติมจากข้อมูลในคัมภีร์พระไตรปิฎก

การศึกษาภาคสนาม

ก. ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านภาษา เนื้อหา โครงสร้าง ตรวจสอบความถูกต้อง เทียบตรง ก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข. เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย (stakeholder) ได้แก่ พระสอนศีลธรรม คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกให้ครบตามจำนวนที่ระบุ รวมทั้งหมด 30 รูป/คน ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย (stakeholder) นั้น ได้อาศัยการช่วยพิจารณาคัดเลือกจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. ในการศึกษาภาคเอกสารผู้ศึกษาได้รวบรวมเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก รวมไปถึงเอกสารวิชาการ ตำราและเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนเป็นแบบบรรยายเชิงพรรณนา

ข. ในการศึกษาภาคสนาม มีขั้นตอนในการศึกษา คือ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้อุปกรณ์ในการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ บันทึกภาพถ่ายข้อมูลที่ได้อย่างละเอียด และการสังเกต(แบบมีส่วนร่วม) การร่วมกิจกรรม

การนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและภาคสนาม นำมาวิเคราะห์ นำมาเขียนเป็นแบบเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอข้อมูลข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1) ความเป็นมาของโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ได้บริหารการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดหลักการของโรงเรียนวิถิพุทธ คือ การบริหารจัดการโรงเรียน, การจัดวิถิพุทธสู่การเรียนรู้, กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา, การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวัง และการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ซึ่งต้องการบูรณาการผ่านหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธศาสนาและสามารถพัฒนาชีวิตให้เกิดความเจริญอกงาม จัดสภาพในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับวิถิพุทธในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านกายภาพ คือ การจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา 2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ การจัดกิจกรรมวิถีชีวิต กิจกรรมประจำวันกิจกรรม วันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ เป็นต้น ที่เน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน ฯลฯ 3. ด้านการเรียนการสอน คือ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเข้าในทุกกลุ่มสาระ 4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู เช่น การเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตา กรุณาต่อกัน เป็นต้น 5. ด้านการบริหารจัดการ คือ การที่สถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน สร้างความเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่อง การสอนบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกันส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตาและวัฒนธรรมแสวงปัญญา เป็นต้น ซึ่งมีตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ 4 ด้านดังนี้ คือ 1. ด้านปัจจัยนำเข้า คือโรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการมีหลักสูตรมีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา 2. ด้านกระบวนการ คือมีแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธมีกรอบกำหนดที่ชัดเจนซึ่งกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการใช้เป็นหลัก

ทั้งประเทศ 3. ด้านผลผลิต คือการที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข 4. ด้านผลกระทบ คือผลกระทบต่อเนื่องซึ่งเป็นผลดีต่อสังคมในวงกว้างเกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ใช้กระบวนการเรียนการสอนด้วยศาสตร์สมัยใหม่เหมือนโรงเรียนทั่วไปและบูรณาการตามแนววิถีพุทธ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้หลักพุทธธรรมที่สัมพันธ์ด้วยหลักสังคม (ศีล) ความสงบสุข (สมาธิ) และการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ สติปัญญาที่รอบคอบ (ปัญญา) ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาผสมผสานกับการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งด้านวิชาการกิจกรรมรวมไปถึงการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย และ ประเพณีพื้นบ้านในเขตชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การจัดการเรียนมุ่งเน้นพัฒนา นักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตอาสาและทักษะชีวิตที่ต่อบนพื้นฐานของความเป็นไทยและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมใน 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านกายภาพ จัดให้มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ มีพระพุทธรูปหน้าโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน มีพุทธศาสนาสุภาสิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่าง ๆ มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น มีห้องพระพุทธศาสนาหรือลานธรรม ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ 2. ด้านกิจกรรมประจำวัน วันพระจัดให้มีการใส่เสื้อขาวทุกคน ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์ เป็นต้น 3. ด้านการเรียนการสอน จัดให้มีกิจกรรมการบริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน เข้า บ่าย ทั้งครู และ นักเรียน บูรณาการวิถีพุทธ ทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 4. ด้านพฤติกรรม ครู ผู้บริหารและนักเรียน จัดให้มีการรักษาศีล 5 เน้นพฤติกรรมง่าย ใ่วิสัย กราบงาม เป็นต้น 5. ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน ครูไม่ดูค่านักเรียน แต่ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวันและโฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาและสืบสานประเพณีอันดีงามที่มีมาแต่โบราณ เช่น การร่วมกิจกรรมเทศกาลตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เช่น ทำบุญเข้าพรรษาทำบุญพระเวสสันดร บุญบั้งไฟ ประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น มีการสนับสนุนให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ โดยยึดหลักพุทธศาสนาทุ่มเทแรงกายแรงใจและมีจิตศรัทธาในการทำงาน ทำให้โรงเรียนและนักเรียนมีโอกาสได้รับรางวัลต่าง

ๆ อาทิ เช่น รางวัลโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นระดับเขตพื้นที่การศึกษา นักเรียนได้รับรางวัลกลุ่มเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ รวมไปถึงให้ความสำคัญและเล็งเห็นประโยชน์ของการเยี่ยมบ้านของเด็กนักเรียน การเยี่ยมบ้านครูจะได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่แท้จริงของครอบครัวนักเรียน และยังเป็นการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน อันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดี ในการช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียนซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก มีการติดตามประเมินผลนักเรียนตามความเป็นจริงทั้งด้านวิชาการที่ตรงตามมาตรฐานการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยการติดตามเยี่ยมบ้านประเมินสอบถามสัมภาษณ์จากผู้ปกครองนักเรียนรวมไปถึงคนในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำมาพัฒนาต่อได้

3) วิเคราะห์วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี จากการวิจัยเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ พบว่า วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ เป็นการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมถึงชีวิตประจำวัน ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การอบรมบ่มนิสัย การติดตามนักเรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมกิจกรรมดีในวัดและชุมชน ฯลฯ ได้ดังนี้ 1. ประโยชน์ต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความอดทน ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีลธรรมอันดี เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์และเป็นประชาชนที่ดีของประเทศชาติ 2. ประโยชน์ต่อครูอาจารย์และบุคลากรทุกระดับ การที่เจ้าหน้าที่ทุกคนมีธรรมะในการดำเนินชีวิต ทำให้อยู่ร่วมกันในองค์กรหรือโรงเรียนอย่างมีความสุข 3. สร้างประโยชน์ต่อองค์กรหรือโรงเรียนทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม บุคลากรทุกระดับมีธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติงานนักเรียนทุกคนมีสติสมาธิ ปัญญาทำให้ผลการเรียนอยู่ในมาตรฐานของสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งส่งผลให้องค์กรหรือโรงเรียนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม 4. ประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ ชุมชนมีเยาวชนที่ดี ประเทศชาติก็จะดีตามไปด้วย กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีศีลธรรมประจำใจในการดำเนินชีวิต ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สรุป

โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ใช้แนวทางของหลักพุทธธรรมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียนและวัด การจัดสภาพในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และ

พัฒนาผู้เรียนให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น มีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธเป็นโรงเรียนระบบปกติที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการการบริหาร การจัดการผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียน “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญา ตื่นรู้ เข้าใจในคุณค่าแท้-คุณค่า ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ สนับสนุนการเปิดโรงเรียนวิถิปุทธอย่างจริงจัง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วิธีการสอนตามแนววิถิปุทธ เป็นการใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบทั่วไปบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในทุก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิปุทธเชิงบูรณาการทุกมิติเพื่อสร้างความรู้ เสริมความดี มีความสุข เกิดสันติแก่ปัจเจกชนและมหภาค

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า วิธีการสอนตามแนววิถิปุทธนั้น ไม่ได้เน้นการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสอนแบบภาพรวมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมถึงชีวิตประจำวัน ซึ่งถูกออกแบบมาเป็นการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การอบรมปณิธาน การติดตามนักเรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมกิจกรรมในวัดและชุมชน ฯลฯ ถ้าวินิจฉัยคุณประโยชน์มหาศาลแก่นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากร โรงเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ กล่าวได้ว่าวิธีการสอนตามแนววิถิปุทธจะได้ผล ต้องประกอบด้วย การบริหารจัดการดี สอนดี วิชาการดี และเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาตัวเองซึ่งวิธีการสอนตามแนววิถิปุทธที่หลากหลายยึดหยุ่น เพื่อบูรณาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการได้ศึกษาวิธีการสอนตามแนววิถิปุทธ โรงเรียนเชิงในเจริญราษฎร์ ตำบลเชิงใน อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. บ้าน วัด โรงเรียน และภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรแสดงบทบาทในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิปุทธอย่างจริงจัง เพื่อแก้ปัญหาการจัดการศึกษาของไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก เยาวชน ครอบครัวและชุมชน

2. รัฐบาลและมหาเถรสมาคม ควรมีนโยบายร่วมกันเพื่อช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของพระสงฆ์ให้มีความรู้ทั้งศาสตร์สมัยใหม่และศาสตร์พระพุทธเจ้า เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งทางปัญญาของพุทธศาสนิกชนพร้อมปรับใช้ให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง: References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Ministry of Education. (2016). *Educational Development Plan of the Ministry of Education No. 12*. Bangkok: n.p.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2546). *ทิศทางการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- PhraThepsopon (Prayoon Dhammacitto). (2003). *Thai education direction*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น*. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2004). *Education begins when people know to eat& Know life*. Bangkok: U-sa printing.
- เมตตา ภิรมย์ภักดี. (2547) *ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- Phiromphak, M. (2004). *Strategy for the development of Buddhist schools*. Bangkok: U-sa printing.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2547). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- Office of the Basic Education Commission. (2004). *Strategy for the development of Buddhist schools*. Bangkok: U-sa printing.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Prime Minister's Office. (2017). *National Economic and Social Development Plan No. 12*. Bangkok: n.p.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การขนส่งสินค้าและพัสดุ (ร.ส.พ.).

Educational Innovation Development Bureau. Office of the Basic Education Commission Ministry of Education. (2015). *Guidelines for the implementation of Buddhist schools*. 5th edition, Bangkok: Printing Factory, Cargo and Parcel Organization.

สำราญ วงศ์คำพันธ์. (2556). *กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกัน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Wongkamphan, S. (2013). *Teaching process based on threefold principles in Thai-American friendly schools*. Thesis. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สุรชาติ อินแปลง. (2550). *การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต๊วน้อย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Inphang, S. (2007). *The study of the operation of Buddhist way schools Under the Office of Educational Service Area, Loei District 1: Case Study of Ban Tio Noi School*. Master of Education. Thesis. Graduate School Khonkaen University.

เศรษฐศาสตร์การเมืองในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทกรณีศึกษา
ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*
The Political Economy of Peri – Urban: The case of Khong Sam,
Klong Luang District Pathumthani

¹ณัฐธิดา เย็นบำรุง และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

¹Nuttida Yenbumrung and Pitch Pongsawat

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

¹Email: nuttida.e@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1.ศึกษาปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท 2. ศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของการเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ใช้กรณีศึกษำตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม กลุ่มทุน และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในคลองสาม และข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในคลองสาม เกิดจากพื้นที่คลองสามเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่คลองหลวง พื้นที่คลองหลวงมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการขยายตัวของทุนต่างๆ ที่เข้ามา ประกอบกับภาครัฐที่พัฒนาพื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย พื้นที่คลองสามจึงถูกพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยรองรับการขยายตัวของทุนอุตสาหกรรมในอำเภอคลองหลวง อีกทั้งพื้นที่มีเจ้าที่ดินครอบครองที่ดินขนาดใหญ่ ได้เปลี่ยน

*Received June 1, 2019; Revised June 25, 2019; Accepted August 28, 2019

มือของกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่รายทุนจัดสรร โดยมีแรงต้านจากเกษตรกรผู้เช่าที่ดินนั้นน้อยมาก เนื่องจากไม่มีกรรมสิทธิ์ และอำนาจการต่อรองใดๆ และที่สำคัญรายทุนได้ใช้ประโยชน์จากความอ่อนแอของสถาบันผังเมืองที่เกิดผังเมืองซ้ำ ทำให้พื้นที่คลองสามเปลี่ยนสู่เมืองรวดเร็วมาก สำหรับปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจเมื่อพื้นที่เปลี่ยนเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทแล้วระหว่างท้องถิ่น กลุ่มทุน ประชาชน เป็นไปในลักษณะที่พึ่งพา เอื้อผลประโยชน์ และขัดแย้ง เอาเปรียบกัน กระทำผ่านการช่วงชิงที่ดินเป็นสำคัญ ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับกลุ่มทุน เป็นในลักษณะมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน มุ่งหน้าพัฒนาให้พื้นที่เป็นเมืองเพื่อเอื้อการสะสมทุน โดยท้องถิ่นเก็บรายได้ในรูปของภาษีเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนและประชาชนเต็มไปด้วยความขัดแย้ง การเอาเปรียบเรื่องที่ดิน ผ่านการขับไล่กลุ่มคนดั้งเดิมออกจากพื้นที่ และมุ่งสะสมกำไรอย่างไร้ความรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คน สร้างภาระและความเดือดร้อนให้กับท้องถิ่นและประชาชน

คำสำคัญ: พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท; เศรษฐศาสตร์การเมือง; ความเป็นเมือง

Abstract

This research aims to identify a number of factors that lead to the emergence of peri-urban area as well as examine the power interaction within the peri-urban area. The case study is Klong 3 sub-district (tambon) in Pathumthani province. The supporting information includes primary and secondary evidence. The primary evidence is derived from interviews conducted with three groups of people including the officials from the central government agencies, the officials from the Sub-district Administration Organization in Klong 3 and local residents in Klong 3. The secondary evidence is derived from related documents and research. This study finds that the factor that leads to the emergence of peri-urban area in Klong 3 is the fact that Klong 3 sub-district has been part of the development of Klong Luang district which had been

transformed by the growth and expansion of capital within the area. With the state's plan to promote industrial and residential sectors, Klong 3 was developed as a residential area to support the expansion of industrial capital from Klong Luang district. Moreover, the large area within Klong 3 was owned by the landlord whose ownership had been transferred to land capitalists. This change of land ownership met with little resistance from the farmer who rented the land because they were not entitled to the land and were deprived of any bargaining power. More essentially, the capitalists exploited the weakness and sluggishness in urban planning, making the area within Klong 3 transform into an urban community rapidly. Regarding the power interaction within Klong 3, since the area was developed into a peri-urban area, the local government, the group of capitalists and the local population engaged in the symbiotic and conflicting relationships that manifested through the continued struggles over land ownership. The power interaction between the local government and the capitalists can be described as a mutually beneficial relationship. Both sides seek to urbanize the area that caters to capital accumulation through the local government's taxation of local population. Nevertheless, the relationship between the capitalists and the local population is rife with conflicts. The capitalists exploited the land by expelling the indigenous population out of the area and sought to accumulate capital without taking into account the people's quality of life, creating burdens and difficulties to the local government and population as a whole.

Keywords: Peri - urban; Political Economy; Urbanization

บทนำ

ที่ผ่านมามหาการศึกษาเรื่องเมืองของไทย มักได้รับการศึกษาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพ ทางภูมิศาสตร์ การใช้ที่ดินเป็นส่วนใหญ่ แต่การศึกษาเมืองอีกมิติหนึ่งที่ยังมีคณาศึกษาน้อย นั่นคือ การศึกษาเมืองเชิงวิพากษ์ หรือการศึกษาเมืองในมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง การศึกษาเมืองในมุมมองนี้ สำคัญคือ มองว่าเมืองเป็นพื้นที่ทางสังคม (Social Space) (Lefebvre, 1991) เป็นพื้นที่ที่มีการใช้อำนาจ โครงการหรือนโยบายการพัฒนาเมืองมักเอื้อให้บางฝ่ายได้ประโยชน์ และบางฝ่ายเสียประโยชน์ คนบางกลุ่มอาจมีความสามารถหรืออำนาจที่ทำให้โครงการต่างๆ เกิดได้หรือเกิดไม่ได้ (พิชญ์, 2560) พื้นที่เมืองจึงเป็นการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต่อสู้กันและแข่งขันกันเพื่อควบคุมพื้นที่เมือง (Flanagan, 1993)

พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท มีลักษณะพิเศษ คือ ในด้านกายภาพ มีลักษณะการใช้ที่ดินที่สะท้อนถึงความเป็นเมืองอย่างเต็มที่และอีกส่วนหนึ่งคือยังมีการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร (Rakodi, 1998) และประเด็นสำคัญ คือ พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเปียดเบียนซึ่งกันและกัน คือ การเจริญของเมืองที่เข้ามาได้กลืนและทำให้พื้นที่เกษตรกรรมหรือวิถีดำเนินชีวิตแบบชนบทหายไป และก่อให้เกิดความขัดแย้งที่มีประเด็นสำคัญ 3 เรื่อง ประเด็นที่ 1 มีความขัดแย้งเรื่องที่ดินในพื้นที่ ประเด็นที่ 2 พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทเป็นพื้นที่แห่งกลุ่มผลประโยชน์ ประเด็นที่ 3 สถาบันไม่สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้

จากทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น เป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ต้องการศึกษาพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยใช้กรณีศึกษาตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง ในจังหวัดพทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท และปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทระหว่างผู้กระทำการในพื้นที่ ระหว่างรัฐท้องถิ่นและผู้กระทำการอื่นๆ เป็นอย่างไร โดยเน้นศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ (ท้องถิ่น) ทุน และประชาชนในพื้นที่ ได้แปรเปลี่ยนไปอย่างไรเมื่อพื้นที่เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท มีประเด็นนำไปสู่ความขัดแย้งหรือแนวโน้มความตึงเครียดอย่างไรบ้าง และการจัดการความขัดแย้งของแต่ละกลุ่มสามารถทำได้อย่างไร

งานศึกษานี้มีความใหม่ในเรื่องประเด็นของเนื้อหา เพราะปัจจุบันยังมีการศึกษาการกลายเป็นเมืองในมิติของเศรษฐศาสตร์การเมืองน้อยมาก ท้ายที่สุดงานวิจัยชิ้นนี้จะสะท้อนให้

เห็นว่าเมืองเป็นพื้นที่ของการใช้อำนาจ เป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนแต่ละกลุ่มจะใช้อำนาจเพื่อตอบ
โจทย์ของตัวเอง การศึกษาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์อาจทำให้
เข้าใจการทำงานของอำนาจของคนกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น ท้ายที่สุดจะนำไปสู่การออกแบบ
สถาบันและกลไกในการจัดการพื้นที่ให้มีเหมาะสม และกระจายทรัพยากรให้คนทุกกลุ่ม ได้
สามารถมีอำนาจการต่อรอง และสามารถได้รับประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลง และมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาเมื่อพื้นที่กลายเป็นเมืองได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลคลองสาม
อำเภอคลองหลวง
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐท้องถิ่น กลุ่มทุน และประชาชน ใน
พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การกลายเป็นเมืองในมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง (Urban Political Economy)

การศึกษาเมืองด้วยมุมมองทางเศรษฐศาสตร์การเมือง (Urban Political economy)
เริ่มปรากฏแนวคิดวิเคราะห์เรื่องเมืองเป็นรูปร่างในช่วงต้นศตวรรษที่ 1970 ซึ่งเศรษฐศาสตร์
การเมืองเป็นแนวคิดที่มีแหล่งกำเนิดมาจากแนวคิดแบบมาร์กซิสม์ เศรษฐศาสตร์การเมืองสนใจ
ว่าอะไรเป็นบ่อเกิดของความมั่งคั่งโดยรวมของผู้คน ปัญหาทางการเมืองเรื่องความไม่เท่าเทียม
เชิงอำนาจ พยายามจะวิเคราะห์ว่าคนแต่ละกลุ่มในสังคมเป็นผู้มีอำนาจและผู้ถูกกระทำ ได้มี
วิธีการหรือทางเลือกใดในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีจำกัด หากเมื่อปรับมาใช้กับเรื่องเมือง
เศรษฐศาสตร์การเมืองมองว่าเมืองหรือพื้นที่เมืองคือการปรากฏตัวขึ้นมาในทางกายภาพของ
อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่แผ่ตัวเป็นเครือข่ายครอบคลุมสังคมนั้นๆ (Anthony,
2001,) นำไปสู่คำถามใหญ่ๆ ว่า นโยบายของฝ่ายรัฐและอำนาจทางเศรษฐกิจได้ผสานตัวเข้าหา
กันอย่างไรในการผลิตสร้างสภาพแวดล้อมแบบเมืองที่ได้เอื้อประโยชน์ให้ประชากรเมืองบาง
กลุ่มและนำความเสียหายมาให้แก่ประชากรเมืองกลุ่มอื่นๆ เป็นผลทำให้ปฏิกริยาตอบสนองของ
ผู้คนชาวเมืองที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษในรูปแบบต่างๆ ฉะนั้น การศึกษาเมืองต้องสนใจบทบาท

ของของรัฐ นโยบายสาธารณะ ประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะตัวของเมืองนั้นๆ ด้วย (Flanagan, 1993)

แนวคิดพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท (Peri – Urban)

พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในการใช้อธิบายของแต่ละแห่งของแต่ละภูมิภาค ไม่สามารถมีนิยามที่เป็นสากลได้ เนื่องจากขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทั้งทางกายภาพและเงื่อนไขเฉพาะของตัวละครต่างๆ ในแต่ละเมือง แต่ทั้งนี้ จุดร่วมอย่างหนึ่งของพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท คือ การกลายเป็นเมืองในพื้นที่รอยต่อระหว่างเขตเมืองและชนบท เป็นการปะทะกันระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชนบท ทำให้เกิดลักษณะสำคัญของการใช้ที่ดิน คือมีพื้นที่ผสมผสาน (mixed land use) ระหว่างเกษตรกรรมและการใช้ที่ดินนอกภาคเกษตรกรรม ปัจจัยสำคัญเกิดจากการกลายเป็นเมืองอย่างรวดเร็วที่ขยายตัวออกมาอย่างไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) (Mancebo, 2008) พร้อมกับนโยบายและการแทรกแซงจากภาครัฐ และการกระทำของผู้เล่นอื่นๆ ที่เข้ามา “เล่น” ในพื้นที่ ผลที่ตามมาเป็นได้ทั้งแต่บวกที่ทำให้พื้นที่ก้าวเข้าสู่ความเจริญ แต่สำคัญก็คือผลในแง่ลบ คือการกลายเป็นพื้นที่ที่มีความเหลื่อมล้ำ และมีลักษณะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน คือ การเจริญของเมืองที่เข้ามาอาจจะกระทบกับผู้คนดั้งเดิมที่ดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรมนั่นเอง

ปัจจัยการเกิดพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งมีอยู่หลากหลายวิธีในการมอง แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยขอเลือกวิเคราะห์ปัจจัยการเกิดพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท **วิเคราะห์ปัจจัยจุด** คือปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของเมืองและเกิดดึงดูดจำนวนผู้คนให้เข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก **วิเคราะห์ปัจจัยผลึก** คือปัจจัยที่ผลึกให้คนออกจากชนบทแล้วอพยพเข้าเมือง **วิเคราะห์ปัจจัยต้าน** คือปัจจัยที่คอยยับยั้งหรือต้านไม่ให้ความเป็นเมืองขยายตัวในพื้นที่ เช่น การใช้ผังเมืองในการควบคุมพื้นที่ การรวมตัวต่อต้านจากผู้คนดั้งเดิมในพื้นที่ **ปัจจัยเฉพาะพื้นที่** ปัจจัยเฉพาะบางอย่างที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ที่มีการขยายตัวจากศูนย์กลางเมืองออกไปที่สามารถดึงดูดหรือต้านการพัฒนาเมืองได้

สำหรับความขัดแย้งและการเมืองในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะสำคัญที่สะท้อนถึงนัยความขัดแย้งและการเมืองในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทได้ 3 ประการ คือ **ความขัดแย้งเรื่องที่ดินเป็นประเด็นสำคัญ** พื้นที่แห่งกลุ่มผลประโยชน์ มีความหลากหลาย

และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้พื้นที่เต็มไปด้วยการแข่งขันของกลุ่มผลประโยชน์หลากหลายกลุ่ม และความสามารถในการจัดการของสถาบัน ภาครัฐก็มักจะไม่เห็นความสำคัญพื้นที่เหล่านี้เท่าที่ควรนัก ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทมักประสบปัญหาความอ่อนแอของสถาบัน เพราะไม่มีความเข้าใจในพื้นที่ที่จะจัดการและวางแผนการพัฒนาได้ รัฐท้องถิ่นเองก็มีอำนาจจำกัดในการจัดการ ยิ่งทำให้มีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น (Allen, 2003)

กรอบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสถาบัน – ผู้กระทำการ

แนวคิดแบบสถาบันนิยมใหม่ เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วง 1970 – 1980 ให้ความสำคัญกับรูปแบบความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างโครงสร้างสถาบันและตัวแสดง ซึ่งกรอบวิธีคิดแบบนี้ไม่ได้รับความสนใจจากวิธีของสถาบันนิยมแบบเก่าที่มีมาก่อนหน้านี้เลย (Lawrence, 2017, p. 171) สถาบันนิยมใหม่ได้เพิ่มพื้นที่ให้กับความสำคัญในเรื่องของปัจเจกชน รูปแบบพฤติกรรม รวมถึงความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในสังคม มากกว่าการมุ่งเน้น ไปที่การศึกษาที่ตัวสถาบันเพียงอย่างเดียวดังเช่นในยุคตั้งต้น แต่ได้ขยายขอบข่ายไปสู่การศึกษารูปแบบเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง กับตัวสถาบัน อันได้แก่ โครงสร้างของสถาบันอย่างไม่เป็นทางการ ค่านิยมความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และที่สำคัญที่สุด แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองเชิงสถาบันใหม่ ได้ให้ความสำคัญกับ ผลกระทบของปัจเจกชน (Individual) ที่อาจมีต่อตัวสถาบัน (Lowndes, 2002) ในมุมมองสถาบันนิยมใหม่ สถาบันไม่ได้มีความเป็นกลางในการออกนโยบายเพื่อคนทุกคน แต่สถาบันเป็นสิ่งที่เป็ผลผลิตของผู้กระทำกรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลเหนือสถาบัน กล่าวได้ว่า สถาบันจะกำหนดกติกาของเกมการเมือง ใครเล่นและเล่นอย่างไร การศึกษาแบบสถาบันนิยมใหม่จึงสำคัญมาก เพราะสามารถชี้ได้ว่า คนกลุ่มใดได้ประโยชน์จากสถาบัน และคนกลุ่มใดถูกกีดกันให้ออกจากเกม หรือถูกทอดทิ้งละเลย (Steinmo, 2001)

กรอบการวิเคราะห์แบบสถาบันนิยมใหม่ ที่ใช้วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจมีอยู่หลายรูปแบบ ในงานวิจัยชิ้นนี้ขอเลือกรูปแบบของ Thomas B. Lawrence (Thomas อ้างใน Steinmo, 2001) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่หลากหลายของอำนาจและสถาบันให้มากขึ้น โดยตัวแบบการวิเคราะห์ของ Thomas มี 3 มิติ คือ อำนาจของสถาบัน อำนาจของผู้กระทำการ และผู้ต่อต้าน (Steinmo, 2001)

วิธีการดำเนินวิจัย

วิธีการศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ในเชิงผสมผสานเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นในการศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษา 2 แบบ คือ

การศึกษาค้นคว้าใช้วิธีค้นคว้าวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Analysis)
โดยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความ รายงานต่างๆ แผนพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด แผนที่ต่างๆ ภาพถ่ายทางอากาศ ที่สะท้อนถึงการขยายตัวของเมือง ราคาที่ดิน สถิติข้อมูลการลงทุนทั้งของภาครัฐและของเอกชน โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการ เอกชน หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In - Depth Interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายทั้งในส่วนของผู้กระทำนอกพื้นที่ที่มีผลต่อการพัฒนาในคลองสาม และสัมภาษณ์ผู้กระทำการในพื้นที่ตำบลคลองสาม โดยแบ่งการสัมภาษณ์ผู้กระทำการที่แตกต่างกัน แบ่งเป็นกลุ่มรัฐส่วนกลาง สัมภาษณ์ ข้าราชการประจำ กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปทุมธานี สำนักงานเกษตรกรอำเภอคลองหลวง กลุ่มท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม สถาบันทางศาสนาตัวแทนของวัดในคลองสาม และกลุ่มคนในพื้นที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนนิติบุคคลบ้านจัดสรรต่างๆ เกษตรกรไร่นา (เจ้าของที่ดิน และเช่าที่ทำกิน) เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการกลายเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเกิดปัจจัยดึงดูด คลองสามได้รับการขยายตัวของเมือง เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาพื้นที่ของรัฐบาล ที่กำหนดให้พื้นที่บริเวณรอบถนนพหลโยธินกลายเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมส่งออก พร้อมนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างดี ดึงดูดผู้คนจำนวนมากเข้ามาในพื้นที่

2) การเกิดปัจจัยผลักดัน คือ แรงผลักดันการขาดแคลนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากราคาที่ดินและที่อยู่อาศัยมีราคาสูงมาก ทำให้คนจำนวนหนึ่งหันมาสนใจซื้อบ้านในพื้นที่ปทุมธานีมากขึ้น เพื่อเดินทางไปทำงานในกรุงเทพ และแรงผลักดันจากชนบทอพยพผู้คนให้เข้ามาแสวงหาชีวิตที่ดีในเมืองใหญ่

3) การขาดปัจจัยต้าน คือ ในช่วงเวลาที่เกิดการพัฒนาเมืองในอำเภอคลองหลวง ไม่มีผังเมืองควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินจนกระทั่งปี 2540 อันเป็นช่วงเวลาเกิดผังเมืองรวมเมืองฉบับแรก คือ ผังเมืองรวมชุมชนประชาธิปไตย- คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทำให้อ่อนปี 2540 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผังเมือง นอกจากนี้ปัจจัยต้านอีกปัจจัยหนึ่ง คือ การไร้อำนาจต่อรองของคนดั้งเดิม โดยเฉพาะเกษตรกร เนื่องจากที่ดินหลังการขุดคลองส่วนใหญ่ตกเป็นของชนชั้นนำ ขุนนาง นายทุนในกรุงเทพ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้เช่าที่ดินเท่านั้น ทำให้เมื่อมีการเปลี่ยนมือที่ดินเพื่อลงทุน เกษตรกรมักได้รับค่าเช่าที่ดิน และยอมรับการออกจากพื้นที่โดยดี

4) การมีปัจจัยพิเศษเฉพาะพื้นที่ เมื่อมาพิจารณาปัจจัยเฉพาะในพื้นที่คลองสาม พบว่ายิ่งส่งเสริมให้พื้นที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทได้เร็วมากยิ่งขึ้น คือ พื้นที่มีเจ้าของที่ดินครอบครองพื้นที่ขนาดใหญ่ สามารถขายที่ดินผืนใหญ่ให้กับบริษัทอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่ต้องเสียเวลาในรวบรวมที่ดินในการจัดสรร พร้อมกับราคาที่ดินยังไม่แพงนัก อีกทั้งพื้นที่ไม่มีผังเมืองควบคุม

2. ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐท้องถิ่น กลุ่มทุน และประชาชน ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง

ผลการวิจัย พบว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ระหว่างรัฐท้องถิ่น ทุน ประชาชน เป็นไปในลักษณะที่พึ่งพา เอื้อผลประโยชน์ และขัดแย้ง เอาเปรียบกัน (แผนภาพที่ 2) โดยที่แต่ละกลุ่มมีวิธีการหรือเครื่องมือต่างๆ ในการเอื้อหรือรักษาผลประโยชน์ตัวเอง ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับกลุ่มทุน เป็นในลักษณะมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน ท้องถิ่นและกลุ่มทุนใช้ประโยชน์จากสถาบันที่อ่อนแอ โดยเฉพาะเรื่องช่องโหว่ของผังเมืองเป็นเครื่องมือในการเอื้อการสะสมทุนเสริมให้เกิดการลงทุน มีความต้องการเปลี่ยนสีผัง

เมืองที่เอื้อให้เกิดการลงทุน ในขณะที่ท้องถิ่นได้ผลประโยชน์กลับมาในรูปของภาษี ท้องถิ่นยังเอื้อผลประโยชน์จากความเป็นเมืองให้กับกลุ่มทุน

ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของท้องถิ่นและประชาชน เป็นไปในทิศทางความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกัน ดูแลกัน และในขณะเดียวกันมีบางเรื่องที่ขัดแย้งกัน ท้องถิ่นดูแลประชาชนดั้งเดิม ตอบสนองเร็ว แม้ว่าจะเก็บภาษีได้ไม่มาก เมื่อเทียบกับฝั่งเมือง เพราะคนดั้งเดิมให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง และอยู่ในฐานะเป็นฐานเสียงของท้องถิ่น ในขณะที่ด้วยความสัมพันธ์ของท้องถิ่นและประชาชนก็มีความขัดแย้งสำคัญในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านการเปลี่ยนสีผังเมือง ท้องถิ่นต้องการให้มีการเปลี่ยนสีผังเมือง เพื่อเปิดการลงทุนและการพัฒนาเมือง ในขณะที่ประชาชนคนดั้งเดิม โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรต้องการให้สีผังเมืองคงสีเขียว เพื่อต้านความเป็นเมือง และรักษาพื้นที่เกษตรกรรม และสร้างความมั่นคงในที่ดิน

ในขณะที่**ความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนและประชาชนในพื้นที่คลองสาม** เต็มไปด้วยปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของความขัดแย้ง เอาเปรียบ โดยเฉพาะนายทุนอสังหาริมทรัพย์พยายามสะสมทุนเรียกผลประโยชน์จากที่ดินตั้งแต่ในอดีตที่เจ้าที่ดินชนชั้นศักดินาเปลี่ยนมือที่ดินสู่มือนายทุน ทำให้เกษตรกรเช่าที่ดินทำเกษตรกรรมต้องปรับเปลี่ยนโยกย้ายออกนอกพื้นที่ ในปัจจุบันความขัดแย้งเรื่องที่ดินยังคงปะทุอยู่ และยังปรากฏให้เห็นชัดเจนถึงความพยายามรื้อขั้วไล่กลุ่มคนดั้งเดิมออกจากพื้นที่ ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างวัดพระธรรมกาย ในฐานะกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่และสถาบันศาสนากับประชาชน วัดพระธรรมกายทำให้กลุ่มเอกชนได้หาโอกาสสะสมทุนลงทุนขยายบ้านจัดสรรรอบพื้นที่วัด ที่สำคัญวัดพระธรรมกายแม้จะเคยมีความขัดแย้งกับชุมชนในอดีต แต่ปัจจุบันมีการปรับตัวอยู่ร่วมกับประชาชน เช่น การจ้างงานคนในชุมชน ร่วมความร่วมมือกับท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ ทำให้ความสัมพันธ์โดยทั่วไปไม่มีความขัดแย้งที่ชัดเจน แต่ถึงกระนั้นวัดพระธรรมกายยังเผชิญกับทัศนคติเชิงลบและความห่างเหินระหว่างของชุมชนที่มีต่อวัด ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้

ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทระหว่างท้องถิ่นกลุ่มทุน ประชาชน สะท้อนความสัมพันธ์ผ่านความพยายามการขยายตัวของทุน การสะสมทุน และกระทำการช่วงชิงที่ดินเป็นสำคัญ โดยเครื่องมือสำคัญของกลุ่มทุน คือ ใช้ประโยชน์จากสถาบันที่อ่อนแอ โดยเฉพาะเรื่องช่องโหว่ของผังเมืองเป็นเครื่องมือในการเอื้อการสะสมทุนและ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทของไทย โดยใช้กรณีศึกษาตำบลคลองสาม สามารถสะท้อนถึงนัยของเศรษฐศาสตร์การเมือง คือ พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทของไทยเป็นผลผลิตของการพัฒนาแบบทุนนิยมเสรี บริเวณนี้มีกำเนิดและพัฒนาการที่สัมพันธ์กับเรื่องนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ที่รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการลงทุนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวคือกลุ่มผลประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมและกลุ่มพัฒนาที่อยู่อาศัย แม้พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการพัฒนากลายเป็นเมือง แต่อำนาจการเมืองและอำนาจทุนดังกล่าวก็ได้สร้างผลกระทบให้กับประชากรในพื้นที่เดิมที่ตั้งอยู่ถูกบีบให้จากภาคเกษตรกรรม ไร่ที่ดินทำกิน วิธีชีวิตดั้งเดิมหายไป และปรับตัวก้าวเข้าสู่การอยู่ในภาคนอกเกษตรกรรม ด้วยวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีทำให้พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทยังสะท้อนว่าการให้ความสำคัญกับสิทธิกรรมสิทธิ์ของปัจเจกมากกว่าสิทธิชุมชน ทำให้เอกชนสามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้ไม่จำกัดเป็นเหมือนไร้ได้ และสามารถเปลี่ยนการประโยชน์พื้นที่ได้ตามใจชอบโดยขาดการคำนึงถึงสิทธิชุมชนหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในที่ดินดังกล่าว

พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท สะท้อนความอ่อนแอของสถาบัน รัฐไม่มีนโยบายหรือกลไกในการควบคุมการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินใดๆ รวมถึงการซื้อที่ดิน ไม่มีระบบการเก็บภาษีที่ดิน (Land tax) ที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญสะท้อนความอ่อนแอของระบบผังเมืองไทย คือ การไม่วางผังเมืองก่อนการพัฒนาเมือง กว่าจะมีผังเมืองฉบับแรกในพุมธานี คือ ปี 2540 ซึ่งพื้นที่มีการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินไปมากแล้ว ผังเมืองที่เกิดขึ้นตามการพัฒนา ทำให้การควบคุมการขยายตัวของเมืองเป็นไปได้ยากมาก นอกจากนี้ พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทมีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านผังเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มูลค่าเพิ่มสูงมาก ดังนั้นกลุ่มผลประโยชน์ทุกกลุ่มจึงต้องการใช้ผังเมืองให้เป็นเครื่องมือในการเอื้อผลประโยชน์ หรือปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้พื้นที่คลองสาม จึงมีความคิดเห็นและความต้องการสีในผังเมืองที่แตกต่างกันอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องคิดต่อไปว่าจะสร้างกลไกอย่างไรให้ทุกกลุ่มสามารถมีสิทธิมีเสียงในการกำหนดผังเมืองให้เหมาะสม เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยที่ไม่สร้างผลกระทบซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรมีกระจายอำนาจผังเมืองสู่ท้องถิ่น ให้เป็นอำนาจของท้องถิ่นได้ออกแบบเมืองตามที่ต้องการ โดยที่ ต้องมีการถ่วงดุลอำนาจจากภาคส่วนอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นภาคชุมชน ภาคประชาสังคม และส่วนกลาง

2. รัฐบาลควรมีการควบคุมอย่างจริงจัง ในเรื่องการลงทุนของที่อยู่อาศัย รวมถึงโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการลงทุนแล้ว เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ และไม่ควรถูกการพัฒนาเมืองไว้ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ควรกระจายเมืองให้เกิดหลายศูนย์กลาง และเชื่อมด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เพื่อป้องกันการกระจุกตัวของปัญหาเมือง และลดความหนาแน่นของเมือง

3. รัฐบาลควรวางแผนพื้นที่ที่สำคัญกับภูมิศาสตร์กายภาพและสังคมของพื้นที่ดั้งเดิม รัฐบาลควรปกป้องพื้นที่เกษตรกรรมให้อำเภอลดลงให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมของภาคกลาง และปกป้องเกษตรกรรมที่มีความเปราะบางในอาเซียน ควรมีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การคงไว้ซึ่งพื้นที่สีเขียว และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง: References

- Allen, A. (2003). Environmental planning and management of the peri-urban interface: perspectives on an emerging field. *Environment & Urbanization*, 15, 136.
- Anthony, O. (2011). *Urbanization, Encyclopedia of social theory*. Thousand Oaks: SAGE.
- G., Flanagan William. (1993). *Contemporary Urban Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lefebvre, Henri. (1991). *the production of space*. Blackwell: Oxford.

Mancebo, F. (2008). Coping with urban sprawl: toward a sustainable peri-urbanization, giving way to residential path. *Les Annales de la Recherche Urbaine*, 51-57.

Rakodi, C. (1998). *Review of the Poverty Relevance of the Peri-urban Interface Production System Research*. Report for the DFID Natural resources Systems Research Programme, 2nd Draft

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2560). *เมือง กิน คน แลลงการณ์ว่าด้วยเรื่องนคราภิวัฒน์ การพัฒนาเมือง และสุขภาวะเมืองของไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋ว
ภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล*

The Confirmatory Factor Analysis of Factors Influencing Purchase
Intention of Movie Tickets via Application of the Consumer in
Bangkok and Metropolitan Region

¹สุดาทิพย์ สันทนาประสิทธิ์ และ สมชาย เล็กเจริญ

¹Sudathip Santanaprasit and Somchai Lekcharoen

วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, College of Digital Innovation and Information

Technology, Thailand.

¹Email : sudathip.san@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีเคยซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันเอส เอฟ ซีนีมาที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2561 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขต

* Received April 22, 2019; Revised May 8, 2019; Accepted July 14, 2019

84 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Chi-Square (χ^2) เท่ากับ 161.70 ค่า df เท่ากับ 82 ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.97 ค่า GFI เท่ากับ 0.95 ค่า AGFI เท่ากับ 0.93 ค่า CFI เท่ากับ 0.98 ค่า RMR เท่ากับ 0.04 ค่า SRMR เท่ากับ 0.03 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.05 โดยประกอบด้วย 5 ปัจจัย เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ปัจจัยด้านการคุณภาพของข้อมูล ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกในการทำงาน ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ และปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์

คำสำคัญ: ตัวภาพยนตร์; แอปพลิเคชัน; ความตั้งใจซื้อ; การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The objectives of this research were to analyze the confirmatory influencing purchase intention of movie tickets via application in Bangkok and metropolitan region. A sample of 400 individuals was selected from Thai customers who had purchased movie tickets via SF Cinema Application by using convenience sampling method between November to December 2018. The findings were as follows: The model is consistent with the empirical evidence to a great extent. The statistic shows the Chi-square statistics with goodness fit test Chi-Square (χ^2) = 161.70, degrees of freedom (df) = 82 , CMIN/df = 1.97, GFI = 0.95, AGFI = 0.93, CFI = 0.98, RMR = 0.04, SRMR = 0.03, RMSEA = 0.05, with 5 factors by the order of importance from following components; System Quality, Information Quality, Perceived ease of Use, Perceived Usefulness, and Service Quality.

Keywords: Movie tickets; Application; Purchase Intention; The confirmatory factor analysis

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยี แนวโน้มการใช้งานโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยจากผลสำรวจของ We are social และ Hootsuite (2018) พบว่า ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากถึง 57 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 82 ของจำนวนประชากร และเวลาที่คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอันดับ 1 ของโลกคิดเป็นค่าเฉลี่ย 9 ชั่วโมง 38 นาทีต่อวัน โดยส่วนใหญ่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านสมาร์ทโฟน มากถึงร้อยละ 71 นอกจากนี้รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปีพ.ศ. 2560 (2560) ยังพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เคยใช้บริการจอง-ซื้อตั๋วภาพยนตร์หรือคอนเสิร์ตมีมากถึงร้อยละ 14.6 และจากรายงานผลสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2560 (2560) พบอีกว่าสินค้าและบริการของอุตสาหกรรมศิลปะ บันเทิง และนันทนาการที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดในปีพ.ศ. 2560 ได้แก่ ธุรกิจเพลง โรงภาพยนตร์ และ e-movie โดยมีอัตราการเติบโตร้อยละ 38.83 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเข้ามาของภาพยนตร์ออนไลน์ ซึ่งได้เข้ามาสร้างผลกระทบโดยตรงกับธุรกิจโรงภาพยนตร์ ผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์เองต่างต้องปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้มูลค่าทาง E-Commerce ของธุรกิจนี้ยังเติบโตอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา เอส เอฟ ซีเนม่า ยักษ์ใหญ่แห่งวงการโรงภาพยนตร์มีกำไรลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 (The Standard, 2561) เอส เอฟ ซีเนม่าจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเติบโตในการจองตั๋วผ่านช่องทางออนไลน์ โดยนาย สุวิทย์ ทองร่มโพธิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท เอส เอฟ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (2561) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2560 เป็นปีแห่งการลงทุนครั้งใหญ่ โดยได้ทุ่มงบ 30 ล้านบาทในการรีออร์แกนไซท์ทั้งหมด เพิ่มความสะดวกในการใช้งาน ปรับหน้าเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับพฤติกรรมลูกค้าในโลกออนไลน์ โดยในปี พ.ศ. 2559 สัดส่วนการซื้อตั๋วผ่านออนไลน์มีแค่ร้อยละ 3 แต่หลังจากที่ปรับระบบไอทีใหม่ สัดส่วนช่องทางออนไลน์ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2560 และตั้งเป้าหมายเพิ่มยอดขายผ่านออนไลน์เป็น ร้อยละ 30 ให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2561

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความตั้งใจซื้อจะมีผลมาจากการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Davis, 1989) ซึ่งเป็นไปตามโมเดลการยอมรับการใช้

เทคโนโลยี (A technology acceptance Model: TAM) และยังพบว่าความตั้งใจซื้อจะมีผลมาจากคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่ คุณภาพสารสนเทศ (Information Quality) คุณภาพระบบ (System Quality) และคุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโมเดลตัวแบบความสำเร็จของระบบสารสนเทศที่ได้ปรับปรุงใหม่ในปี ค.ศ. 2003 (DeLone & McLean, 2003) โดยคุณภาพแต่ละด้านแยกการวัดผลออกจากกัน และแต่ละตัวต่างก็ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อหรือใช้งาน การใช้งาน และความพึงพอใจของผู้ใช้งานทั้งสิ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจโรงภาพยนตร์และธุรกิจที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการซื้อขายผ่านแอปพลิเคชัน รวมทั้งฝ่ายการตลาด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ อันจะนำไปสู่การพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพตรงจุดมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาแผนการตลาด และสามารถช่วยเพิ่มยอดขายได้

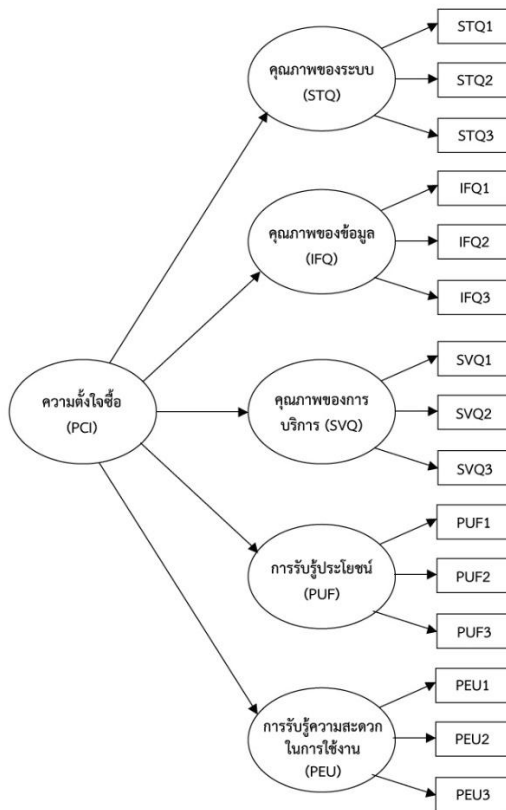
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลองค์ประกอบความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากการทบทวนวรรณกรรม พบปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ คุณภาพของระบบ (System Quality) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) คุณภาพของการบริการ

(Service Quality) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นโมเดลสมมติฐานการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานเพื่อการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง มีวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันเอส เอฟ ซีเนม่าที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันเอส เอฟ ซีเนม่าที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ได้เสนอว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ควรอยู่ในอัตราส่วน 10-20 ต่อ 1 ตัวแปร ในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 18 ตัวแปร ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 360 คน เป็นอย่างน้อย และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ตัวอย่างได้มา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ท่านเคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันเอส เอฟ ซีเนม่าหรือไม่ 2) ท่านพักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่ 3) เพศ 4) อายุ 5) ระดับการศึกษา 6) รายได้ต่อเดือน 7) ความถี่ในการซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันเอส เอฟ ซีเนม่าจำนวนทั้งสิ้น 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) คุณภาพของระบบ 2) คุณภาพของข้อมูล 3) คุณภาพของการบริการ 4) การรับรู้ประโยชน์ 5) การรับรู้ความสะดวกในการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งไม่น้อยกว่า 0.50 ถือว่าเป็นค่าความเที่ยงตรงที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้ได้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 30 คน

ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือ เพราะมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ตามเกณฑ์พิจารณา (Kongmalai & Distanon, 2018)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form Application จำนวน 1 ฉบับ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2561 โดยใช้คำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ (สุดาทิพย์ และสุมาลย์, 2562) หากเลือกตอบข้อที่ไม่ตรงกับที่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ คือเป็นผู้ที่เคยซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน เอส เอฟ ซีนี่มา และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระบบจะทำการคัดกรองและจบแบบสอบถามทันที ผลการเก็บแบบสอบถามมีจำนวน 450 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คนมาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่า Bartlett's Test of Sphericity ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Okin Measure of Sampling Adequacy) ค่า Bartlett's Test of Sphericity และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

การวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันฯ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Jöreskog & Sörbom, 1988 : 75-83) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) และพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง ได้แก่ CMIN/DF น้อยกว่า 2.00, GFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, AGFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป,

CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, SRMR น้อยกว่า 0.08, RMR น้อยกว่า 0.08 และ RMSEA น้อยกว่า 0.08 (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันฯ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกทั้งหมดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง 0.44 ถึง 0.74 และในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 5317.79, df เท่ากับ 153, p เท่ากับ 0.000 และค่า KMO เท่ากับ 0.97 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้มีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของโมเดล	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²
	b	SE	t	
คุณภาพของระบบ (STQ)	0.99	0.07	14.82***	0.99
STQ1 : ท่านคิดว่าระบบการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema สามารถเข้าใจได้ง่าย	0.82	0.07	17.17***	0.67
STQ2 : ท่านคิดว่าระบบของแอปพลิเคชัน SF Cinema มีความปลอดภัยในการใช้งาน	0.76	0.07	15.72***	0.58
STQ3 : ท่านคิดว่าระบบของแอปพลิเคชัน SF Cinema ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน	0.75	0.06	15.72***	0.56
คุณภาพของข้อมูล (IFQ)	1.00	0.07	14,82***	0.99
IFQ1 : ท่านคิดว่าข้อมูลภาพยนตร์ในแอปพลิเคชัน SF Cinema มีความทันสมัย	0.79	0.07	16.15***	0.63
IFQ2 : ท่านคิดว่าข้อมูลภาพยนตร์ในแอปพลิเคชัน SF Cinema มีความเข้าใจง่าย	0.77	0.07	15.06***	0.60

92 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

IFQ3 : ท่านคิดว่าข้อมูลภาพยนตร์ในแอปพลิเคชัน SF Cinema ตรงกับความต้องการของท่าน	0.73	0.06	15.50 ^{***}	0.53
คุณภาพการบริการ (SVQ)	0.96	0.07	14.22 ^{***}	0.92
SVQ1 : ท่านคิดว่าแอปพลิเคชัน SF Cinema สร้างความประทับใจให้กับท่านในการซื้อตั๋วภาพยนตร์	0.80	0.07	16.15 ^{***}	0.64
SVQ2 : ท่านคิดว่าแอปพลิเคชัน SF Cinema มีความใส่ใจในความสะดวกของผู้ใช้งานในการชำระเงินและรับตั๋วภาพยนตร์	0.75	0.07	15.06 ^{***}	0.57
SVQ3 : ท่านคิดว่าแอปพลิเคชัน SF Cinema มีการอธิบายขั้นตอนการซื้อตั๋วภาพยนตร์ในแอปพลิเคชันอย่างชัดเจน	0.74	0.06	15.06 ^{***}	0.55

องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของโมเดล	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²
	b	SE	t	
การรับรู้ประโยชน์ (PUF)	0.91	0.08	14.70 ^{***}	0.82
PUF1 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema ช่วยให้เข้าโรงภาพยนตร์ได้รวดเร็วขึ้น	0.83	0.06	18.67 ^{***}	0.69
PUF2 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema ช่วยเพิ่มโอกาสในการเลือกที่นั่งที่ต้องการ	0.87	0.05	19.63 ^{***}	0.75
PUF3 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการได้ชมภาพยนตร์รอบที่ต้องการ	0.80	0.05	19.63 ^{***}	0.65
การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (PEU)	0.98	0.07	16.05 ^{***}	0.97
PEU1 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema ใช้ได้สะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต	0.80	0.06	18.89 ^{***}	0.65
PEU2 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน	0.81	0.05	19.06 ^{***}	0.66
PEU3 : ท่านคิดว่าการซื้อตั๋วภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน SF Cinema สามารถเรียนรู้ได้ง่าย	0.82	0.05	19.06 ^{***}	0.67

หมายเหตุ: *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

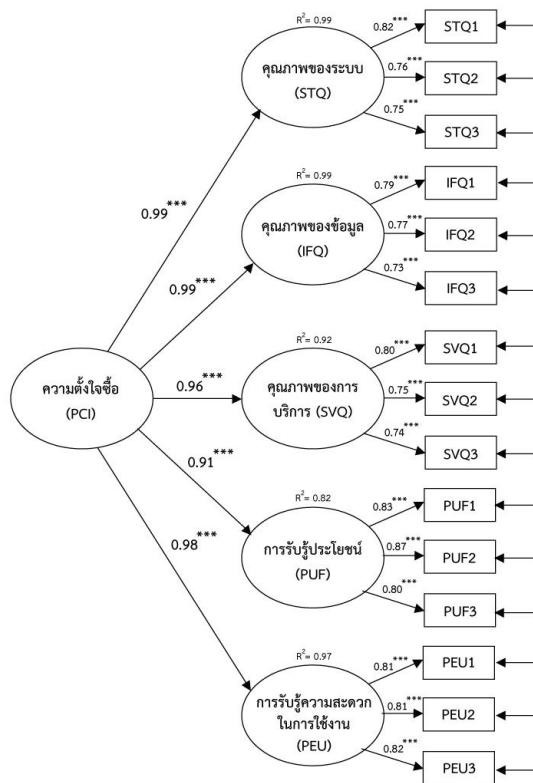
จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยืนยันความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันฯ พบว่าทุกค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยคุณภาพของข้อมูล (IFQ) ปัจจัยคุณภาพของระบบ (STQ), ปัจจัยการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน, ปัจจัยคุณภาพของการบริการ และปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.99, 0.99, 0.98, 0.96 และ 0.91 ตามลำดับ โดยพบว่า ปัจจัยคุณภาพของข้อมูล (IFQ) และปัจจัยคุณภาพของระบบ (STQ) มีความเที่ยงตรงในการวัดความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันมากที่สุดเท่ากัน รองลงมาได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ปัจจัยคุณภาพของการบริการ และปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ โดยมีค่าเที่ยงตรง (R2) เท่ากับ 0.99, 0.99, 0.97, 0.92 และ 0.82 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าสถิติบ่งชี้ความสอดคล้อง และกลมกลืน	เกณฑ์การพิจารณา	ค่าที่ได้	ผลการวิเคราะห์
ค่า CMIN/df	≤ 2.00	1.97	ผ่านเกณฑ์
ค่า GFI	≥ 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	≥ 0.90	0.93	ผ่านเกณฑ์
ค่า CFI	≥ 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMR	< 0.08	0.04	ผ่านเกณฑ์
ค่า SRMR	< 0.08	0.03	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	< 0.08	0.05	ผ่านเกณฑ์
ค่า Hoelter	>200	284	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 สรุปผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลพบว่าค่า CMIN/df เท่ากับ 1.97 มีค่าน้อยกว่า 2.00 และผู้วิจัยจึงได้

พิจารณาค่า GFI มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่า AGFI มีค่าเท่ากับ 0.93 ค่า CFI มีค่าเท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 เข้าใกล้ 1.00 และค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.04 ค่า SRMR มีค่าเท่ากับ 0.03 ค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์น้อยกว่า 0.08 และค่า Hoelter มีค่าเท่ากับ 284 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ควรมีค่าสูงกว่าหรือเท่ากับ 200 จึงสรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่า โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยองค์ประกอบความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันของบริโคมในเขตกรุงเทพมหานคร

และปริมาตร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ คุณภาพของระบบ, คุณภาพของข้อมูล, คุณภาพการบริการ, การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ มีค่าน้ำหนักอยู่ในเกณฑ์สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และสามารถนำไปใช้วัดองค์ประกอบของความตั้งใจซื้อได้

อภิปรายผลการวิจัย

โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี เป็นการยืนยันได้ว่าปัจจัยที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของระบบ เท่ากับ 2) ด้านคุณภาพของข้อมูล 3) ด้านการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน 4) คุณภาพของการบริการ 5) การรับรู้ประโยชน์ โดยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ และปัจจัยด้านคุณภาพของข้อมูล ส่งผลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชัน เนื่องจากการมีระบบที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีความปลอดภัยในการใช้งาน และสามารถใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน ตลอดจนการมีข้อมูลที่ทันสมัย เข้าใจง่าย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน ดังผลการวิจัย (Jin-Ho C. & Jin-Woo, 2015)) พบว่า หากผู้บริโภครู้สึกว่าจะไซเบอร์แอร์พอร์ต มีความสะดวกในการใช้งาน มีความปลอดภัย หาข้อมูลได้ง่าย มีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ผู้บริโภคก็จะเกิดการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน อันจะส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการไซเบอร์แอร์พอร์ตต่อไป โดยยังสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโมเดลตัวแบบความสำเร็จของระบบสารสนเทศที่ได้ปรับปรุงใหม่ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งได้แยกคุณภาพออกเป็น 3 ด้านคือ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพระบบ และคุณภาพการให้บริการ ซึ่งแต่ละตัวแปรแต่ละตัวต่างก็ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งาน การใช้งาน และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (DeLone & McLean, 2003)

ปัจจัยด้านการรับรู้ความสะดวกในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันฯรองลงมา เนื่องมาจากใช้ได้สะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน และสามารถเรียนรู้การใช้งานได้ง่าย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีโมเดลการยอมรับการใช้เทคโนโลยี (A technology acceptance Model: TAM) (Davis, 1989) ซึ่งอธิบายว่า บุคคล

หนึ่งจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยี และการรับรู้ความสะดวกในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการรับรู้ประโยชน์จะส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norazah & Norbayah (2017) ซึ่งศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของตัวเครื่องบินผ่านทางโมบายแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในประเทศมาเลเซีย พบว่าการรับรู้ความสะดวกในการใช้งานมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความตั้งใจใช้โมบายแอปพลิเคชันในการจองตัวเครื่องบิน โดยพบว่าการเข้าถึงได้ง่าย และการมีขั้นตอนการใช้งานที่ไม่ซับซ้อนจะส่งผลอย่างมากต่อความตั้งใจใช้โมบายแอปพลิเคชันในการจองตัวเครื่องบินของผู้บริโภคในมาเลเซีย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความตั้งใจซื้อตัวภาพยนตร์ผ่านแอปพลิเคชันฯ ที่พบว่ามี 5 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ด้านคุณภาพของระบบ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ด้านคุณภาพของการบริการ และด้านการรับรู้ประโยชน์ ผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ หรือผู้ที่ต้องการขายสินค้าอื่นๆ ผ่านทางแอปพลิเคชัน จึงควรให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องความสะดวกในการใช้งาน โดยควรคำนึงถึงการมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน และใช้ได้สะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต ตลอดจนในการพัฒนาแอปพลิเคชันทุกครั้งควรให้ความสนใจในการพัฒนาเรื่องคุณภาพของระบบ และคุณภาพของข้อมูลในแอปพลิเคชัน โดยระบบการใช้งานไม่ควรซับซ้อน อัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ และต้องมีความเสถียรปลอดภัย เช่น การพัฒนาให้แอปพลิเคชันสามารถใส่โค้ดส่วนลดของพันธมิตรต่างๆ ได้อย่างสะดวกในขั้นตอนการซื้อทันที, ออกแบบขั้นตอนการใช้งานให้ง่ายสามารถกดซื้อได้สะดวก อันจะนำไปสู่การซื้อตัวภาพยนตร์หรือสินค้าผ่านแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. เพิ่มเติมข้อคำถามในด้านการรับรู้ประโยชน์เพื่อศึกษาประโยชน์ในประเด็นอื่นๆ และสามารถเปรียบเทียบได้ว่าจะมีค่าอิทธิพลเชิงบวกหรือลบหรือไม่อย่างไร
2. เพิ่มการศึกษาปัจจัยที่น่าสนใจอื่นๆ เช่นการรับรู้ความปลอดภัย การรับรู้ความน่าเชื่อถือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชันได้ตรงความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด

References

- Rangsunnoen, G. (2011). *Factor Analysis using SPSS and AMOS Program for Research*. Bangkok: SE-ED education publishing.
- Wongrattana, C. (2017). *Techniques for creating research instrument: Professional use guidelines*. Bangkok: Amorn Printing Press
- Thanin, S. (2012). *Research and Statistical Analysis by SPSS and AMOS. (13th ed.)*. Bangkok: Business R & D.
- Wiratchai, N. (1999). *LISREL Model: Statistical Analysis for Research. (3rd ed.)*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Santanaprasit, S. & Pankham S. (2019). *Causal Relationship Model of Purchase Intention of Movie Tickets via Application of consumer in Bangkok and Metropolitan Region*. Bangkok: Rangsit University.
- Thongrompo, S. (2561). *SF Cinema in Transform era! Re-Structure of IT to push online sales*. Bangkok: SF Corporation.
- Electronic Transactions Development Agency. (2018). *Behavior Survey Report Internet usage in Thailand 2018*. Bangkok: Electronic Transactions Development Agency.
- Electronic Transactions Development Agency. (2018). *Value of e-Commerce Survey in Thailand 2018*. Bangkok: Electronic Transactions Development Agency.

- Pinsuk, A. (2015). *Information technology acceptance, e-service quality, and marketing mix from the customer's perspectives affecting the e-satisfaction toward e-ticket applications of users in Bangkok*. Bangkok: Bangkok University.
- Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. USA: MIS Quarterly, 13(3), 319-340.
- DeLone, W.H. & McLean, E.R. (2003). *The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update*. Journal of Management Information Systems, 19, 9-30.
- Jin-Ho C. & Jin-Woo P. (2015). *A Study on factors influencing CyberAirport usage intention: An Incheon International Airport case study*. South Korea: Korea Aerospace University.
- Jöreskog, K. G. (1970). *A general method for analysis of covariance structures*. Oxford: Biometrika.
- Kongmalai, A. & Distanon, A. (2018). *Research Techniques in Technology and Innovation Management*. Bangkok: Thammasart University Press. [in Thai]
- Norazah, M. S. & Norbayah M. S. (2017). *Flight ticket booking app on mobile devices: Examining the determinants of individual intention to use*. Journal of Air transport Management 62 (2017), 146-154.
- The Standard. (28 May 2018). *Major Cineplex and SF Cinema City Competition in Thai Movies Theater Market*. Retrieved 14 October 2018, from <https://thestandard.co/major-cineplex-vs-sf-cinema/>
- We are social and Hootsuite. (2018). *Digital in 2018 in Southeast Asia*. Retrieved 14 October 2018, from <https://digitalreport.wearesocial.com/>

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้
ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

The Development of the Reading Comprehension Achievement
Using Learning Management with KWL PLUS Technique for
Mathayomsuksa 3 Students

มาลินี สุทธิเวช

Malinee Suttiwet

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: Malinee.sw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ และแบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

* Received May 20, 2019; Revised June May 27, 2019; Accepted July 13, 2019

3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ลำดับที่ 1 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ลำดับที่ 2 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และลำดับที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน; การจัดการเรียนรู้; KWL Plus

Abstract

This research aimed to 1) compare Mathayomsuksa 3 students' reading comprehension achievement before and after learning management using KWL PLUS technique and 2) investigate the students' opinions towards learning management using KWL PLUS technique. Population used in research is a grade 9 student at Krathum Baen School "Wiset Samui", Krathum Baen District Samut Sakhon Province, the second semester of the academic year 2017, 9 rooms with 327 students The sample was 27 Mathayomsuksa 3 students studying in the second semester of the academic year 2017 at Krathumbaen "Wisetsamutthakhun" School in Krathumbaen district in Samutsakhon province. The research instruments questionnaire were lesson plans, a reading comprehension achievement test and a dependent t-test sample The data were analyzed by mean, standard deviation.

The research findings were as follows : Achievement reading comprehension of Mathayomsuksa 3 students after learning management using KWL PLUS technique was significantly higher than before learning at the statistical level of .05

The opinions of mathayom sukka three students toward learning management with KWL Plus technique in the overall picture were at the most agreed level. There are opinions at the most agreed level. No. 2 Benefits There are opinions at the most level and No. 3 in learning activity management. Have the most agreed level of opinion.

Keywords: A Development of Reading; Learning Management; KWL PLUS

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2551) ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะจะต้องฝึกฝนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ให้เกิดความชำนาญจนสามารถใช้สื่อสารให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนในด้านการเรียน ซึ่งทักษะที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้และการถ่ายทอดทางภาษา อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ คือ ทักษะการอ่าน ดังที่ ฟองจันทร์ สุขยั้ง และคณะ (2553) ได้กล่าวว่า การอ่านเปรียบเสมือนกุญแจไขความรู้ที่มีอยู่มากมายในโลก และถ้านำมาเอาความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาในสังคมแล้ว บุคคลเหล่านี้จะเป็นพลเมืองดีของสังคม สังคมใดมีบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการอ่านอยู่มาก สังคมนั้นย่อมเจริญ และพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

การอ่าน เป็นการให้ความรู้ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและรู้ถึงสาระสำคัญของเนื้อหาความรู้ต่างๆ นั้นได้เป็นอย่างดี คือ การอ่านสรุปความเป็นทักษะกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการอ่าน และมีความสำคัญต่อการศึกษาระดับสูงในหลายๆ วิชา เพราะผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาสำหรับการทำความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องและแนวคิดที่ได้อ่าน ซึ่งสุนันท์ อัญชลินกุล (2553) ได้กล่าวถึง การอ่านสรุปความเป็นการอ่านโดยสามารถตีความหมายสิ่งที่อ่านได้ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจเรื่องอย่างดี สามารถแยกส่วนที่สำคัญ หรือไม่สำคัญออกจากกัน รู้ว่าส่วนใดเป็น

ข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็น ส่วนใดเป็นความคิดหลัก ความคิดรอง การอ่านสรุปความมีสองลักษณะคือ การสรุปความแต่ละย่อหน้า หรือแต่ละตอน และสรุปความทั้งเรื่อง หรือทั้งบท การอ่านสรุปความควรอ่านอย่างคร่าว ๆ ครั้งหนึ่งพอให้รู้เรื่อง แล้วอ่านละเอียดอีกครั้งเพื่อให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น หลังจากนั้นให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าทำไมเรื่องราวยังไง แล้วเรียบเรียงเป็นภาษาของผู้สรุป

จากรายงานข้อมูลสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ ปี 2559 มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และต่ำ ส่วนโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์ จากการเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต หรือ สถานการณ์จริง พบว่า ผลการประเมิน PISA 2015 (ปี 2558) คะแนนเฉลี่ยด้านการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ การรู้เรื่องการอ่าน และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยอายุ 15 ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา โดยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 55 จาก 72 ประเทศ ซึ่งต่ำกว่า ประเทศสิงคโปร์ และเวียดนาม และเห็นได้จากผลคะแนนการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 ถึงปีการศึกษา 2559 โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2557 ผลการทดสอบ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยคะแนนด้านการอ่านมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 39.60 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ในปีการศึกษา 2558 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยคะแนน ด้านการอ่านมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 47.62 และในปีการศึกษา 2559 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยคะแนนด้านการอ่านมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 47.41 ซึ่งเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 – 2559 โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีคะแนนวิชาภาษาไทย ด้านการอ่าน คะแนนเฉลี่ย ไม่ถึงร้อยละ 50

จากปัญหาการอ่านสรุปความข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคและวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนการอ่านสรุปความจากการอ่านประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง เทคนิคการสอนอ่านที่มีความน่าสนใจอีกเทคนิคหนึ่ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการอ่านสรุปความของนักเรียนได้ คือ เทคนิค KWL- Plus เป็นแนวคิดของ Carr & Ogle พัฒนาขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1987 ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่ช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้มีกระบวนการคิดในขณะที่อ่าน มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ชั้น K (Know) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนตรวจสอบว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องจะอ่าน มากน้อยเพียงใด โดยนำความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ชั้น W (Want to know) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะต้อง ถามตนเองว่าต้องการรู้อะไรในเนื้อเรื่องที่อ่าน ชั้น L (Learned) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสำรวจว่า ตนเองได้เรียนรู้อะไรบ้างจากบทอ่าน และ ชั้น Plus ซึ่งหมายถึงการเพิ่มกิจกรรมแผนผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อใช้ในการสรุปความหลังการอ่าน (Carr, E., and Donna Ogle, 1987) และจากการศึกษาวิจัยของ Witherspoon (1999), อภรณ์พรรณ พงษ์สวัสดิ์ (2550), จิราภรณ์ บุญณรงค์ (2554) พบว่า การสอนอ่านด้วยวิธี KWL PLUS ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอ่านอย่างกระตือรือร้น เป็นการอ่านที่ฝึกถามตนเอง การใช้ความคิด คิดเรื่องที่อ่าน พัฒนาสมรรถภาพในการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการอ่าน สรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน และจัดการกับสาระความรู้ขึ้นมาใหม่ตามความเข้าใจของตนเอง ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านและนักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่านมากกว่ากลุ่มของนักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนด้วยกลวิธีการสอนแบบ KWL Plus และ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่เหมาะสมที่จะพัฒนาทักษะการอ่านสรุปความให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น และนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ชั้นเตรียมการ ทดลอง ชั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ชั้นดำเนินการทดลอง และชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ชั้นเตรียมการทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 9 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด 327 คน

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ได้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนนักเรียน 27 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความจากบทร้อยแก้ว บทร้อยกรอง และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ การอ่านสรุปความแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เนื้อหาประเภทร้อยแก้ว คือ ขำว บทความ สารคดี 2) เนื้อหาประเภทร้อยกรอง คือ กลอนแปด และนำมาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบเรียนละ 55 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 คาบ

ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus จำนวน 5 แผน โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 : การอ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ ท1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งวิเคราะห์หัวข้อชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลางของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากนั้นนำเสนอแผนจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษาจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00 จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 : การอ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งวิเคราะห์หัวข้อชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลางของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาทฤษฎี หลักการ และวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลทางการศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีสาระเกี่ยวกับการอ่านสรุปความ จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบตามแนวคิดด้านพุทธิพิสัยของบลูม นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษาจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบทุกข้อที่ 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และคัดเลือกข้อสอบจำนวน 40 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.17-0.94 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21-0.89 เพื่อนำไปใช้จริง จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตร KR20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80

3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามความคิดเห็นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทย และด้านการวัดและ

ประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแบบสอบถามความคิดเห็นมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00

ขั้นตอนการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 คาบ (55 นาที) แล้วตรวจให้คะแนน

2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 แผน โดยเริ่มทดลองภายในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 รวม 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 คาบ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 คาบ

3. หลังการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ เป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยนำมาสลับข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 คาบ (55 นาที) และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL PLUS ไปสอบถามนักเรียน

4. ตรวจให้คะแนน และนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และนำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ จากนั้นวิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยไปเทียบเกณฑ์ของ (มาเรียม นิลพันธุ์ 2549)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 19.22) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD = 2.79) ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 48.06 และหลังการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 32.67) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD= 3.37) ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 81.67 และผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการทดสอบ พบว่า ค่า t เท่ากับ 30.25 ค่า p เท่ากับ 0.000 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

กลุ่มทดลอง	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	t	p
ก่อนเรียน	27	40	19.22	2.79	48.06		
หลังเรียน	27	40	32.67	3.37	81.67	30.25*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.61) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD= 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 ด้าน

บรรยากาศในการเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.65$) ส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD= 0.17) ลำดับที่ 2 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็น
 ด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.62$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD= 0.11) และลำดับที่ 3
 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} =$
 4.56) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD= 0.11) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการ
 เรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.56	0.11	มากที่สุด	(3)
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.65	0.17	มากที่สุด	(1)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.62	0.11	มากที่สุด	(2)
รวมทุกด้าน	4.61	0.12	มากที่สุด	

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการ
 เรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย
 เทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้
 เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้อ่าน ได้คิด
 หาคำตอบ อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน โดยมีครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้ตั้งคำถาม เพื่อหา
 คำตอบจากเรื่องที่อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฆนัท ชาติทอง (2551) ที่กล่าวว่า การ
 จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอ่าน โดย
 กระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของ

ตนเอง และมีการจัดระบบข้อมูล และจากการสอนอ่านสรุปความด้วยเทคนิค KWL Plus ผู้สอนได้เลือกเทคนิค KWL PLUS มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาการอ่านสรุปความของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการอ่านสรุปความได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อัจฉรา แสงทับทิม (2558) กล่าวว่า การจดบันทึกทำให้นักเรียนพิจารณาความรู้ ความเข้าใจ ของตนเองว่า เป็นไปตามที่นักเรียนได้ทำนายไว้หรือไม่ และการฝึกทักษะการสรุปความช่วยให้นักเรียนเพิ่มพูนความจำ และสรุปใจความสำคัญจากข้อเขียนได้ดี (Rinehartet, 1986) โดยให้นักเรียนสรุปความเป็นรายบุคคลในขั้นนี้พบว่านักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด นักเรียนสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ เรียงลำดับข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน และนักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านดีขึ้น สามารถมองเห็นรายละเอียดของเรื่องที่อ่าน ตลอดจนช่วยให้นักเรียนสามารถแยกแยะเนื้อเรื่องได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียบเรียงภาษาที่มาจากความเข้าใจของตนเอง การทำแผนภูมิประกอบการอ่าน จะทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องดีขึ้น สามารถมองเห็นใจความสำคัญ และรายละเอียดของเรื่องที่อ่านได้ดีอีกด้วย (สุภรัตน์ สท้านพล, 2554) เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติตามครบทั้ง 4 ขั้นตอน ก็จะทำให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่อ่านเพิ่มมากขึ้น ได้รู้จักเรียนรู้วิธีการเรียบเรียงภาษาของตนเองมาจากความเข้าใจ และทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และสามารถอ่านสรุปความได้เป็นอย่างดี (ฉัตรลัดดา เกิดสุภาพ, 2561)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จากการประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus พบว่า ภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ที่ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในชั้นเรียน นักเรียนไม่เครียด ไม่ง่วงนอน เพราะกิจกรรมที่ทำนั้นเน้นให้นักเรียนได้คิดและปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและเพื่อนในชั้นเรียน ทั้งนี้มาจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นนั้น นักเรียนต้องช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมก็พบนักเรียนบางคนที่ไม่ช่วยเพื่อนคิด นั่งเฉย แต่เมื่อเพื่อนในกลุ่มช่วยกระตุ้น นักเรียนจึงเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ทำให้

นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนทุกคนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก เกิดความสนุกสนานและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา อันดับสอง คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ทุกขั้นตอนมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจน นักเรียนได้พัฒนาทั้งทักษะการอ่าน และได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่ม นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกับความสนุกที่เกิดจากการเรียนรู้ เกิดความสนใจ อยากที่จะศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ มีวิธีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนในการทำงาน มีการวางแผนในการศึกษาหาความรู้ แล้วจึงลงมือปฏิบัติงานตามที่ตนเองได้ตั้งไว้ โดยให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม และตอบคำถาม และอันดับสาม คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการที่ผู้สอนนำการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus มาใช้จัดการเรียนรู้ส่งผลให้การอ่านสรุปความของนักเรียนดีขึ้น เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus มีกระบวนการเป็นลำดับ ขั้นตอน เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามและฝึกให้นักเรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งปกตินักเรียนจะไม่ค่อยสนใจ การอ่าน ไม่ชอบอ่านเนื้อหาที่มีขนาดเยอะ แต่เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus นักเรียนเกิดความสุข อยากเรียน อยากรู้ อยากอ่านเพิ่มขึ้น และเป็นกิจกรรมการอ่านที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากขึ้น พร้อมทั้งนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียบเรียงภาษาที่มาจากความเข้าใจของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามที่เสนอไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่คิด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด เพื่อศึกษาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น
2. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในด้านอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การเขียนสรุปความ เป็นต้น

3. ควรมีการนำรูปแบบการอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนระดับชั้นอื่น ๆ หรือนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ

สรุป

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นกระบวนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการอ่าน และฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความเชื่อมโยงกัน นักเรียนสามารถตรวจสอบความคิด และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองได้ และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนรู้จักยอมรับและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่อ่านเพิ่มมากขึ้น และนักเรียนได้รู้จักเรียนรู้วิธีการเรียบเรียงภาษาของตนเองมาจากความเข้าใจ ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และสามารถอ่านสรุปความได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง : References

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์.
- Department of Education Ministry of Education. (2002). *Basic Education Core Curriculum B.E.2551*. Bangkok: Organization for the delivery of goods and materials.
- ชนันท์ ธาตุทอง. (2551). *การออกแบบการสอนและบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Thatthong, C. (2008). *The Design and Implementation of Teaching*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- จิราภรณ์ บุญณรงค์. (2554). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL กับวิธีสอนปกติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Boonnarong, J. (2011). *A Comparison of Reading Comprehension Achievement of Prathomsuksa 6 Students Taught by Using KWL Technique and Convectional Method*. Master's thesis Thai language teaching Silpakorn University.

ฉัตรลัดดา เกิดสุภาพ. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้จากการสอนอ่านด้วยเทคนิค PQ4R. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 3(2), 157-170.

Kedsupap, C. (2018). A Development of Reading Comprehension Achievement of Prathomsuksa 5 Students Using PQ4R Technique. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(2), 157-170.

พองจันทร์ สุขยั้ง และคณะ. (2553). *ศิลปะการอ่านอย่างมืออาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทयर่มเกล้า.

Sukyng, F. and Group. (2010). *Art of Professional Reading*. (2nd ed). Bangkok: Thai Romkiao.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2549). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Nilaphan, M. (2006). *Behavioral and Social Science Research Methods*. (2nd ed). Nakhon Pathom: Silpakorn University.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2547). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Leareiyndi, W. (2004). *Techniques for learning management for professional teachers*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2555). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Leareiyndi, W. (2012). *Patterns and Strategies for learning management to develop thinking skills*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.

- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). *เทคนิควิจัยด้านการอ่าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Masertvit, S. (2002). *Reading research techniques*. (3rd ed). Bangkok: Kasetsart University.
- สุภรัตน์ สท้านพล. (2554). *การใช้แผนภูมิความหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Sthanphol, S. (2011). *Using Semantic Mapping to Develop English Reading Comprehension of Mathayomsuksa 5 Students*. Master project. Graduate School, Srinakharinwirot University.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพ.
- Munkham, S. and Munkham, O. (2002). *21 Methods of Learning Management: To Develop the Thinking Processes*. Bangkok: Photo Printing Factory.
- เสนีย์ วิลาวรรณ และคณะ. (2554). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ม.3 เล่ม 1 หลักภาษาและการใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Vilawan, S. and Group. (2011). *Basic Textbooks Thai language M.3, Book 1 Language and usage Language*. Bangkok: Thai Watana Panich.
- อัจฉรา แสงทับทิม. (2558). *การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการสอนอ่าน KWL PLUS ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Saengthabthim, A. (2015). *Development of Reading for main Idea in Thai language subject of Mathayomsuka 3 students by using KWL-Plus in conjunction with Cooperative learning*. Master's thesis Curriculum and teaching Suan Sunandha Rajabhat University.

อาภรณ์พรรณ พงษ์สวัสดิ์. (2550). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL PLUS*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและวิธีสอน). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Phongsawat, A. (2007). *The Enhancement of Reading for main Idea Abilities of fifth Grade Students Taught by KWL Plus Technique*. Educational thesis Master (Courses and teaching methods). Silpakorn University.

Carr, E., and Donna Ogle. (1987). K-W-L Plus: A Strategies for Comprehension and Summarization. *Journal of Reading*, 626 – 631.

Rinehartet, S., S. Stahl, and L. Erickson. (1986). Some effects of summarization training on Reading and studying. *Reading Research Quarterly*, 36, 429.

Witherspoon, F. (1999). *The Effectiveness of Met comprehension Strategy Induction Students, Reading Achievement and Met comprehension Strategy Awareness*. Dissertation Abstracts International.

ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับการทำรัฐประหารในเมืองไทย*

The Relationship between Astrology and Military Coup in Thailand

¹ขวัญเรือน พันธุ์พีระพิชัย และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

¹Kwanruen Panpeerapit and Pitch Pongsawat

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Thailand.

¹Email: hi_per_67@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์ การทำรัฐประหาร และ ปัญหาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการผลิตคำทำนาย คำพยากรณ์ และเผยแพร่ชุดความรู้ความเชื่อทางโหราศาสตร์ โดยมองว่าคำทำนาย คำพยากรณ์มีส่วนในการลดทอนความชอบธรรมของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและในขณะเดียวกันเพิ่มความชอบธรรมให้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ การอธิบายเหตุการณ์การทำรัฐประหารทั้ง 2 ครั้ง คือ รัฐประหารในพ.ศ. 2549 และพ.ศ. 2557 ที่เกิดขึ้นในเมืองไทย โดยทั่วไปมุ่งอธิบายหรือมุ่งความสนใจไปที่การประท้วงของกลุ่มชนชั้นกลาง และชนชั้นนำทางการเมือง โดยละเอียดหรือมองข้ามประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของโหราศาสตร์ การเคลื่อนไหวของการตีความและการสร้างองค์ความรู้ทางโหราศาสตร์ บทบาทของโหร หมอดูซึ่งเป็นปัญหาชนทางโหราศาสตร์ นอกจากนี้ ในบทความชิ้นนี้ไม่ได้มุ่งหรือให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อหรือไม่เชื่อทางโหราศาสตร์ของเหล่านายทหารชนชั้นนำที่ทำรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งที่เกิดขึ้นล่าสุดในประเทศไทย แต่ในบทความชิ้นนี้กลับมุ่งหรือชี้ให้เห็นว่า ชุดคำอธิบาย

* Received June 1, 2019; Revised June 25, 2019; Accepted August 28, 2019

องค์ความรู้ และคำทำนาย คำพยากรณ์ทางโหราศาสตร์ บทบาทหน้าที่ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ไม่ได้หยุดนิ่งหรือไม่ได้มีความสำคัญในทางการเมืองไทยในแง่ของการทำรัฐประหาร แต่ในทางกลับกันชุดคำอธิบาย คำทำนาย คำพยากรณ์และบทบาทหน้าที่ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ล้วนแต่มีความเคลื่อนไหวในโลกสมัยใหม่ทางการเมืองไทย

คำสำคัญ: การทำรัฐประหาร; โหราศาสตร์; คำพยากรณ์; ปัญญาชนทางโหราศาสตร์

Abstract

In this article, it explains the relationship between astrology, coup d'état, and *astrology intellectual* (astrologist, fortuneteller) who have roles in providing sets of prophecy and dissemination of knowledge in astrological beliefs. It is believed that prophecy has contributed to the reduction of the legitimacy of the Democratic regime and, at the same time, increasing the legitimacy of the Authoritarian regime. The explanation of the two coup events was a coup in year 2006 and year 2014 that took place as part of the political movements in Thailand. Regarding the mentioned coup events, many people would normally discuss and focus on the protests and demonstration led by the Thai middle class people including the military elites and overlooks the issues related to astrology implications to the movement, the interpretation and creation of astrology and its calculations, the roles of astrologist and fortuneteller, who are *astrology intellectual*. In addition, this article does not focus or emphasize on the astrological belief of the elite military officers who made the last two coups in Thailand, rather the article tries to point out that the set of knowledge and predictions of astrological prophecies, the roles of *astrology intellectual* have significant implications and could be considered a relatively important influence upon Thai politics, in terms of the coup trigger.

Moreover, the set of explanations, prophecies, and roles of *astrology intellectual* are involving in the modern world of Thai politics.

Keywords: Military Coup; Astrology; Prophecy; Astrology Intellectual

บทนำ

ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองผ่านการทำรัฐประหาร ในพ.ศ. 2549 พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะมนตรีความมั่นคง (คมช.) โดยทำรัฐประหารทหาร ยึดอำนาจจากรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร และอยู่ในอำนาจรวมระยะเวลาแล้ว 15 เดือน 4 วัน กว่าจะนำการเมืองไทยกลับเข้าสู่การเลือกตั้ง หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2557 ทหารกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผยอีกครั้ง โดยการทำรัฐประหาร ที่มีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมระยะเวลาแล้ว 58 เดือน 18 วัน (นับจากวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นรัฐประหาร นับจนถึงวันที่ 9 เมษายน 2562 ซึ่งในขณะนี้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชายังอยู่ในอำนาจเช่นเดิม)

คำอธิบายในทางโหราศาสตร์นั้น อธิบายปรากฏการณ์การทำรัฐประหารนี้ ในทำนองว่าทหารมีความเกี่ยวข้องกับการเมือง และเป็นผู้เข้ามาปกครอง กอบกู้บ้านเมือง ซึ่งผูกโยงกับเรื่องดวงชะตาเมืองกรุงรัตนโกสินทร์ ชุดคำอธิบายทางโหราศาสตร์ที่อธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในการเมืองไทยนั้น ถูกผลิตและเผยแพร่โดยปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) เป้าหมายของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) เพื่อสร้างความยินยอมให้เกิดขึ้นในพื้นที่สังคมส่วนใหญ่ (ภิญโญ พงศ์เจริญ, 2543) เพื่อลดความชอบธรรมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเพิ่มความชอบธรรมให้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ

บทความฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับการทำรัฐประหารที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ ทั้งในแง่บทบาท หน้าที่ของคำทำนาย คำพยากรณ์ และปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) ในช่วง พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2557

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษา ทำความเข้าใจและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับปรากฏการณ์การทำรัฐประหารในการเมืองไทย ในช่วงพ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการกำหนดขอบเขตการศึกษา เหตุการณ์การทำรัฐประหารในการเมืองไทย 2 ครั้ง คือ ในช่วงก่อนและหลังการทำรัฐประหาร ปีพ.ศ. 2549 และปีพ.ศ. 2557 เปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นถึงบทบาทของโหราศาสตร์ คำทำนาย คำพยากรณ์และปัญญาชนทางโหราศาสตร์

วิธีการเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในช่วงที่มีการทำรัฐประหาร คำแถลงการณ์ของคณะรัฐประหาร เอกสารการแต่งตั้งคณะรัฐบาลที่ได้รับเลือกมาจากการทำรัฐประหาร

เก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง แบ่งเป็น 4 ประเภทหลัก คือ

- หนังสือหรือบทความที่เกี่ยวกับทหารกับการเมืองและโหราศาสตร์
- หนังสือสารคดีการเมือง บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองไทยในช่วงพ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นหนังสือลับ ลวง พราง ของวาสนา นาน่วม
- วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโหราศาสตร์ เช่น การทำรัฐประหารของทหาร การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางการเมืองของทหาร

- การเก็บข้อมูลคำทำนาย คำพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) โดยใช้โปรแกรม News Center 3.2 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ครอบคลุมแหล่งข่าวและข้อมูลมากกว่าร้อยแหล่ง ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้แบ่งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1) หนังสือพิมพ์ จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, แนวหน้า, ไทยโพสต์, บ้านเมือง, โพสต์ทูเดย์, ผู้จัดการรายวัน, พิมพ์ไทย, ผู้จัดการสุดสัปดาห์ 360 องศา, มติชน, มติชนสุดสัปดาห์, บางกอกทูเดย์ และกรุงเทพธุรกิจ

2) เว็บไซต์ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เว็บไซต์ไทยโพสต์, ข่าวสด, คมชัดลึก, มติชน,ไทยรัฐ , แนวหน้า, ประชาชาติธุรกิจ และโพสต์ทูเดย์

นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลคำทำนาย คำพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหร และหมอดู) จากหนังสือศาสตร์แห่งโหร โดยเริ่มจากหนังสือศาสตร์แห่งโหร พ.ศ. 2548 จนถึง พ.ศ. 2550 และหนังสือศาสตร์แห่งโหร พ.ศ.2556 จนถึง พ.ศ. 2558

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

อธิบายคำจำกัดความและทฤษฎี ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “โหราศาสตร์” หมายถึง วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก โหร หมายถึง ผู้พยากรณ์โดยอาศัยดวงดาวเป็นหลักหรือผู้ให้ฤกษ์และพยากรณ์โชคชะตาราศี ส่วนหมอดู หมายถึง ผู้ทำนายโชคชะตาราศี

สำหรับโหราศาสตร์ในความคิดของคนทั่ว ๆ ไป ไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับเรื่องของดวงดาวเพียงอย่างเดียวแต่คนในสังคมไทยโดยทั่ว ๆ ไป มีความเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับโหราศาสตร์ใน 2 แง่มุม กล่าวคือ 1) ในแง่มุมของการทำนายทายทัก หรือพยากรณ์อนาคต เช่น ให้คำปรึกษาในหน้าที่การงานหรือการช่วยตัดสินใจในบางสถานการณ์ (ภิญโญ พงศ์เจริญ, 2543) และ 2) ในแง่มุมพิธีกรรม เช่น การแก้ไขกรรมที่เคยได้กระทำความในอดีต หรือการเสริมบุญบารมีเพื่อสิ่ง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

โหราศาสตร์ในความเข้าใจของคนทั่วไปในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีอำนาจเหนือธรรมชาติ การทรงเจ้าเข้าทรง การใช้ไฟยิปซีในการทำนาย รวมไปถึงการใช้ศาสตร์อื่น ๆ ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ได้ ถูกเข้าใจและรับรู้โดยทั่วไปว่าเป็นเรื่องของโหราศาสตร์ ดังนั้นความหมายของโหราศาสตร์ โหร หมอดู ของคนทั่วไปในสังคมจึงมีลักษณะที่ไม่ได้เป็นไปตามนิยามที่ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมาย

ความเข้าใจเกี่ยวกับโหราศาสตร์

โหรและหมอดูในความหมายของแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) และ ปัญญาชน (Intellectual) ตามแนวคิดของอัตโตนีโอ กรัมสซี (Antonio Gramsci)

แนวความคิดเรื่อง การครองอำนาจนำ (Hegemony) เป็นแนวความคิดที่กรัมซีให้ความสำคัญมากกว่านักมาร์กซิสต์คนอื่น ๆ หรือกล่าวในอีกแบบคือ กรัมซีเป็นนักทฤษฎีมาร์กซิสต์คนแรกที่ได้พยายามศึกษาและให้ความสำคัญแก่บทบาทโครงสร้างส่วนบนอย่างจริงจังในฐานะเป็นจักรกลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง (สุรพงษ์, 2557) การครองอำนาจนำ (Hegemony) เป็นเรื่องของอุดมการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลกำหนดความเป็นไปของกลุ่มคนหรือมวลชนได้ แนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำอยู่ในส่วนของโครงสร้างส่วนบน ซึ่งพื้นที่โครงสร้างส่วนบนถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่สังคมการเมือง (political society) และพื้นที่ประชาสังคม (civil society) (Schwarzmantel, 2015)

พื้นที่สังคมการเมือง (Political society) เป็นพื้นที่ที่ใช้กำลังในการบังคับ รัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจ (Coercion exercised by the state) ซึ่งเป็นลักษณะของการไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ในประชาสังคม โดยใช้เครื่องมือหรือกลไกของรัฐในการบีบบังคับ ในขณะที่พื้นที่ประชาสังคม (Civil society) เป็นพื้นที่ที่ไม่มีรัฐเข้ามาผูกขาด แต่ถึงกระนั้นก็เป็นพื้นที่เอกชนของรัฐ (สุรพงษ์, 2557) และเป็นพื้นที่ที่รวมเอาวัฒนธรรม ศิลธรรม ศาสนา ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน และเป็นพื้นที่ที่กลุ่มผู้ปกครองไว้สำหรับสร้างการครองอำนาจนำ (Schwarzmantel, 2015)

พื้นที่ประชาสังคมเป็นพื้นที่ที่สามารถวัดได้ว่าชนชั้นใดจะครองอำนาจนำเหนือชนชั้นอื่น เนื่องจากการจะครองอำนาจนำเหนือชนชั้นอื่นได้ ต้องได้รับการยอมรับ (consent) จากสมาชิกส่วนใหญ่ในประชาสังคม (great masses) และพื้นที่ประชาสังคมยังเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดการ “เผยแพร่อุดมการณ์” ของชนชั้นที่ครองอำนาจนำ

สงครามแสวงหาฐานที่มั่น (War of position) คือ การสร้างความคิดหรืออุดมการณ์ของกลุ่มตัวเอง ให้กลุ่มอื่นยอมรับ เพื่อยึดครองความคิด ความคิดในที่นี้คือฐานที่มั่น ที่มีความสำคัญและเป็นชัยชนะที่ถาวรมากกว่าการรบแบบยึดอำนาจรัฐหรือการรบแบบใช้กำลัง ดังนั้นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้าง มีความยืดหยุ่น และการได้ชัยชนะในสงครามแสวงหาฐานที่มั่นคือการชนะที่เด็ดขาด (Mouffe, 1979)

จากทฤษฎีการครองอำนาจนำ (hegemony) และสงครามแสวงหาฐานที่มั่นของกรัมซี ที่กล่าวมาข้างต้น ในบทความชิ้นนี้ มีมุมมองว่า โหราศาสตร์ถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ของประชาสังคม (civil society) และโหราศาสตร์ยังถูกทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการครอง

อำนาจนำ (hegemony) การแย่งชิงหรือช่วงชิงพื้นที่ประชาสังคม และเผยแพร่อุดมการณ์ความคิดไปยังกลุ่มอื่น ๆ ยังมีตัวแสดงที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ โหระ หมอดู ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปนี้

โหระและหมอดู ในความหมายของปัญญาชน (Intellectual) ทางโหราศาสตร์

แนวความคิดเรื่องปัญญาชนของกรัมซึ้นั้น เขามองว่า “ทุกคนเป็นปัญญาชน แต่ไม่ใช่ปัญญาชนทุกคนจะมีหน้าที่ทางสังคม” (Schwarzmantel, 2015) สำหรับปัญญาชนนั้น กรัมซึ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1) ปัญญาชนที่สังกัดและรับใช้ระบอบเดิม (Traditional intellectual) 2) ปัญญาชนก้าวหน้าที่สังกัดและรับใช้ระบอบใหม่ (Organic intellectual) ปัญญาชนทั้ง 2 ประเภทนี้ต่างมีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในพื้นที่โครงสร้างส่วนบน (super structure)

2) ปัญญาชนในแนวคิดของกรัมซึ้นคือผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตความรู้ (producing knowledge) โดยที่การผลิตความรู้ที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขประสบการณ์ชีวิต ของผู้คนในห้วงเวลานั้น และปัญญาชนเป็นเรื่องของการใช้แรงงานสมอง มากกว่าการใช้แรงงานทางกาย (brain rather than brawn) ในขณะที่ความเป็นปัญญาชนเองก็ไม่ได้หมายความว่าต้องมีการศึกษาสูงเพียงอย่างเดียว แต่ความเป็นปัญญาชนนี้ต้องมีหน้าที่ในทางสังคม ซึ่งเป็นการแบ่งแยกให้เห็นถึงความชัดเจนว่า “ปัญญาชนไม่ใช่ใครก็ได้” สิ่งที่ปัญญาชนผลิตขึ้นมาและเผยแพร่ นั้น เป็นการพยายามสร้างสิ่งหนึ่งขึ้นมา ในทางหนึ่งเพื่อรับใช้ชนชั้นนั้นๆ และในทางหนึ่งต้องการครอบงำชนชั้นที่อยู่ใต้การครอบงำ

สำหรับปัญญาชนทางโหราศาสตร์นั้น ไม่ว่าจะ เป็นโหราจารย์ หมอดู ที่มีความรู้ทางโหราศาสตร์ ใช้ความรู้ทางโหราศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองผ่านพื้นที่สาธารณะ ถึงแม้ว่าจะมีวิธีการได้มาซึ่งคำทำนาย คำพยากรณ์ที่แตกต่างกัน แต่ในบทความชิ้นนี้ทั้งหมดนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นปัญญาชนที่สังกัดและรับใช้ระบอบเดิม (Traditional intellectual) เนื่องจากคำอธิบายหรือคำพยากรณ์ของโหระและหมอดูมีแนวโน้มกลับไปยังระบอบการปกครองเก่าอย่างเผด็จการ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตนเองนั้นสังกัดอยู่หรือที่บรรดาโหระหรือหมอดูยึดโยงอยู่ เช่น การอธิบายเรื่องดวงเมืองที่มีทหารเป็นใหญ่ หรือทหารต้องเป็นผู้ปกครองประเทศ เป็นต้น

ปัญญาชนทางโหราศาสตร์สามารถแบ่งแยกย่อยออกเป็น ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่เป็นโหร และปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่เป็นหมอดู ซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีความแตกต่างกันทางด้านวิธีการในการได้มาซึ่งคำทำนายหรือคำพยากรณ์ กล่าวคือ ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่เป็นโหร เป็นผู้ที่ใช้หลักการคำนวณการโคจรของดวงดาว เป็นหลัก พร้อมใช้ตำราทางโหราศาสตร์เข้ามาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำทำนายหรือคำพยากรณ์ ส่วนปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่เป็นหมอดู เป็นผู้ที่ใช้หลักการอื่น ๆ นอกไปจากการคำนวณหาตำแหน่งของดวงดาว เช่น การนั่งทางใน การติดต่อกับสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นร่างทรง รวมไปถึงการใช้นิมิตในการทำนายบนพื้นฐานของบุญ – กรรม ถึงแม้ว่าโหร หมอดูจะใช้วิธีการมาซึ่งคำทำนาย คำพยากรณ์ที่แตกต่างกัน แต่ในงานชิ้นนี้ทั้งโหร และหมอดู ล้วนเป็นปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่สังกัดและรับใช้ระบอบเดิม (Traditional intellectual) ทั้งสิ้น

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับการเมืองในอดีต

ความสัมพันธ์ของโหราศาสตร์ในยุคเริ่มต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นเรื่องการรบ การเคลื่อนทัพ และการก่อสร้างบ้านเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับตำราพิชัยสงคราม (สุวรรณค์, 2558) การสร้างบ้านเมืองในรัชกาลที่ 1 มีการวางเสาหลักเมืองกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น เมื่อวันอาทิตย์ที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 รัชกาลที่ 1 ทรงสร้างเมืองกรุงเทพฯ ให้สอดคล้องกับตำราพิชัยสงครามในรูปแบบนาคนาม ในขณะนั้นมีทั้งคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับพระราชพิธีวางเสาหลักเมือง กล่าวคือ เมื่อนำเสาหลักเมืองลงสู่ก้นหลุม ปรากฏว่ามีงูเล็ก 4 ตัวอยู่ที่ก้นหลุม แต่ไม่อาจหยุดพระราชพิธีได้ เพราะจะเสียพระฤกษ์ดี ดังนั้นงูทั้ง 4 ตัวจึงถูกกลบอยู่ในก้นหลุมด้วย หลังจากงานพระราชพิธีฝังเสาหลักเมืองเสร็จสิ้น รัชกาลที่ 1 ทรงเรียกประชุมเหล่าเสวกามาตย์ราชบัณฑิตบุโรหิตาจารย์ พระราชาคณะและบรรดาผู้รู้ทั้งปวง ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นในแผ่นดิน

คำทำนาย คำพยากรณ์ที่ผู้คนในสังคมพูดถึงและให้ความสนใจกันมาก เช่น คำพยากรณ์ดวงชะตากรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งมีใจความว่า “เราได้ยกพระไตรปิฎก เทวดาให้โอกาสแก่เรา ต่อเสียเมืองจึงจะเสียปราสาท ด้วยชะตาเมืองคอดกิวใน 7 ปี 7 เดือน เสร็จสิ้นพระเคราะห์

เมืองจะถาวรลำดับกษัตริย์ถึง 150 ปี” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า, 2526) และคำพยากรณ์ 10 ยุค คำทำนาย คำพยากรณ์ดังกล่าว ยังคงมีอิทธิพลส่งผลต่อมาในการเมืองในโลกสมัยใหม่ของไทย ซึ่งคำพยากรณ์ดังกล่าวถูกเชื่อมโยงกับเรื่องการเปลี่ยนแปลง การปกครองใน พ.ศ. 2475

ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับการเมืองในโลกสมัยใหม่

พระมหากษัตริย์เป็นพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 9 ซึ่งดำเนินเรื่องตามนิบาตชาดกใน คัมภีร์พระไตรปิฎก ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในส่วนของเนื้อเรื่องนั้นมีทั้งตัดเนื้อหาบางส่วนและเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนเข้าไปด้วย รัชกาลที่ 9 ทรงเพิ่มเติมความเป็นพระองค์ลง เช่น พระองค์ทรงเพิ่มเติมวิธีฟื้นฟูต้นมะม่วงที่ถูกโค่น 9 วิธี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2561) รวมไปถึงรัชกาลที่ 9 ทรงวาดแผนที่ผีพระหัตถ์ 4 ภาพ โดยใช้คอมพิวเตอร์ส่วนพระองค์ เช่น แผนที่ภาพ Mani Mekhala 24 April พยากรณ์ว่าจะบรรลุที่หมายอันเลิศอย่างไม่คาดฝัน แม้จะล่าช้าไปบ้าง และต้องฝ่าฟันอันตรายนานัปการ (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2560) ภาพแผนที่ผีพระหัตถ์ของรัชกาลที่ 9 แสดงให้เห็นถึงการรวมศาสตร์ความรู้ หลากๆ ศาสตร์เข้าด้วยกัน อย่างเช่น โหราศาสตร์ การทำแผนที่ อุตุนิยมวิทยา อุทกศาสตร์ เพื่อสร้างแผนที่และคำนวณวันที่เกิดเหตุเรืออัปปาง นอกจากนั้นพระองค์ทรงตระหนักถึงอุปนิสัยของคนไทยที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้น พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเหรียญพระมหากษัตริย์ขึ้นคู่กับหนังสือพระราชนิพนธ์ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในยามท้อแท้ พระองค์ทรงประกอบพระราชพิธีชัยมังคลาภิเษกเหรียญศักดิ์สิทธิ์นี้ด้วย

2. โหราศาสตร์กับการทำรัฐประหารในประเทศไทยร่วมสมัย กรณีศึกษา การทำรัฐประหารในปีพ.ศ. 2549 และปีพ.ศ. 2557 ในงานวิชาการในงานของชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ที่ศึกษาเรื่อง “Supernatural prophecy in Thai politics: The role of a spiritual cultural element in coup decisions” จากผลการศึกษาระบุว่า ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทหารจะตัดสินใจให้ทำรัฐประหารหรือไม่ทำรัฐประหาร แต่สิ่งที่สำคัญคือ การทำรัฐประหารนั้นมีปัจจัยเรื่องความเป็นเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น หรือความเป็นผู้ได้บังคับบัญชา มากกว่าความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ และปัจจัยที่มีผลต่อการ

ตัดสินใจทำรัฐประหาร คือ สถานการณ์หรือเงื่อนไข สิ่งที่ทำหาคือ การรัฐประหารเป็นหน้าที่ของทหารในทางการเมือง แต่ถึงกระนั้นหลังจากที่ทำรัฐประหารไม่สำเร็จ ทหารที่มีส่วนร่วมในการทำรัฐประหารมีส่วนหนึ่งที่กลับมาหรือหันกลับมาให้ความสนใจกับเรื่องศาสนาหรือแม้แต่สิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่ออธิบายสิ่งที่ล้มเหลวไปแล้ว ศาสนาและความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติถูกนำกลับมาใช้บรรเทาความวิตกกังวล ถึงแม้ว่าความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติจะไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำรัฐประหารแต่ก็ถูกนำมาใช้ในรูปแบบของการลดความเสี่ยงมากกว่าจะเป็นความเชื่อที่จะทำให้ตัดสินใจจะทำรัฐประหารหรือไม่ทำรัฐประหาร

สำหรับบทความชิ้นนี้มีข้อเสนอลหลัก (Argument) โดยทั่วไป มีแต่ความเข้าใจว่าการทำรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมาที่มีความเชื่อมโยงกันของตัวแสดงหลักคือ ชนชั้นกลาง (กลุ่มคนเสื้อเหลือง กลุ่มกปปส. และการเคลื่อนไหวของหมู่ชนชั้นนำทางการเมือง) กลุ่มเดียวเพียงเท่านั้น แต่ในงานชิ้นนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของการตีความและการสร้างองค์ความรู้ทางโหราศาสตร์ บทบาทของโหร หมอดูซึ่งเป็นปัญญาชนทางโหราศาสตร์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

1. ช่วงก่อนและหลังการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2549

รัฐประหารปี พ.ศ. 2549	คำทำนาย คำพยากรณ์หลัก	สถานการณ์ทางการเมือง
ก่อนรัฐประหาร ดวงเมือง	- ดวงเมืองไม่ดี เหตุการณ์ประท้วง เดินขบวน การใช้ความรุนแรงต่อผู้ ชุมนุมจะเกิดขึ้น ให้ระวังจะมี เหตุการณ์เสียเลือดเนื้อ - อาจจะมีวิกฤติรัฐสภา หรือ รัฐบาล อาจจะต้องยุบสภา	- มีกระแสการทุจริตคอร์รัปชั่นของ รัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ ทั้งขายหุ้น ให้แก่บริษัทเทมาเส็ก - นักวิชาการบางกลุ่มออกมา วิพากษ์วิจารณ์ว่าอยู่ภายใต้ "ระบอบทักษิณ"

<p>ดวงนายกรัฐมนตรีนคร: พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร</p>	<p>- ดวงนายกา ไม่น่า มีปัญหา นายกา น่าจะเว้นวรรค บ้านเมืองจะได้ไม่เกิดการแตกแยก ไม่เกิดเรื่องยุ่งยาก ปัญหาจะคลี่คลายได้เร็วขึ้น</p> <p>- ดวงเมืองร้อน ดวงผู้นำก็ตกมาก อาจจะเกิดเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมขึ้นไม่สามารถรักษาตำแหน่งได้ ต้องลาออก หรือยุบสภา</p> <p>- ดวงของ พ.ต.ท.ทักษิณอยู่ในเคราะห์ ประเทศชาติก็ต้องมีเคราะห์กรรม วุ่นวายด้วย</p>	<p>- มีการกล่าวหาว่ารัฐบาลทักษิณซึ่งเชื่อมโยงไปถึงสถาบันเบื้องสูง และมีการชุมนุมใหญ่ต่อต้านรัฐบาลในเวลาต่อมา</p> <p>- พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศยุบสภา และจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 พรรคไทยรักไทยได้จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว</p>
<p>หลังรัฐประหาร การอธิบายเหตุการณ์ การรัฐประหาร</p>	<p>- ฤกษ์การปฏิบัติเป็นฤกษ์ดีต่อดวงเมือง และผู้นำก็มีส่วนสำคัญ คือ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ที่อยู่ในช่วงดวงดีส่วนหลังจากนี้ภาพรวมของประเทศจะค่อยๆ ดีขึ้น</p> <p>- ดาวทำมุมเป็นกนกบาทกันจึงเป็นวันเปลี่ยนแปลง</p>	<p>- มีกลุ่มประท้วงต่อต้านการรัฐประหารเกิดขึ้นในหลายพื้นที่</p> <p>- วันที่ 1 ตุลาคม 2549 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 และแต่งตั้ง พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี</p>
<p>ดวงเมือง</p>	<p>- สถานการณ์บ้านเมืองยังไม่ดีขึ้น มีเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีการชุมนุมใหญ่จนอาจจะเกิดจลาจลใจกลางเมืองอาจต้องใช้กำลังทหารเข้าแก้ปัญหา</p> <p>- มีปัญหาทางเศรษฐกิจ การเงินยังวุ่นวาย</p>	<p>- มีการชุมนุมประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก) เพื่อกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งประธานองคมนตรี</p> <p>- วันที่ 30 พฤษภาคม 2550 พรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทยถูกยุบ ในข้อกล่าวหาเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย</p>
<p>ดวงนายกรัฐมนตรีนคร: พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์</p>	<p>- การจะล้างระบอบทักษิณให้หมดไป จะใช้เวลาเพียงปีเดียวไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีการหมัดเม็ดเอาไว้มาก</p>	<p>กล่าวหาเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย</p> <p>- วันที่ 19 สิงหาคม 2550 วันออก</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - โทงวเอ็ง มั่นคง บ่งบอกถึงดวงชะตาว่ายิ่งแกยิ่งดี ทำงานใหญ่ได้สำเร็จ ทำให้ยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไปจนถึงสิ้นปี - ดวงรัฐบาลในตอนนี้ไม่ค่อยดี ทำอะไรก็มักจะเจอแต่ปัญหาและความวุ่นวาย เหตุการณ์บ้านเมืองจะแรงและวุ่นวายอีกครั้ง จะต้องมีการปฏิวัติเกิดขึ้นอีกครั้งบ้านเมืองถึงจะดี 	<p>เสียงลงประชามติ ผลคือ เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550</p> <ul style="list-style-type: none"> - วันที่ 23 ธันวาคม 2550 เป็นวันเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร และพรรคพลังประชาชนเป็นฝ่ายชนะเลือกตั้ง
<p>การเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พรรคพลังประชาชนจะชนะการเลือกตั้ง และนายสมักร สุนทรเวช จะได้เป็นนายกรัฐมนตรี - อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล - นายสมักร สุนทรเวช จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน 	

อธิบายตาราง เป็นการศึกษาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปี 2550

ช่วงก่อนการทำรัฐประหาร : การพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหราและหมอดู) มีคำทำนาย พยากรณ์หลัก คือ ดวงเมืองไม่ดี ดวงนายกรัฐมนตรีไม่ดี การเมืองมีความวุ่นวาย เช่น อาจเกิดการยุบสภา การลาออก หรือไม่ว่าอย่างไรแล้ว จะต้องเกิดเหตุการณ์บางอย่างขึ้นทางการเมือง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของพ.ต.ท.ทักษิณ ยากที่จะผันการเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป ในช่วงก่อนจะเกิดรัฐประหารนั้น พื้นที่ทางโหราศาสตร์ค่อนข้างรุนแรง และตอกย้ำซ้ำว่าพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ไม่สามารถจะดำรงตำแหน่งนี้ได้อีกต่อไป

ช่วงหลังการทำรัฐประหาร : ทำที่การทำนาย การพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหราและหมอดู)เปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มที่จะอธิบายว่า การรัฐประหารเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากดวงดาว และในขณะเดียวกันทั้งการทำนาย การพยากรณ์ยังอธิบายอนาคตว่าประเทศจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ที่เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นคนดี

นำพาประเทศไปข้างหน้าได้ ถึงแม้ว่าบ้านเมือง ดวงเมืองจะแย่ แต่ดวงพล.อ.สุรยุทธ์ นายกรัฐมนตรีที่อยู่ ยังทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองได้ ส่วนเรื่องการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในปลายปี นั้น ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) มีการทำนาย พยากรณ์ทั้งผิดและถูก แต่ประเด็นใหญ่คือ ถึงแม้ว่าการทำนาย การพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่ผิดไปเขาเหล่านั้นก็ยังมีบทบาท และหน้าที่ในสังคมอยู่เช่นเดิม

1. ช่วงก่อนและหลังการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2557

รัฐประหารปี พ.ศ. 2557	คำทำนาย คำพยากรณ์หลัก	สถานการณ์ทางการเมือง
ก่อนรัฐประหาร ดวงเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์ทางการเมืองน่าจะรุนแรง การปะทะกัน ความขัดแย้งทางการเมืองอาจขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลง และการยึดอำนาจ อาจมีผลถึงการยุบสภาหรืออาจมีการปฏิวัติรัฐประหาร หรืออาจมีการปฏิวัติจากประชาชนที่รวมตัวกันขับไล่รัฐบาล - ดวงเมืองตอนนีุ้่นวายมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอย่างฉับพลัน อีกทั้งยังมีทหารเป็นตัวแปรที่ทำให้ราบรื่น ทหารคือคีย์ในการแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไข พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และมีการปะทะกันของกลุ่มผู้ชุมนุม - วันที่ 9 ธันวาคม 2556 รัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรประกาศยุบสภา ฯ - กลุ่มกบปส. ซึ่งใช้ยุทธศาสตร์ “shutdown กรุงเทพฯ” เพื่อให้รัฐบาลรักษาการยิ่งลักษณ์ ฯ ออกจากตำแหน่ง และเกิดความรุนแรงขึ้นหลายครั้งในพื้นที่ชุมนุม
ดวงนายกรัฐมนตรี : ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลยังคงอยู่ต่อไปจนถึงสิ้นปี และภายในปีนี้จะไม่มีการยุบสภา และการปฏิวัติเกิดขึ้นแน่นอน - ดวงผู้นำ และรัฐบาลเข้าเคราะห์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเมื่อผู้บริหารบ้านเมืองเข้าเคราะห์บ้านเมืองก็มีปัญหา ทางเลือก คือ การลาออก หรือจะลงแบบต้องถูกบีบบังคับจากประชาชน หรือถูกปฏิวัติรัฐประหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป ศาลฯ ตัดสินว่าการเลือกตั้งเป็นโมฆะ - วันที่ 7 พฤษภาคม 2557 รัฐบาลรักษาการยิ่งลักษณ์ ฯ ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่าใช้อำนาจโดยมิชอบในการแต่งตั้งโยกย้ายนายถวิล เปลี่ยนศรี

	- ดวงคุณยิ่งลักษณะเป็นมรณะกับดวงเมือง และดวงกำลังตกอย่างขนาดหนักคงจะหลุดพ้นจากตำแหน่ง และจะไม่ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีก	
เลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557	- การเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ คงเกิดขึ้นได้ยาก เกิดเหตุรุนแรงในวันเลือกตั้ง เกรงจะเป็นเลือกตั้งเลื่อนมากกว่า ควรจะเลื่อนเลือกตั้งออกไป	
หลังรัฐประหาร การอธิบาย เหตุการณ์ การรัฐประหาร	- ระยะเวลาประกาศ "กฎอัยการศึก" ของทหารและฤกษ์วันรัฐประหารถือเป็นฤกษ์ดี ฤกษ์บนดี ปัญหาการเมืองในประเทศชาติจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น - เป็นเรื่องของดวงดาว เป็นเรื่องของโหราศาสตร์ ซึ่งระบุว่าการปฏิวัติรัฐประหารเป็นสิ่งจำเป็น ต้องมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้	- มีการเรียกตัวบุคคลไปปรับทัศนคติ และดำเนินคดีกับผู้ชุมนุมประท้วงที่ต่อต้านการทำรัฐประหาร - การเลือกตั้งตามโรดแมป (road map) ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงสิ้นปีพ.ศ.2558 – ต้นปีพ.ศ. 2559 - มีการจัดกิจกรรมทางการเมือง เป็นกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น “เลือกตั้งที่ (รัก) ลึก” กิจกรรมวันครบรอบ
ดวงเมือง	- ความวุ่นวายและความรุนแรงจะมีแน่นอน มีการสร้างสถานการณ์บางอย่างขึ้นมาเรื่อย ๆ อาจมีการจลาจลนองเลือดจนเกิดความระส่ำระสาย - ดวงเมือง เราต้องการทหารคนในเครื่องแบบ เข้ามาปกครอง ทหารจะอยู่ในแนวหน้าตลอดไป	รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 - สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนายบวรศักดิ์ อูวรรณโณ ทำให้ต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ต่อไป
ดวงนายกรัฐมนตรี : พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา	- เข้ามาในช่วงนี้เป็นเวลาที่ฤกษ์เมืองเกิด ถือว่าจะเกิดสิ่งที่ดีขึ้น ในช่วงนี้ดวงเมืองไทยต้องให้ทหารนำถึงจะดี ดวงเมืองไทยมีดวงทหารเป็นใหญ่อยู่	

	<p>แล้ว และต้องการจะอยู่กับที่ก็อยู่ได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - แม้จะเจอความวุ่นวายแต่ทำอะไรไม่ได้ เพราะพล.อ.ประยุทธ์ มาเพื่อกอบกู้ชาติบ้านเมือง - จะดำเนินงานราบรื่น ควบคุมสถานการณ์ได้ดี เศรษฐกิจจะกระเตื้องดียิ่งขึ้น บ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรือง มั่นคง 	
<p>การเลือกตั้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้ามีการเลือกตั้งก่อนปี 2560 เหตุการณ์ปี 2553 จะกลับคืนมาจะเกิดการฆ่าฟันกันขึ้น - การเลือกตั้งในปี 2559 จะต้องเลื่อนออกไป เลือกตั้งช้าก็จะดีกว่า เพื่อบ้านเมืองจะสงบและดีขึ้น 	

อธิบายตาราง เป็นการศึกษาตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปี 2558

ช่วงก่อนการทำรัฐประหาร : คำทำนาย คำพยากรณ์ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) ไม่เป็นเสียงเดียวกัน กล่าวคือ แนวโน้มคำทำนาย คำพยากรณ์เกี่ยวกับดวงนายกรัฐมนตรีนั่งทั้งดวงน.ส.ยังลักษณะตก ต้องออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั่งหรือดวงน.ส.ยังลักษณะยังสามารถบริหารประเทศชาติได้อยู่ แต่ถึงอย่างไรแล้ว ถ้านำคำทำนาย คำพยากรณ์ดวงเมืองเข้ามาอธิบายด้วย มีความเป็นไปได้ว่าจะต้องเกิดเหตุการณ์บางอย่างขึ้น เช่น รัฐบาลชุดนี้ต้องหยุดบริหารประเทศชาติบ้านเมือง การพยากรณ์การเลือกตั้ง ปัญญาชนทางโหราศาสตร์มองว่าควรเลื่อนการเลือกตั้งออกไป เพราะจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น

ช่วงหลังการทำรัฐประหาร: คำทำนาย คำพยากรณ์ในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) มีแนวโน้มในการอธิบายว่า เป็นเรื่องอิทธิพลของดวงดาว และการเกิดรัฐประหารขึ้นปัญหาที่มีในประเทศจะคลี่คลายในทางที่ดีขึ้น อีกทั้งดวงนายกรัฐมนตรีนั่งใหม่ คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะนำพาประเทศชาติไปได้ พร้อมทั้งยังอยู่ในตำแหน่งนี้อีกนาน ถึงแม้ว่าความรุนแรงทางการเมืองอาจจะเกิดขึ้น ความ

วุ่นวายทางการเมืองยังมี แต่สิ่งสำคัญคือ ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) อธิบายว่า นายกรัฐมนตรีสามารถรับมือได้ ส่วนเรื่องการเลือกตั้งปัญญาชนทางโหราศาสตร์ มีคำทำนาย คำพยากรณ์ที่มีแนวโน้มว่าควรเลื่อนการเลือกตั้งออกไปก่อน เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) มีคำอธิบายทางโหราศาสตร์ ทั้งคำทำนาย คำพยากรณ์ มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ การอธิบายของปัญญาชนทางโหราศาสตร์มีลักษณะหรือมีแนวโน้มที่พยายามสร้างความยินยอม โดยการเผยแพร่ชุดคำอธิบายทางโหราศาสตร์ให้ปรากฏขึ้นบนพื้นที่กลุ่มคนฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม โดยสามารถแบ่งการอธิบายของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) คำทำนาย คำพยากรณ์ทางโหราศาสตร์มีส่วนในการลดความชอบธรรมให้แก่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น นายกรัฐมนตรีควรลาออกจากตำแหน่งเพื่อรักษาหรือให้คำมั่นถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก หรือคำทำนาย คำพยากรณ์ที่อธิบายถึงอาการดวงตกของนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำให้ผู้คนในสังคมรู้สึกได้ว่านายกรัฐมนตรีคนดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะบริหารงาน หรืออยู่ในอำนาจ เพราะไม่สามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับประเทศชาติได้เท่าเดิม และจากคำทำนาย คำพยากรณ์ การมีผู้นำดวงตกอาจจะทำให้ประเทศชาติได้รับผลกระทบไปด้วย การอธิบายในลักษณะนี้เมื่อเผยแพร่ออกไปทำให้ความน่าเชื่อถือในเรื่องการบริหารประเทศ ความน่าเชื่อถือในตัว of นายกรัฐมนตรีและความชอบธรรมในการทำหน้าที่ของรัฐบาลก็ถูกทำให้ลดน้อยลงไปด้วย และ 2) คำทำนาย คำพยากรณ์ทางโหราศาสตร์มีส่วนในการเพิ่มความชอบธรรมให้แก่ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ การอธิบายถึงเหตุการณ์การทำรัฐประหาร เสนอให้เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้คนในสังคมพยายามยอมรับถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยที่ผู้คนในสังคมไม่รู้สึตกใจเมื่อจะเกิดเหตุการณ์รัฐประหารจริงๆ ขึ้น พร้อมกันนั้นคำทำนาย คำพยากรณ์ยังทำหน้าที่ให้ผู้คนในสังคมมีความรู้สึก ว่า ระบอบใหม่ ผู้นำคนใหม่ที่ทำกรรัฐประหารนั้นจะทำให้อนาคตข้างหน้าดีกว่าวิกฤตที่เจอในบ้านเมืองอยู่ในขณะนี้

ในบทความนี้พยายามจะชี้ให้เห็นถึง บทบาทหน้าที่ของปัญญาชนทางโหราศาสตร์ที่ทำหน้าที่ทั้งผลิตและเผยแพร่คำทำนาย คำพยากรณ์ซึ่งเป็นชุดการอธิบายทางโหราศาสตร์เพื่อ

อธิบายถึงเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งการเผยแพร่คำทำนาย คำพยากรณ์ของโหรและหมอดูเป็นการสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะของสังคม ซึ่งไม่ใช่การบังคับให้เชื่อ แต่เป็นการสร้างให้เกิดความเชื่อในหมู่ผู้คน เพื่อเป้าหมายสุดท้ายคือการได้รับความยินยอม ของผู้คนในสังคม เพื่อสร้างระบอบใหม่ให้เกิดขึ้น การได้มาซึ่งความยินยอม เป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการสร้าง แต่การสร้างและใช้ชุดคำอธิบายทางโหราศาสตร์ในสังคมของประเทศไทยเป็นไปได้โดยง่าย เพราะมีพื้นฐานความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติผูกพันมายาวนาน การได้มาซึ่งความยินยอม จากกลุ่มคนในสังคมกลุ่มอื่น ๆ เป็นเรื่องชีวิตได้ว่าการก้าวขึ้นสู่อำนาจของระบอบใหม่ จะมีความมั่นคงมากขึ้น ซึ่งต่างจากการก้าวเข้าสู่อำนาจของระบอบใหม่ที่ยึดอำนาจรัฐเพียงอย่างเดียว โดยการบังคับและปราศจากการยินยอมในหมู่กลุ่มคนในสังคม

สรุป

ปัญญาชนทางโหราศาสตร์มีบทบาทและหน้าที่ในพื้นที่สาธารณะของสังคม ซึ่งผลิตและเผยแพร่ชุดความรู้ทางโหราศาสตร์เพื่อทำนาย พยากรณ์เหตุการณ์ทางการเมืองทั้งในช่วงก่อนและหลังรัฐประหารปีพ.ศ.2549 และพ.ศ.2557 2) ปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) มีส่วนช่วยให้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์การรัฐประหารทั้ง 2 ครั้ง เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคม ในลักษณะที่พยายามอธิบายถึงการเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร และการอธิบายเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีนายคนใหม่ซึ่งได้อำนาจและตำแหน่งมาจากการทำรัฐประหารว่าจะเป็นผู้นำพาประเทศไปสู่อนาคตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นการสร้างและเพิ่มความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับระบอบเผด็จการ สำหรับการศึกษาเหตุการณ์การรัฐประหารทั้งในปี พ.ศ.2549 และ พ.ศ.2557 ที่เกิดขึ้นนั้น มักมองข้ามหรือไม่ได้ให้ความสนใจกับกลุ่มปัญญาชนทางโหราศาสตร์ (โหรและหมอดู) และโดยทั่วไปมุ่งแต่ศึกษาและให้ความสำคัญกับนายทหารชั้นนำ กลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาล แต่จากการศึกษาทำให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของชุดความรู้และชุดคำอธิบายทางโหราศาสตร์ เป็นทั้งการลดทอนความชอบธรรมของระบอบการปกครองประชาธิปไตย และเพิ่มความชอบธรรมให้ระบอบการปกครองเผด็จการเพื่อให้ระบอบการปกครองเผด็จการเป็นที่ยอมรับในพื้นที่ประชาสังคมหรือพื้นที่ในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). พระอัจฉริยภาพด้านวรรณศิลป์. *ลายลักษณ์วรรณศิลป์*, 4,8-17.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า. (2526). *จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี* (พ.ศ. 2310 – 2381) และพระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า. มปป.
- ภิญโญ พงศ์เจริญ. (2543). *บทบาทของโทรในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2560). *พระมหาชนก : คำสอนจาก "พ่อ"*. กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2557). *ใครเป็นซ้าย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- สุวรรณค์ ตั้งตรงสิทธิกุล. (2558). การสร้าง “หลักชัย แกนเมือง” เมื่อแรกสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ อินทอโยธยา. *ศิลปวัฒนธรรม*, 36 (6), 102 – 119.
- Chalidaporn S. (1994). *Supernatural prophecy in Thai politics: The role of a spiritual cultural element in coup decisions*. Ph.D Claremont Graduate School.
- Mouffe C. (1979). Hegemony and ideology in Gramsci in Mouffe C, Editor. *Gramsci and Marxist theory* (page 168 – 204). London: Routledge & Kegan Paul.
- Schwarzmantel J. (2015). *The Routledge guides to Gramsci's prison notebooks*. United State of America: Graphics.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน*

Performance Effectiveness of the Village Committee

¹ ศิลปชัย จันท์มีศรี, อุษณี มงคลพิทักษ์สุข และสุกัลยา ปริญญกุล
¹ Sinlapachai Janmeesri, Usanee Mongkolpitaksuk and Sukulya Parinyokul

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Thailand

¹ Email: kuntaaosudloo@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรคือคณะกรรมการหมู่บ้าน 18 กลุ่มจังหวัดตามหลักการแบ่งกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการของกระทรวงมหาดไทย โดยทำการสุ่มตัวอย่างตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านจากทั้ง 18 กลุ่มจังหวัด กลุ่มจังหวัดละ 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 คน รวมทั้งหมด 54 หมู่บ้าน จำนวน 810 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำมากที่สุด รองลงมาคือ

* Received April 11, 2019; Revised April 22, 2019; Accepted August 20, 2019

การพัฒนาบุคลากร แรงจูงใจ การมีส่วนร่วม การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม และการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีสหสัมพันธ์คาโนนิคอลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเท่ากับ 0.983 โดยภาวะผู้นำ การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม และการพัฒนาบุคลากร เป็นปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน; คณะกรรมการหมู่บ้าน; ปัจจัยที่มีอิทธิพล, สหสัมพันธ์คาโนนิคอล

Abstract

The research objective of the study of performance effectiveness of the village committee was as follows. 1) to study performance effectiveness of the village committee 2) to study factor effecting performance of the village committee 3) to study the correlation of the factor effecting performance of the village committee and the performance effectiveness of the village committee and 4) to suggest ways to increase the effectiveness of the village committee. This research was conducted by a quantitative research. The research used questionnaires instrument to sampling 810 people in 54 village. The results of quantitative research presented in statistics including mean, standard deviation, Canonical Correlation and path analysis.

Research findings were as follows; The average effectiveness of the performance of the village committee was 4.04. The average of leadership factors influence the effectiveness of the performance of the village committee was 4.16, human development was 3.74, motivation was 3.95 and participation was 4.12, working with social networks was 4.09 and adaptation to globalization

was 4.02. The Result of c Canonical Correlation have found that the most related dependent variable to the independent variable was leadership. While the second related dependent variable was working with social networks as well as the third dependent variable was human resource development.

Keyword: Performance Effectiveness; Village Committee; Factor Effecting; Canonical Correlation

บทนำ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยบทบัญญัติให้ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของภาครัฐในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับชาติ หมู่บ้านเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมของประชาชนในหมู่บ้าน รวมถึงเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม และหน่วยงานต่างๆ มีองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งถือเป็นกลไกของหมู่บ้านที่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถรู้และเข้าถึงข้อมูล สภาพพื้นที่ ปัญหา และความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านดีที่สุด (Department of Public Administration, 2012)

หมู่บ้านเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมของประชาชนในหมู่บ้าน รวมถึงกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม และหน่วยงานต่างๆ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้าน เพราะเป็นตัวแทนจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จึงทำให้ทราบปัญหา และความต้องการ ของประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน

และสามารถนำมากำหนดนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้านของตน นอกจากนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านยังมีส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ของรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายของรัฐบาล (Mongkoltal, 2011)

จากการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยคณะกรรมการติดตามองค์กรพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา พบว่าการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมานั้น ยังไม่มีศักยภาพในการดำเนินงานเท่าที่ควร ซึ่งกรมการปกครองได้มีการพลิกฟื้นพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้สามารถทำหน้าที่รองรับภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน โดยคาดว่าจะการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากพื้นฐานของประเทศก็คือหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้านเป็นอย่างมากดังนั้น หากมีการพัฒนาความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ก็ย่อมถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ และพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากคณะกรรมการหมู่บ้านมีศักยภาพแล้วย่อมเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นถึงการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านขาดความเข้าใจในขอบเขตบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือในการทำงานจากประชาชนบางกลุ่ม เกิดปัญหาครอบครัวเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจในการทำงานเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นงานที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่มีรายได้ และค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านที่สำคัญที่สุด คือ การเน้นย้ำให้นายอำเภอให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนคณะกรรมการหมู่บ้าน และบูรณาการงานในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่มีหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานในด้านต่างๆ มาก ทุกภาคส่วนควรหันมาใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในพื้นที่ ลดความซ้ำซ้อนในการสั่งการ และปัญหารองลงมา คือ คณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีความมั่นใจในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน(Dokkumpai,2011)

คณะกรรมการหมู่บ้านมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากเพราะเป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ โดยเป็นองค์กรหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อน

นโยบายของรัฐบาลในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อย การดูแลทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ถ้ามีการขับเคลื่อนการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างถูกต้องทางและเหมาะสมจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น ด้านภาวะผู้นำ การขาดความรู้ความเข้าใจในขอบเขตบทบาทหน้าที่ของตนเอง การขาดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการทำงานกับเครือข่ายทางสังคม รวมถึงการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานในภาพรวมของคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในระดับใด โดยตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

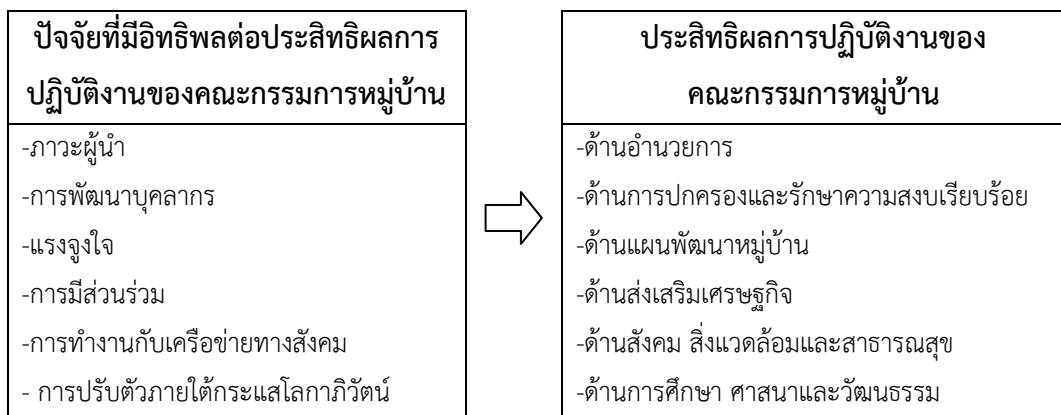
การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีประชากรเป็นหมู่บ้าน 18 กลุ่มจังหวัดตามหลักการแบ่งกลุ่มจังหวัดของกระทรวงมหาดไทย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม กลุ่มจังหวัดละ 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 คน รวมทั้งหมด 54 หมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวนหมู่บ้านละ

15 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 810 คน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสังคมศาสตร์ แสดงผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์คานอนิคอล เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา แผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านอำนวยการ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการปฏิบัติของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ประสิทธิผลของคณะกรรมการหมู่บ้าน	M	SD	ระดับความคิดเห็น
ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.11	0.58	มาก
ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน	4.10	0.58	มาก
ด้านอำนวยการ	4.09	0.58	มาก
ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข	4.03	0.54	มาก
ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย	3.98	0.61	มาก
ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ	3.93	0.53	มาก
รวม	4.02	0.56	มาก

การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา แผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านอำนวยการ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจตามลำดับ ดังตารางที่ 1

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แรงจูงใจ และ การพัฒนาบุคลากรตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ปัจจัย	M	SD	ระดับความคิดเห็น
ภาวะผู้นำ	4.16	0.59	มาก
การมีส่วนร่วม	4.12	0.58	มาก
การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม	4.09	0.55	มาก
การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์	4.02	0.55	มาก
แรงจูงใจ	3.95	0.57	มาก
การพัฒนาบุคลากร	3.74	0.55	มาก
รวม	4.01	0.57	มาก

3. สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จากการทดสอบสหสัมพันธ์คาโนนิกอลระหว่างชุดตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม กับชุดตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ปรากฏสมการคาโนนิกอลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งสิ้น 2 สมการ โดยสมการที่ 1 และสมการที่ 2 มีค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอลเท่ากับ 0.983 และ 0.740 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สหสัมพันธ์คาโนนิคอลชุดตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับชุดตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

สมการ	Canonical r	Canocial R ² (ค่าไอเกน)	Wilk's Lamba	Chi-square	df	Sig
1	.983	.966	.014	205.240	18	.000
2	.740	.548	.406	43.259	10	.000

โดยสมการคาโนนิคอลที่ 1 ตัวแปรต้นมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ภาวะผู้นำ(.964)การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม(.960)และการพัฒนาบุคลากร(.880)โดยตัวแปรต้นทุกตัวแปรมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลมากกว่า 0.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair, Black, Babin, & Anderson (2014) ส่วนตัวแปรตามมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสิทธิภาพด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข (.976) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย(.974) ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (.963) ด้านอำนาจการ (.960) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ (.959) และ แผนพัฒนาหมู่บ้าน(.935)

สมการคาโนนิคอลที่ 2 ตัวแปรต้นมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การพัฒนาบุคลากร (.319) ภาวะผู้นำ (.080) และการทำงานกับเครือข่ายทางสังคม (.050) โดยตัวแปร การพัฒนาบุคลากรเท่านั้นที่มีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลมากกว่า 0.30 ส่วนตัวแปรตามมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ (.126) ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม(.076) ด้านอำนาจการ (.072) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย(.066) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข (.052) และด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน(.025) โดยตัวแปรตามทุกตัวแปรมีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลน้อยกว่า 0.30 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของ Cooley & Lohnes (1971)

ดังนั้นจึงมีเพียงสมการคาโนนิคอลที่ 1 เพียงสมการเดียวที่มีค่าน้ำหนักคาโนนิคอลมากกว่า 0.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair, Black, Babin, & Anderson (2014) แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำมี การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม และการพัฒนาบุคลากรมีสหสัมพันธ์เชิงบวก

142 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

กับตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อำนวยการ ด้าน ส่งเสริมเศรษฐกิจ และ ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักคานอนิคอลและค่าน้ำหนักรวมคานอนิคอล

ตัวแปร	สมการที่ 1		สมการที่ 2	
ภาวะผู้นำ	.132	.964	1.376	.080
การพัฒนาบุคลากร	.149	.880	1.917	.319
การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม	.740	.960	.369	.050
ด้านอำนวยการ	.283	.960	1.352	.072
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	.172	.974	0.038	.066
ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน	.354	.935	2.239	.025
ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ	.052	.959	1.099	.126
ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข	.027	.976	3.380	.052
ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	.232	.963	3.552	.076

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านอำนวยการ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ตามลำดับการปฏิบัติงานด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดกว่าทุกด้านและภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการศึกษาของหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการศึกษา โดยเฉพาะ

เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านโดยสนับสนุนและส่งเสริมด้านความรู้แก่เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนให้การศึกษาในด้านองค์ความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆ แก่ ประชาชนในหมู่บ้านและการประสานงานและทำงานร่วมกันกับสถานศึกษาในพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านปฏิบัติงานขับเคลื่อนด้านศาสนา คือ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีกิจกรรม ตามหลักศาสนาทุกศาสนาในหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกันและช่วยกันดูแลทำนุบำรุงศาสนสถาน ของแต่ละศาสนาให้คงอยู่คู่หมู่บ้านอย่างยั่งยืน ในส่วนของการส่งเสริมจารีตประเพณีและ วัฒนธรรมของหมู่บ้าน รวมถึงการสนับสนุนให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของ หมู่บ้านอย่างถูกต้อง รักษาไว้ซึ่งความดีงาม ความถูกต้องของจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของ หมู่บ้านนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พบว่าประสิทธิภาพการบริหารงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านต่อนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ในระดับ มาก (Pornputsakul, 2014) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารกรรมการปกครอง และ กระทรวงมหาดไทย

คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และนำ แผนพัฒนาหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำเป็นข้อมูลในการจัดทำคำของบประมาณของ ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(Department of Public Administration,2012). คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรในการจัดทำแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย ต่างๆ ในหมู่บ้านซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยสอดคล้องและไป ในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด สามารถจัดทำ ข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านเพื่อมาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างละเอียด ครบถ้วน และถูกต้อง ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำสม่ำเสมอ จนสำเร็จตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา (Gluayngmn, 2015) พบว่า ความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพ อยู่ในระดับสูง

ในการดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานในด้านอำนวยการเป็นกลไกสำคัญในการ ขับเคลื่อนภารกิจเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและก่อให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้อง ดำเนินการติดตามประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่างๆ ในการจัด ประชุมเตรียมการต่างๆ การดำเนินการด้านธุรการ การประชาสัมพันธ์และการจัดทำรายงานผล

การดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้านในรอบปี ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถดำเนินการในด้านอำนวยการได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการหมู่บ้านด้านอำนวยการซึ่งมีหน้าที่เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับกองทุนอยู่ในระดับมาก (Ngunyen, 2006)

ในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพและการส่งเสริมรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนสร้างรายได้โดยการจัดทำผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน เพื่อหารายได้เข้าหมู่บ้านทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการดำเนินการตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านพึ่งพาตนเองได้ กระบวนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตลาดนัดลานค้าชุมชน เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน (Srinuanai, 2008)

สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ภาวะผู้นำมีค่าน้ำหนัก รองลงมาคือ การทำงานกับเครือข่ายทางสังคมและการพัฒนาบุคลากร ส่งผลกับชุดตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ประสิทธิภาพด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ประสิทธิภาพด้านการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ประสิทธิภาพด้านอำนวยการ ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ และประสิทธิผลด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไปในทิศทางเดียวกันผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องในบางส่วนกับแนวความคิดของ Robbins & Judge (2015) ที่กล่าวถึงผลการปฏิบัติงานขององค์การ (Organizational Performance) ว่าจะมีประสิทธิผล (Effectiveness) หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยลักษณะของพนักงาน (Employee Characteristics) ซึ่งหมายรวมถึงลักษณะภาวะผู้นำ ความรู้ ความสามารถ ทักษะในการทำงาน บุคลิกลักษณะ คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะสภาพแวดล้อม (Environmental Characteristics)

ซึ่งอาจหมายรวมถึง การมีส่วนร่วมของหน่วยต่างๆ ในชุมชน การทำงานร่วมกับเครือข่ายทางสังคม เป็นต้น

ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้ ผู้นำหรือผู้บริหารองค์การ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดขององค์การและการนำพาองค์การให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยทั่วไปผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกน้องมีความเชื่อและคาดหวังว่าบุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้้องค์การมีประสิทธิผล ภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์การและสังเกตเห็นได้ทั่วไปจากพฤติกรรมการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันของสมาชิกในองค์การ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบทางการบริหารอย่างหนึ่งที่มีความเป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวอยู่ในองค์การ บางครั้งภาวะผู้นำช่วยกระตุ้นผู้ตามให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง แต่บางครั้งภาวะผู้นำก็ทำลายความเข้มแข็งขององค์การ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำสามารถส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ(Tojari, Sheikhalizadeh. & Zarei,2011)เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำดำรงตำแหน่งประธานกรรมการของคณะกรรมการหมู่บ้าน จะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์สามารถสร้างการมีส่วนร่วม และพึงตระหนักและให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมกันของประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการซึ่งทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกแบบชุมชนหมู่บ้าน รักและห่วงหาพันท้อถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านชุมชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้วางแผนปฏิบัติการด้วยตนเอง สามารถถ่ายทอด นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการทำงานให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบและเข้าใจ อีกทั้งยังต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และจูงใจให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือ และปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายได้ อีกทั้งผู้นำต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้ปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ดีให้แก่สมาชิกในคณะกรรมการ อาทิเช่น วัฒนธรรมองค์กรในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน ซึ่งก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเป็นต้น นอกจากนี้ ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องเป็นผู้ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน ทำการ

ตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ นอกจากนี้ หากประธานคณะกรรมการหมู่บ้านขาดภาวะผู้นำหรือภาวะผู้นำอยู่ในระดับต่ำ ก็จะส่งผลให้ประสิทธิผลด้านอำนาจการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน มีภาวะผู้นำสูง ก็จะทำให้ประสิทธิผลทั้ง 6 ด้านสูงตามด้วยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taylor, Cornelius & Colvin (2014) ที่พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานขององค์กร

การทำงานกับเครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะเครือข่ายทางสังคมคือกลุ่มคนหรือองค์การที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลซึ่งกันและกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในหมู่บ้านเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น หากคณะกรรมการหมู่บ้านขาดการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมหรือการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ประสิทธิผลด้านอำนาจการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำในทางตรงกันข้าม ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านมีการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมในระดับสูงก็จะทำให้ประสิทธิผลทั้ง 6 ด้านสูงตามและในการที่จะพัฒนาการประสานงานเครือข่ายทางสังคมให้มีประสิทธิภาพนั้น คณะกรรมการต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดีเพื่อให้สามารถติดต่อประสานงาน กับเครือข่ายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Weech-Maldonado, Benson & Gamm (2003) ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร

การพัฒนาบุคลากรมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งการพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development) หมายถึง การใช้การฝึกอบรม (Training) การพัฒนาองค์กร (Organization Development) และการพัฒนาอาชีพ (Career Development) อย่างบูรณาการ โดยมุ่งหวังที่จะเพิ่มประสิทธิผลของบุคคลกลุ่มงานและองค์กร (Bruk, Noblet, Andrew & Dean, 2013) ซึ่ง Bohlander, Snell, & Sherman

(2001) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่องค์กรจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรไว้ว่า “ทรัพยากรมนุษย์จะต้องได้รับการเสริมสร้างพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และความสามารถ (Abilities) สำหรับประโยชน์ของการพัฒนาบุคลากรนั้น Chuchai Smithikrai (2015) ได้กล่าวไว้โดยสรุปคือ) ช่วยทำให้ระบบ และวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้น 2) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีความผิดพลาดในการปฏิบัติงานน้อยลง 3) การพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ 4) การพัฒนาบุคลากรเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการตอบคำถามให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน 5) ช่วยกระตุ้นบุคลากรต่าง ๆ ให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน 6) ทำให้บุคคลนั้นได้มีโอกาสได้รับความรู้ความคิดใหม่ ๆ ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ นอกจากนี้ หากคณะกรรมการหมู่บ้านขาดการพัฒนาบุคลากรหรือการพัฒนาความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ เช่น การบรรยายให้ความรู้ การอภิปรายเป็นคณะกรรมการสัปดาห์การทำงาน การสอนงาน การร่วมกันระดมสมอง การสัมมนาให้ความรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมในงาน ก็จะมีส่งผลให้ประสิทธิผลด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้รับการพัฒนาบุคลากรหรือพัฒนาความรู้สูงก็จะทำให้ประสิทธิผลทั้ง 6 ด้านสูงตามด้วยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krishna, Potnuru and Sahoo (2013) ที่พบว่า การพัฒนาบุคลากรส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานขององค์กร

ข้อค้นพบจากการวิจัย

เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยภาคีเครือข่ายหลายหน่วย มารวมตัวและร่วมมือกันดำเนินการบริหารจัดการให้กิจกรรมต่างๆ

ของหมู่บ้านประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ ทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข รวมถึงส่งเสริมเศรษฐกิจ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตของหมู่บ้านหลากหลายประการ การค้นหาปัจจัยอันเป็นสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเกิดประสิทธิผล จึงเป็นที่มาในการวิจัยครั้งนี้ กระนั้นก็ตาม แม้ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสหสัมพันธ์คาโนนิคัล จะพบชุดตัวแปรต้นหรือปัจจัยสาเหตุอันนำมาสู่ความสำเร็จของชุดตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 ตัวแปร คือ 1) ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน และสามารถแสดงภาวะความเป็นผู้นำสร้างศรัทธาแก่ประชาชน ในการร่วมแรงร่วมใจทำงานผลประโยชน์ของชุมชน 2) การพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมและสามารถนำมาขับเคลื่อนภารกิจในการบริหารจัดการหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การทำงานร่วมกับเครือข่ายทางสังคมทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน หากแต่การทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยเทคนิคสหสัมพันธ์คาโนนิคัล เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณของตัวแปรทั้งหมดในข้อมูลชุดเดียวกันระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรก็จะพิจารณาไปด้วยกันทั้งกลุ่มในลักษณะตัวแปรหลายตัว ซึ่งมีข้อดีคือ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะปรากฏการณ์หนึ่งๆ ย่อมมีตัวแปรหลายตัวที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทว่าจากผลการวิจัยที่ผ่านมาหลายชิ้น พบด้วยว่า ภาวะผู้นำกล่าวคือ ผลการศึกษาของไฟโรจน์ ญัตติอัครวงศ์ และ อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (2559) Ming and Herman (2005) Behling and McFillen (1996) ส่วนใหญ่พบว่าภาวะผู้นำแบบบริการจะส่งผลทำให้เกิดการทำงานเชิงบวก การทำงานสอดประสานกันโดย มีเป้าหมายร่วมกันก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน ส่วนการพัฒนาบุคลากร ผลการศึกษาของ อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (2560) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาอยู่เสมอโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและบุคคล ในภาคส่วนต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ดังนั้น ความสามารถในการคุณลักษณะของตัวแปรต้นหรือ ตัวแปรเชิงสาเหตุที่ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร และการทำงานร่วมกันของเครือข่าย มี

ความสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระตัวใดเป็นสาเหตุให้เกิดความแปรปรวนหรือแตกต่างในตัวแปรตาม และสาเหตุดังกล่าวนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดจากตัวแปรอิสระ ตัวนั้นโดยตรงหรือเป็นสาเหตุทางอ้อม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของ

คณะกรรมการหมู่บ้าน

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	อิทธิพล		
		ทางตรง	ทางอ้อม	รวม
ภาวะผู้นำ	ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	.716	.697	1.413
	การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม	.891	-	.891
การพัฒนาบุคลากร	ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	.281	.273	.554
	การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม	.100	-	.100
การทำงานกับเครือข่ายทางสังคม	ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	.974	-	.974

ผลจากการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่าอิทธิพลทางตรงของภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\beta = .72$) ตัวแปรการพัฒนาบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ($\beta = .28$) ส่วนตัวแปรการทำงานเครือข่ายทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับสูงมาก ($\beta = .97$) เมื่อทำการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรภาวะผู้นำกับตัวแปรการพัฒนาบุคลากรต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานผ่านตัวแปรการทำงานเครือข่ายทางสังคม พบว่าค่าของอิทธิพลทางอ้อมรวมเท่ากับ .97 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก จึงสามารถสรุปผลได้ว่า ตัวแปรภาวะผู้นำ ตัวแปรการพัฒนาบุคลากร เมื่อกระทำผ่านตัวแปรการทำงานเครือข่ายทางสังคม ทำให้อำนาจการทำนายตัวแปร

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ ตามที่ Bartol (1983) เสนอไว้ว่า ค่าอิทธิพลทางอ้อมที่ค่าสูงกว่า .05 สามารถนำมาพิจารณาความหมายและความสำคัญในการวิเคราะห์เส้นทางได้แล้ว

จากข้อค้นพบเชิงประจักษ์ ที่ปรากฏขนาดค่าอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรการทำงาน เครือข่ายทางสังคมระหว่างภาวะผู้นำและการพัฒนาบุคลากร กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านระดับสูงมาก ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านในฐานะหัวหน้าชุดทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงมิใช่เป็นเพียงผู้มีคุณลักษณะอันโดดเด่นของผู้นำหรือเป็นผู้นำโดยตำแหน่งหน้าที่การงาน หากต้องสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการวางแผน การจัดหาทรัพยากร การประสานงาน การดำเนินงาน รวมถึงการประเมินผลการทำงานร่วมกับเครือข่ายทางสังคม ทั้งภายในและภายนอก เนื่องจากเครือข่ายทางสังคมมิใช่เป็นเพียงกลไกขับเคลื่อนให้ภารกิจตามอำนาจหน้าที่ ที่มีอยู่ประสบความสำเร็จสูงสุดเพียงประการเดียว แต่การทำงานร่วมกับเครือข่ายยังสร้างและการเพิ่มพูนองค์ความรู้ ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านและภาคีเครือข่าย ผ่านการแลกเปลี่ยน การระดมสมอง การอภิปราย การประชุม การสอนงาน การปฏิบัติการณ์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำตัวแปรการทำงานกับเครือข่ายทางสังคม ตัวแปรการพัฒนาบุคลากร มีอิทธิพลอย่างมากต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับคณะผู้บริหาร กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยให้สำนักบริหารการปกครองท้องที่ และวิทยาลัยการปกครอง คือการร่วมกันจัดทำหลักสูตรในการพัฒนา ด้านสมรรถนะและภาวะผู้นำ ด้านการทำงานกับเครือข่ายทางสังคม และด้านการพัฒนาบุคลากร ให้กับประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดต่างๆ แล้วดำเนินการจัดประเภทของหมู่บ้าน 3 ระดับ คือ หมู่บ้านระดับ A (ระดับดีเด่น) หมู่บ้านในระดับ B (ระดับดี) หมู่บ้านในระดับ C (เริ่มสร้างผลงาน) ในการจัดทำ

หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 3 ระดับ นั้น ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านดังนี้

1) ด้านการพัฒนาสมรรถนะและภาวะผู้นำ ต้องมีหลักสูตรพัฒนาให้แก่ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น โดยสามารถนำไปใช้ในการเป็นผู้นำผู้โน้มน้าว ผู้สร้างแรงบันดาลใจเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ภาคีเครือข่ายและประชาชนร่วมมือกันปฏิบัติงาน สามารถรู้หลักการทำงานแบบภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม การบูรณาการ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการสร้างทีมงานให้มีความเข้มแข็ง รักและสามัคคีพร้อมใจกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในหมู่บ้านและเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

2) ด้านการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมต้องมีหลักสูตรพัฒนาความร่วมมือระหว่างเครือข่ายโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการเครือข่ายและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและประชาชนภายในหมู่บ้าน การบูรณาการการทำงานกับเครือข่ายต่างๆทางสังคม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวและเกิดประสิทธิผลในระดับสูง

3) ด้านพัฒนาบุคลากร ต้องมีหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะและความรู้ที่ทันสมัยต่อสังคมในยุคปัจจุบันและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนองค์ความรู้ในด้านระเบียบกฎหมายที่คณะกรรมการหมู่บ้านต้องนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ องค์ความรู้ด้านการแก้ไขปัญหาในระดับหมู่บ้าน และความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆให้มีความครบถ้วน รอบด้าน และสมบูรณ์ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลในระดับสูง และสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านได้ เพื่อความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

2. ผลการทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำและตัวแปรการพัฒนาบุคลากร มีอำนาจในการอธิบายในการสร้างประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งยืนยันตามผลการวิจัยทั้งหลายที่ผ่านมาว่า ตัวแปรภาวะผู้นำและตัวแปรการพัฒนาบุคลากร เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อนึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ เผยให้เห็นว่า ถึงแม้ตัวแปรภาวะ

ผู้นำและตัวแปรการพัฒนาบุคลากร จะมีอิทธิพลทางตรงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน แต่เมื่อผ่านตัวแปรการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมก็จะทำให้มีค่าสูงขึ้น ฉะนั้น ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้านต้องใช้ภาวะผู้นำโดยผ่านการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านนั้นต้องผ่านการทำงานกับเครือข่ายทางสังคมก็จะทำให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านค่าเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยการประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยใช้ตัวแบบการประเมินประสิทธิผลอื่นๆ ที่นักวิชาการต่างประเทศหรือนักวิชาการของไทยได้นำเสนอไว้เพื่อได้องค์ความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ
2. ควรนำแนวคิดเกี่ยวกับองค์การสมัยใหม่ การประเมินสมรรถนะของคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสมรรถนะที่จำเป็นของคณะกรรมการหมู่บ้านที่จะนำมาพัฒนา และใช้ในการปรับปรุงประสิทธิผลในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

References

- Bartol K. M. (1983). Turnover among DP personnel: A causal analysis. *Community of the ACM*, 26(10), 807-811
- Bohlander,G., Snell,S & Sherman,A. (2001). *Managing Human Resources*.(12th ed.). Ohio: South-Western College.
- Bruk, R.J.,Noblet ,A.J.& Dean, D.(2013). *Human resource management in the public sector*. Cheltenham Edward Elgar.
- Cooley,W.W. & Lohnes,P.R. (1971). *Multivariate Analysis*. New York: John Wiley & Sons.
- Department of Public Administration. (2012). *Manual of The Village Committee*. Bangkok: Department of Public Administration.

- Dokkumpai, N. (2011). *Monitoring City development organization and Northern-East's people participant*. Bangkok: Office of Senate.
- Gluyangmn, B. (2015). *The development of capacity building process of village committee in developing villages of Phitsanulok Province*. Doctoral Dissertation in Research and Development. Graduate School, Pibulsongkrm Rajabhat University.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis*. 7th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Hair, J.F., Black, W. C., Babin, B. J.& Anderson, R. E. (2008). *Research Methods for Business*. Chichester: Wiley.
- Krishna, R., Potnuru,G. & Sahoo,C.K. (2013). HRD interventions, employee competencies and organizational effectiveness: an empirical study. *European Journal of Training and Development*. 40(5), 345-365.
- Mongkoltal, W. (2011) *Monitoring City development organization and people participant*. Bangkok: Office of Senate.
- Nguenyen, N. (2006). *Factors Influencing the Achievement of Village Fund : A Case Study In Tumbon Maeka, Amphur Muang, Phayao Province*. Master Thesis in Business Administration. Graduate School, Chiang Rai Rajabhat University.
- Pornputsakul, D. (2013). *Effective Administration on Public Policy of the Village Council in Changkam District Phayao*. Thesis Graduate School Phayao University.
- Robbins,S.P. & Jude,T., A. (2015). *Organizational Behavior*. (16th ed.) Harlow: Pearson Education.
- Smithikrai, C.. (2015). *Personnel training in Organization*. (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Srinuanyai, W. (2008). *The Implementation of the Self-Sufficiency Village “Yoo Yen Pen Suk” : A Case Study at Na Kok Village, Moo 5, Chalong Sub-District, Muang District, Phuket*. Thesis. Graduate School, Phuket Rajabhat University.
- Steers, R.M., Ungson, G.R. & Mowday, R.T. (1985). *Managing Effective Organizations : An Introduction*. Boston, MA: Kent.
- Taylor, C.M., Cornelius, C.J. & Colvin, K. (2014). Visionary leadership and its relationship to organizational effectiveness. *Leadership & Organization Development Journal*, 35(6), 566-583.
- Tojari, F., Sheikhalizadeh, H.M. & Zarei, A. (2011). Structural equation modeling analysis of effects of leadership styles and organizational culture on Effectiveness in sport organizations. *African Journal of Business Management*, 5(21), 8634-8641
- Vanichbuncha, K. (2003). *Using SPSS for widows in Data Analysis*. (6th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Weech-Maldonado, R., Benson, K.J. & Gamm, L.D. (2003). Evaluating the Effectiveness of Community Health Partnerships: A Stakeholder Accountability Approach. *Journal of Health & Human Services Administration*, 26(1), 58-92
- Yattiakkaravong, P. & Mongkolpitaksuk, U. (2016). Servant leadership, emotional intelligence and organizational effectiveness of schools affiliated with Bangkok Metropolitan Administration. *Journal of Information*, 15(1), 37-46.

พัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมือง ที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น*

Development Establishment Existence and Adjustment of Political Parties Founded by Local Politician Groups

¹เดชนรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์, สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, ติน ปรัชญพฤทธิ์
และ นิพนธ์ โชะเฮง

¹Dechnarong Phaiboolnanthaphong, Suraphan Thabsuwan,
Tin Prachyapruit and Nipon Soeheng

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

¹Email: poorana2500@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาพัฒนาการ การจัดตั้ง การดำรงอยู่และการปรับตัว การเปรียบเทียบของพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคพรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคภูมิใจไทยที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นการวิจัยคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกเจาะจงและแบบกึ่งอ้อมหิมะ กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางการเมืองซึ่งอยู่ในพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคและการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย พบว่า พรรคการเมืองทั้ง 3 มีมูลเหตุของการจัดตั้งพรรคแตกต่างกันตามสถานการณ์ทางการเมือง แต่ละพรรคต่างมีฐานเสียงเป็นของตนเอง การแข่งขันอาศัยต้นทุนของพรรค นโยบาย และยุทธศาสตร์ทางการเมือง พรรคสามารถรักษาพื้นที่ทางการเมืองไว้ได้ด้วยความเป็นท้องถิ่นนิยมและระบบอุปถัมภ์ โดยแต่ละพรรคจะมีพื้นที่ฐานเสียงทางการเมืองของพรรค ได้แก่ พรรคพลังชล พื้นที่ฐานเสียงสำคัญคือ จังหวัดชลบุรี พรรคชาติไทยพัฒนา จังหวัดสุพรรณบุรี และพรรคภูมิใจไทย จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 พรรค เน้นนโยบายและอุดมการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม การดำรงอยู่ที่สำคัญของพรรค คือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรค

คำสำคัญ: กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น; พรรคการเมือง

*Received April 19, 2019; Revised May 8, 2019; Accepted August 31, 2019

Abstract

This research aims to study the development, establishment, existence and adaptation. Comparison of all three politicians namely Phalung Chon, Chart Thai Pattana, and Bhumjaithai parties, founded by local politicians. The tools used are the interview form by experts according to the research methodology. From this study It was found that the establishment of all the three political parties has derived from different motives and objectives. Each party has its own political base. Competition basically relies on political capital, policies, and strategies of each party. It was also found that their abilities to retain their respective territories depend largely on localism and patron-client system. Each party possesses different political bases. Phalang Chon party has its key political bases in Chonbuli, Chart Thai Pattana party in Supanburi, and Bhumjaithai party in Buriram. Policies and ideologies of all the three parties mainly concentrate in local development with the aim to tackle economic and social issues at local level. The key factor affecting the party existence is the number of their Member of Parliament.

Keywords: Local Politician Groups; Political Parties

บทนำ

พรรคการเมือง (political party) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะพรรคการเมืองเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารปกครอง พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรมในการเลือกตัวแทนในรูปแบบการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ของสังคม (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549)

ทั้งนี้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อเลือกกลุ่มหรือคณะบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) โดยยึดหลักเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นสำคัญ (สมพัฒน์ แก้วพิจิตร, 2546) พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากจะมีสิทธิได้จัดตั้งรัฐบาล เพื่อนำนโยบายของพรรคมาบริหารประเทศ ส่วนพรรคที่เป็นเสียงข้างน้อยก็จะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เพื่อให้การบริหารประเทศของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากมุ่งสู่ผลประโยชน์ของชาติที่ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และมีเกียรติศักดิ์ศรีในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ด้วยการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กับประชาชนและสังคมอย่างเป็นธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองเป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพและความเสมอภาคในการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ขณะเดียวกัน พรรคการเมืองก็เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดเจตจำนงของประชาชนทางการเมือง ดังนั้น บุคลากรที่พรรคการเมืองคัดสรรมาเพื่อรับใช้ประชาชน จึงต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม และมุ่งเน้นประโยชน์ของชาติบ้านเมืองและประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหาการเมืองของประเทศไทยนั้นเป็นปัญหาทั้งเชิงระบบและโครงสร้าง ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยมีพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่จะช่วยในการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย และบรรลุผลที่จะสร้างสรรค์อุดมการณ์ประชาธิปไตย และสร้างสังคมไทยให้มีความสุขสมบูรณ์ ซึ่ง เสนีย์ คำสุข (2552) อธิบายว่า สถาบันการเมืองในระบบการเมืองไทยนั้นมีโครงสร้างทางการเมืองไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนบน โครงสร้างส่วนกลางและโครงสร้างส่วนล่าง

งานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอภาพของพัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยพรรคพลังชล พรรคชาติไทย และพรรคภูมิใจไทย ซึ่งแต่ละพรรคเกิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมืองที่มีการแข่งขันทางการเมือง ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า ทั้ง 3 พรรคนี้มีวิธีบริหารพรรค และพัฒนาการ

อย่างไรในการจัดตั้งพรรคจึงทำให้สามารถดำรงอยู่ ตลอดจนศึกษาการปรับตัวของพรรค ทั้งนี้ พรรคการเมืองทั้ง 3 ล้วนเป็นพรรคที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และทุกพรรคล้วนมีผลต่อระบบและโครงสร้างอำนาจทางการเมือง จึงนับเป็นประเด็นทางการเมืองที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง โดยอาศัยแนวความคิดของสำนักคิดและกลุ่มทฤษฎีทางการเมือง และเศรษฐศาสตร์การเมือง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการ บทบาททางการเมืองของกลุ่มพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยนักการเมืองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการ การจัดตั้ง การดำรงอยู่และการปรับตัว การเปรียบเทียบของพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคพรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคภูมิใจไทยที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ และกรอบแนวแนวคิด ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง และพัฒนาการของพรรคการเมืองในประเทศไทย

Neumann (1956) ให้นิยามพรรคการเมืองว่า เป็นองค์การของกลุ่มตัวแทนทางการเมืองที่เข้าแข่งขันกับกลุ่มตัวแทนการเมืองอื่น ๆ ที่มีแนวคิดที่แตกต่างกันไปจากกลุ่มตน เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนจากประชาชน โดยมีจุดประสงค์เพื่อควบคุมอำนาจรัฐบาล ส่วน Goodman (1956) อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นองค์การที่มีสมาชิกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาอยู่ร่วมกัน โดยมีเจตนาเปิดเผยในการที่จะลงแข่งขันทางการเมืองด้วยวิธีการเลือกตั้งเพื่อให้ได้ชัยชนะ และสามารถที่จะเข้าไปใช้อำนาจรัฐบาล อันจะทำให้มีสิทธิในการบริหารปกครองเพื่อผลประโยชน์จากการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

ส่วนนักรัฐศาสตร์ไทย ให้ความหมายเกี่ยวกับพรรคการเมืองโดยรวมว่า พรรคการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดในทางการเมืองเหมือน ๆ กัน รวมตัวกันเพื่อที่จะส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง โดยหวังที่จะได้เป็นรัฐบาล หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเมื่อมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล และบริหารประเทศตามนโยบายที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์ที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสังคม (จักษ์ พันธ์ชูเพชร (2549; สิทธิพันธ์ พุทธหุณ (2519; สุขุม นวลสกุล (2528)

จากบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง ตามความเห็นของ Macridis (1967) นั้น พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นศูนย์รวมความคิดเห็น อุดมการณ์ความต้องการของสมาชิกพรรค และความต้องการของประชาชน ในประเทศที่พัฒนาแล้วผู้ทำหน้าที่แทนประชาชนอย่างแท้จริงก็คือ พรรคการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชน นอกจากจะทำหน้าที่เสนอนโยบายและคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ยังทำหน้าที่รวบรวมและประสานมติมหาชน แล้วถ่ายทอดมติมหาชนไปยังรัฐบาล เพื่อการกำหนดนโยบายให้สนองความต้องการของประชาชน โดยระบบพรรคจะเป็นกลไกที่ควบคุมให้นักการเมืองมีความรับผิดชอบในหน้าที่และต่อประชาชนมากขึ้น เพราะพรรคการเมืองย่อมจะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ารับการเลือกตั้ง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

กล่าวกันว่าระบบอุปถัมภ์เป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน ความหมายของระบบอุปถัมภ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ของคน 2 ฝ่าย ซึ่งไม่เท่าเทียมกันในหลาย ๆ ด้าน ผู้ที่เหนือกว่า คือ ผู้ที่มีทรัพยากรมากกว่าหรือสูงศักดิ์มีอำนาจมากกว่า กับผู้ที่ด้อยกว่า คือ ผู้ที่มีทรัพยากรน้อยกว่าหรือผู้มีอำนาจด้อยกว่า โดยผู้ที่เหนือกว่าจะให้การอุปการะช่วยเหลือคุ้มครองป้องกันแก่ผู้ที่ด้อยกว่า และผู้ที่ด้อยกว่าก็จะให้การสนับสนุน หรือทำงานให้ โดยยอมรับใช้เชื่อฟังเป็นการตอบแทน เพราะถือว่าเมื่อผู้ที่เหนือกว่าสร้างบุญคุณช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่าย่อมต้องตอบแทนบุญคุณ สาธะสำคัญในความสัมพันธ์เช่นนี้ คือ เรื่องความกตัญญูกตเวทิตะ (นิธิเอียวศรีวงศ์, 2539; ลิขิต ธีรเวคิน, 2542; สนิท สมัครการ, 2533; อคิน รพีพัฒน์, 2533)

กล่าวโดยสรุป ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน ซึ่งผลประโยชน์นั้นจะไม่เท่าเทียมกันอยู่บนพื้นฐานต่างคนต่างพอใจ ในทางการเมืองนั้น ระบบอุปถัมภ์กับพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาโดยตลอด ดังผลการวิจัยของ ลักขณา รักดินถนาค (2554) เรื่อง *ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร* พบว่า (1) ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ลักษณะการให้ไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนกันครั้งต่อครั้ง แต่เป็นการให้เพื่อหวังประโยชน์ระยะยาว (2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์โดยทางอ้อม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะติดต่อผ่านนักการเมืองท้องถิ่นหรือเลขาณุกการ สมาชิกสภากรุงเทพมหานครจะติดต่อผ่านสมาชิกสภาเขตหรือเลขาณุกการ ส่วนสมาชิกสภาเขตมีความสัมพันธ์เป็นเพียงตัวกลางระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์ และ (3) ผลกระทบจากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนมีทั้ง

ด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบในด้านลบ คือ เป็นจุดเริ่มต้นของการคอร์รัปชัน เกิดแบบอย่างของการยึดผลประโยชน์แลกเปลี่ยนระหว่างกันของคนภายในชุมชนที่ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการชี้นำทางการเมือง การเลือกตั้งขาดความโปร่งใสทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการทางการเมือง เกิดผลเสียต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีการแบ่งสรรผลประโยชน์ทางการเมืองอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยยึดความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก นักการเมืองขาดความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อประชาชนและเกิดการผูกขาดทางการเมือง ส่วนผลกระทบในด้านบวก คือ ทำให้ชุมชนมีแหล่ง ความช่วยเหลือ แหล่งอื่นที่นอกเหนือจากราชการและได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคทันต่อความต้องการของชุมชน นักการเมืองและชุมชนได้เรียนรู้ความต้องการของกันและกัน เกิดผู้นำในการพัฒนาชุมชนทำให้ประชาคมท้องถิ่นที่มีความร่วมมือกัน ประชาชนสนใจการเมืองท้องถิ่นเกิดเรียนรู้การทำงานทางการเมืองและสร้างนักการเมืองท้องถิ่น เกิดเครือข่ายทางการเมืองที่ทำงานทางการเมืองให้กับท้องถิ่น

แนวคิดท้องถิ่นนิยมในบริบทสังคมไทย

กระบวนการท้องถิ่นนิยมที่เกิดขึ้นและกำลังเคลื่อนไหวในปัจจุบัน สามารถมองเห็นจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ อาทิ งานเขียน งานวิจัย ที่นำเสนอโดยนักวิชาการ สื่อมวลชน นักคิดและปราชญ์พื้นบ้าน โดยมองผ่านปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวต่อสู้เรียกร้องของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น ทั้งด้านการจัดการทรัพยากร การเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรชุมชน และภาคประชาสังคมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ หากจะสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงถึงการเมืองไทยในปัจจุบัน จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นไทยในบางแง่มุมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ยุทธศาสตร์ท้องถิ่นนิยมที่น่าสนใจและกำลังเคลื่อนไหว ได้แก่ การปฏิรูปการเมืองการปกครองเพื่อกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าได้ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ การปฏิรูปการเมืองโดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ขยายสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง (2) การเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน เพื่อให้เกิดความสุจริตและโปร่งใส และ (3) การทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ แนวคิดท้องถิ่นนิยมยังสามารถมองผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรภาคประชาชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน และขบวนการประชาสังคมที่เคลื่อนไหวเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการบริหารการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาแนวทางการพัฒนากระแสหลักในสังคมไทยนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมสำคัญ 2 ประการ คือ อุดมการณ์ทุนนิยม และ อุดมการณ์รัฐชาติ ซึ่งเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่ยึดติดกับรูปแบบตายตัว ทำให้ทิศทางการพัฒนา มุ่งไปสู่ความทันสมัยเพียงทางเดียว และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม การ ส่งเสริมระบบกรรมสิทธิ์เอกชน การพัฒนาอำนาจรัฐและกฎหมาย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544)

กระแสท้องถิ่นนิยมของไทยมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ซึ่งในบริบทสังคมไทย ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ และ ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งภาวะวิกฤติทางด้านสิ่งแวดล้อม การพิจารณาท้องถิ่นนิยม ควบคู่ไปกับโลกาภิวัตน์จะพบว่า ท้องถิ่นนิยมโดยเนื้อแท้แล้วก็คือ อุดมการณ์ความคิด ความรู้ หรือปฏิบัติการ ทั้งในระดับวาทกรรมและระดับปรากฏการณ์ เพื่อตอบโต้อำนาจและการ ครอบงำของรัฐ ตอบโต้การพัฒนาที่ยึดเอาศูนย์กลางอำนาจรัฐ เมืองและภาคอุตสาหกรรม เป็นตัว ตั้ง ขณะเดียวกันท้องถิ่นนิยมยังเป็นการตอบโต้อำนาจและการครอบงำของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ ปรากฏในนามขององค์กร บรรษัทข้ามชาติและตัวแทนของทุนนิยมในระดับต่าง ๆ (พัฒนา กิตติอาษา, 2546)

ผลจากการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น ในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือ ว่าเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีความเป็นอิสระมีอำนาจในการตัดสินใจใน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ในระบอบประชาธิปไตยให้กับ ประชาชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย กระแสชุมชนท้องถิ่นนิยมเป็นอีกกระแสที่ส่งผลให้การ พัฒนาการเมืองการปกครองไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ความสำคัญนี้จากงานวิจัย อาทิ ธนภัทร ปัจฉิมม์ (2557) เรื่อง ท้องถิ่นนิยมกับการพัฒนาพรรคการเมืองไทยขนาดเล็ก ช่วงปี พ.ศ. 2540-2556 พบว่า ท้องถิ่นนิยมเป็นแนวคิดทางการเมืองที่จัดอยู่ในรูปของการเป็น ฐานเสียงทางการเมืองของนักการเมืองและพรรคการเมือง ซึ่งทำให้ท้องถิ่นนิยมถูกให้ ความสำคัญเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นพื้นที่แห่งรากฐานอำนาจทางการเมือง หรืออาจจะเรียกได้ ว่าท้องถิ่นนิยมนั้นเป็นเมืองหลวงของพรรคการเมือง เช่น พรรคพลังชล มีพื้นที่การเมืองของ ท้องถิ่นนิยม คือ จังหวัดชลบุรี ในขณะที่พรรคภูมิใจไทย มีจังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ทางการเมือง ท้องถิ่นนิยม และสำหรับพรรคชาติไทยพัฒนา มีพื้นที่ทางการเมืองของท้องถิ่นนิยมในจังหวัด สุพรรณบุรี ทั้ง 3 พรรคจำเป็นต้องอาศัยความเป็นท้องถิ่นนิยมเพื่อการได้เปรียบทางการเมือง ท่ามกลางการแข่งขันการเลือกตั้งกับพรรคการเมืองอื่น ๆ

นอกจากนี้ พรรคการเมืองที่อาศัยความเป็นท้องถิ่นนิยมในลักษณะนี้มีการจัดโครงสร้างของพรรคที่เป็นไปตามกฎหมายพรรคการเมือง โดยมีบุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือคณะบริหารของพรรคจะเป็นผู้ที่มีระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ยึดโยงกับพื้นที่ทางการเมืองของท้องถิ่นนิยมเป็นอย่างดี การจัดตั้งกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับรากฐานอำนาจทางการเมืองที่มีความได้เปรียบเมื่อมีการแข่งขันการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค ได้มีความพยายามในการสร้างและรักษารากฐานอำนาจทางการเมืองของท้องถิ่นนิยมอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ในระบบการเมือง โดยการให้ความสำคัญต่อพื้นที่หรือท้องถิ่นผ่านผู้ที่มาเป็น สส. ทั้งด้านการสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาจังหวัด การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยว สาธารณสุข การศึกษา และกีฬา สิ่งเหล่านี้ล้วนให้ความสำคัญกับท้องถิ่นนิยมในฐานะที่เป็นรากฐานทางการเมืองและสามารถแปรเปลี่ยนเป็นความนิยมชมชอบต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญ

จากความสำเร็จและการเติบโตของ “ธนาภิบาลเมือง” จึงมีงานวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหา อาทิ งานของ อุไรวรรณ ธนสถิต (ม.ป.ป.) เรื่อง การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ภายใต้กระแสทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นของคู่กับระบอบประชาธิปไตย เพราะสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความสุข คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ทำให้เริ่มเข้าสู่ยุคทุนมีอำนาจทางการเมือง และเมื่อนานไปจะกลายเป็นการผูกขาด เมื่อนายทุนหันมาเล่นการเมืองจึงกลายเป็นว่า โครงสร้างของอำนาจทางธุรกิจกระจุกตัวอยู่กับโครงสร้างของอำนาจทางการเมือง นักธุรกิจจึงเข้ามากุมชะตากรรมของบ้านเมืองและใช้เงินเป็นปัจจัยในการเข้าสู่อำนาจรัฐ การเมืองไทยจึงเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบแต่เนื้อแท้ คือ ธนาธิปไตย ซึ่งเป็นการเมืองเพื่ออำนาจผลประโยชน์และอภิสิทธิ์ของกลุ่มคนที่มีอำนาจในทางการเมือง ธนาธิปไตยเข้ามาในการเมืองได้ด้วย 2 สาเหตุหลัก คือ โครงสร้างประชาธิปไตยไม่เข้มแข็ง สาเหตุรองคือ มีสิ่งที่ขาดหายไปจากการเมืองไทย 3 ประการ คือ วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ธนาธิปไตยส่งผลในทางรัฐศาสตร์ คือ ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ทางการเมืองรวม 3 ปัญหา คือ ธุรกิจการเมือง การทุจริตเลือกตั้ง และการขาดจริยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) และการศึกษาภาคสนามด้วยการเก็บข้อมูลในพื้นที่ของพรรคการเมืองทั้ง 3 โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และค้นหาพรรคการเมือง โดยการศึกษา ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม วัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ พรรคการเมือง กลุ่ม นักการเมืองท้องถิ่นค้นหาพรรคการเมืองเพื่อใช้ในการศึกษา จำนวน 3 พรรคการเมือง
2. ศึกษาสภาพบริบทของพรรคการเมืองเพื่อใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประวัติ ความเป็นมา พัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมือง
3. ศึกษาบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น
4. วิเคราะห์ถึงปัจจัยและผลกระทบต่อการเมืองไทยของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่ม นักการเมืองท้องถิ่น

5. สรุป และอภิปรายเกี่ยวกับพัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของ พรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และข้อเสนอแนะ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อดีตหัวหน้าพรรค แกนนำคนสำคัญของพรรค ประธานที่ ปรีक्षाหัวหน้าพรรค หัวหน้าพรรค/รองหัวหน้าพรรค คณะกรรมการพรรค และนักการเมืองใน พรรค ของทั้ง 3 พรรคการเมือง การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง และ การสุ่มตัวอย่างแบบกอนทิมะ และใช้คำถามกึ่งโครงสร้างการสัมภาษณ์เพื่อ ประกอบการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า พรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค ได้แก่ พรรคพลังชล พรรคชาติไทย พัฒนา และพรรคภูมิใจไทย ล้วนมีฐานเสียงเป็นของตนเองอย่างชัดเจน การแข่งขันทาง การเมืองอาศัยต้นทุนและนโยบายทางการเมืองเพื่อแย่งชิงจำนวน สส. เข้าสู่สภาผู้แทน ราษฎร ทั้ง 3 พรรค ต่างอาศัยท้องถิ่นนิยมและระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองเป็นฐานเสียงสำคัญ โดยแต่ ละพรรคล้วนมีพื้นที่ฐานเสียง ได้แก่ พรรคพลังชล มีจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ฐานทางการเมือง พรรคชาติไทยพัฒนา มีจังหวัดสุพรรณบุรี และพรรคภูมิใจไทย มีจังหวัดบุรีรัมย์ ทุกพรรคเน้น นโยบายและอุดมการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

สำหรับพัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่และการปรับตัวของพรรคทั้ง 3 นี้ พบว่ามี มูลเหตุของการจัดตั้งพรรคการเมืองที่ค่อนข้างแตกต่างกันตามสถานการณ์ทางการเมือง กล่าวคือ พรรคพลังชล จัดตั้งขึ้นเนื่องมาจากเกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง เกิดกลุ่ม เสือเหลือง เสือแดง ในขณะที่พรรคชาติไทยพัฒนา เป็นพรรคที่กำเนิดขึ้นเนื่องจาก พรรคชาติไทยถูกสั่งยุบพรรคและตัดสิทธิ์ทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี จึงมีการจัดตั้ง พรรคชาติไทยพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับกลุ่ม สส. เก่าของพรรคชาติไทย ส่วนพรรคภูมิใจไทย เกิดขึ้น

จากการที่พรรคไทยรักไทย และพรรคพลังประชาชนถูกยุบพรรค สส. ที่อยู่พลังประชาชนส่วนหนึ่งก็รวมตัวกันมาตั้งพรรคภูมิใจไทย

สำหรับโครงสร้างและรูปแบบของพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคนั้น แกนนำสำคัญของพรรคจะถูกจัดโครงสร้างที่มีลำดับความสำคัญของพรรค ทั้งเป็นหัวหน้าพรรค ประธานที่ปรึกษาพรรค หรือที่ปรึกษาพรรค แม้บางคนที่มีข้อจำกัดทางการเมืองที่ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง ทำให้แกนนำสำคัญของพรรคบางคนไม่จำเป็นต้องอยู่ในโครงสร้างของพรรคการเมืองโดยตรง แต่ก็ยังบทบาทสำคัญในพรรค การปรับตัวและการดำรงอยู่ของพรรคนั้น พรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคพยายามสร้างและรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของพรรคโดยมีท้องถิ่นนิยมและระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองในพื้นที่ของตนเองเป็นสำคัญ

การอภิปรายผลการวิจัย

พรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค คือ พรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคภูมิใจไทย ล้วนเป็นพรรคที่มีลักษณะความเป็นท้องถิ่นนิยม มีพื้นที่เป็นฐานคะแนนเสียงสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง ทั้งการต่อสู้แข่งขันการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยใช้ท้องถิ่นนิยม วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายทางการเมือง และการจัดการทางการเมืองในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง *พรรคการเมืองกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง* ของ สถาบันพระปกเกล้า (2544) ที่ได้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองว่า พรรคต่างใช้กลยุทธ์และวิธีการรณรงค์ หาเสียงเลือกตั้งหลายรูปแบบ ทั้งกลไกทางการตลาดในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ใช้วิธีการการปราศรัย การเคาะประตู การหาสมาชิกพรรค การสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะการใช้ความผูกพันใกล้ชิดผ่านระบบอุปถัมภ์ และใช้แนวคิดของ “ความเป็นภาคนิยม หรือท้องถิ่นนิยม” และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “ระบบอุปถัมภ์” ของ พิชาย รัตนดิลล ภูเก็ต (2533) ที่พบว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความผูกพันกับผู้ถืออิทธิพลในพื้นที่ เพราะสังคมไทยมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่แต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ และความคาดหวังต่อกันบางประการ ซึ่งเป็นที่รับรู้และยอมรับร่วมกันตามธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม ที่เรียกว่า “ระบบอุปถัมภ์”

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นทำให้พรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค สามารถมีพัฒนาการการจัดตั้งการดำรงอยู่ และการปรับตัวของ โดยใช้การเมืองระดับท้องถิ่นเป็นฐานคะแนนเสียงสำคัญ มีการสร้างเครือข่ายอำนาจทางการเมือง จัดตั้งระบบหัวคะแนนในทุกระดับชั้น ทำให้สามารถดูแลพื้นที่ฐานคะแนนเสียงได้อย่างทั่วถึง และอาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ดำรงอยู่มานานในสังคมไทย เพื่อเชื่อมต่อการเข้าถึงอำนาจทางการเมือง

สรุป

พัฒนาการการจัดตั้ง การดำรงอยู่และการปรับตัว และเปรียบเทียบ ของพรรคการเมือง ทั้ง 3 พรรคพรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคภูมิใจไทย ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น จะสามารถดำรงอยู่และปรับตัวได้นั้น ขึ้นอยู่กับกติกาทางการเมือง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พรรคการเมืองของไทยไม่ว่าจะเป็นพรรคขนาดใหญ่ พรรคขนาดกลาง หรือพรรคขนาดเล็กย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวัฏจักรของการเมืองเสมอ พรรคการเมืองขนาดใหญ่ในอดีตหลายพรรคไม่สามารถคงอยู่ อาจต้องควบรวมหรือเปลี่ยนกลายเป็นพรรคขนาดเล็ก หรือเป็นพรรคที่ไร้ผู้แทนราษฎร ส่วนพรรคขนาดเล็กนั้นไม่ว่าจะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ไม่เคยสูญหายไปจากการเมืองและการเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองมีพลวัตรทางการเมือง ซึ่งหากพรรคการเมืองไม่สามารถปรับยุทธวิธีตลอดจน การดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ ย่อมส่งผลต่อความมั่นคงของพรรคการเมืองได้ ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่พรรคการเมืองทั้ง 3 ใช้ในการส่งเสริมและรักษาฐานเสียงทางการเมืองของพรรค ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ (1) การพัฒนาพื้นที่ฐานเสียงของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า (2) มีการจัดระบบเครือข่ายอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นระบบในพื้นที่ (3) มีการจัดระบบหัวคะแนนเป็นลำดับขั้น และ (4) การสร้างวิถึวัฒนธรรมท้องถิ่นนิยมผ่านการจัดตั้งสโมสรฟุตบอล ซึ่งเป็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเกื้อกูลให้พรรคการเมืองเหล่านั้นสามารถดำรงอยู่ได้ และมีบทบาทสำคัญทางการเมือง แม้ว่ามีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มากนักก็ตาม แต่มีความหมายในระบบการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งเสริมเสริมและสนับสนุนฐานคะแนนเสียงเครือข่าย อำนาจทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในมุมมองทางรัฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง: References

- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2549). *การเมืองการปกครองไทย: จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ*. ปทุมธานี: พิมพ์ลักษณ์.
- Phanchupetch, C. (2006). *Thai Politics and Government: From the Sukhothai Period to the Thaksin Period*. Pathum Thani: Pimlak.
- ธนภัทร ปัจฉิมม์. (2557). *ท้องถิ่นนิยมกับการพัฒนาพรรคการเมืองไทยขนาดเล็ก ช่วงปี พ.ศ. 2540-2556*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- Pimsim, T. (2014). *Localism and the development of small Thai political parties during the years 1997-2013*. Doctor of Philosophy Ramkhamhaeng University.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2539). *อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Aoisiwong, N. (1996). *Read Thai political culture*. Bangkok: Matichon.
- พัฒนา กิติอาษา. (2546). *ท้องถิ่นนิยม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: กองทุนอินทร์สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.
- Kitiasa, P. (2003). *Localism* (2nd ed.). Chiang Mai: Insum Fund for Anthropological Research.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2533). *โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำในชนบทไทย ศึกษากรณีหมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านกำลังเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชาติพัฒนาบริหารศาสตร์.
- Rattanadilok at Phuket, P. (1990). *Power structure and elite in rural Thailand Case studies of traditional villages and villages are changing*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- ลักขณา ภัคตินฤนาถ. (2554). *ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- Phakdee Narunat, L. (2011). *Patronizing Relationships in Thai Local Politics: A Case Study of Relations of Politicians and Community Leaders in Khlong San District Bangkok*. Master of Political Thesis, Sukhothai Thammathirat University.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2542). *ระบบอุปถัมภ์และการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Theerawekin,L. (1999). *Thai Patronage System and Politics*. Bangkok: Thammasat University.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). *บทเรียนจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อปรับปรุงระบบเลือกตั้งให้ดีขึ้น*. กรุงเทพมหานคร: อักษรโสภณ.
- King Prajadhipok's Institute. (2001). *Lessons from Elected Members of the House of Representatives to Improve the Election System*. Bangkok: Aphanon.

- สนธิ สัมครการ. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเครือญาติกับระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Samarkan, S. (1990) Relationship between kinship families and patronage system with Thai society. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- สิทธิพันธ์ พุทธหุน. (2519). *แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Buddhahun, S. (1976). *Political Science Study Guidelines*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- เสนีย์ คำสุข. (2552). *การวิเคราะห์การเมืองและระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Khamsuk, S. (2009). *Political Analysis and Research Methods in Political Science*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- สุขุม นวลสกุล. (2528). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- Nuansakul, S. (1985). *Thai Politics and Government*. Bangkok: Primary Relations Office.
- อดิน รพีพัฒน์. (2533). *การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Rapeepat, A. (1990). *A Study and Analysis of the Community in Qualitative Research in the Qualitative Research Manual for Development Work*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *มิติชุมชน วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ์ อำนาจและการจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Kanchanaphan, A. (2001). *Community Dimension, Local Thinking About Rights Power and Resource Management*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- อุไรวรรณ ธนสถิต. (ม.ป.ป.). *การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย*. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2561, จาก <http://eprints.utcc.ac.th/1832/2/1832summary.pdf>
- Thanasathit, U. (YPP) Searched on 1 October 2018 form <http://eprints.utcc.ac.th/1832/2/1832summary.pdf>
- Goodman, W. (1956). *The Two-party System in the United States*. Princeton: D. von Nostrand.

168 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

Neumann, S. (1956). *Modern Political Parties: Approaches to Comparative Politics*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Macridis, R. C. (1967). *Political Party: Contemporary Trends and Ideas*. New York: Harpers & Row Publisher.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้
แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

The Development of Critical Reading Skills for Online Texts Using
Collaborative Learning with Jigsaw Techique 2 of
Mathayom suksa five students

อุมภาพร บัวศรี

Umaporn Buasri

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: mhiangkam@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนนวมนรดิศวิทยาكم รัชม้งคลาภิเชกกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วย

*Received April 19, 2019; Revised May 8, 2019; Accepted August 31, 2019

170 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

เทคนิคจิกซอร์ 2 (\bar{x} = 32.30 S.D.= 1.66) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (\bar{x} = 16.80 S.D. = 3.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านคิดวิเคราะห์; เทคนิคจิกซอร์ 2; บทอ่านจากสื่อออนไลน์

Abstracts

The purposes of this experimental research were to : 1) develop analytical reading skill's learning achievement of the eleventh grade students after learning by Collaborative learning with Jigsaw 2 Technique according with online texts and 2) study the student opinions toward Collaborative learning with Jigsaw 2 Technique. The sample were 20 eleventh grade students from Nuannoradit Wittayakom Ratchamongkalapisek school, Bangkok in second semester of the academic year 2017, The research instruments used included 1) Collaborative learning with Jigsaw 2 Technique lesson plan according with online texts and 2) analytical reading skills text 3) questionnaire on opinions toward the learning by applying Collaborative learning with Jigsaw 2 Technique according with online texts. The statistical analysis employed were mean (\bar{x}), Standard deviation (S.D.), and t-test Dependent analysis.

The results of this research were The average scores students after learning by applying collaborative learning with Jigsaw 2 Technique statistically significant different at the .05 level. The students' opinions toward the learning by collaborative learning with Jigsaw 2 Technique were overall at the highest agreement level.

Keyword: Critical Reading Skills; Jigsaw 2; Online Texts

บทนำ

ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนในชาติ เป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อออนไลน์ต่างๆ การบริโภคข้อมูลข่าวสารต่างๆ ต้องใช้ทักษะและวิจารณญาณในการวิเคราะห์ แยกแยะและประเมินค่า โดยการอ่านคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะที่สำคัญในการวิเคราะห์ พินิจพิจารณาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของสังคมแห่งการสื่อสารที่ก้าวหน้าในปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคแห่งโลกสังคมออนไลน์ ไม่มีขอบเขตหรือพรมแดนกันในการสื่อสาร ไม่ว่าจะอยู่ทั่วทุกมุมใดของโลกมนุษย์ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย ปัจจุบันยังสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ด้วยวิธีอื่นๆ อีกมากมาย เช่น การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การติดต่อกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก หรืออื่นๆ อีกหลากหลาย รวมถึงการพูดคุยกันทางโทรศัพท์และยังสามารถเห็นหน้าของผู้สื่อสารด้วย

จากการสื่อสารที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้มีเทคโนโลยีในการส่งสารที่หลากหลายและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งผู้รับสารยังสามารถส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นๆ ให้แพร่กระจายไปสู่บุคคลอื่นได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ซึ่งหากผู้รับสารขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ในการรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ก็จะทำให้ผู้รับสารมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรืออาจรับข้อมูลข่าวสารที่ผิด ๆ ส่งผลให้เกิดผลกระทบตามมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยาวชนไทยที่ในปัจจุบันหันมาใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กันมากขึ้น จนเรียกได้ว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ดังนั้นทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาประกอบการพิจารณาข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน

จากปัญหาในการสื่อสารหรือรับข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ และจิกซอว์ 2 ที่มีผู้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย แล้วประสบความสำเร็จ เช่น วารุณี พรหมคุณ (2549) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเทคนิคจิกซอว์ โรงเรียนชุมชนบ้านหนองคู จังหวัดศรีสะเกษ ผลวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเทคนิคจิกซอว์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.33/82.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเทคนิคจิกซอว์มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .6987 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึง

พอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด พรรณนิภา พลขาง (2550 : 87-89) ทำวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ประกอบการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านกุดฉิม จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.31/89.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ .7835 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในบทเรียนร้อยละ 78.35 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ศศิธร ช่วยสงค์ (2551) ทำวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและทักษะการคิดพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw) กับแบบปกติ” ผลวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและทักษะการคิดพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและทักษะการคิดพื้นฐานสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ปริญญา ปันสุวรรณ (2553) ทำวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 กับแบบปกติ” ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 อยู่ในระดับมาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่จะนำเทคนิคจิกซอว์มาใช้ในการสอนการอ่าน ซึ่งก็ได้ผลการวิจัยออกมาดี เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงที่เกิดจากการร่วมมือ และยังเป็นภาระกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเนื่องจากแต่ละคนต้องมีส่วนในการศึกษาค้นคว้าและนำข้อมูลกลับมาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบ เพื่อนำพากลุ่มไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งนอกจากจะเป็นการฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว เทคนิคจิกซอว์ยังช่วยส่งเสริมทักษะสังคม คือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

การฟังพาดู ค่าย การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของตัวบุคคลออกมาอย่างเต็มที่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค จิกซอร์ 2 มาใช้ในการสอนการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน นวลนครศรีพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก โดยใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การ อ่านคิดวิเคราะห์และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านให้บรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจาก สื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลัง เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นเตรียมการทดลอง

กลุ่มประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวลนครศรีพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 3 ห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกทำการสุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวลนครศรีพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก จำนวน 1 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5/2 มีนักเรียนจำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น (independent variable) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วย เทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

ตัวแปรตาม (dependent variable) จำแนกเป็น

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการทำวิจัยคือ

บทอ่านที่ใช้สอน คือ บทอ่านจากสื่อออนไลน์จำแนกประเภทเป็น บันเทิงคดี และสารคดี ได้แก่ การโฆษณาสินค้า การแชร์ส่งต่อข้อความ ชวนเชื่อต่าง ๆ ข่าวจากสื่อออนไลน์ ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักเรียนศึกษาบทอ่านจากสื่อออนไลน์ด้านต่าง ๆ

ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 8 คาบ โดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 2 คาบ รวม 10 คาบ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560

ชั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานวิชิปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มโรงเรียนเฉลิม พระเกียรติรัชมังคลาภิเษก พุทธศักราช 2552 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์และการอ่านคิดวิเคราะห์ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนำวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 มาใช้เป็นแนวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 จำนวน 8 แผน แผนละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาและเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความ

เที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (IOC) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2535)

ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ในเรื่องการใช้ภาษา ลักษณะการจัดกิจกรรมและการวัดและประเมินผลท้ายแผน

2. แบบทดสอบวัดการอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ (ก่อนและหลังเรียน) เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานวิธีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติรัชชมิงคลลาภิเชก พุทธศักราช 2552 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาวิธีการเขียนและสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์จากตำราและเอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้การอ่านคิดวิเคราะห์ จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ให้ครอบคลุมตารางวิเคราะห์ข้อสอบ

เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของข้อคำถามจากนั้นปรับปรุงและแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ก่อนและหลังเรียน ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ โดยใช้วิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของข้อคำถาม

3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 การแสดงความคิดเห็นของนักเรียนโดยมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ วัดความคิดเห็นด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วย

เทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการถาม

ขั้นตอนการทดลอง

1. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือการวิจัย
2. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ไปใช้ทดลอง (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมวิทย์วิทยาเขต รัชมิ่งคลาภิเษกจำนวน 30 คน ที่เคยเรียนการอ่านคิดวิเคราะห์มาแล้ว
3. ตรวจสอบคำตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน
4. นำผลที่ได้จากการตรวจสอบแบบทดสอบมาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อเพื่อตรวจสอบหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.18-0.84 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.21 ขึ้นไปไว้ 40 ข้อ
5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์ไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตร KR 20 ของคูเดอร์ และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson)
6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์จำนวน 40 ข้อที่ได้ปรับปรุงตามเกณฑ์แล้วไปใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test)
7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 มีค่าเฉลี่ย

(\bar{x}) เท่ากับ 32.30 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.66 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 16.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 3.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD), การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำไปเทียบกับเกณฑ์ (มาเรียม นิลพันธ์, 2549)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ดังตารางต่อไปนี้

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	t-test	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	20	40	16.80	3.16	2.19	0.00
หลังการจัดการเรียนรู้	20	40	32.30	1.66		

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 มีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 32.30 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.66 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 16.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 3.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.75, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นรายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ นักเรียนมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด เป็นลำดับที่หนึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.80, S.D. = 0.27) รองลงมาได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย

(\bar{x} = 4.73, S.D. = 0.24) และด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.71, S.D. = 0.31) เห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้าย

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละระดับโดยพิจารณาด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ช่วยให้นักเรียนมีวิจรรย์ญาณในการอ่านสื่อออนไลน์เป็นอันดับหนึ่ง (\bar{x} = 4.95, S.D. = 0.22) รองลงมาคือช่วยให้นักเรียนได้รู้จักเพื่อนและได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น (\bar{x} = 4.80, S.D. = 0.41) รองลงมาคือช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดี เข้ากับเพื่อนได้ และมีความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (\bar{x} = 4.65, S.D. = 0.67) ตามลำดับ ด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.85, S.D. = 0.37) ช่วยให้นักเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มและยอมรับซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.80, S.D. = 0.41) ช่วยให้นักเรียนทำงานเสร็จทันเวลาโดยการร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.70, S.D. = 0.57) ตามลำดับ และด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 5.00, S.D. = 0.00) ช่วยให้นักเรียนมีความสนิทสนมกันมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.65, S.D. = 0.37) และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศในการเรียนได้อย่างน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.65, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลสรุปการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สรุปไว้ทั้ง 2 ข้อข้างต้นนี้ จะนำมาอภิปรายผลไปตามลำดับข้อ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์บทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียน กล่าวคือ มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนและกระบวนการที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ช้่นนำเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เป็นการสร้าง

แรงจูงใจในการเรียนรู้และแจ้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนที่เป็นเป้าหมายในการสอนแต่ละครั้ง ทบทวนความรู้เดิมนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ แนะนำระเบียบการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายของกลุ่ม 2) ชั้นการสอน เป็นการเสนอหัวข้อเรื่องในการเรียนแก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อภิปราย สาธิต การใช้คำถาม กรณีตัวอย่าง ข่าวและเหตุการณ์สำคัญ 3) ชั้นการศึกษากลุ่มย่อย ครูแบ่งหัวข้อเรื่องที่จะศึกษาออกเป็นประเด็นย่อยเพื่อให้นักเรียนทราบว่าตนศึกษาหัวข้อใดแล้วให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนแยกไปศึกษาร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ที่สนใจในหัวข้อเดียวกันให้เข้าใจจนสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญได้จากนั้นให้กลับมากลุ่มเดิมอธิบายเนื้อหาที่ตนเองไปศึกษาให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มเข้าใจ 4) ชั้นการทดสอบย่อย ผู้เรียนจะต้องได้รับการทดสอบย่อยด้วยการทำแบบทดสอบและคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบจะถูกแปลงเป็นคะแนนของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในการทดสอบผู้เรียนทุกคนจะทำข้อสอบตามความสามารถของตนโดยไม่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 5) การยกย่องกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ กลุ่มจะได้รับรางวัลเมื่อคะแนนถึงเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้ โดยกำหนดรางวัลได้แก่ กลุ่มเก่ง กลุ่มเก่งมาก และกลุ่มยอดเยี่ยม จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่านและการคิดเป็นอย่างดี

2. ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 ยังช่วยให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินและมีความสามัคคีในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความสามัคคีในการทำงานกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจทางการเรียนให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้กลับมาแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม เกิดความภาคภูมิใจและสร้างทัศนคติที่ดีในการยอมรับฟังผู้อื่น มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีการปรึกษาร่วมมือกันเรียนรู้เพื่อเกิดความเข้าใจและจดจำได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูต้องทำความเข้าใจและอธิบายหลักในการทำงานกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มเดิม เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานกลุ่ม และจะสามารถเป็นแรงเสริมให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่
2. บทอ่านจากสื่อออนไลน์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับเวลาและกิจกรรมการเรียนรู้ หากเนื้อหาหนักหรือน้อยเกินไปไม่สัมพันธ์กับเวลาในการจัดการเรียนรู้จะทำให้เด็กไม่เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ หรือทักษะกระบวนการต่างๆ ไม่ครบตามวัตถุประสงค์ และควรมีการนำสื่อออนไลน์ที่หลากหลายมาประกอบการจัดการเรียนรู้
3. การใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ หรือสื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ ควรเลือกจากสื่อออนไลน์ที่นักเรียนรู้จักและเป็นที่สนใจของนักเรียน โดยอาจสำรวจความคิดเห็นหรือสำรวจการใช้สื่อออนไลน์ของนักเรียนก่อนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการคัดเลือกตัวอย่างสื่อที่จะนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนสนใจและเข้าถึงการใช้สื่อออนไลน์ของนักเรียนได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค จิกซอว์ 2 กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น STAD หรือ ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นต้น
2. ควรนำบทอ่านจากสื่อออนไลน์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะการฟัง การดู การเขียน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย
3. ควรขยายผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 และบทอ่านจากสื่อออนไลน์ กับทักษะและรายวิชาอื่น ๆ ในระดับชั้น อื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

- จุฑามาศ กั้นต๊ิบ. (2554). *การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ 2 ร่วมกับเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2532). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.
- ปริญญา ปันสุวรรณ. (2553). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 กับแบบปกติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
- พรรณนิภา พลขาง. (2550). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ประกอบการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2548). *เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิธร ช่วยสงค์. (2551). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและทักษะการคิดพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์กับแบบปกติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Kuntip, J. (2011). *The Development of the First grade students learning of Thai Spelling skills by blended jigsaw 2 Technique and educational game. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for Degree Master of education*. Department of Curriculum and Instruction graduate school Silpakorn University.
- Johnson, D.W., and Johnson. (1991). *Cooperative and Competition: Theory and Research*. Enida, Minn: Interaction Book Company.

- Millis, B.J., and Cottle P.G. (1998). *Cooperative Learning for Higher Education Faculty, American Council on Education, Series on Higher Education*. American: Orxy Press.
- Pansuwan, P. (2010). *A comparison of Thai literature achievement of matthayomsuksa 2 students taught by cooperative learning based on jigsaw2 and the traditional method*. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for Degree Master of education. Department of Curriculum and Instruction graduate school Silpakorn University.
- Slavin, Robert E. (1995). *Cooperative Learning Theory, Research and Practice*. Massachusetts: A Simon and Schuster Company.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละคร
ภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

Causal Relationship Model of Intention to watch video Streaming Netflix
of Consumer in Bangkok and Metropolitan Region

¹อลงกรณ์ เชาวสกุ และ สมชาย เล็กเจริญ

¹Alongkorn Chaowasaku and Somchai Lekcharoen

วิทยาลัยนวัตกรรมการดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹Email: chaowasaku.a@gmail.com.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 220 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสะดวกจากผู้ที่เคยใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามออนไลน์แบบมาตราประมาณค่า 7 ระดับ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โมเดลวิจัยประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความบันเทิง 2. ด้านความน่าเชื่อถือ 3. ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ 4. ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 5. ด้านทัศนคติ 6. ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า และ 7. ด้านความตั้งใจในการใช้บริการ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยมีค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 158.85, องศาอิสระ (df)

*Received April 29 2019; Revised May 8 2019; Accepted August 31, 2019

เท่ากับ 141, CMIN/df เท่ากับ 1.13, GFI เท่ากับ 0.94, AGFI เท่ากับ 0.90, SRMR เท่ากับ 0.52, RMSEA เท่ากับ 0.24 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.68 แสดงว่าตัวแปรโมเดลสามารถอธิบายความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ได้ร้อยละ 68 โดยพบว่าด้านการรับรู้คุณค่ามีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์มากที่สุด

คำสำคัญ: ความตั้งใจใช้บริการ; การรับชมละครภาพยนตร์; เน็ตฟลิกซ์; โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

This research aims of this study were to develop a causal relationship model of intention to watch video streaming Netflix of consumer in Bangkok and Metropolitan Region and to check the consistency of the causal relationship model developed with empirical data from a total of 220 people, Convenience Sampling chosen from those who watch video streaming Netflix of consumer in Bangkok and Metropolitan region. The tools used to collect data are online questionnaires, 7 scales estimation model, using the structural equation model analysis technique which uses 7 models of the research program as follows: 1. Entertainment 2. Endorsement 3. Flow 4. Social Interaction 5. Attitude 6. Perceived Value and 7. Intention

The results of the causal relationship model analysis showed that the model was consistent with empirical data. With the chi-square statistic (χ^2) = 158.85, degrees of freedom (df) = 141, CMIN / df = 1.13, GFI = 0.94, AGFI = 0.90, SRMR = 0.52, RMSEA = 0.24 and forecasting equal 0.68, indication the variation of intention to watch video streaming Netflix in the model can explain 68% Which found that the Perceived Value affects to the Intention of watch video streaming Netflix.

Keywords: Intention; Movie watching; Netflix; Causal Modeling

บทนำ

กสทช. ยอมรับว่าปัจจุบันปัญหาของอุตสาหกรรมทีวีดิจิทัล ส่วนหนึ่งเกิดจากการประเมินสภาพอุตสาหกรรมทีวีดิจิทัลไม่ตรงกับการแข่งขันที่เปลี่ยนไป การใช้บริการโซเซียลมีเดียมากขึ้นหลายเท่าตัว อีกทั้งเทคโนโลยีที่เข้ามาทดแทนอุตสาหกรรมโทรทัศน์ ทำให้ผู้ประกอบการทีวีดิจิทัลหลายรายประสบปัญหาขาดทุน (ไทยรัฐ, 2561) ปัจจุบันคงไม่มีใครไม่รู้จัก “อินเทอร์เน็ต” เป็นช่องทางที่ทำให้เราเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทั่วทุกมุมโลกได้รวดเร็ว และยังเป็นช่องทางสืบค้นข้อมูลต่างๆ จนกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (วนิดา ปรัชญรัตน์, 2551)

ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลกในปัจจุบัน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากกว่า 4,000 ล้านคนทั่วโลกที่มีอยู่ประมาณ 7,593 ล้านคน มีผู้ใช้งานโซเซียลมีเดียมากถึง 3.196 พันล้านคน ในขณะที่ประเทศไทยมีจำนวนประชากรกว่า 69 ล้านคน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงถึง 57 ล้านคน หรือ 82% ของคนในประเทศไทย (We Are Social, 2018) พ.ศ.2561 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลเต็มตัว เฉลี่ยการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทยมีการเติบโตมากกว่าปีที่ผ่านมาถึง 3 เท่า และมีการใช้งานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน รวมไปถึงการใช้งานที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้งานโซเซียลมีเดีย, การซื้อขายสินค้า, การบริการจองโรงแรม, การเรียกรถแท็กซี่ หรืออ่านหนังสือออนไลน์ ในช่วง 2-3 ปีก่อนหน้านี้ ส่วนใหญ่จะเพื่อความบันเทิง ทำให้เห็นว่าคนไทยกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นวิถีชีวิตแบบดิจิทัล (Digital Lifestyle) อย่างเต็มตัว (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2561)

ปัจจุบันคนไทยใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ พบว่าโซเซียลมีเดียเป็นกิจกรรมยอดฮิต และพบว่าวันหยุดได้ใช้โซเซียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, Twitter และบอร์ดสาธารณะ (Pantip) สูงถึง 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน ขณะที่การรับชมวิดีโอสตรีมมิ่ง เช่น YouTube หรือ Line TV มีการใช้เป็นอันดับสองอยู่ที่ 2 ชั่วโมง 35 นาทีต่อวัน หรือเท่ากับ 1 ใน 4 ของชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ตในแต่ละวัน รวมทั้งยังมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่หลากหลายมากขึ้น เช่นการใช้แอปพลิเคชันเพื่อพูดคุย และการเล่นเกมออนไลน์ (BrandAge, 2018) ในปี พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา ตลาดวิดีโอสตรีมมิ่งดูคึกคักเป็นพิเศษ เห็นได้จากการขยับตัวของบริษัทต่าง ๆ ทั้งผู้ประกอบการเดิมที่พัฒนาความสามารถของตัวเองขึ้น และบริษัทใหม่ ๆ ที่พยายามสร้าง Ecosystem ให้ตอบสนองกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วิดีโอสตรีมมิ่งเป็นเทรนด์ที่มาแรง และเติบโตอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะเทคโนโลยี 4G ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และราคาถูก ประกอบกับโทรศัพท์มือถือที่ตอบโจทย์กับการใช้งาน ทำให้ผู้ประกอบการต่างเตรียมตัวเพื่อเข้ามาอยู่บนหน้าจอของผู้บริโภค ผู้ประกอบการรายใหญ่อย่าง Netflix, iFlix, PrimeTime, Hollywood HD, Line TV ที่กำลัง

ได้รับความนิยม หรือแม้แต่เครือข่ายสัญญาณมือถืออย่าง AIS ในชื่อ AISPlay หรือ TRUE ในชื่อ TRUE ID ก็พากันชิงส่วนแบ่งการตลาดวิดีโอสตรีมมิ่ง ทำให้มั่นใจว่าตลาดวิดีโอสตรีมมิ่งจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง (BrandAge, 2018) ปัจจุบันบริษัทมีเดียดิจิทัลกำลังผลิตรายการออนไลน์ใหม่ๆ ตลอดเวลา แต่ที่น่าสนใจ คือการเพิ่มขึ้นของตลาด ออน ดีมานด์ ที่น่าจับตามอง วิดีโอ ออน ดีมานด์ ในสหรัฐฯ 40.3% ทำการสมัครสมาชิก วิดีโอ ออน ดีมานด์ ผ่านบริการดังนี้ 1. Netflix 36% 2. Amazon instant video 13% 3. Huluplus 6.5% มีตัวเลขว่า Netflix มีสมาชิกอยู่ 41.3 ล้าน ในขณะที่ Pay-TV แบบเดิมรวมกันอยู่ที่ 95.2 ล้าน (Marketing oops, 2015)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องมาตรการการควบคุมการเผยแพร่วิดีโอสตรีมมิ่งที่กำลังเพิ่มมากขึ้นสำหรับการเผยแพร่ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ และภาคเอกชนผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่วางตัวเองเป็นผู้เผยแพร่วิดีโอสตรีมมิ่งอย่างแพร่หลาย หรือนักวิจัย นักวิเคราะห์ธุรกิจ และผู้ที่สนใจได้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค หรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางธุรกิจได้อย่างมีศักยภาพต่อไป

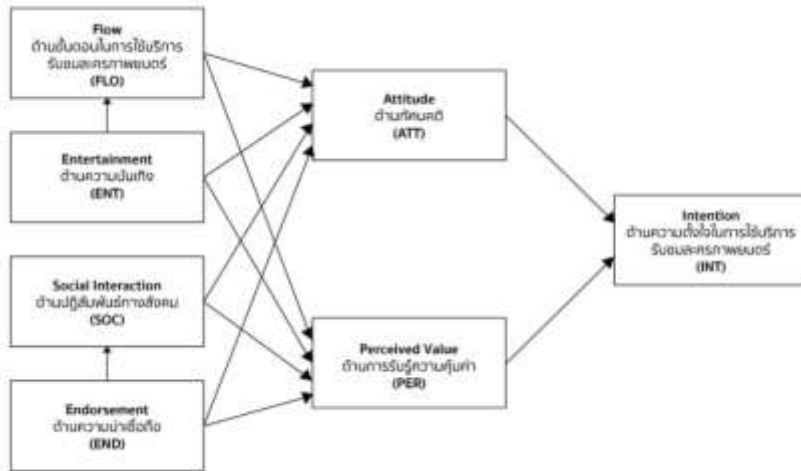
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดจากงานวิจัยของ Chia-Chen Chen, Yi-Chen Lin (2017) โดยปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ ได้แก่

1. ด้านความบันเทิง
2. ด้านความน่าเชื่อถือ
3. ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์
4. ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
5. ด้านทัศนคติ
6. ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า และ
7. ด้านความตั้งใจในการใช้บริการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา : Chia-Chen Chen, Yi-Chen Lin (2017)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์การใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 220 คน ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural- Models with Latent Variable) นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ได้เสนอว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ควรอยู่ในอัตราส่วน 10-20 ต่อ 1 ตัวแปรและตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ดูจากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 จึงจะถือว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 21 ตัวแปร ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 210 คน เป็นอย่างน้อย และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 220 คน

ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่ม Facebook Fan page : Netflix Thailand

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) เรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วีดิโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยท่านเคยใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวีดิโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์หรือไม่ สถานที่พักอาศัย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วีดิโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 7 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความบันเทิง 2. ด้านความน่าเชื่อถือ 3. ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ 4. ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 5. ด้านทัศนคติ 6. ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า และ 7. ด้านความตั้งใจในการใช้บริการ จำนวน 21 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้บริโภคที่เคยรับชมละครภาพยนตร์วีดิโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบัค (Cronbach's Alpha) พบว่าข้อคำถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (ชไมพร กายูจนกิจสกุล, 2555)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form Application จำนวน 1 ฉบับ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เคยรับชมละครภาพยนตร์วีดิโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ.2562 มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 220 คน มาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการรับชมละครภาพยนตร์วีดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร หาขนาดของอิทธิพลและทิศทางว่าเป็นอย่างไรจากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิง มีการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าสถิติ CMIN/df น้อยกว่า 2.00, GFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป , AGFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และ RMSEA น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 67 มีอายุระหว่าง 31-55 ปีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 สถานภาพโสดจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 81.9 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และความโด่งของปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวีดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามรายด้าน

190 วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562)

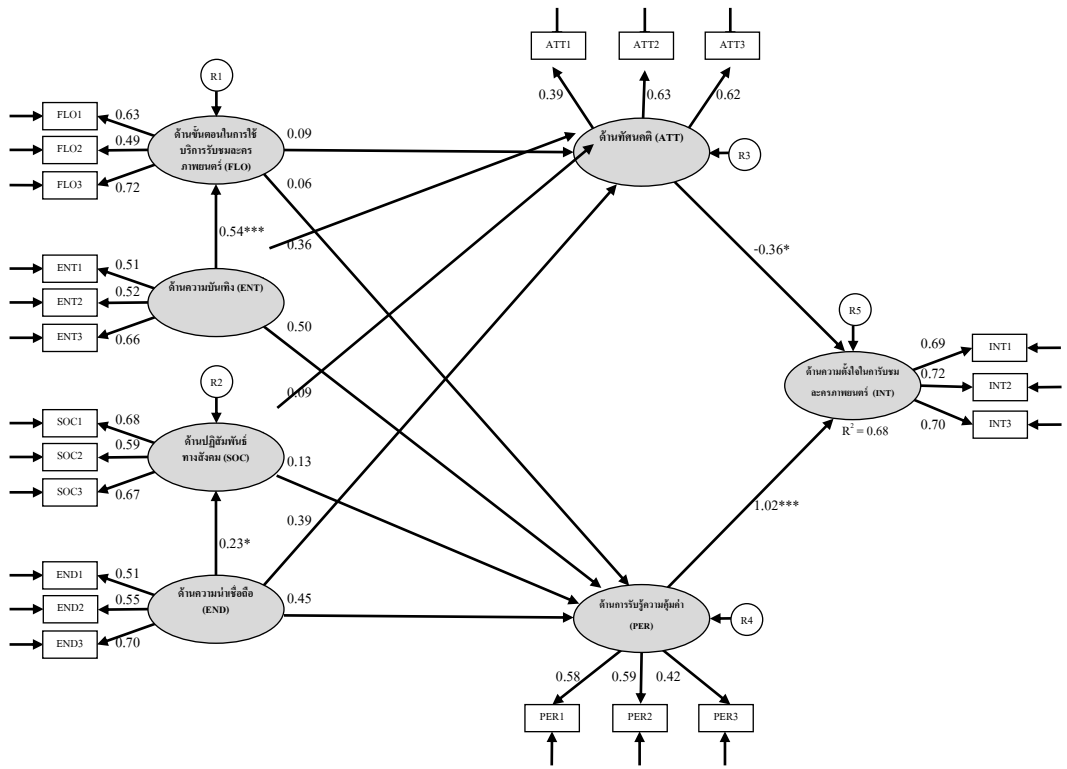
รายด้าน	ค่าเฉลี่ย ย (M)	ส่วน เบี่ยง เบน มาตรฐาน	ความหมาย	ควา มเบ้ (SK)	ควา มโด่ง (KU)	ความหมา ย
ด้านความบันเทิง	5.62	0.73	มาก	- 0.45	0.21	ปกติ
ด้านความน่าเชื่อถือ	5.72	0.79	มาก	- 0.65	- 0.46	ปกติ
ด้านขั้นตอนในการใช้บริการ รับชมละครภาพยนตร์	5.52	0.79	ค่อนข้าง มาก	- 0.68	- 0.13	ปกติ
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	5.44	0.76	ค่อนข้าง มาก	- 0.54	- 0.05	ปกติ
ด้านทัศนคติ	5.45	0.80	มาก	- 0.56	- 0.26	ปกติ
ด้านความการรับรู้คุณค่า	5.48	0.78	มาก	- 0.45	- 0.64	ปกติ
ด้านความตั้งใจในการใช้ บริการรับชมละคร ภาพยนตร์	6.53	0.82	มาก	- 0.43	- 0.89	ปกติ

จากตารางที่ 1 พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างได้ดังตารางที่ 2 เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรโดยการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วีดีโอสตรีมมิงเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อยู่ในรูปของคะแนนดิบ

ค่าสถิติ	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ความหมาย
ค่า CMN/df	< 2.00	1.13	ผ่านเกณฑ์
ค่า GFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.94	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.90	ผ่านเกณฑ์
ค่า CFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.99	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	< 0.05 (เข้าใกล้ 0)	0.24	ผ่านเกณฑ์
ค่า Standardized RMR	< 0.05 (เข้าใกล้ 0)	0.52	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMR	< 0.05 (เข้าใกล้ 0)	0.51	ผ่านเกณฑ์
ค่า HOELTER	>200	236	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.13 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน GFI เท่ากับ 0.94, AGFI เท่ากับ 0.91, CFI เท่ากับ 0.99 มีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไปและค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า SRMR เท่ากับ 0.52, RMR เท่ากับ 0.51, RMSEA เท่ากับ 0.24 มีค่าน้อยกว่า 0.08 ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดล พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกค่า สรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วีดีโอสตรีมมิงเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

รูปที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องความกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากรูปที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ได้รับอิทธิพลทางตรงจากทัศนคติ (ATT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ -0.36 ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า (PER) มีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 1.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตัวแปร	แฝงภายใน														
	FLO			SOC			ATT			PER			INT		
	DE	IE	TE	D E	IE E	T E	D E	IE E	TE	D E	IE E	TE	D E	IE E	TE
FL O	-	-	-	-	-	-	0. 09	-	0.09	0. 06	-	0.0 6	-	0.0 3*	0.0 3*
EN T	0.5 4** *	-	0.5 4** *	-	-	-	0. 36	0.0 5** *	0.41 ***	0. 50	0.0 3*	0.5 3** *	-	0.3 6** *	0.3 6** *
SO C	-	-	-	-	-	-	0. 09	-	0.09	0. 13	-	0.1 3	-	0.1 0	0.1 0
EN D	-	-	-	0.2 3*	-	0.2 3*	0. 45	0.0 2** *	0.47 ***	0. 45	0.0 3*	0.4 8*	-	0.3 1** *	0.3 1** *
AT T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PE R	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0 2** *	-	1.0 2** *

หมายเหตุ *** $p \leq 0.001$, * $p \leq 0.05$ DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม, R^2 = ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์,

FLO = ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์, ENT = ด้านความบันเทิง,
SOC = ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, END = ด้านความเชื่อถือ, ATT = ด้านทัศนคติ,
PER = ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า, INT = ด้านความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากการรับรู้ความคุ้มค่า เท่ากับ 1.02 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.45 ด้านทัศนคติ ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.39 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุด ด้านความบันเทิง เท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความบันเทิง เท่ากับ 0.54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลการวิจัย พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความบันเทิง 2. ด้านความน่าเชื่อถือ 3. ด้านขั้นตอนในการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ 4. ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 5. ด้านทัศนคติ 6. ด้านการรับรู้ความคุ้มค่า และ 7. ด้านความตั้งใจในการใช้บริการ ด้านความตั้งใจในการใช้บริการได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากการรับรู้ความคุ้มค่า เนื่องมาจากผู้บริโภคเห็นว่าการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์มีราคาสมเหตุสมผลและมีความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปอีกทั้งยังสามารถแบ่งปันการรับชมละครภาพยนตร์วิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์กับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chia-Chen Chen, Yi-Chen Lin พบว่าความคุ้มค่ากับการใช้งานมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการวิดีโอสตรีมมิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปให้ผู้ประกอบการธุรกิจวิดิโอสตรีมมิ่งควรให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่ดีทางด้านการรับรู้ความคุ้มค่า
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์ผ่านวิดิโอสตรีมมิ่งเน็ตพลิกซ์กับคู่แข่งรายอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง: References

- กริช แร่งสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- Rangsunngoen, G. (2011). *Factor Analysis using SPSS and AMOS Program for Research*. Bangkok: SE-ED education publishing.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. ตาก: บริษัท โพรเจ็คท์ ไฟฟ์-ไฟว์ จำกัด.
- Kanchanakilsakul, C. (2013). *Research methods in social science*. Tak: Project 5 - Four Company Limited.
- ไทยรัฐ. (2561). ปัญหาที่วิตจิทัลจากปัจจุบันถึงอนาคต. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1437671>
- Thairath. (2018). *Digital TV problems from the present to the future*. Search from <https://www.thairath.co.th/news/politic/1437671>
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Wiratchai, N. (1999). *LISREL model: Statistical analysis for research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- วนิดา ปรัชญรัตน์. (2551). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนแบบร่วมมือเรื่องสมบัติของจำนวนนับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยกระเจาวิทยาคม*. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- Pratcharat, W. (2008). *The development of mathematics cooperative learning packages on number counting for Mattayomsuksa 1 students of Huaykrajaopittayakom School*. Nakhon Pathom: Silpakorn University

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.). (2561). *รายการผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560*. สืบค้นจาก <http://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2017.html>.

Electronic Transactions Development Agency (ETDA). (2017). *Thailand Internet User Profile 2018*. Search from <http://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2017.html>.

BrandAge. (2018). *Video Streaming Content*. Search from <http://www.brandage.com/article/3120/video-streaming-contents>.

Chia-Chen Chen, Yi-Chen Lin. (2018). *What drives live-stream usage intention. The perspective of flow, entertainment, social interaction, and endorsement*.

Kim, S., Yoo, S.J., (2016.) *Age and gender differences in social networking: effect on South Korean students in higher education*. In: Issa, T., Isaias, P., Kommers, P.(Eds.), *Social Networking and Education*. Springer, Switzerland, pp.69-82

Marketingoops. (2015). *The Rise of Entertainment on Demand*. Search from <https://www.marketingoops.com/reports/infographic-reports/the-rise-of-entertainment-on-demand-streaming-is-up/>

We Are Social. (2018). *Digital in 2018 Report*. Search from <http://wearesocial.com/blog/2018/10/the-state-of-the-internet-in-q4-2018>

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่น*
Relations of Urban Development and Local Government: Case
Study of Phuket City, Thailand

¹สุดรัก หนูนิม และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

¹Sudrag Noonim and Pitch Pongsawat

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Political Science Chulalongkorn University, Thailand

¹Email: Sudfha109@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์การพัฒนาเมืองภูเก็ตกับการเมืองท้องถิ่นมุ่งทำความเข้าใจความสัมพันธ์ในอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นกับพื้นที่เมืองในระดับนคร ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจการเมือง โดยมีคำถามการวิจัยคือ 1) ลักษณะการพัฒนาทุนนิยมของจังหวัดภูเก็ตเชื่อมโยงหรือมีผลต่อการเมืองท้องถิ่นอย่างไรและ 2) ทุนนิยมชนิดใดที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เมืองภูเก็ตเกิดการพัฒนา การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการศึกษาพื้นที่เมืองของเทศบาลนครภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าทุนนิยมในเมืองนครภูเก็ตทำให้เกิดผลประโยชน์ทางธุรกิจในพื้นที่ขนาดใหญ่ซึ่งทำให้นักการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาแย่งชิงอำนาจในพื้นที่เมืองแห่งนี้ได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของเมืองนครภูเก็ตผ่านโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้พื้นที่เมืองถูกขยายและพัฒนาออกไป เป็นที่ประจักษ์ว่ากลุ่มการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งมาโดยตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีมีเพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มคนหนุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มล้วนแล้วแต่เป็นนายทุนในพื้นที่ที่มีการสะสมทุนทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ยุคทุนนิยมเหมืองแร่ นครภูเก็ตตั้งแต่ปี 2540 จนกระทั่งถึงปัจจุบันถูกขับเคลื่อนโดยทุนนิยมที่ขับเคลื่อนในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตคือทุนนิยมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: เมืองทุนนิยม; เศรษฐศาสตร์เมือง; เศรษฐศาสตร์การเมือง; จักรกลการเมือง

*Received May 29, 2019; Revised June 25, 2019; Accepted August 30, 2019

Abstract

This articles on the study of the relationship between Phuket city's development and local politics aims to understand the relationship in the power of local politicians and urban areas at the city level by using the concept of political economy. Research questions are 1) how the capitalist development of Phuket connects or affects local politics and 2) what kind of capitalism is the driving force for Phuket's development. This study relies on qualitative research methods through the study of urban areas of Phuket Municipality. The study results that capitalism in the city of Phuket leads to benefits for local businesses in large scale and allows local politicians to take over the power in this city and be benefited from the growth of Phuket City through various development projects. These result in urban enlargement and development. Obviously, the group of the young politician is the one and only political group who won the election in this city for over 20 years. Their members are all local capitalists who perform economic accumulation in areas since the period of mining capitalism in Phuket city in 1997. Presently, Phuket municipality is driven by culture capitalism.

Keywords: Capitalist city, Political economy, Economical politic, Political mechanism

บทนำ

ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา เราจะเห็นการศึกษาแบบแยกส่วนในการปกครองท้องถิ่นและการศึกษาเมือง กล่าวคือ หากเป็นการศึกษาเรื่องการเมืองท้องถิ่น เราจะเห็นความพยายามในการอธิบายพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการเมืองท้องถิ่นที่พบบ่อยที่สุด 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นการอธิบายการเมืองท้องถิ่นโดยกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองท้องถิ่น ในรูปแบบนี้มุ่งวิเคราะห์ให้เห็นบทบาทของนักการเมืองที่มีต่อกระบวนการกระจายอำนาจตลอดช่วงสองทศวรรษหลังปีพ.ศ.2540 มิติในการศึกษามีตั้งแต่ภารกิจอำนาจหน้าที่ การจัดงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขับเคลื่อนนโยบายไปจนถึงโครงสร้างรูปแบบการบริหารของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ งานเขียนของมรุต วันทนากร (2549) ที่ได้นำกรอบวิธีเรื่องการเลือกตั้งท้องถิ่นมาอธิบายให้ตรงและชัดเจนทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังจัดให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี มีการพิจารณาในแง่มุมมองอำนาจของการบริหารงานนายกเทศมนตรี และคณะเทศมนตรี การเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น

รูปแบบที่สองเป็นความพยายามอธิบายวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ การเลือกตั้ง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายอุปถัมภ์อันสอดคล้องกับงานเขียนของ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558) ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์ (2553) จิราภรณ์ คำจันทร์ (2547) ที่ได้ค้นหาคำตอบการเมืองระดับท้องถิ่นในประเด็นการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยเกี่ยวกับการเลือกตั้งว่าได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจในท้องถิ่นอย่างไร ตลอดจนการศึกษาความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เคยมีความเชื่อว่าเป็นหัวใจของการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นนั้นยังคงดำรงอยู่หรือไม่ หากดำรงอยู่ปรากฏในรูปแบบใดโดยเฉพาะคำถามเรื่องพรรคการเมืองระดับชาติที่มีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายทางการเมืองในท้องถิ่น

งานวิจัยฉบับนี้ได้ค้นพบว่า ระบบทุนนิยม ได้เข้ามาทำงานในเมืองภูเก็ตอย่างค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ส่งผลให้เมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่มีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจสูงเมืองหนึ่งของประเทศไทย และ นักการเมืองท้องถิ่นได้ใช้ความมั่งคั่งของทุนนิยมผ่านโครงการต่างๆ ที่ลงมาสู่เมืองภูเก็ต เพราะฉะนั้นการขยายเมืองจึงเกิดจากโครงการพัฒนาของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต จากจุดนี้เองเกิดเป็นข้อต่อสู้อันทางนโยบายต่างๆของนักเลือกตั้งและบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ผลคือเมืองกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ทุนนิยมได้ทำงาน

งานวิจัยฉบับนี้จึงให้ความสนใจเมืองของจังหวัดภูเก็ตโดยมุ่งศึกษาเทศบาลนครภูเก็ตเป็นหลัก เหตุเพราะเทศบาลนครภูเก็ตเป็นเมืองที่มีความเก่าแก่และเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีระยะของเวลาความเป็นเมืองยาวนานหลายร้อยปี ภายในพื้นที่ของเทศบาลนครภูเก็ต

ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยว เป็นศูนย์การค้าการปกครอง การศึกษา มีประชากรทั้งประชากรดั้งเดิมและประชากรแฝงอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอีกทั้งด้วยเมืองภูเก็ตมีความสำคัญของการเป็นเมืองท่าเก่า เมืองแห่งเหมืองแร่ วิวัฒนาการจนกระทั่งเป็นเมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยวของประเทศไทย ตัวตนของเมืองภูเก็ตสร้างมูลค่าและความสำคัญของเมืองมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. พฤติกรรมการเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่นภาคใต้ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์นักการเมืองคนใต้ และการเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของจักรกลการเมือง กล่าวคือ

1.1 การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์นักการเมืองคนใต้

Marc Askew (2551) ได้มองแนวคิดการเมืองในประเทศไทยผ่านงานเขียน Performing Political Identity: The Democrat Party in Southern Thailand ว่า รูปแบบของการเมืองท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคมักขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครในทางการเมือง” แต่สำหรับภาคใต้ Marc ค้นพบว่า สาเหตุที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมในภาคใต้มานานหลายสิบปี เนื่องมาจากการสร้างอัตลักษณ์นักการเมืองคนใต้โดยการ “ชูความเป็นคนใต้” เมื่อผนวกกับการอาศัยเครือข่ายสมัครพรรคพวก รวมทั้งกลวิธีหาเสียงอื่น ๆ อาทิ การปราศรัยโดยใช้ภาษาถิ่นในการหาเสียงทำให้ประชาชนคนใต้รู้สึกประทับใจ การสร้างความเป็นพวกพ้องนิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถยึดครองสนามเลือกตั้งภาคใต้ได้ค่อนข้างเบ็ดเสร็จทั้งในการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นภาคใต้นับแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา

1.2 การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของจักรกลการเมือง

งานวิจัยของ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558) เรื่อง ทึบบัตรกับบุญคุณ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวพบว่า การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของจักรกลการเมือง อันมีเหตุผลที่มวลชนไปลงคะแนนเสียงให้นักการเมืองด้วยความรู้สึกจงรักภักดีและรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณที่นักการเมืองเคยช่วยเหลืออุปถัมภ์ ค้ำจุน (สิ่งที่อุปถัมภ์อาจเป็นในรูปแบบของวัตถุ สิ่งของ หรือตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือการให้ความช่วยเหลือเมื่อมวลชนมีงานบุญต่าง ๆ) ดังนั้น การไปลงคะแนนเสียงของประชาชนจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายหรือความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่เนื่องจากเห็นถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ตนจะได้รับผ่านห้วคะแนนหรือผู้นำชุมชนที่เป็นตัวเชื่อมข้อเรียกร้องของประชาชนกับนักการเมืองเข้าหากัน

2. การพัฒนาเมืองภูเก็ต

2.1 การปฏิบัติการทางอำนาจในระดับเมือง

พิชญ พงษ์สวัสดิ์ (2560) ได้อธิบาย “การเมืองนคร (Urban Politics)” ไว้ในหนังสือ เมือง กิน คน ศึกษาการทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของ “พื้นที่” ที่เกิดปฏิบัติการทางการเมืองขึ้นโดยโครงสร้างการปกครองระดับเมือง คือ การปกครองในระดับเทศบาลขึ้นไป เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตเมืองกับมิติทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปฏิบัติการทางอำนาจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้มากขึ้นและเข้าใจว่าการเมืองในระดับเมืองนั้น ไม่ได้มีเฉพาะเรื่องของการเลือกตั้ง การจัดการปกครองหรือการออกกฎหมายเท่านั้น แต่การเมืองในระดับเมืองยังเป็นตัวแสดงสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาเมืองผ่านโครงการพัฒนาต่างๆในระดับเมืองอีกด้วย

ญาณันท์ สกลบุญพาณิชย์ (2554) ได้ทำการศึกษาประเด็นการพัฒนาเมืองผ่านวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ภูเก็ตสมัยใหม่ พ.ศ. 2500 -2550” โดยใช้เหตุการณ์จลาจลเผาโรงงานแทนทาลัมคัดค้านผู้ประกอบการเหมืองแร่ดีบุกเป็นยุคเปลี่ยนสำคัญของเมือง เพราะหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว เมืองภูเก็ตได้เข้าสู่ยุคของเมืองแห่งการท่องเที่ยว ซึ่งญาณันท์ได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเศรษฐกิจของภูเก็ตในแต่ละยุคตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ สู่อุตสาหกรรมพาณิชยกรรมมาจนถึงยุคแห่งการท่องเที่ยวว่าทำให้สังคม วัฒนธรรมและเมืองภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แม้งานวิจัยดังกล่าวจะเป็นการให้ความสนใจศึกษาเรื่องเมืองและการเมืองแบบแยกส่วนออกเป็นมิติ แต่ยังคงขาดในส่วนของการทำความเข้าใจลักษณะของพื้นที่เมืองที่ทำการเมืองนั้นทำงาน โดยเฉพาะพื้นที่เมืองซึ่งมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจมากมายอย่างเมืองภูเก็ต

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนาเมือง(Urban Development)คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)ได้วิเคราะห์ถึงกำเนิดของระบบทุนนิยมและกระบวนการสำคัญของระบบทุนนิยม ทั้งในด้านลักษณะการผลิตและกระบวนการสะสมทุน การก่อตัวของชนชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น และการขยายตัวของทุน (ปรกรณ์ เลิศเสถียรชัย, 2556) ซึ่งจะเห็นตัวแสดงข้างต้นขับเคลื่อนอยู่ในเมือง นอกจากเมืองจะเป็นศูนย์กลางความเจริญก้าวหน้า เมืองยังสามารถถูกพิจารณาในฐานะของการดูดซับส่วนเกิน ความอุดมสมบูรณ์ เพื่อผลในการสะสมทุนและความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ในขณะเดียวกันความสำคัญของเมืองคือทำให้ที่ดินกลายเป็นสินค้าตัวใหม่ที่มีราคาแพง เมื่อเปลี่ยนฐานะของที่ดินจากธรรมชาติสู่การเป็นสินค้าและเป็นต้นทุนในการผลิต

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาเมืองและการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เฉพาะ โดยศึกษาตั้งแต่การเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของกลุ่มการเมืองที่ได้รับแรงจูงใจมาจากการเติบโตของระบบทุนนิยมในพื้นที่เมืองโดยให้ความสำคัญเมืองเทศบาลนครภูเก็ต ทั้งนี้เทศบาลนครภูเก็ต มีเขตการปกครอง 2 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลตลาดเหนือ มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร มีชุมชน 6 ชุมชน และตำบลตลาดใหญ่ มีพื้นที่ 8.562 ตารางกิโลเมตร มีชุมชน 15 ชุมชน

2. การแบ่งช่วงเวลาในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาในการศึกษา ได้แก่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง ปัจจุบัน โดยแสดงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทางทุนนิยม ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 โดยพิจารณาตั้งแต่การกระจายอำนาจปีพ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาต่างๆในท้องถิ่น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดภูเก็ต Phuket Land Use Policy มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดภูเก็ต กลุ่มงานยุทธศาสตร์และการพัฒนาเมืองจังหวัดภูเก็ต (2) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ตคนปัจจุบัน, สมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต 15 คน, อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดภูเก็ต 1 คน และผู้นำชุมชน 7 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต ชุมชนสามัคคีสามกอง ชุมชนซอยตันโพธิ์ ชุมชนสุทัศน์ ซอย 2 และชุมชนหลังหอประชุม ชุมชนแสนสุข ชุมชนสะพานร่วมพูนผล (3) กลุ่มนักธุรกิจและประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดภูเก็ต นายกสมาคมอสังหาริมทรัพย์จังหวัดภูเก็ต ประธานบริษัทภูเก็ตพัฒนาเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และสื่อมวลชนจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ได้มีการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น (Documentary Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลค้นคว้าจากหนังสือและงานวิจัยทางวิชาการอื่นๆ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบในการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ตมาจาก 2 พลวัตหลัก ได้แก่ การพัฒนาของทุนนิยมที่เกิดขึ้นจากการสะสมทุนและความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจในเมืองภูเก็ต และนโยบายโครงการพัฒนาที่เกิดจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

พัฒนาการทุนนิยมในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตก่อนปีพ.ศ.2540

ตามเอกสารของปโตเลโม (Claudius Ptolemy) นักภูมิศาสตร์และนักเดินเรือชาวกรีก ได้บรรยายถึงเมืองภูเก็ตก่อนปีพ.ศ.2396 ว่าการตั้งถิ่นฐานชุมชนในระยะเริ่มแรกเกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคมทางน้ำเพื่อให้เอื้อต่อการทำเหมืองแร่ดีบุกในการขนถ่ายสินค้าโดยเรือสำเภา (มูลนิธิเมืองเก่า, 2557) แต่เมื่อระบบทุนนิยมเข้ามาสู่เมือง ในช่วงปีพ.ศ. 2450 -2474(อัปสร ณ ระนอง, 2550) ทำให้รัฐไทยต้องเปิดการค้าเสรี เป็นเหตุให้กิจการเหมืองแร่ได้ขยายกลุ่มของผู้ลงทุนจากเดิมผู้ครอบครองทำกิจการเหมืองแร่จะเป็นกลุ่มเจ้าเมืองเพียงเท่านั้น แต่กระแสทุนนิยมที่เริ่มเข้ามาในยุคนั้นจำให้รัฐต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนอื่นได้เข้ามาสู่กิจการเหมืองแร่ในพื้นที่เขตเมืองภูเก็ตโดยเฉพาะกลุ่มชาติตะวันตก ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงจำนวนผู้ประกอบการบัตรทำเหมืองแร่ ตามตารางข้างล่างนี้

นามผู้ขอ	ได้บังคับ	ขนาดที่ดิน			ชื่อตำบล อำเภอ	
		ไร่	งาน	วา		
1.มิสเตอร์ แมลคัมตันกัน	อังกฤษ	39	1	68	สามกอง	เมือง
2.บริษัททุ่งคาฮาเบอร์ ทิน เทรดดิ้ง	อังกฤษ	1800	-	-	อ่าวภูเก็ต	เมือง
3.โรเบิน รอท คลูนิส	อังกฤษ	190	1	-	สามกอง	เมือง
4.มิสเตอร์ เฮนรี ยี สก๊อต	อังกฤษ	3000	-	-	นาคา	เมือง
5.บริษัทไซมิคตินซินดิเก้ตลิมิเต็ด	อังกฤษ	31	-	-	นาคา	เมือง
6.บริษัทอีสเอเชียติก	เดนมาร์ก	105	-	-	นาคา	เมือง
7.บริษัทดงกาคอมปานด์	อังกฤษ	111	2	76	บางเหนียว	เมือง

ตารางที่1 ที่มา : “เรื่องบัญชีรายชื่อบริษัทที่ทำการเข้าควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินในจังหวัดภูเก็ต, พ.ศ.2485”

จุดเริ่มต้นของการขยายเมืองในเขตเทศบาลนครภูเก็ตคือบริเวณรอบที่มีแหล่งแร่ดีบุกมากมายมหาศาล ณ หมู่บ้านทุ่งคา (บริเวณสวนสาธารณะสวนหลวง ร.9 ปัจจุบัน) เมื่อกิจการเหมืองแร่เติบโตทำให้เมืองขยายตัวตามความเติบโตของอาชีพในเมืองนั้น ๆ ซึ่งเมืองภูเก็ตมีอาชีพหลักคือ การทำเหมืองแร่ เมื่อกิจการเหมืองแร่ขยาย (ถนอม พูนวงศ์, 2556) จึงมีความต้องการแรงงานชาวจีนในการทำเหมืองแร่เพื่อเป็นกสิจำนวนมา ความต้องการดีบุกในตลาดโลกทำให้อุปสงค์ต่อแรงงานทำเหมืองแร่เพิ่มขึ้น แรงงานเหล่านี้มีมากขึ้นทุกปี ซึ่งสำหรับระบบทุนนิยม แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทำให้เกิดคลื่นแรงงานอพยพจาก

จีนเข้าสู่เมืองภูเก็ตด้วยเหตุจูงใจทางเศรษฐกิจ เกิดตลาดแรงงานสองตลาดระหว่างอุตสาหกรรมเมืองแร่และการค้าขายที่เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายเมืองแร่ ขายอุปกรณ์ชุดแร่ และจากการขายเครื่องอุปโภคบริโภคในเมืองภูเก็ต ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทั้งจำนวนประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏเมื่อ พ.ศ. 2484 ชุมชนและบ้านเรือนในบริเวณตลาดทุ่งคาเพิ่มขึ้นกว่า 100 หลังคาเรือน ก่อนที่จะขยายเป็น 674 หลังคาเรือน ในพ.ศ.2502 (ที่มา: สถิติข้อมูลทะเบียนราษฎร เทศบาลนครภูเก็ต) การทำเหมืองแร่ดีบุกช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นทั้งจากการค้าขายและด้านการใช้แรงงานของชุมชนในละแวกนั้นและแรงงานจากต่างถิ่น คนที่เกี่ยวข้องกับเหมืองแร่จะต้องใช้เครื่องบริโภคอุปโภคจำนวนมาก จึงมีอาชีพมากมายที่เกิดขึ้นจากการทำเหมืองแร่ส่งผลให้เมืองภูเก็ตกลายเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจที่หลากหลาย และกลายเป็นเมืองที่มีรายได้มากเป็นอันดับต้นๆเมืองหนึ่งของประเทศไทย

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลต้องบริหารจัดการปกครองให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจเมือง กระทั่งมีการจัดการปกครองแบบเทศาภิบาลภูเก็ต และได้ประกาศยกฐานะให้เมืองภูเก็ตมีฐานะเทียบเท่ากับเมืองกลางในช่วงระยะเวลาเพียง 4 ปีเท่านั้น ทำให้เมืองภูเก็ตมีฐานะโดยอาณาเขตและความสำคัญทางปกครองเทียบเท่าเมืองกลางซึ่งเคยเป็นเมืองใหญ่กว่า และการยกฐานะของเมืองภูเก็ตให้สูงขึ้นเช่นนี้ทำให้เมืองเติบโตและได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมาก และยังตลาดโลกต้องการแร่ดีบุกมากขึ้นความสำคัญทางเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ทางรัฐบาลได้เลื่อนฐานะเมืองภูเก็ตอีกครั้งโดยไม่ต้องไปอยู่ภายใต้การดูแลของหัวเมืองใหญ่ๆในภาคใต้อีกต่อไป จึงกล่าวได้ว่า ฐานะเมืองภูเก็ตในด้านการปกครองสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การเกิดทุนนิยมท้องถิ่นหลังปี 2540

ผลพวงของวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ตในภาพรวมทั้งจังหวัด วิกฤตเศรษฐกิจทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวส่งผลทำให้ราคาที่ดินทั้งเกาะภูเก็ตตกต่ำจึงเป็นสิ่งจูงใจดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาคว้านซื้อที่ดิน เกิดทุนข้ามชาติและทุนระดับชาติ ซึ่งทำให้พื้นที่ (space) จังหวัดภูเก็ตเกิดการเปลี่ยนแปลง ที่ดินกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางต่อกระบวนการสะสมทุน (วีระพงศ์ ยศบุญเรือง, 2560) ผลการวิจัยพบว่า สำหรับพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตด้วยที่ตั้งที่เป็นพื้นที่เมืองเก่า เป็นศูนย์กลางการค้าและการปกครอง เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและเพื่อการพาณิชย์เป็นหลักไม่ได้มีชายหาดซึ่งเป็นจุดขายที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างพื้นที่เมืองป่าตอง หรือพื้นที่เมืองกมลา ดังนั้น พื้นที่เมืองเทศบาลนครภูเก็ตจึงไม่ได้ถูกพัฒนาเมืองด้วยทุนนิยมระดับชาติและทุนนิยมข้ามชาติเฉกเช่นพื้นที่เมืองอย่างเทศบาลเมืองป่าตอง อย่างไรก็ตาม

ความสำคัญของเมืองนครภูเก็ตมีหน้าที่ของเมืองที่เด่นชัดมาตลอดนั่นคือการเป็นเมืองแห่งการค้าและวัฒนธรรมและเป็นมาเช่นนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนับเวลาร่วมกว่าร้อยปี ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตจึงได้นำวัฒนธรรมอันมีอยู่ในพื้นที่นับร้อยปีมาแปรเป็นสินค้าโดยมีทุนอุตสาหกรรมและทุนภาคบริการเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้เกิดทุนนิยมวัฒนธรรมขึ้นในพื้นที่ จะสังเกตได้ว่าเศรษฐกิจเทศบาลนครภูเก็ตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนหลังเกิดโครงการพัฒนาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลนครภูเก็ต

บทบาทของการเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองภูเก็ต

การเข้ามาพัฒนาพื้นที่เมืองให้ฟื้นคืนชีพกลับมาค้าขายและทำให้เศรษฐกิจของเมืองกลับมารุ่งโรจน์ได้อีกครั้งถือเป็นนโยบายสำคัญของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตที่ได้วางนโยบายเกี่ยวกับเมืองเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งเพราะประชาชนต้องการทราบว่าเมืองจะเดินหน้าไปในทิศทางใด ดังนั้นโครงการพัฒนาเมืองภูเก็ตให้เป็นเมืองแห่งศูนย์กลางการค้าดังที่เคยเป็นมาในอดีตเป็นสิ่งที่นักการเมืองท้องถิ่นต่างตระหนักดีว่าจะช่วยสร้างฐานเสียงในการเลือกตั้งได้ แต่การพึ่งพิงทุนจากข้างนอกไม่ว่าจะเป็นทุนข้ามชาติหรือทุนระดับชาติเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากและไม่สามารถทำให้เมืองพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการใช้ทุนที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นมาพัฒนาเมืองย่อมจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่า ทุนท้องถิ่นที่ว่า ได้แก่ ทุนวัฒนธรรม ความสำเร็จของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจย่านเมืองเก่านอกจากจะทำให้ฐานคะแนนเสียงเพิ่มมากขึ้นแล้ว นักการเมืองท้องถิ่นที่ถือครองที่ดินในพื้นที่ย่านเมืองเก่าและบริเวณใกล้เคียงต่างก็ได้รับประโยชน์มหาศาลจากค่าเช่าที่ดินที่ราคาเพิ่มสูงขึ้นกว่า 5 เท่า

ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นพยายามใช้ประโยชน์จากโครงการที่ตัวเองเป็นผู้กำหนดหรือโครงการที่กำหนดโดยโครงการระดับชาติหรือแม้กระทั่งโครงการใหญ่จากเอกชนผ่านที่ดินที่ตนเองหรือเครือญาติเป็นผู้ถือครอง หรือที่ดินที่ตนมีผลประโยชน์ เพื่อพัฒนาความเป็นเมือง (Urbanization) ออกไป โดยมีจุดมุ่งหมายอันมีนัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพิ่มมูลค่าในที่ดินที่ตนเป็นผู้ครอบครองซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และ 2) พัฒนาเมืองออกไปเพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงของกลุ่มเอาไว้ การเมืองท้องถิ่นของเทศบาลนครภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่ให้นายทุน (นักธุรกิจ) เปลี่ยนทุนธุรกิจเข้าสู่พื้นที่แห่งอำนาจ โดยใช้ทุนท้องถิ่นที่สะสมมาในรูปแบบต่างๆไม่ว่าจะเป็นทุนการค้า ทุนบริการ ทุนเหมืองแร่ และใช้เงินหรือทุนเหล่านี้ผันตัวเองเป็นหนึ่งในคณะเทศมนตรีเพื่อจะได้ใช้อภิสิทธิ์จากตำแหน่งดำเนินการและกำหนดนโยบายที่เอื้อให้ตนเองและพรรคพวกแสวงหารายได้และกำไรจากพื้นที่เมืองหรือแม้กระทั่งการเข้าไปกุมและจัดสรรค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้สามารถแสวงหากำไรในอัตราที่มากกว่าระดับปกติที่เกิดขึ้นในตลาดแข่งขันทั่วไป

การก่อรูปของนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลนครภูเก็ตมาจากการขยายตัวของชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและใช้ฐานธุรกิจเข้าสู่อำนาจทางการเมือง กลุ่มการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 ได้แก่ กลุ่มคนหนุ่ม ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ กลุ่มคนหนุ่มคือผู้กุมอำนาจในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ตมาโดยตลอด แม้ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะมีกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มชาวบ้านสร้างสรรค์ กลุ่มคนรุ่นใหม่ เป็นคู่แข่ง แต่ก็ไม่สามารถชนะกลุ่มคนหนุ่มได้เลย ทั้งนี้การสะสมทุนของกลุ่มคนหนุ่มเกิดจากรวมตัวของนักธุรกิจในพื้นที่ ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2540 ผู้นำคนกลุ่มคนหนุ่ม มี 2 คนได้แก่ ร้อยโทภูมิศักดิ์ หงส์หยก และนางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา ทั้ง 2 ตระกูลเกิดจากการสะสมทุนมาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่ทุนเหมืองแร่และทุนพ่อค้าทั้งสิ้น โดยตระกูลหงส์หยกเป็นตระกูลเก่าแก่ที่สุดตระกูลหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นตำนานนายเหมืองแร่ที่มีที่ดินของเหมืองแร่เก่าทั้งในตัวเมืองภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นจึงมีการสะสมทุนมาตั้งแต่สมัยทุนนิยมเหมืองแร่เรื่อยมาและกลายเป็นรากฐานสำคัญของการนำทุนของตนเองและครอบครัวหรือเครือญาติที่สะสมมา ลงทุนในธุรกิจการเมือง การได้เข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นในระดับเมืองทำให้มีแนวคิดที่จะพัฒนาผืนแผ่นดินเหมืองแร่ที่ทรุดโทรมและไม่ก่อให้เกิดรายได้พลิกพื้นที่ดินและทำให้เกิดมูลค่าผ่านโครงการพัฒนาของเทศบาลนครในขณะที่มีอำนาจในการบริหารท้องถิ่นในสมัยที่ดำรงตำแหน่งซึ่งถือว่าเป็นการแสวงหาความได้เปรียบจากการเข้าสู่วงการการเมืองท้องถิ่น สำหรับตระกูลสุวรรณศุภพนา เป็นตระกูลที่สะสมทุนมาจากการเป็นเป็นนักธุรกิจที่ค้าขายทองในพื้นที่เมือง และเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นโดยการสืบทอดอำนาจต่อจากผู้นำคนก่อน จึงกล่าวได้ว่าการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ตสามารถมองได้สองทางคือ กลุ่มแรกเป็นนักรการเมืองที่สร้างฐานธุรกิจแล้วเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง อีกกลุ่มคือการใช้การเมืองเพื่อขยายฐานทางธุรกิจ สำหรับตระกูลหงส์หยกมีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าไปสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อขยายฐานทางธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพัฒนาการของระบบทุนนิยมที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองในของเขตเทศบาลนครภูเก็ต พบว่าเทศบาลนครภูเก็ตในอดีตเป็นเมืองศูนย์การค้าที่พัฒนามาจากการเป็นเมืองท่าเรือที่มีคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการค้าจำนวนมากทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นจึงทำให้ภูเก็ตได้เริ่มก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเหมืองแร่ด้วยการสะสมทุนขั้นพื้นฐานอันได้แก่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นโดยการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติให้กลายเป็นสินค้า เมื่อทุนนิยมในเมืองเติบโตส่งผลให้เมือง(Urban)เจริญและได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับ

เศรษฐกิจที่โตอย่างก้าวกระโดด (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2552) การศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ที่มองเมืองมีหน้าที่ในฐานะของการดูดซับส่วนเกินเพื่อผลในการสะสมทุน โดย ในขณะเดียวกันความสำคัญของเมืองคือทำให้ที่ดินกลายเป็นสินค้าตัวใหม่ที่มีราคาแพง เมืองจึงเป็นฐานปัจจัยการผลิตที่สำคัญของระบอบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อย่างไรก็ตามทุนนิยมในเมืองภูเก็ตไม่ได้เกิดโดยตรรกะทุนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่การเมืองท้องถิ่นเข้าไปมีผลในการขยายเมืองด้วย และในขณะเดียวกันนักการเมืองท้องถิ่นก็อาศัยทุนนิยมเพื่อขยายฐานทุนของตนเองผ่านโครงการพัฒนาเมือง ในขณะที่การศึกษาเรื่องเมือง เช่น ทียบัตร์กับบุญคุณเป็นการมุ่งจุดสนใจไปที่ระบบอุปถัมภ์ที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งที่มีแค่ 4 ปีครั้ง ซึ่งไม่สามารถทำให้เห็นภาพว่าเมืองเมืองหนึ่งว่าเติบโตได้อย่างไร สอดคล้องกับงานของผาสุก พงษ์ไพจิตร (2549) ที่มองว่าการที่นักธุรกิจเข้ามามีบทบาทกับการเมืองเป็นการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางธุรกิจในรูปแบบหนึ่งเพื่อช่วยคุ้มครองหรือมีอิทธิฤทธิ์ในทางธุรกิจ ในกรณีของจังหวัดภูเก็ต กลุ่มทุนจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ ทุนท้องถิ่น ทุนระดับชาติ และทุนข้ามชาติ ซึ่งพื้นที่เมืองในเขตเทศบาลนครภูเก็ตทุนนิยมที่มีบทบาทมากที่สุดที่ทำให้เมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคือทุนนิยมวัฒนธรรมเพราะทุนนิยมวัฒนธรรมในเมืองภูเก็ตถูกนำมาเพื่อพัฒนาพื้นที่ (space) ในเมือง เพราะฉะนั้นการขยายเมืองเกิดจากโครงการที่มาจากการเมืองท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญ ทั้งหมดนี้จึงเป็นส่วนประกอบสร้างและแรงจูงใจในการที่นักการเมืองท้องถิ่นมาเล่นการเมืองในระดับเมือง เมื่อเมืองเป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ทุนนิยมทำงาน การเมืองท้องถิ่นนครภูเก็ตในระดับเมืองจึงเป็นการเมืองที่มีความน่าสนใจ ในมิตินี้ สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ทุนนิยมท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่น และเมือง คือ 3 ประสานสำคัญที่ส่งเสริมและทำให้พื้นที่เมืองนครภูเก็ตพัฒนาได้อย่างยั่งยืนจนมาถึงปัจจุบัน

สรุป

ทุนนิยมท้องถิ่นหรือทุนนิยมวัฒนธรรมมีผลต่อการสร้างเมืองในเทศบาลนครภูเก็ตและส่งผลไปถึงการเมืองในระดับท้องถิ่นเพราะผลประโยชน์ทางธุรกิจขนาดใหญ่ในเมืองทำให้นักการเมืองที่เข้ามา ได้รับผลประโยชน์จากเมืองที่เติบโต ดังนั้นเมือง (urban politics) จึงเป็นพื้นที่ของการต่อสู้เชิงอำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้การเมืองในระดับเมืองของเทศบาลนครภูเก็ตจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมืองภูเก็ต

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ คำจันทร์. (2547). *ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตการเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณันท์ สุกบุญพาณิชย์. (2554). *ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตสมัยใหม่ พ.ศ. 2500 – 2550*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถนอม พูนวงศ์. (2556). *ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย. (2556). บทปริทัศน์หนังสือ เรื่อง อ่านมาร์กซ์ในเมือง (ชบถ). *Journal of Social Research*, 36(1), 139 - 150.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). พลวัตทุนไทยและแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจการเมืองไทย : บททดลองเสนอการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ จากกรอบวิเคราะห์ธนาภิวัตนาการเมือง. *วารสารฟ้าเดียวกัน*, 4(3), 74 – 93.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. . (1 พฤษภาคม 2552). *การเมืองกับนโยบายการพัฒนาเมือง*. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2561, จาก www.polsci.chula.ac.th/pitch/urbanpolitics2010
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2560). *เมืองกินคน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหาชนและเมือง.
- ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์. (2553). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2546). *ทุนจีนปักชำใต้*. กรุงเทพฯ : ทิปป์ พอยท์.
- วีระพงศ์ ยศบุญเรือง. (2560). *ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปริทรรศน์ประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2558). *หีบบัตรกับบุญคุณ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์อาเซียนศึกษา.
- อัปสร ณ ระนอง. (2550). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากกิจการเหมืองแร่ดีบุกสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2484 – 2530*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Marc Askew. (2008). *Performing Political Identity the Democrat Party in Southern Thailand*. Bangkok: O.S. Printing House.

เกษตรประณีต : องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ*
Elaborate Agriculture: Knowledge and Farmer Model Development

ธวัชชัย เพ็งพิณีจ, ชาวลิต สวัสดิ์ผล, นที เพชรสุทธิธนสาร และ พิมพ์ชนก วัดทอง

Thawadchai Pengpinit, Chavalit Sawatphol, Natee Petsuttithanasan

and Pimchanok Wathong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University, Thailand

Email: chai30@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกษตรประณีตและการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 เครือข่าย ในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และอำนาจเจริญ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรต้นแบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก 97 คน สันทนากลุ่ม 10 กลุ่ม ผู้เข้าร่วม 75 คน บางคนมากกว่า 1 ครั้ง และประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 205 คน ระยะเวลารวม 12 เดือน

ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้เกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พอเพียง ใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออ เลี้ยงและปลูกที่กินได้ สร้างประสบการณ์ตรง และพึ่งตนเอง การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พัฒนาแนวคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำอย่างต่อเนื่อง และรวมกลุ่มพึ่งกันเอง

คำสำคัญ: เกษตรประณีต; เกษตรกรต้นแบบ; เครือข่าย

*Received June 28, 2019; Revised July 1, 2019; Accepted August 30, 2019

Abstract

This qualitative research aims at studying the elaborate agriculture knowledge and the development of farmer prototypes from 12 village scholar networks in the North-Eastern Thailand, in 5 provinces: KhonKaen, NakhonRatchasima, Surin, Buriram and Amnat-Charoen. The subjects are village scholars, farmer prototypes and related persons. The research instruments are participatory observation, in-depth interview (97 persons), group discussion (10 groups for 75 persons some more 1 time), and 2 workshops (205 persons) for 12 months.

The results of research are as follows; Elaborate agriculture knowledge of the village scholar networks in the North-Eastern Thailand are sustainability, careful area use, eatable farming, direct experience, and autonomy. In addition, the development of farmer prototypes from village scholar networks in the North-Eastern Thailand consists of paradigm development, knowledge exchange, continuous action and group reliance.

Keywords: Elaborate Agriculture; Farmer Model; Networks

บทนำ

ผลจากการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้การผลิตในภาคการเกษตรเปลี่ยนจากเพื่อบริโภคสู่การค้า เกษตรกรรมไทยก้าวสู่ยุคเกษตรเคมี ซึ่งเกษตรกรต้องลงทุนสูงขึ้นโดยไม่มีอำนาจต่อรองในกลไกการตลาด ผลคือ เกษตรกรไทยตกอยู่ในภาวะหนี้สิน มีพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ไม่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเสื่อมโทรม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าปัจจุบันเกษตรเคมียังคงเป็นกระแสหลักของระบบการเกษตรไทย แต่แนวโน้มกำลังเสื่อมความนิยมลง เนื่องจาก เริ่มประจักษ์แล้วว่าได้ก่อผลกระทบหลายประการ โดยเกษตรกรทางเลือกได้รับความนิยมนมากขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายในการผลิตอาหารและปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตมากกว่าเพื่อการค้า เกษตรกรไม่ต้องวิ่งตามกระแสของตลาด อาหารที่ผลิตได้ปลอดภัยจากสารพิษ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน (Anat, 2008)

ในช่วงการเปลี่ยนผ่านนี้ได้มีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันในนาม “เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อหนึ่งสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง สองส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านสร้างผู้นำรุ่นใหม่และพัฒนาผู้นำเหล่านี้ขึ้นเป็นปราชญ์ชาวบ้านรุ่นต่อไป และสามสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง โดยจัดประชุมสัญจรเวียนไปตามเครือข่ายฯ ทุกเดือน ซึ่งปัจจุบันมี 12 เครือข่ายฯ แต่ละเครือข่ายฯ มีศูนย์เรียนรู้ 1 แห่ง ตั้งอยู่ใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น 3 แห่ง นครราชสีมา 2 แห่ง บุรีรัมย์ 4 แห่ง สุรินทร์ 2 แห่ง และอำนาจเจริญ 1 แห่ง แต่ละเครือข่ายฯ จะมี “เกษตรกรต้นแบบ” แห่งละ 7-23 คน ปัจจุบันมีเกษตรกรต้นแบบที่เป็นวิทยากรกระบวนการรวม 213 คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือปราชญ์ชาวบ้านและร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการให้แก่ผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเรียนรู้ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ ซึ่งแต่ละคนจะมีแปลงเกษตรประณีตของตนเอง เพื่อทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ พัฒนา และใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน มีผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละปีมีผู้มาดูงานเฉลี่ยประมาณ 6,000 คน และมาอบรมในหลักสูตรเรียนรู้มากกว่า 6,250 คน ที่ผ่านมา เครือข่ายฯ ได้ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อบรมเกษตรกรในหลักสูตรเรียนรู้ 10,000 ครอบครั้ว และทำสัญญาความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) อบรมเกษตรกรในหลักสูตร 40,000 คน

(Northeast community development project for sustainable health promotion, 2007)

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนชาวบ้านล้วนมีประสบการณ์ชีวิตที่ล้มเหลวจากการทำเกษตรการค้าหรือเกษตรเคมีที่ “ยิ่งทำยิ่งจน ยิ่งทำยิ่งมีปัญหา ยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้” ดังวลีที่ว่า “ทำนาปีเหลือแต่หนี้กับฟาง ทำนาปรังเหลือแต่ฟางกับหนี้” แต่ด้วยความคิดเชิงเหตุผลใช้สติและปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุแห่งทุกข์ เหตุแห่งหนี้ ทำให้ค้นพบทางออกด้วยการทำเกษตรทางเลือกที่เรียกว่า “เกษตรประณีต” ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ที่ดินอันจำกัดอย่างคุ้มค่า สามารถพึ่งตนเอง นำองค์ความรู้ต่างๆ มาจัดการพืช ดิน น้ำ และสัตว์ เพื่อให้มีกินมีใช้ช่วยลดหนี้สินในครัวเรือนได้อย่างยั่งยืน ถือเป็นความพยายามของเครือข่ายฯ ที่มุ่งมั่นทำเกษตรทางเลือก บนฐานของการพึ่งตนเอง ปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก เพื่อกลับสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า หลักการออมมีใช้เพียงการออมเงิน แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออมน้ำให้พอเพียงในการทำเกษตร ออมดินด้วยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก รวมทั้งเทคนิคทางชีวภาพต่างๆ ที่จะทำให้ดินดี ออมพืช และออมสัตว์ให้มีพันธุกรรมที่หลากหลาย ขยายพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และอนุรักษ์พืชสัตว์ที่ดีแข็งแรง ทนแล้งและทนโรคให้อยู่ร่วมกันแบบเกื้อกูลกันตามธรรมชาติ หลักสำคัญของเกษตรประณีต คือ หนึ่งเอาความสุขเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เป็นตัวเงินตั้ง แต่อาศัยเงินเป็นเครื่องมือในการทำงานให้บรรลุความสุข พอใจในตนเองและสิ่งที่มี สองพึ่งตนเอง รู้จักพอเพียง อุดรुरू ลดรายจ่าย ออมน้ำ ออมดิน ออมพืช และออมสัตว์ และสามพึ่งพากันเอง ส่งเสริมกัลยาณมิตรและภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา (Sustainable Community Development Foundation for Quality of Life, Khon Kaen Province, 2008)

จากการทำเกษตรประณีตเครือข่ายฯ พบว่า ช่วยให้มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ทั้งผัก ผลไม้ สมุนไพร ช่วยลดรายจ่ายเพราะไม่ต้องซื้อ มีเงินปลดหนี้และมีเงินออม นอกจากนี้ ยังใช้เวลา น้อยใช้แรงงานน้อย ใช้เงินทุนไม่มาก ได้ปัญญาได้เรียนรู้จากของจริงในการสร้างความสมดุลให้กับธรรมชาติ มีแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา มีร่างกายและจิตใจแข็งแรง ทั้งนี้ ในการทำเกษตร ประณีตนั้นมี 5 ขั้นตอนดังนี้ หนึ่งพิจารณาตัวเอง อ่านตัวเองให้ออก บอกตัวเองให้ได้ ใช้ตัวเอง ให้เป็น สองพิจารณาทรัพยากรดิน น้ำ สัตว์ ต้นไม้ มีแสงเหมาะสมจัดระดับให้เกื้อกูลกัน สาม ตัดสินใจทำทันทีไม่ต้องรอ สี่จัดบัญชีรายรับ-รายจ่าย และห้าทำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า การทำเกษตรประณีต เป็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจพึ่งตนเองตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (Pai, S. and group, 2005).

ซึ่งเป็นการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ให้คุ้มค่าทุกตารางนิ้ว ทั้งใต้ดิน บนดิน และบนอากาศ โดยใต้ดินใช้ประโยชน์จากพืชกินหัว บนดินเป็นพืชผักสวนครัวสัตว์เลี้ยว ส่วนบนอากาศเป็นไม้เลื้อย ไม้ผล สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงอันจะเกิดจากสภาวะแวดล้อม ภัยธรรมชาติ โรคพืช โรคแมลง และสัตว์เลี้ยว ด้วยการ “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” เพื่อสนองความต้องการด้านอาหารของตนเองและครอบครัว “เหลือกิน แจก” เพื่อสร้างกัลยาณมิตรและเชื่อมโยงสู่การสร้างเครือข่ายการพึ่งพากันเอง “เหลือแจก ขาย” เมื่อผลผลิตเหลือจากบริโภคและการแจกจ่าย เพื่อสร้างเงินออม โดยการทำเกษตรประณีตนั้นไม่จำกัดขนาดพื้นที่ (Thawadchai, 2012)

การศึกษาล่าสุดได้สรุปแนวคิดหลักในการทำเกษตรประณีต ดังนี้ หนึ่งเป็นการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อการปลูกพืชที่หลากหลายชนิด สองเหมาะสำหรับผู้มีที่ดินน้อยหรือมีเพียงพื้นที่อยู่อาศัยให้สามารถทำได้ แม้จะมีเวลาน้อย ขาดแคลนแหล่งน้ำ และยังขาดความศรัทธาในการทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน สามเน้นการปลูกพืชแบบผสมผสานโดยใช้ช่วงอายุของพืชเป็นตัวกำหนด เพื่อให้ได้ผลผลิตทั้งในระยะสั้น เช่น พืชผักสวนครัว ระยะกลาง เช่น ไม้พุ่ม กล้าย และระยะยาวเป็นไม้ผลไม้ยืนต้น เช่น ประดู่ ยางนา ตะแบก มะฮอกกานี สี่เน้นการเกื้อกูลกันเองของพืชแต่ละชนิดในแปลง สามารถปรับเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา เช่น ไม้ยืนต้นเป็นร่มเงาให้กับพืชที่ต้องการแสงแดดน้อย ห้าสามารถปรับเปลี่ยนชนิดพืชได้ โดยเน้นพืชในท้องถิ่นและพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายในการบริโภคของครัวเรือน หกเมื่อเห็นประโยชน์ มีใจรัก และเกิดศรัทธา ก็สามารถขยายพื้นที่ออกไปตามความเหมาะสม และเจ็ดปีในความพยายามที่จะกระตุ้นให้เกิดการพึ่งตนเอง

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์จากการทำจริง ลงมือปฏิบัติเอง ลองถูกลองผิด สังเกต เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวปฏิบัติของเครือข่ายฯ ทั้งในปัจจุบันและที่ผ่านมามีความชัดเจนเป็นเสียงเดียวกันว่า “นี่คือการเดินตามรอยพระยุคลบาท เพราะพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทำให้มีวันนี้ได้” เป็นหลักชัยของการพัฒนาให้รู้จักตนเอง คือ ความพอเพียง

อดูรู้ตัวที่ไม่จำเป็นในชีวิต และอาศัยการออมความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติไว้ ความสำเร็จเกิดจากความเชื่อมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าสามารถนำพาชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นปลดเปลื้องจากภาวะทุกข์และหนี้สินของการทำการเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวหรือการผลิตเพื่อขาย สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการทำเกษตรที่เรียกว่า “เกษตรประณีต” ซึ่งเครือข่ายฯ สรุปสั้นๆ ว่า “เป็นทางเลือกที่ใช้และถูกต้องที่สุด ถ้าเกษตรกรคนใดทำเกษตรประณีตหายจนแน่นอน”

จากความสำคัญดังกล่าว เกษตรประณีต จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และสุขภาวะ ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพึ่งตนเองเป็นยุทธวิธีพาไปสู่สัมมาอาชีพ นำมาซึ่งสุขภาวะที่ดี จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกษตรประณีต ล้วนเชื่อมโยงกับทุนชีวิต ทุนทรัพยากร ทุนทางสังคมวัฒนธรรม การวางแผนและการบริหารจัดการดิน น้ำ พืช สัตว์ เกษตรประณีตจึงถือเป็นแนวทางสำคัญสู่การพึ่งตนเอง มีความเหมาะสมต่อบริบทของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา สภาพพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การวิจัยจึงถือเป็นการถอดองค์ความรู้จากแนวคิด วัตรปฏิบัติ ประสบการณ์ที่ใช้ได้จริงและเกิดผลจริงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้างในฐานะแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) อันจะนำมาซึ่งการสร้างแบบจำลอง (Success model) เพื่อพัฒนาระบบวิธีคิดเชิงกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm shift) ในการประยุกต์ใช้สู่การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างสุขภาวะที่ดี และการสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเกษตรกรและบุคคลในสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

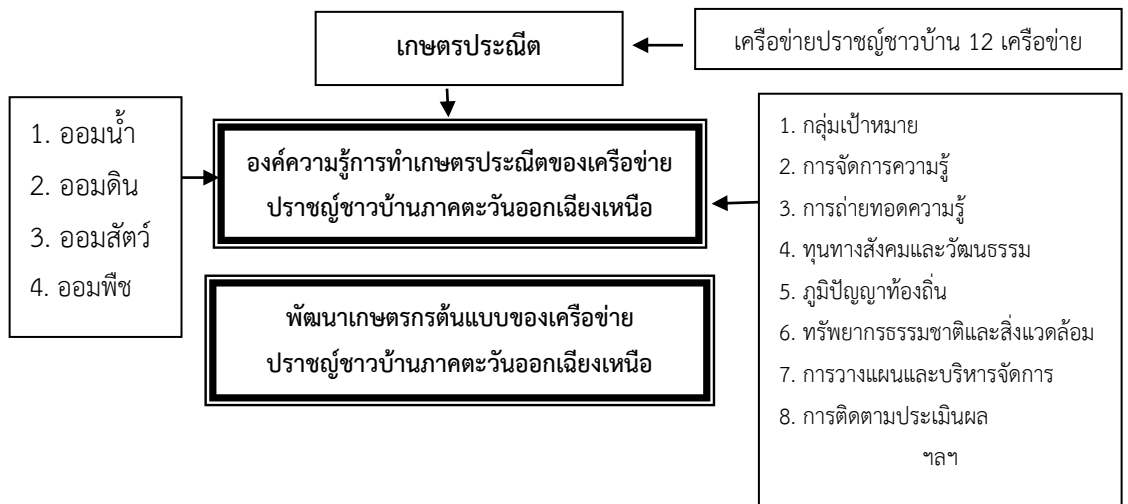
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การทำเกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีประชากรเป้าหมาย คือ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 เครือข่าย ในพื้นที่ 5

จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และอำนาจเจริญ กลุ่มเป้าหมายเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน เกษตรกรต้นแบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) แบบทัศนะคนใน (emic) เพื่อใช้เป็นข้อมูลการนำเสนอในรูปของชาติพันธุ์วรรณา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามที่สร้างขึ้นมา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปตรวจสอบแบบสะท้อนกลับ (reflexive) กับกลุ่มเป้าหมายอีกครั้ง รวมถึง การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ก่อนที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอโดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (descriptive approach) ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกษตรกรประณีต และพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 เครือข่าย ในพื้นที่ 5 จังหวัด ขอนแก่น นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และอำนาจเจริญ ทั้งการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งวิธีการศึกษา ประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งในครั้งนี้นำการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 97 คน สทนากลุ่ม จำนวน 10 กลุ่ม ผู้เข้าร่วม 75 คน และประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 205 คน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างบางคนจะถูกเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยมากกว่า 1 ครั้ง

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบ

ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อช่วยสำหรับดำเนินงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพและตรงวัตถุประสงค์มากที่สุด พร้อมกับมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบ่งออกเป็น

1) อุปกรณ์สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป เช่น สมุดบันทึกภาคสนาม กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียงและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

2) คู่มือการเก็บข้อมูลภาคสนาม (manual data collection field) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด เช่น แผนการดำเนินการ ข้อมูลเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้ ข้อมูลเกษตรกรประณีต ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ แผนที่ตั้งของเครือข่าย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ การตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล การบันทึกประจำวัน การบันทึกสิ่งที่สังเกตพบข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นต้น

3) แบบสังเกต (observation) เป็นแบบปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการวิจัย เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ร่วมกันสังเกตปัจจัยที่มีผลต่อการวิจัย รวมถึง พยานหลักฐานเชิงประจักษ์หรือข้อสนับสนุนยืนยัน โดยผู้สังเกตจะจดบันทึกแบบทันทีทันใดตามที่ค้นพบของตนเอง ในลักษณะ

การบันทึกผลการสังเกตแบบพรรณนาความ (behavior description) ด้วยการบันทึกเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

4) แบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถาม (question) เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ โดยเน้นที่ความยืดหยุ่น (flexibility) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key information: KI) มีเวลาคิด วิเคราะห์ และตอบคำถามได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมแต่ละประเด็นอย่างครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภาคสนามหรือข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ด้วยทัศนะแบบคนใน (emic) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอภาพรวมของการวิจัย ในรูปของชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) พร้อมกับนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นมาสนับสนุนผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary study) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทั้งจากหนังสือวิชาการ วารสารทางวิชาการ พร้อมกับบททวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลทางวิชาการทั่วไป เช่น งานวิจัย ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ สื่อสารสนเทศสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

2) การศึกษาภาคสนาม (Field study) เป็นการเก็บข้อมูลที่คณะผู้วิจัยจะทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง คือ เครือข่ายฯ 12 เครือข่าย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ คณะผู้วิจัยนำมาจัดหมวดหมู่ในเบื้องต้น เช่น ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ ข้อมูลเครือข่ายฯ เป็นต้น ผ่านกระบวนการย้อนระลึก (reflective process) และกระบวนการสังเคราะห์ (synthesis process) เพื่อให้สามารถจัดระบบข้อมูลได้ตามลำดับเหตุการณ์และเรียบเรียงเนื้อหาให้เป็นระบบที่ชัดเจนมากขึ้น จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์สู่สิ่งค้นพบเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจ รวมทั้งค้นหาประเด็นในการสรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จาก

ภาคสนามเข้าเป็นเนื้อหาเดียวกัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกับนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนผลการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเชื่อมโยงสู่การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาตรวจสอบระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ และถูกนำไปตรวจสอบแบบสะท้อนกลับ (reflexive) ไปยังกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหนึ่งด้วยวิธีการแบบซ้ำไปซ้ำมา นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดคณะผู้วิจัยใช้การตรวจสอบด้วยวิธีการแบบสามเส้า (triangulation) ประกอบด้วย การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลหรือจากฐานข้อมูล (data triangulation) จากนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย (investigator triangulation) และจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี (theory triangulation) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้อง และน่าเชื่อถือมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. องค์กรความรู้การทำเกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์กรความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เครือข่ายฯ ค้นพบ คือ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของเกษตรกรใน การทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยการใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออในพื้นที่อันจำกัดให้คุ้มค่าทั้งใต้ดิน บนดิน บนอากาศ การปลูกพืชที่ให้ผลผลิตแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น ชั้นใต้ดินเป็น พืชประเภทกินหัว บนดินก็เป็นพืชผักสวนครัว บนอากาศเป็นไม้ผล ไม้เลื้อย เป็นต้น อุดรรัฐที่เป็นรายจ่ายของตนเองและครอบครัวด้วยการวางแผนเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชที่กินได้ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เหลือกินแจกเพื่อสร้างเพื่อน เหลือแจกขายเพื่อหาเงินใช้หนี้และเก็บออม ลดรายจ่ายทุกประเภทสร้างรายรับที่เป็นรายวัน เช่น พืชผักต่างๆ รายเดือน เช่น สัตว์เลี้ยง รายปี เช่น ข้าว ไม้ผล วัว ควาย และบ้านอายุชีวิตซึ่งเป็นไม้ยืนต้น มองที่พลังศักยภาพและ

ทรัพยากรของตนเอง ทำตามกำลังเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ ทำจากง่ายไปหายาก อย่าใจร้อน อย่าวิ่งตามกระแส อย่าเอาเงินเป็นตัวตั้ง อย่าเน้นการผลิตจำนวนมาก โดยเริ่มจากพื้นที่ขนาดใดก็ได้

ในการทำเกษตรประณีตให้ประสบความสำเร็จนั้น เกษตรกรจะต้องทำอย่างประณีตละเอียดลออ มีเวลาเอาใจใส่ มีความรัก ความผูกพันกับการปลูก การดูแลรักษา และการขยายพันธุ์พืช ซึ่งเมื่อมองเห็นความสำเร็จในพื้นที่หนึ่งแล้ว ก็จะทำให้มีกำลังใจทำในพื้นที่อื่นๆ และเมื่อขยายออกไปเรื่อยๆ ก็จะทำให้เกษตรประณีตเต็มพื้นที่ในที่สุด การค้นพบการทำ “เกษตรประณีต” ทำให้เกษตรกรสามารถหลุดพ้นจากวังวนหนี้สิน ความทุกข์ยาก เป็นอิสระ และเป็นเกษตรกรที่มีความสุข ดังคำพูดของปราชญ์ชาวบ้านที่ว่า “สิ่งเดียวที่ไม่มีในตอนนี้เป็น ไม่มีหนี้” พร้อมกับยืนยันว่า “แก้จนได้”

องค์ความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่ายฯ สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้น ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในสถานที่จริง การได้ทดลองและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ในสถานที่จริงจะทำให้เกิดการยอมรับเชิงประจักษ์ว่าเกษตรประณีตนั้น สามารถทำได้จริง เกิดผลจริง มีผู้ทำสำเร็จจริง อนึ่ง ผลสำเร็จของเครือข่ายฯ นั้นเกิดขึ้นจากการลองผิดลองถูก ลงมือปฏิบัติ พัฒนาปรับปรุงด้วยตนเอง ซึ่งอยู่นอกเหนือตำรา อีกทั้งเกษตรกรของไทยยังมีความถนัดในการลงมือปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ผ่านตัวหนังสือ หรือฟังจากคนอื่น และองค์ความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่ายฯ อีกประการหนึ่งคือการพึ่งตนเอง ซึ่งเครือข่ายฯ ได้ใช้เป้าหมายนี้ในการปรับเปลี่ยนการผลิต การดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน จนนำมาซึ่งความสำเร็จในปัจจุบัน ประเด็นดังกล่าวยังนำไปใช้เพื่อการขับเคลื่อน และการขยายสมาชิกเครือข่ายฯ เพื่อนำไปสู่ความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า องค์ความรู้เกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พอเพียง การใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออ เลี้ยงและปลูกที่กินได้ สร้างประสบการณ์ตรง และพึ่งตนเอง

2. พัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ การพัฒนาแนวคิดของเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายฯ ซึ่งจากการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้การผลิตในภาคการเกษตรเปลี่ยนจากเพื่อบริโภคสู่การค้า เกษตรกรต้องลงทุน

สูงขึ้น ทั้งยังต้องพึ่งพาเงินทุนจากภายนอก ทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของเครือข่ายฯ จึงเกิดขึ้น เพื่อพัฒนาระบบวิถีคิดเชิงกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm shift) ในการประยุกต์ใช้สู่การพึ่งตนเอง และการรวมกลุ่มพึ่งกันเอง ซึ่งการพัฒนาแนวคิดของมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุด การพัฒนาที่ดีต้องให้มีลักษณะ กลมกลืนที่เป็นธรรมชาติ อยู่ในระบบระเบียบ เกษตรกรต้นแบบสามารถได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นในหลายๆ ด้าน เพื่อปรับไปสู่สิ่งต่างๆ ที่ดีขึ้น ได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น มีความรู้และประโยชน์มากขึ้น ซึ่งจากการเรียนรู้เกษตรประณีตของเครือข่ายฯ มีผลต่อการพัฒนาแนวคิดของเกษตรกรต้นแบบมาก เกษตรกรประณีตจึงถือเป็นทางออกที่สำคัญ มีความเหมาะสมต่อบริบทของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา สภาพพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคนที่เข้ามาอบรมกับทางเครือข่ายฯ ทำให้เกิดแนวความคิดได้มองเห็นประโยชน์ เห็นความตั้งใจจริง มีแรงกระตุ้น สามารถพัฒนาแนวคิดให้เป็นต้นทุนชีวิตได้ทั้งชีวิต

ทั้งนี้ เครือข่ายฯ ได้พัฒนาแนวคิดการทำเกษตรประณีตให้เป็นการบริหารพื้นที่อันจำกัด ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการขยายเครือข่ายฯ และสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ในด้านการทำเกษตรกรรม มีการวางแผนออกแบบให้มีความหลากหลายตามสภาพพื้นที่ ตามกำลังของตนเอง ทำทีละน้อยแต่ทำอย่างต่อเนื่องพร้อมกับการรวมกลุ่มพึ่งกันเองในชุมชน จนนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จในปัจจุบัน ซึ่งหลักการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของเครือข่ายฯ กระบวนการดังกล่าว จะต้องอาศัยหลักสูตรเรียนรู้ เพื่อจัดระบบในการพัฒนาแนวคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร ซึ่งผู้ที่จะทำการถ่ายทอดในการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องอาศัยปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายฯ เนื่องจากเกษตรกรเหล่านี้ คือเกษตรกรที่ทำจนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีวิถีชีวิต และวิถีคิดที่ชัดเจน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกรทั่วไปได้ ซึ่งจะทำให้หลักสูตรนั้นๆ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายฯ ได้อย่างบูรณาการ และมีผลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อเกษตรกรต้นแบบ และเครือข่ายฯ ได้ในอนาคต

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พัฒนาแนวคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำอย่างต่อเนื่อง และรวมกลุ่มพึ่งกันเอง

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ความพอเพียงสำหรับตนเองและพอเพียงสำหรับครอบครัว ด้วยวิธีคิดในการใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออให้คุ้มค่าที่สุดทุกตารางนิ้ว เลี้ยงและปลูกทุกอย่างที่กินได้ เหลือกินแจก เหลือแจกขาย อุดรรัฐที่เป็นรายจ่ายของครอบครัว การสร้างประสบการณ์ตรงจากการลงมือทำ และเน้นที่การพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า เกษตรประณีต (ทำตามกำลังเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ ใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าทั้งใต้ดิน-บนดิน-บนอากาศ ปลูกทุกอย่างที่กิน-กินทุกอย่างที่ปลูก-เหลือกินแจก-เหลือแจกขาย ลดรายจ่ายสร้างรายรับ สร้างปัจจัย 4 เมื่อสำเร็จพื้นที่หนึ่งจึงขยายสู่พื้นที่ใหม่) สร้างหลักสูตรเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ตรง มุ่งสู่การพึ่งตนเอง เป็นการผลิตเพื่อตนเองเพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรก ดังข้อความที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูกและปลูกทุกอย่างที่กิน” ตลอดจนแจกจ่ายแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน จำหน่ายเพื่อหารายได้แก่ตนเองและครอบครัว รวมถึงการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรเป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มุ่งเน้นผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา หลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่าย ส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Thawadchai, 2011)

สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตและการทำเกษตรกรรม ด้วยการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ ยึดหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน อุดรรัฐที่เป็นรายจ่ายทุกประเภท โดยประยุกต์เกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้ในพื้นที่อันจำกัด ย่อส่วนสู่การทำเกษตรประณีตตามขนาดพื้นที่ ที่ทำได้ก่อนเมื่อสำเร็จค่อยขยายไปสู่พื้นที่อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของอุทัย อันพิมพ์ และคณะ (2554) ที่พบว่า รูปแบบเกษตรประณีตเพื่อพัฒนาอาชีพสู่ความยั่งยืนมี 3 รูปแบบ คือ หนึ่งแบบพออยู่พอกิน เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครอบครัว หากเหลือก็แบ่งปันญาติมิตร เน้นการผลิตที่มีความหลากหลายในกิจกรรมที่ต้องใช้ต้องกิน สองแบบเหลืออยู่เหลือกิน เป็นรูปแบบการผลิตบนฐานของการปรับกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกิจกรรมการขายเพิ่มขึ้นหลังจากการบริโภคในครัวเรือนแบ่งปันญาติมิตร และสามแบบก้าวหน้า เป็นการผลิตที่ดำเนินการบนฐานความรู้จนเกิดความ

มั่นใจจึงขยายพื้นที่การผลิตเพิ่มมากขึ้นทั้งชนิดและกิจกรรม ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตและการทำเกษตรเพื่อความพออยู่พอกิน การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ด้วยการลงมือทดลองดู

สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (Prawet, 1991) ที่มองว่า ความรู้ของประชาชนชาวบ้านนั้น เกิดขึ้นจากการเรียนรู้สิ่งรอบตัว การลงมือทดลองดู และประสบการณ์ชีวิต จนสามารถพัฒนาสู่การทำเกษตรกรรมทางเลือกที่เรียกว่า เกษตรประณีต ซึ่งเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ให้คุ้มค่ามากที่สุด ด้วยการสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การขับเคลื่อนเครือข่ายของประชาชนชาวบ้านควรมีการพัฒนาในด้านหลักสูตรการเรียนรู้ โดยเน้นเกษตรประณีต สร้างประสบการณ์ตรง และพบอีกว่า เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการทำเกษตรอย่างมีการวางแผน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเชิงอนุรักษ์อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สร้างเสถียรภาพความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและทางสภาพแวดล้อมให้เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถที่จะพึ่งตนเองได้

จากผลการวิจัยได้ ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จอย่างชัดเจนว่า องค์ความรู้เกษตรประณีตของเครือข่ายฯ คือพอเพียง ใช้พื้นที่อย่างละเอียดลออ เลี้ยงและปลูกที่กินได้ สร้างประสบการณ์ตรง และพึ่งตนเอง และในการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายฯ ยังมีประเด็นที่เชื่อมโยงกันอีก คือ การพัฒนาแนวคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำอย่างต่อเนื่อง และรวมกลุ่มพึ่งกันเอง ซึ่งเป็นที่ชี้ชัดแล้วว่า องค์ความรู้เกษตรประณีตของเครือข่ายฯ มีคุณลักษณะที่ล้วนนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายฯ ที่ดีให้เกิดขึ้นได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีลักษณะเชิงบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาในทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่องเกษตรประณีต : องค์ความรู้และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งได้นำเสนอไปทั้งจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เครือข่ายประชาชนชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำเอาผลการวิจัยองค์ความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่ายฯ และการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายฯ

ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการอบรมเกษตรกรในหลักสูตรวิทยากรกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองภาคประชาชน (วปอ.ภาคประชาชน) หรือหลักสูตรอื่น ๆ ที่แต่ละ ศูนย์เรียนรู้สร้างขึ้น เพื่อพัฒนางานด้านการเกษตรในชุมชน

2. หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ใน การทำเกษตรประณีตของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนา เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการสนับสนุน และ ช่วยเหลือในการจัดการความรู้แก่ศูนย์เรียนรู้ของเครือข่ายฯ ให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจและ สามารถนำไปปฏิบัติได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) องค์ความรู้ในการทำเกษตรประณีตของเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือในลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) โดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยแบบผสม (mix method) ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ สามารถนำไปใช้สำหรับการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และเชื่อมโยงสู่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

References

- Anat, T. (2008). *Applied natural agriculture: principles, concepts, techniques and practices in Thailand. 2nd Edition*. Pathum Thani: National Science and Technology Development Agency.
- Northeast community development project for sustainable health promotion. (2007). *For our Thai land*. KhonKaen: Phra Thammakhan .
- Pai, S. et al. (2005). *Research and development of Elaborate Agriculture 1 rai*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Prawet, W. (1991). *Local wisdom and cultural and rural development operations*. Bangkok: Office of the National Culture Commission.

Sustainable Community Development Foundation for Quality of Life, Khon Kaen Province. (2008). *Community nurses and building a peaceful society together*. Newsletter to keep up with the villagers in the Northeast, 10(2), 26.

Thawadchai, P. (2012). A Model of Delicate Farming for Local Philosophers in Agriculture in the Northeast Region. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 31(5), 73-85.

Thawadchai, P. et al. (2011). Indicators Success of Sufficient Farming of Local Philosophers and Multilateral in the Northeast. *SDU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 7(2), 91-103.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจสมุปบาทกับการบรรลุธรรม*

Analytical Study the Relationship of Dependent Origination with Enlightenment in Theravada Buddhism

¹พระสาทิพย์ อนาลโย, และ พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี

¹Phra Sathip Analyo, and Phramaha Kwanchai Kittimethi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkorntajavidyalaya University,

Buddhapaya Sri Thawarawadee Buddhist College

¹Email: satipanalyo@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อหลักปฏิจจสมุปบาทในคัมภีร์พระพุทธานุสสาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาการบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธานุสสาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปฏิจจสมุปบาทกับการบรรลุธรรม ผลการวิจัยพบว่าปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักการสำคัญในทางพระพุทธานุสสาเถรวาท ที่ได้แสดงถึง กระบวนการของกฎของธรรมชาติ เป็นหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ตลอดสาย ทั้งสายเกิดและสายดับ ในวิถีทางแห่งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายโดยหลักปฏิจจสมุปบาทมีความสัมพันธ์กับองค์ธรรมที่เป็นกระบวนการ คือ ชันธ 5, ไตรลักษณ์, อริยสัจ 4 และมรรค 8 การบรรลุธรรม เป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธานุสสาเถรวาท โดยผู้มุ่งหวังเพื่อบรรลุธรรมจะต้องเป็นผู้รู้แจ้งในอริยสัจ 4 และวิธีการฝึกหัดพัฒนาตนตามกรอบของอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ผ่านกระบวนการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาตนให้เข้าถึงสภาวะธรรมแห่งการบรรลุธรรมตั้งแต่ขั้นโสดาบันจนถึงพระนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระอริยสาวก

*Received May 30, 2019; Revised July 5, 2019; Accepted August 20, 2019

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปฏิจจสมุปบาทกับการบรรลุธรรม พบว่าหลักปฏิจจสมุปบาทนั้น เป็นกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยในวงจรของชีวิตมนุษย์ โดยเริ่มจากตัวอวิชชา ตลอดจนขรา มรณะ เป็นต้น อวิชชา คือความไม่รู้ ในขั้นที่ 5 พระไตรลักษณ์ มีอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา มีการเวียนว่ายตายเกิดไม่จบสิ้น ที่เป็นกฎสำคัญแห่งธรรมชาติอันเป็นสายเกิด ส่วนการบรรลุธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กันกับหลักปฏิจจสมุปบาท เพราะผู้ที่จะบรรลุธรรมต้องเป็นผู้รู้แจ้งในกฎธรรมชาติ คือ เป็นผู้ละอาสวกิเลสและสังโยชน์ทั้งหลาย โดยไม่เกี่ยวข้องกัเหตุปัจจัยแห่งวงจรชีวิตที่เป็นสายดับ โดยเฉพาะพัฒนาตนถูกต้องตามหลักไตรสิกขา จนได้บรรลุปัญญาสูงสุด คือ พระนิพพาน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความสัมพันธ์; หลักปฏิจจสมุปบาท; การบรรลุธรรม

Abstract

This research is of three objectives as 1) to study the Paticca-samuppada principle in the Theravada Buddhist scriptures, 2) to study the Dhamma attainment in the Theravada Buddhist scriptures, and 3) to analyze the relationship between Paticca-samuppada with the Dhamma attainment.

The Paticca-samuppada is the critical principle in Buddhism demonstrating the processes of the natural laws. They were the truths which naturally existed, interrelated and characteristically caused a chain throughout the line both in the line of birth and in the line of death in the course of life since birth until death. The Paticca-samuppada principle had the relationship with Dhamma pertaining to the processes, which were the 5 Khanda (The Five Aggregates), the Tilakkhana (the Three Characteristics), the 4 Ariyasacca (The Four Noble Truths) and the 8 ariyamacca (the Noble Eightfold Path). The Dhamma attainment is the ultimate goal in Buddhism. The who expected to attain the Dhamma is required to be enlightened in the 4 Ariyasacca and the practical method of self-development framed by the 8 Ariya-magga. This was through practicing the Tilakkhana in order to develop oneself to reach the Dhamma state of its attainment beginning from the stage of the Sotapanna (the first stage of noble) until Nibbana which was the ultimate goal of Noble disciple.

In analyzing the relationship between the Paticca-samuppada principle with the Dhamma attainment in the Theravada Buddhist scriptures, it was found that the Paticca-samuppada principle is the process of causes in the human life cycle. It begins with Avijja (ignorance) including aging and death and so on. Avijja refers to ignorance in the 5 Khanda involving Aniccata (impermanence), Dukkha (suffering) and Anattata (soullessness). There is endless rebirth, which defines the critical laws of nature and the line of birth. As of the Dhamma attainment, there is relationship with the Paticca-samuppada principle because the Dhamma achievers are demanded to be enlightened with the natural laws, that is a person who is detached with all of the asava-kilesa (mental intoxication or canker) It does not relate to the causes of the death cycle in particular. The

right self-development under the principle of the threefold Training until attaining to the zenith of wisdom, that is Nibbana (the Summum Bonum of Buddhism).

Keywords: Relationship Analysis; Paticca-samuppada Principle; the Dhamma Attainment

บทนำ

ปฏิจจนสมุปปาทเป็นหลักธรรมมีความสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงสภาวะที่ต่างฝ่ายต่างเป็นปัจจัยให้กันและกัน โดยการอาศัยกันซึ่งกันของอวิชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ ธรรมทั้ง 12 ประการนี้เกิดขึ้น และเป็นต้นเหตุของการเกิดความทุกข์ และการสืบต่อของภพชาติ และพระองค์ยังทรงแสดงในรูปของกฎธรรมชาตินี้ เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตามกาลเวลา แม้พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะทรงอุบัติขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน แต่กฎธรรมชาติของปฏิจจนสมุปปาทก็ยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่มีพระเจ้าหรือศาสดาองค์ใด บัญญัติหรือสร้างขึ้นมา ไม่เกี่ยวกับการอุบัติของพระศาสดาทั้งหลาย การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงค้นพบ และได้แสดงความเป็นไปของปฏิจจนสมุปปาท ว่าเป็นสภาวะธรรมที่เป็นที่เกิดขึ้นแห่งทุกข์ และเพื่อใช้ในการดับทุกข์ ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย ดังมีพระพุทธพจน์แสดงไว้ว่า ตถาคตทั้งหลาย จะอุบัติหรือไม่ก็ตาม ธาตุ (หลัก) นั้น ก็ยังคงมีอยู่ เป็นธรรมฐิติ เป็นธรรมนิยาม คือหลักอทิปปัจจยดา (Thai Tripitaka 16/20/33) ตถาคตตรัสรู้ เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอก แสดงวางเป็นแบบ ตั้งเป็นหลัก เปิดเผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่ายว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขาร ทั้งปวง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา (Thai Tripitaka 20/576/368)

จากพุทธพจน์ที่ยกขึ้นมาแสดงนี้ จะเห็นว่า ปฏิจจนสมุปปาทนั้นเป็นสภาวะธรรมที่มีอยู่แล้วโดย ธรรมชาติ พระพุทธเจ้าทรงค้นพบที่เรียกว่าตรัสรู้ธรรม และทรงนำหลักธรรมที่ทรงตรัสรู้ มาแสดงและวางเป็นหลัก เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษา และนำไปปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนจะขออ้างถึงพุทธประวัติในตอนที่ว่าเจ้าชายสิทธัตถะ (พระโพธิสัตว์) ตัดสินใจที่จะออกบวช พระองค์ทรงทำความเพียรด้วยการทรมานร่างกายอยู่เป็นเวลา 6 ปี แต่ไม่สามารถบรรลุธรรมได้ จึงหันกลับฉันอาหารเหมือนเดิม จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (วันวิสาขบูชา) พระองค์ได้ตัดสินใจพระทัยแน่วแน่ว่า จะนั่งบำเพ็ญบารมีที่ใต้ต้นโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา โดยทรงตั้งพระทัย แน่วแน่ว่า ถ้าเรายังไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณตราบใด เราจักไม่ลุกขึ้นตราบนั้น แม้ว่าเลือดและเนื้อจะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนัง เอ็นและกระดูกก็ตามที เมื่อ

เวลาผ่านไปตามลำดับ พระองค์ได้บรรลุนิยามทั้ง 3 คือ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้ จุตูปปาตญาณ ตาทิพย์ และญาณสุดท้ายคือ อาสวักขยญาณ ลีลาอาสวะ คือ ได้ตรัสรู้อรียสัจ 4 หลังจากที่พระองค์ตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ใต้ต้นโพธิ์ พระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่ตลอด 7 วัน ภายใน 7 วันพระพุทธองค์ทรงพิจารณาธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ คือ อริยสัจ 4 หรือ หลักปฏิจจนสมุปปาทซึ่งมีความหมายอันเดียวกัน พระองค์ทรงพิจารณาทั้งอนุโลมและปฏิโลม คือ เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย ฯลฯ ปฏิโลม เพราะอวิชชาดับ สังขารจึงดับ เพราะสังขารดับ... ฯลฯ

ความสำคัญของหลักปฏิจจนสมุปปาทในฐานะเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ไม่เพียงอธิบายให้เข้าใจในเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดขึ้นของความทุกข์ หรือความสุขของชีวิตเท่านั้น แต่สามารถจะอธิบายให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติที่เกิดขึ้น (Buddhata Sa Bikkhu, 2014) ซึ่งมีการสืบทอดกันมาไม่จบไม่สิ้นรวมถึงความทุกข์ของสัตว์โลกด้วย แต่เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นและทรงตรัสรู้ (ดับทุกข์) และสามารถดับวงจรการเกิดขึ้นของปฏิจจนสมุปปาทได้ พระองค์ก็ทรงนำหลักธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ มาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ผู้มีความสนใจให้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติตาม แต่การที่สามารถศึกษาและเข้าถึงการบรรลุธรรมที่เป็นจุดสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เราต้องมีความเข้าใจ ปฏิจจนสมุปปาท เพราะเห็นปฏิจจนสมุปปาทเท่ากับเราเห็นธรรม ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ผู้ใดเห็นปฏิจจนสมุปปาท ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่า เห็นปฏิจจนสมุปปาท” (Thai Tripitaka 12/306/338)

จากความเป็นมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักธรรมเรื่องปฏิจจนสมุปปาทเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงหลักของธรรมชาติที่มีอยู่โดยปกติที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ด้วยพระองค์เอง แล้วนำมาสั่งสอนชาวโลก แสดงให้เห็นถึงความ เป็นมาของทุกข์ที่ชาวโลกกำลังประสบอยู่ล้วนมีต้นเหตุมีปัจจัยมาจากอะไร ไม่ได้มีผู้ใดมา บันดาลให้เกิดขึ้น และเราสามารถจะดับทุกข์ได้ ก็ด้วยตนเองการศึกษาหลักปฏิจจนสมุปปาท เพื่อให้ทราบถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์ และสามารถดับทุกข์ได้ เรียกว่า บรรลุธรรม ตั้งแต่ขั้นต้นคือพระโสดาบัน จนถึงพระอรหันต์ ได้โดยวิธีการใด เป็นการแสดงแก่นแท้ของคำสอนทางพระพุทธศาสนา (P.A. Payutto, 2001) ที่สอนให้สาวกรู้จักการใช้การปฏิบัติตามหลักธรรม เรื่องปฏิจจนสมุปปาทและหลักธรรมที่สนับสนุนหรือขัดขวางต่อการบรรลุธรรม (Poonyanupab, 2007) ฉะนั้น ปฏิจจนสมุปปาทจึงเป็นหมวดธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้อย่างมากมาย (Wannapok, 1997) ในโลกปัจจุบันพวกเรามัก พุดถึงการเราจะทำอะไรให้สามารถพ้นจากความทุกข์ อยากให้ประสบแต่ความสุข การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักปฏิจจนสมุปปาท เพื่อนำประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

แต่คนในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่ ไม่สนใจที่จะศึกษาถึงเนื้อหาของธรรมะ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน เราจึงมีความเข้าใจธรรมะไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และไม่สามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น การสวดวิงวอนขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องลงมือทำให้เข้าใจเสียก่อน

ดังนั้น ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรม จึงเป็นหลักการสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะมีศึกษาเกี่ยวกับหลักปฏิจจนสมุปาทแล้วแต่ยังแง่มุมที่ยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันหลักปฏิจจนสมุปาทกับบรรลุดุธรรมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันนำไปเผยแพร่ และจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่มีความสนใจ ในเรื่องหลักปฏิจจนสมุปาทและการบรรลุดุธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักปฏิจจนสมุปาทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการบรรลุดุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาเนื้อหาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา งานวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดย ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนแห่งการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนทีหนึ่ง การศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) จะศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) อรรถกถาพระไตรปิฎก รวมทั้งหนังสือข้อเขียน งานวิจัย และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ ได้แก่ ความหมายของปฏิจจนสมุปาทและการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความเป็นมาของปฏิจจนสมุปาทและการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท องค์ประกอบของปฏิจจนสมุปาทและการบรรลุดุธรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรม ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ ได้แก่ ความเป็นมาของปฏิจจนสมุปาท ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปาทกับการบรรลุดุธรรม บุคคลผู้เป็นมูลเหตุของความสัมพันธ์ของปฏิจจนสมุปาท

และการบรรลุดุธรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท และผลที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างของปฏิกิจสมุปบาทและการบรรลุดุธรรม

3. ขั้นตอนที่สาม สรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ตามลำดับ และนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. หลักปฏิกิจสมุปบาทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความหมายของ “ปฏิกิจสมุปบาท” มาจากคำว่า ปฏิกิจจะ กับ สมุปบาท ปฏิกิจ หมายถึง กิริยาอาการที่อาศัยกัน และสมุปบาท การเกิดขึ้นโดยชอบ หมายถึง กิริยาอาการที่อาศัยกัน และสมุปบาท หมายถึง การเกิดขึ้นโดยชอบ เมื่อรวมกันปฏิกิจสมุปบาทจึงหมายถึง ปัจจัยที่อาศัยกันเกิดขึ้นโดยชอบ (Thai Tripitaka 13/330/407) โดยธรรมที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น คือ อวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา ความแก่) มรณะ (ความตาย) โสกะ (ความเศร้าโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) จึงมีการเกิดขึ้นแห่งความทุกข์ทั้งหมด (Thai Tripitaka 35/225/219)

นอกจากนี้แล้วในปัจฉยสูตร พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตทั้งหลายจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม ธาตุ (ความจริง) นั้นก็คงอยู่ ยังคงเป็นธัมมฐิติตา ธัมมเนียมตา อิทัปปัจจยตา ตถตา อวิตถตา อนัญญุตตา” (Thai Tripitaka 16/20/34) จะเห็นว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามักจะตรัสเรื่อง ปฏิกิจสมุปบาทกับพุทธบริษัทด้วยคำที่เข้าใจกันในกลุ่มของพุทธบริษัท เช่น ปัจฉยการ (ธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้น) (Thai Tripitaka 16/71/156) ธรรมฐิติ (ความตั้งอยู่เป็นธรรมดา) ธรรมเนียม (ความแน่นอนเป็นธรรมดา) (Thai Tripitaka 14/421/476) อิทัปปัจจยตา (สิ่งนี้เป็นปัจจัยต่อสิ่งนี้) (Thai Tripitaka 4/7/11) ตถตา (ความเป็นจริงของธรรม) อวิตถตา (ความไม่คลาดเคลื่อน) และอนัญญุตตา (ความไม่เป็นอย่างอื่น) (Thai Tripitaka 16/20/35) ธรรมทั้งหลายอาศัยกันและกันยังผลธรรมให้เกิดขึ้นสืบเนื่องกัน หรืออาการที่เป็นปัจจัยแก่กันได้ (P.A. Payutto, 2016) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่ได้แสดงถึงกระบวนการของกฎของธรรมชาติ เป็นหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ตลอดสายในวิถีทางแห่งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยหลักปฏิกิจสมุปบาทมีความสัมพันธ์กับองค์ธรรมที่เป็นกระบวนการ เป็นธรรมที่อาศัยซึ่งกันและยังผลธรรมให้

เกิดขึ้น โดยปัจจัยทั้ง 12 อย่างนี้ เป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน และแต่ละอย่างก็ทำหน้าที่อุปการะธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และอุปการะธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้น แล้วให้มีความเจริญตั้งมั่นยิ่งขึ้นไป การหมุนเวียนของปฏิจจสมุปบาททั้งฝ่ายเกิดและทั้งฝ่ายดับ ปัจจุบันภพเกิดขึ้นได้เพราะ อาศัยการสืบทอดเหตุปัจจัยของปฏิจจสมุปบาท องคธรรม 12 ที่อาศัยกันและกัน ผลธรรมจึงเกิดขึ้น สอนการสืบทอดเหตุปัจจัยให้ ชำมภพ ชำมชาติอย่างต่อเนื่องนั้น

โดยสรุปหลักปฏิจจสมุปบาท ถือเป็นเรื่องยากในการเข้าใจองคธรรมทั้งหลายที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักปฏิจจสมุปบาท ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขันธ 5, พระไตรลักษณ์, อริยสัจ 4 และมรรคมงคล 8 เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วเป็นธรรมที่สัมพันธ์กันกับหลักปฏิจจสมุปบาท เพราะอาศัยหลักการสืบทอดเหตุปัจจัย ดังนั้น องคธรรม 12 ของปฏิจจสมุปบาท เมื่อนำมาพิจารณาในรูปแบบของการแสดงปฏิจจสมุปบาท มี 2 อย่าง คือ (1) ปฏิจจสมุปบาทผ่านอนุโลม (ฝ่ายเกิด) และ (2) ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายปฏิโลม (ฝ่ายดับ) ด้วยเหตุนี้ การแสดงปฏิจจสมุปบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มี 4 อย่าง คือ (1) จากต้นจนถึงปลาย (2) จากกลางไปถึงปลาย (3) จากปลายจนถึงต้น (4) จากกลางจนถึงต้น พระอริยบุคคล 4 คือ ผู้ละกิเลสได้ตามลำดับ ตั้งแต่ พระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ ซึ่งละกิเลสได้โดยเด็ดขาด

2. การบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัย พบว่า การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นจุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา โดยคำว่า บรรลุ หมายถึงพร้อม ถึง ถูกต้อง ทำให้แจ้ง(Thai Tripitaka 31/198/322) และคำว่า ธรรม หมายถึง พระสัทธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท หรือ อริยสัจ 4 เมื่อนำคำสองคำ มารวมกันจึงแปลว่า การถึง หรือการรู้แจ้งในปฏิจจสมุปบาท หรืออริยสัจ 4 (Thai Tripitaka 30/110/371) เข้าถึงโลกุตตรธรรม 9 ประการ คือ มรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 การบรรลุธรรมหมายถึง พระสัทธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ คือ การเกิดปัญญาเห็นแจ้งในหลักโลกุตตรธรรม 9 (Thai Tripitaka 31/43/511-512) และอริยสัจ 4 (Thai Tripitaka 19/1091/505-606) ชั้นอันสูงสุด หมายถึง การบรรลุวิชา 3 และวิมุตติ สำเร็จเป็นพระอริยบุคคล 4 ประเภท คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ พุทธศาสนามีคำที่ใช้ในการบรรลุธรรม เช่น ปฏิเวธ: ความแทงตลอด (มรรคปัญญา), ปัตติ: ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว, อภิสมโย: ความถึงพร้อมเฉพาะ, สัจฉิกิริยา: การทำให้แจ้ง, ญาณทัสสนะ: รู้เห็นด้วยปัญญา, วิโมกข์: ความหลุดพ้น เป็นต้น การบรรลุธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา เพื่อการเข้าถึงพระนิพพาน คือการดับทุกข์พร้อมด้วยตัณหา และกองทุกข์ทั้งปวง เข้าสู่โลกุตตรธรรม (P.A. Payutto, 2016)

โดยสรุป การบรรลุธรรมตามพระสัทธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในหลักโลกุตตรธรรม 9 และอริยสัจ 4 ชั้นสูงสุด คือบรรลุวิชา 3 และ

วิมุตติ สำเร็จเป็นพระอรียบุคคล 4 ประเภท คือ (1) พระโสดาบัน (2) พระสกทาคามี (3) พระอนาคามี และ (4) พระอรหันต์ พุทธศาสนามีคำที่ใช้ในการบรรลุดุธรรม เช่น ปฏิเวธ: ความแทงตลอด (มรรคปัญญา), ปัตติ: ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว, อภิสมโย: ความถึงพร้อมเฉพาะ, สัจฉิกิริยา: การทำให้แจ้ง, ญาณทัสสนะ: รู้เห็นด้วยปัญญา, วิโมกข์: ความหลุดพ้น เป็นต้น การบรรลุดุธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพื่อการเข้าถึงพระนิพพาน คือ การดับทุกข์พร้อมด้วยตัณหา และกองทุกข์ทั้งปวง เข้าสู่โลกุตระธรรม

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปฏิจจสมุปบาทกับการบรรลุดุธรรม

ผลการวิจัย พบว่า หลักปฏิจจสมุปบาทนั้น เป็นกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยในวงจรของชีวิตมนุษย์ โดยเริ่มจากตัวอวิชชา ตลอดจนจรรยา มรณะ เป็นต้น อวิชชา คือความไม่รู้ในขั้น 5 พระไตรลักษณ์ มีอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา มีการเวียนว่ายตายเกิดไม่จบสิ้น ที่เป็นกฎสำคัญแห่งธรรมชาติอันเป็นสายเกิด ส่วนการบรรลุดุธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กันกับหลักปฏิจจสมุปบาทในฐานะเป็นเครื่องเกื้อหนุน เพราะผู้ที่จะบรรลุดุธรรมต้องเป็นผู้รู้แจ้งในกฎธรรมชาติ คือ เป็นผู้ละอาสวกิเลส และสังโยชน์ทั้งหลาย โดยไม่เกี่ยวข้องข้อกับเหตุปัจจัยแห่งวงจรชีวิตที่เป็นสายดับ โดยการพัฒนาตนถูกต้องตามหลักไตรสิกขา จนได้บรรลุปัญญาสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา โดยมีลักษณะที่สัมพันธ์กันดังนี้

ความสัมพันธ์กับการบรรลุดุธรรมขั้นพระโสดาบัน คือ ผู้ถึงกระแสสู่พระนิพพาน เป็นผู้ละสังโยชน์ได้ 3 คือ สักกายทิฎฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ในระดับพระโสดาบัน แม้จะละสังโยชน์ 3 ข้อ คำว่า สังโยชน์ หมายถึง เครื่องผูก หมายถึง กิเลสที่ผูกใจสัตว์ หรืออกุศลธรรมที่ผูกมัดสัตว์ไว้กับ ทุกข์ในสังสารวัฏฏะ เหมือนผูกเทียมสัตว์ไว้กับรถ เรียกว่า โอรัมภาคียสังโยชน์ ที่เป็นสังโยชน์ เบื้องต่ำ ส่วนนลักษณะของปฏิจจสมุปบาทที่ความสัมพันธ์กันกับการบรรลุดุธรรม คือ หลักอินทรีย์ 5 เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมธรรมอันฝักฝ่ายแห่งกุศล คือ อธิบา 4 คือ สัทอินทรีย์ ความศรัทธาช่วยส่งเสริมฉันทะ ความพอใจในอธิบา 4 วิริยอินทรีย์ ช่วยส่งเสริมวิริยะ ความเพียรในอธิบา 4 สมาธิอินทรีย์ช่วยส่งเสริมจิตตะความตั้งใจในอธิบา 4 ปัญญาอินทรีย์ ช่วยส่งเสริม วิมังสา ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นในอธิบา 4 การพิจารณาใคร่ครวญ ในอธิบา 4 ก็เป็นการส่งเสริม สตินทรีย์ หลักธรรมเป็นฝ่ายกุศลมีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ความสัมพันธ์กับการบรรลุพระสกทาคามี หรือ สกิทาคามี เป็นผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว เป็นชื่อเรียก พระอรียบุคคลลำดับที่ 2 ใน 4 ประเภท ที่เรียกว่า “ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว” หมายถึง พระสกิทาคามี จะเกิดในกามาวจรภพอีกเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ก็จะถึงพระนิพพาน ผู้ได้บรรลุสกทาคามีผล โดยผู้จะบรรลุนั้นต้องเป็นผู้ที่ละสังโยชน์เบื้องต่ำ 3 เช่นเดียวกับพระโสดาบัน อีกทั้งทำสังโยชน์เบื้องต่ำอีกสองประการที่เหลือให้เบาบางลงด้วย ได้แก่ (1) กามราคะ และ (2) ปฏิฆะ ส่วนลักษณะปฏิจจสมุปบาทที่ความสัมพันธ์กับการบรรลุดุธรรมของพระ

สกทาคามี คือมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการละสภาวะธรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับการบรรลุธรรม คือ สหายตนะ ผัสสะ และเวทนา โดยผู้บรรลุธรรมขั้นพระสกทาคามี คือ ผู้กลับมาอีกครั้งเดียวเป็นผู้ละสังโยชน์ได้ 3 ครั้งบรรลุเป็นพระโสดาบัน และทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง พระสกทาคามี 3 ประเภท คือ (1) ผู้ได้บรรลุผลนั้นในกามภพ (2) ผู้ได้บรรลุผลนั้นในรูปภพ และ (3) ผู้ได้บรรลุผลนั้นในอรุภพ

สำหรับความสัมพันธ์กับการบรรลุพระอนาคามี คือ ผู้ไม่มาเกิดอีก หมายความว่าจะไม่กลับมาเกิดในกามาวจรภพอีก แต่จะเกิดในพรหมโลก อีกเพียงครั้งเดียว แล้วจะนิพพานจากพรหมโลกนั้นเลย อนาคามี เป็นชื่อเรียกของ พระอริยบุคคลประเภทที่ 3 เป็นผู้ละสังโยชน์เบื้องต้น ๓ กล่าวคือ (โอรัมภาคิยสังโยชน์) ทั้ง 5 ประการ ได้แล้ว แต่ยังมีเหลือสังโยชน์เบื้องสูง โดยโอรัมภาคิยสังโยชน์ (สังโยชน์เบื้องต้น หรือขั้นหยาบ) 5 อย่าง ได้แก่ (1) สักกายทิฏฐิ (2) วิจิกิจฉา (3) สีลัพพตปรามาส (4) กามราคะ (5) ปฏิฆะ และส่วนลักษณะของปฏิจกสมุปปาทที่มีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมของพระอนาคามี คือ การละอุปาทาน คือความยึดติดถือมั่นในเวทนาที่ชอบหรือชัง และภาวะชีวิตที่อำนวยความสะดวกเข้ามาผูกพันกับตัว การติดค่าถือความสำคัญของภาวะและสิ่งต่าง ๆ ในแนวทางที่เสริมหรือสนองตัณหาของตน โดยตัวอุปาทาน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า อุปาทาน คือ โลกเจตสิก และทิฏฐิเจตสิก มี 4 ประการ คือ (1) กามอุปาทาน ความยึดมั่นในวัตถุกาม (2) ทิฏฐอุปาทาน ความยึดมั่นในการเห็นผิด (3) สีลัพตอุปาทาน ความยึดมั่นในการปฏิบัติผิด และ (4) อัตตวาทุอุปาทาน ความยึดมั่นในชั้น 5 ของตน โดยสรุป การบรรลุธรรมของพระอนาคามี คือผู้ไม่เวียนกลับมาอีกเป็นผู้ละสังโยชน์เบื้องต้นได้ 5 ได้แล้ว คือ สักกายทิฏฐิวิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิฆะ ซึ่งพระอนาคามี 5 ประเภท ได้แก่ (1) อันตราปรินิพพายี คือ ผู้ปรินิพพานในระหว่างเกิดในสุทธาวาสชั้นใดชั้นหนึ่งแล้ว อายุยังไม่ถึงกึ่งของอายุผู้เกิดในชั้นสุทธาวาสก็ปรินิพพาน (2) อุปหัจจปรินิพพายี คือผู้เกิดในสุทธาวาสชั้นใดชั้นหนึ่งแล้วจนจะถึงปรินิพพาน คือ อายุพ้นกึ่งแล้วจนจะถึงสิ้นอายุจึงปรินิพพาน (3) อสังขารปรินิพพายี คือผู้บรรลุพระอรหัตผลโดยไม่ต้องใช้ความเพียรมาก (4) สสังขารปรินิพพายี คือผู้จะปรินิพพานโดยใช้ความเพียรมาก และ (5) อุทังโสโตกนิภูคามี คือผู้มีกระแสสูงขึ้นไปจนถึงชั้น อกนิภูภพ คือเกิดในสุทธาวาสชั้นใดชั้นหนึ่งแล้ว ก็เกิดเลื่อนต่อไปจนถึงชั้นอกนิภูภพ แล้วจึงปรินิพพานในชั้นอกนิภูภพนั้น

สำหรับหลักปฏิจกสมุปปาทที่มีความสัมพันธ์กับการบรรลุพระอรหัตต์ โดยการบรรลุธรรมขั้นพระอรหัตต์ ผู้บรรลุธรรมระดับที่ 4 เป็นระดับสุดท้าย ผู้ได้บรรลุธรรมระดับนี้ เป็นผู้หมดสิ้นอาสวะกิเลส อย่างไรก็ตามตัว “วิปัสสนูปกิเลส 10” เป็นสิ่งที่ทำให้วิปัสสนาหม่นหมอง จะเกิดแก่ผู้ปฏิบัติชอบ พากเพียรไม่ทอดายเป็นกิเลสอย่างละเอียด จะเกิดกับผู้เริ่มต้นบำเพ็ญวิปัสสนาจะไม่เกิดขึ้นกับ (1) พระอริยสาวกผู้บรรลุปฏิเวธแล้ว (2) ผู้ปฏิบัติดี เริ่มต้นมาแต่ศีล

วิบัติ (3) ผู้ละทิ้งกัมมัญฐาน และ (4) บุคคลเกียจคร้าน แม้ปฏิบัติถูกต้องมาแต่เริ่มต้นมี 10 ประการ ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่ได้วิปัสสนาญาณอ่อน ๆ เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง ไม่เคยประสบมาก่อน ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจผิด เป็นอันคลาดเคลื่อนจากวิปัสสนาวิถีสืบไป คือพลาดจากทางวิปัสสนาแล้วทิ้งกรรมฐานเดิมเสีย แล้วนั่งชื่นชมอุปกิเลสที่เกิดขึ้น อุปกิเลสเป็นปัจจัยให้ขบวนการเกิดขึ้นของปฏิจจนสมุปปาทมีขึ้น คือ เมื่ออวิชชา คือความเห็นผิดเกิดขึ้นย่อมเป็นปัจจัยให้สังขาร (การปรุงแต่ง) เกิดขึ้น และสังขารย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ...จนถึงอุปาทานย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดภพชาติไม่มีที่สิ้นสุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปปาทกับการบรรลुरुธรรม” ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสำคัญหลายเรื่องที่เป็นประโยชน์จึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจจนสมุปปาทกับการบรรลुरुธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ไม่ว่าจะเป็นการบรรลुरुธรรมของพระอนาคามี ขึ้นอยู่กับการละสังโยชน์เป็นเกณฑ์และเป็นการแบ่งระดับการละกิเลสของพระอริยบุคคลตามลำดับ คือ ตั้งแต่พระโสดาบัน ละสังโยชน์ 3 ได้แก่ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส พระสกทาคามี ละสังโยชน์ 3 เหมือนพระโสดาบัน แต่สามารถปฏิบัติตนทำให้ตัว รากะ โทสะ โมหะ เบาบางลง อันเป็นธรรมที่เป็นปัจจัยแห่งสังโยชน์ ตันหาย่อมเจริญ ตันหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จึงมี ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์จึงมี และพระอนาคามี ละสังโยชน์ 5 อย่างได้ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ และปฏิฆะ จะเป็นความสัมพันธ์กับบรรลुरुธรรมในระดับพระอรหันต์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการฝึกหัดพัฒนาปัญญาในทางพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม สำหรับการนำไปใช้เพื่อพัฒนาปัญญาเพื่อให้บรรลุขั้นสูงสุดนั้น สิ่งสำคัญสุดต้องศึกษาหรือปฏิบัติตามกระบวนการแห่งไตรสิกขา สามารถทำให้บริบูรณ์ในขั้นศีล ชั้นสมาธิ และขั้นปัญญา โดยหลักไตรสิกขา ถือเป็นข้อธรรมที่ควรศึกษา เป็นข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา การฝึกฝนอบรมตนให้ครบทั้ง 3 อย่างคือ (1) อธิศีลสิกขา คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักมัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ (2) อธิจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่การบำเพ็ญสมถกรรมฐานของผู้สมบุรณ์ด้วยอริยศีลชั้นจันได้บรรลุฉาน 4 (3) อธิปัญญาสิกขา คือศึกษาเรื่องปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปนั้น จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับการบรรลุนิเวศธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ไม่ว่าจะเป็นการบรรลุนิเวศธรรมของพระอนาคามี ขึ้นอยู่กับการละสังโยชน์เป็นเกณฑ์และเป็นการแบ่งระดับการละกิเลสของพระอริยบุคคลตามลำดับคือ ตั้งแต่พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และการบรรลุนิเวศธรรมในระดับพระอรหันต์ มีข้อเสนอในการวิจัยในหัวข้อที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการบรรลุนิเวศธรรมของกลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างเดียวกัน

2) ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์กับการบรรลุนิเวศธรรมของพระสงฆ์สาวกในปัจจุบัน

References

- Buddhata Sā Bikkhu. (2014). *Ordination*. Bangkok: Sukkaphapjai Press.
- Comdee, D. (1991). *Buddhist Philosophy*. Bangkok: Department of Philosophy and Religion Faculty of Humanities, Kasetsart University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka*. Bangkok: MCU Press.
- P. A. Payutto. (2009). *Buddhadhamma*. (15th ed). Bangkok: Sahadhammika.
- P.A. Payutto. (2001). *Buddhism and Sustainable Development*. Bangkok: Sahadhammika.
- P.A. Payutto. (2016). *Dictionary of Buddhism*. (30th ed.). Bangkok: MCU Press.
- Poonyanupab, S. (2007). *Tipitaka for People*. (17th ed.) Bangkok: Mahamakutra Rajavidyalaya Press.
- Wannapok, S. (1997). *The Explanation of Tipitaka*. Bangkok: Horatnachai Printing.

ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนา
ในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

Results of Analytical Thinking Skills Development Using Lanna
Traditional Games in “Moderate Class, More Knowledge”
Activities Provision For Prathomsuksa 3 Students

อรุณี บุญยานุกุล
Arunee Boonyanukul

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University, Thailand.
E-mail: seangwan_krunuy@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้เป็นตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/80 (2) ศึกษาผลการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากห้องเรียน ซึ่งมี 3 ห้องเรียน เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 และการทดสอบค่าเฉลี่ย t-test แบบ Dependent Paired-Sample t-test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม

*Received June 28, 2019; Revised July 1, 2019; Accepted August 30, 2019

ทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.89/82.44 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/80 2) ผลการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ใน ภาพรวมนักเรียนมีทักษะอยู่ในระดับดี และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนา อยู่ใน ระดับดีมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ; การคิดวิเคราะห์; การเล่นเกมพื้นบ้าน

Abstract

The purposes of this research were: (1) To create an instructional plan that promotes analytical thinking skills by using traditional Lanna games in “Moderate Class, More Knowledge” Activities Provision for Prathomsuksa 3 Students, according to the efficiency standard 75/80 (2) To study the results of Prathomsuksa 3 Students’ analytical thinking skills developed from using traditional Lanna games. and (3) To examine Prathomsuksa 3 students’ satisfaction towards using traditional Lanna games provision in Ban Chiang Dao School, Chiang Mai. The sample selected by random cluster sampling was a classroom of Prathomsuksa 3 students who were enrolled at Ban Chiangdao School in the second semester of the academic year 2018. The researcher conducted this study by using One-Group Pretest-Posttest Design, and the statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, developmental testing (E_1/E_2), and t-test dependent. The research findings were as follows: (1) The developmental testing results of Prathomsuksa 3 students’ analytical thinking skills using traditional Lanna games in “Moderate Class, More Knowledge” activities provision was 75.89/82.44, higher than the set standard of 75/80. (2) The learning achievement of the post-activities comparing to the pre-activities was higher significantly at the .05 level. (3) The satisfaction level of Prathomsuksa 3 students who used traditional Lanna games was at a high level.

Keywords: Skills Development; Critical Thinking; Traditional Game

บทนำ

การคิดของมนุษย์มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในวงการศึกษาศาสตร์และสังคม เพราะจะทำให้มนุษย์ตามและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในสังคม และจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างชาญฉลาดไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น การพัฒนาการคิดให้แก่ผู้เรียนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดให้มีประสิทธิภาพ เพราะการคิดเป็นระบบ คิดถูกวิธีจะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชาติบ้านเมืองได้ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติที่มีเป้าหมายในด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – Cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดนั้น ครูผู้สอนสามารถเลือกจัดกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ และควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จัดอยู่ในกลุ่มประถมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง 6-12 ปี การใช้ทักษะของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ใช้การได้ดี เด็กวัยนี้จะพยายามที่จะฝึกทักษะทางการเคลื่อนไหวเพื่อไม่ให้เหนื่อยหอบเพื่อน พัฒนาการทางเชาว์ปัญญา สามารถที่จะรับรู้สิ่งแวดล้อมได้ตามความจริง เริ่มมีพัฒนาการทางด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์เจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมของวัยนี้ เด็กจะนับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไปกับเด็กโตหรือผู้ใหญ่บอก แต่เมื่อโตขึ้นก็จะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553) การเล่นในวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาการทางความคิด สติปัญญา อารมณ์และสังคม ดังที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2558) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเล่นช่วยให้เกิดพัฒนาการทางด้านความคิดให้กับนักเรียน ช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และผ่อนคลายความตึงเครียดในการเรียน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี รู้จักเอื้อเฟื้อ ช่วยฝึกความรับผิดชอบและฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติ

ตามระเบียบกฎเกณฑ์ ช่วยให้ครูได้เห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเล่นเกมใช้เป็นกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เสริมบทเรียน และสรุปบทเรียนได้

การจัดกิจกรรมการเล่นนั้นมีหลากหลายกิจกรรม เช่น การเล่นโดยใช้เกมการศึกษา การเล่นเกมบทบาทสมมุติ เกมการละเล่นของเด็กไทย เกมการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น การเล่นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทั้งหลายที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดและค่านิยมของวัฒนธรรม เกมการละเล่นพื้นบ้านประจำท้องถิ่นภาคเหนือ จึงเรียกว่า “เกมการการละเล่นพื้นบ้านล้านนา” จากหนังสือการละเล่นพื้นบ้านล้านนา และหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาของจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ ได้รวบรวมการละเล่นของเด็กได้ประมาณ 60 ชนิด เช่น ก่องข้า้หมา กล้องถบ บ่ากอนข้ามแดน ลู้ไข่เต่า แอ๊ดสะไพ เป็นต้น (อมรา กล้าเจริญ, 2553) ลักษณะการเล่นเป็นการ เลียนแบบวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ใหญ่ เช่น การทำงานบ้าน ซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ วิธีการหาอาหารและการประกอบอาชีพ เด็กจะมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีหรือไม่มีกติกาก็ได้ การเล่นที่มีกฎกติกาจะช่วยให้เด็กมีระเบียบวินัย รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้วิธีการเล่นแต่ละประเภทยังช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดของเด็กได้ดี โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ นำไปสู่การแก้ปัญหาทางออกที่เหมาะสมในการเล่น

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคเหนือ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและการสื่อสาร 2) การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคเหนือให้คงอยู่ ควรพิจารณากำหนดนโยบายของสถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ ปรับเปลี่ยนวิธีเล่นโรงเรียนและชุมชนร่วมจัดงานฟื้นฟูการละเล่นพื้นบ้านของเด็กในแต่ละโอกาส อาทิ วันสงกรานต์ หรือเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาโดยนำความรู้และเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดความรวดเร็วและแพร่หลายในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และ 3) การละเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคเหนือมีผลดีต่อการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม (กนกวรรณ ทองดำสิง และคณะ, 2561) ขณะที่ อุษณีย์ ส้อมโนธรรม (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เกมการละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอารมณ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตนวัตกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ผลการทดสอบประสิทธิภาพของเกมการละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอารมณ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีคุณภาพระดับมากที่สุด และทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ระดับดีมาก การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีการเล่นปนเรียน การใช้เกมการละเล่นต่าง ๆ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ศึกษากิจกรรมการเล่นของเด็กเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนา นอกจากนี้ เกมการเล่นของเด็กในแต่ละท้องถิ่นยังแฝงไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานและนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นการคิดขั้นสูง ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/80
2. เพื่อศึกษาผลการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนา

สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีผลการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม ทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest - Posttest Design) (ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์, 2556)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 87 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการจับสลากห้องเรียนที่มีทั้งหมด 3 ห้องเรียน ได้มา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์หลักการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน 20 ชั่วโมง และแบบทดสอบท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ใ้บทความรู้ เฉลยแบบทดสอบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α) (Cronbach Alpha Coefficient) แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์และนำมาแก้ไขโดยประเมินประสิทธิภาพกับนักเรียนกลุ่มเล็ก จำนวน 9 คน

2. คู่มือการละเล่นพื้นบ้านล้านนาที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (สำหรับนักเรียน) มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดเนื้อหาคู่มือการละเล่นพื้นบ้านล้านนาที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็น 3 ตอน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

2.2 นำคู่มือที่ปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3. แบบทดสอบวัดผลการคิดวิเคราะห์เรื่อง “เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนา” มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนา เพื่อสร้างแบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไข แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.3 นำแบบทดสอบวัดผลการคิดวิเคราะห์ไปทดลอง (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาความยากง่าย (p) โดยเลือกข้อที่มีความยากง่ายระหว่าง 0.2–0.8 ขึ้นไป หาค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.36-0.85 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยวิธีการ KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) เท่ากับ 0.86

4. แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1. ศึกษาหลักการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม และสร้างเป็นแบบสังเกตพฤติกรรม ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนแบบ Checklist เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

4.2. นำแบบสังเกตพฤติกรรม ไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และปรับปรุง แก้ไข จัดพิมพ์เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

5. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มี 5 ระดับ มีขั้นตอนดังนี้

5.1. ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ และกำหนดเป้าหมายในการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนใน 4 ด้าน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5.2. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67

5.3. นำแบบประเมินความพึงพอใจไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้วยวิธีการ KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson)

5.4. นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประเมินหลังจากที่เรียนโดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาเพื่อศึกษาความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนากับกลุ่มตัวอย่าง

2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ควบคู่กับคู่มือการเล่นพื้นบ้านล้านนาที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ในช่วงเวลา 14.30–15.30 น. โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเอง มีการทดสอบก่อนเรียน–หลังเรียน มีการสังเกตพฤติกรรม และประเมินความพึงพอใจหลังจากเรียนด้วยกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านล้านนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ และหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเก็บคะแนนระหว่างเรียนและคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลการศึกษาวิเคราะห์ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์ $75/80 (E_1/E_2)$ จากการหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

2. ศึกษาเปรียบเทียบผลการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Paired-Sample t- test วิเคราะห์ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำร้อยละ แล้วสรุปผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ได้แผนการจัดการเรียนรู้ 11 แผน จำนวน 20 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของการเล่นพื้นบ้านล้านนา จำนวน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การเล่นแอ๊ดสะไฟ (ซ่อนหา) จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การเล่นไล่แปด (ไล่จับ) จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การเล่นไขเต๋า (กาฟักไข) จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การเล่นบะเก็บ (หมากเก็บ) จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การเล่นเป่าหนัง จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การเล่นตีลูกแก้ว จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 การเล่นบะกอน (บอลระเบิด) จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 การเล่นกระโดดหนัง จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 การเล่นกองขี้หมา จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 บูรณาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 1 ชั่วโมง ซึ่งรวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง

2. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หัวข้อ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
คะแนนประเมินระหว่างเรียน (E1)	90	7.59	0.99	75.89
คะแนนประเมินหลังเรียน (E2)	30	25	1.8	82.44

จากข้อมูลตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ฯ การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ จากประสิทธิภาพกระบวนการ (E₁) มีประสิทธิภาพ (E₁/E₂) เท่ากับ 75.89/82.44 แสดงว่า ประสิทธิภาพกระบวนการ (E₁) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80

ตอนที่ 2 ผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การคิดวิเคราะห์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	p-value
	(เต็ม 30 คะแนน)		(เต็ม 30 คะแนน)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ความสามารถในการระบุ	2.27	0.74	2.70	0.47	4.18*	0.0002
ความสามารถในการจำแนกแยกแยะ	1.90	0.61	0.47	0.51	6.16*	0.0000
ความสามารถในการเปรียบเทียบ	1.27	0.45	2.30	0.47	10.18*	0.0000
ความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์	1.17	0.38	1.93	0.45	8.33*	0.0000
เฉลี่ยรวม	1.66	0.55	1.85	0.48		

*p < .05

จากข้อมูลตารางที่ 2 แสดงว่า การเปรียบเทียบผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการคิดวิเคราะห์ หลังเรียน ($\bar{X} = 1.85$, S.D. = 0.48) สูงกว่า ก่อนเรียน ($\bar{X} = 1.66$, S.D. = 0.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ (N=30)

แผน การจัดการ เรียนรู้เรื่อง	การคิดวิเคราะห์		การระบุ		การจำแนก แยกแยะ		การ เปรียบเทียบ		การเชื่อมโยง ความสัมพันธ์		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การเล่นแอดสะไฟฟ์ (ซ่อนหา)	2.30	0.59	2.90	0.30	2.40	0.62	2.90	0.25	ดี		
การเล่นไล่แปด (ไล่จับ)	2.33	0.60	2.33	0.60	2.40	0.62	2.70	0.50	ดี		
การเล่นไข่เต่า (กาฟักไข่)	2.40	0.62	2.46	0.57	2.60	0.56	2.76	0.50	ดี		
การเล่นบะเก็บ (หมากเก็บ)	2.43	0.56	2.76	0.50	2.70	0.53	2.80	0.40	ดี		
การเล่นเป่าหนัง	2.40	0.62	2.76	0.50	2.50	0.57	2.70	0.53	ดี		
การเล่นบะกอน (บอลระเบิด)	2.46	0.62	2.36	0.76	2.50	0.62	2.60	0.62	ดี		
การเล่นกระโดดหนึ่ง	2.60	0.49	2.63	0.55	2.60	0.67	2.76	0.43	ดี		
การเล่นก่องขี้หมา	2.66	0.47	2.76	0.43	2.66	0.60	2.80	0.40	ดี		
รวม	2.43	0.12	2.61	0.19	2.54	0.10	2.73	0.09	ดี		
ค่าเฉลี่ยรวม	$\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.12								ดี		

จากข้อมูลตารางที่ 3 แสดงว่า ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X} = 2.58$, S.D.= 0.12) อยู่ในระดับคุณภาพดี พิจารณาในรายด้าน พบว่า มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี ทั้งด้านความสามารถในการระบุ ด้านความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ และด้านความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 2.43$, 2.61, 2.54, 2.73) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนา

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 4 ด้าน (N=30)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา	4.30	0.52	มาก
2. ด้านกระบวนการ	3.92	0.34	มาก
3. ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.35	0.07	มาก
4. ด้านการประยุกต์ใช้	4.50	0.28	มากที่สุด
รวม	4.26	0.24	มาก

จากข้อมูลตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนาได้ค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.26, S.D. = 0.24$) แปลผลได้ค่าความพึงพอใจในระดับมาก

สรุป

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย 11 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ชั่วโมง มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 75.89/82.44 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/80

2. ผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลการคิดวิเคราะห์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในด้านความสามารถในการระบุความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ความสามารถในการเปรียบเทียบ และความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ พบว่า การคิดวิเคราะห์ทุกด้านอยู่ในระดับดี

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านล้านนา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัด กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 75.89/82.44 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/80 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีกระบวนการ ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีคู่มือประกอบแผนการจัดการเรียนรู้และมีการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จึงได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนทั้งนี้ (พิมพ์นธ์ เตชะคุปต์, 2550) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมโดยเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ เจตคติ จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและมีกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงหรือการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับ ฤดี ชยเดช (2557) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทยโดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่สร้างขึ้นมีดัชนีความสอดคล้องในภาพรวมของแผนเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 และสามารถพัฒนาการอ่านสะกดคำของนักเรียนได้ ผลการเปรียบเทียบการอ่านสะกดคำของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า จากการทดสอบ t-test นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในด้านผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการระบุ ความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ความสามารถในการเปรียบเทียบ และความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้แม้อยู่นอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนมากขึ้นและการพัฒนาเกมการเล่นที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดความสนุกสนาน มีวินัยในตนเอง มีความสามัคคีในการเล่นเป็นกลุ่ม เกิดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา กับสถานการณ์ที่เผชิญ มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีน้ำใจนักกีฬาเกิดขึ้น และสามารถนำความรู้ ความคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Henricks (2015) ทำการวิจัย เกี่ยวกับการเล่นเป็นประสบการณ์ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเล่น จะเกิดพลังงาน รู้จักวิธีเล่น การได้ร่วมเล่นกันจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น ผู้เล่นจะรู้จักปกป้องตนเองจากการถูกปะทะหรือถูกคุกคาม ผู้เล่นจะรู้จักแก้ปัญหา ช่วยฝึกจิตใจ อารมณ์ และมีพัฒนาการทางสังคม สามารถคิดวิธีเล่นอย่างสร้างสรรค์ได้

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านล้านนา เป็นการประเมินหลังจากนักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเล่นที่บ้านล้านนาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนาในการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งแบบประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการ / ขั้นตอนดำเนินการ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านการประยุกต์ใช้ ตามเกณฑ์ระดับคุณภาพ 5 ระดับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสนใจในการเรียนโดยใช้เกมการเล่นที่บ้านล้านนา เรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนม วิเศษชาติ (2555) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่องการคูณ โดยใช้เกมการเล่นที่บ้าน มีความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่องการคูณ โดยใช้เกมการเล่นที่บ้าน อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลงานที่เกิดจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองในโรงเรียนเดียวกันและเผยแพร่ไปยังโรงเรียนอื่นๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

2. การจัดกิจกรรมเกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาควรคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย เป็นสำคัญ

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นฝึกทักษะ หรือการลงมือปฏิบัติ นักเรียนอาจใช้เวลา ทำกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนอาจจะยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดกิจกรรมเกมการเล่นพื้นบ้านล้านนาที่สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับการดูแลสุขภาพพื้นฐานของเด็กในพื้นที่ หรือมีการถ่ายทอด สืบสานการเล่นพื้นฐานจากเครือข่ายผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัยผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านล้านนา

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ทองดำสิง, อนุกุล พลศิริ และ เหมือนแพร รัตนศิริ. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนา ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1).
- ณรงค์ โปธิ์พฤษานันท์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัย: หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียน รายงานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- พนม วิเศษชาติ. (2555). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการคูณ โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข. (2550). ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ฤดี ชยเดช. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทยโดยแนวคิดการจัดการ เรียนรู้แบบเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่มีถูกนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน*. เอกสารประกอบการสอนทางกายภาพบำบัด ภาคต้น ปีการศึกษา 2556. คณะเทคนิคการแพทย์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579)*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา กล้าเจริญ. (2553). *เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. (2558). *พัฒนาทักษะภาษา พัฒนาความคิดด้วยกิจกรรมการเล่นประกอบการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษณีย์ สีส้มโนธรรม. (2555). *เกมการละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอารมณ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตนวัตกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Henricks, (2015). *Play as Experience*. *American Journal of Play*, 8(1). สืบค้นจาก <https://csusm dspace.calstate.edu>.

การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย*
Creative space design A case study of Rajamangala University Of
Technology Tawan-Ok Uthenthawai Campus

ชัตติพงษ์ ต้วงสำราญ
Khattipong Duangsamran
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakom University, Thailand.
Email: duang2499@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและประเด็นที่เกี่ยวข้องในการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ โดยเลือกศึกษาจาก ประเด็นยุทธศาสตร์, กลยุทธ์ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ประจำปี 2562 จาก พันธกิจของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก โดยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาที่มีการเรียนทางด้านการออกแบบที่อยู่ในหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต เนื่องด้วยนักศึกษาทั้ง 3 สาขานั้น มีการเรียนทางด้านการออกแบบตั้งแต่ ชั้นปีที่ 1 – 5 โดยในการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาการออกแบบพื้นที่ ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยนำปัญหาและพฤติกรรมจากผู้พื้นที่มาทำการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์

คำสำคัญ: การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์

* Received May 11, 2019; Revised May 11, 2019; Accepted August 31, 2019

Abstract

Research on Creative Space Design Case study Rajamangala University of technology tawan-ok uthenthawai campus Objective to study problems and issues related to creative space design. Choose from Strategic issues, strategies Of the Rajamangala university of technology tawan-ok campus Annual of 2062 from the mission of the University. The aim is to provide. Rajamangala University of technology tawan-ok uthenthawai campus. East produces quality graduates. It is a moral. Be ethical and ready to use according to user needs. And social change that changes with other people in the society happily. And ready to step into the 21st century. The target group is a student who has studied in the field of design in the course. Bachelor of Architecture: 1) Architecture. 2) Interior Architecture 3) Industrial Design. Students from all three disciplines are taught in the design field from Year 1 to Year 5. The purpose of this research is to 1) Study the factors that make students creative in design work. 2) Study theories. Related to the principles that make the user space. Inspired and creative in design. 3) Study area design. That makes the user more creative. The problem and behavior of the area to design a creative space.

Keywords: Creative space design

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดแบบอบเนกนัย (Divergent Thinking) คือ การคิดหลาย ๆ แง่หลาย ๆ ทาง คิดให้มากที่สุดเท่าที่จะนึกได้ เป็นการมองปัญหาในแนวกว้าง เหมือน กับแสงอาทิตย์ที่แผ่รัศมีออกรอบด้าน คนที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้น จะเป็นคนที่มีความคิดริเริ่ม (Originality) คือ มีความคิดที่แปลกใหม่ต่างจากความคิดธรรมดาของคนทั่วไป มีความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายทิศทางหลาย แง่หลายมุม มีความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือ สามารถคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว

ว่องไว รวดเร็ว และได้คำตอบมากที่สุดในเวลาที่กำหนด มีความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ การคิดได้ในรายละเอียด เพื่อขยายหรือตกแต่งความคิดหลักให้ได้ ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (วิจารณ์ พานิช, 2552) พลังของความคิดสร้างสรรค์จะยกระดับ คุณภาพชีวิตของเมืองด้วยบรรยากาศสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่ของสำคัญทางเศรษฐกิจและการ พัฒนาประเทศต่อไป (พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2559)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้ หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม เป็นความสามารถทางสมองในการคิดหลายทิศทาง จน นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ องค์ประกอบที่มี อิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ คือ มีความคิดริเริ่ม มีความคิดคล่องแคล่ว มีความ ยืดหยุ่น หรือมีความคิดละเอียดลออ สามารถอธิบายให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน สามารถจัด แต่งความคิดหลักให้น่าสนใจยิ่งขึ้น (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2560) บุคลิกภาพของบุคคล กับความคิดสร้างสรรค์ ได้มีนักจิตวิทยาค้นพบว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงนั้น มักมี คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถ จะประกอบด้วย 1) ความฉลาด (Intelligence) ความ เอาใจใส่ใฝ่รู้ (Awareness) ความสามารถ ที่ตอบสนองความคิด ได้คล่องแคล่ว (Fluency) ปรึบ สภาพความคิดได้ง่าย (Felicity) และ มีความคิดริเริ่ม (Originality) (Wallas, 1926)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย เป็นสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พันธกิจของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ได้มีเป้าประสงค์ที่จะ ให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มี คุณธรรม มีจริยธรรมและพร้อมใช้งานตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และทันต่อสังคมที่ เปลี่ยนแปลงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุข และพร้อมก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จากนั้นคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาในแต่ละวิธีเท่าที่จะทำได้ ครุ่นคิดถึงทางออกของปัญหาอย่าง เต็มความสามารถ ลำดับถัดมา ให้ออกจากปัญหาวด้วยการเปลี่ยนไปคิดเรื่องอื่น หรือ ผ่อน คลายความคิด (ออกกำลังกาย, ทำสมาธิ, ดูหนัง ฟังเพลง, เดินเล่น) เพื่อออกแบบพื้นที่ ที่ทำให้ ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยนำปัญหาและพฤติกรรมจากผู้พื้นที่มาทำการออกแบบ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการออกแบบพื้นที่ ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยนำปัญหาและพฤติกรรมจากผู้ใช้พื้นที่ มาทำการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์

สมมติฐานของการศึกษา

โครงการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย จะทำให้นักศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบมากขึ้น เมื่อนักศึกษาได้จบการศึกษาไปจะเป็นนักปฏิบัติที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมและพร้อมใช้งานตามความต้องการของผู้ใช้ และทันต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ศึกษาสิ่งทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

1.2 ศึกษาทฤษฎีที่ช่วยในการการแก้ไขปัญหาทางด้านความคิดสร้างสรรค์

และแรงบันดาลใจในการออกแบบ

1.3 ศึกษาทฤษฎีการออกแบบทัศนศิลป์ เพื่อนำข้อมูลสู่การออกแบบ

1.4 ศึกษาทฤษฎีการออกแบบพื้นที่ ที่เอื้อต่อการรับรู้และเรียนรู้ ศึกษาขนาดของพื้นที่ และเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอื่น ๆ

1.5 ศึกษากลุ่มเป้าหมายของ นักศึกษาที่เรียนทางด้าน การออกแบบ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย

2. วิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลสามารถแบ่งที่มาของข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ภาคเอกสาร ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยในส่วนที่

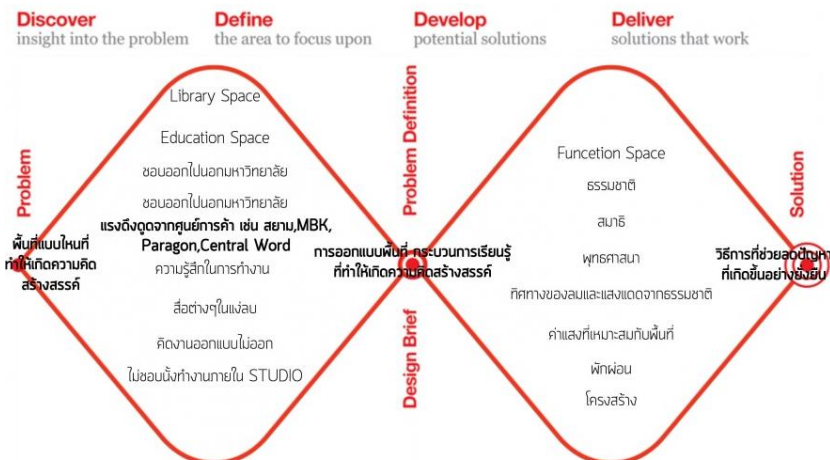
เกี่ยวข้องด้านการออกแบบพื้นที่ที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และข้อมูลทางด้านทฤษฎี ความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ตลอดจนข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพื้นที่

2.2 ภาคสนาม ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน หรือ Site Location และศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นนักศึกษาทางด้านการออกแบบ คือ สาขา สถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายใน และสาขาออกแบบอุตสาหกรรม รวมถึงศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้พื้นที่ทั้งหมด เพื่อให้เห็นถึง พฤติกรรม และความต้องการของผู้ใช้สถานที่นั้นๆ

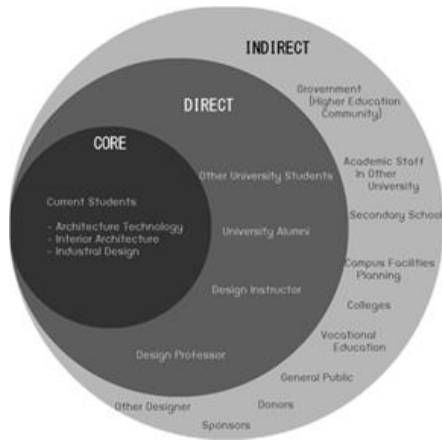
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบได้ใช้กระบวนการทางการออกแบบคือ Design Thinking Process

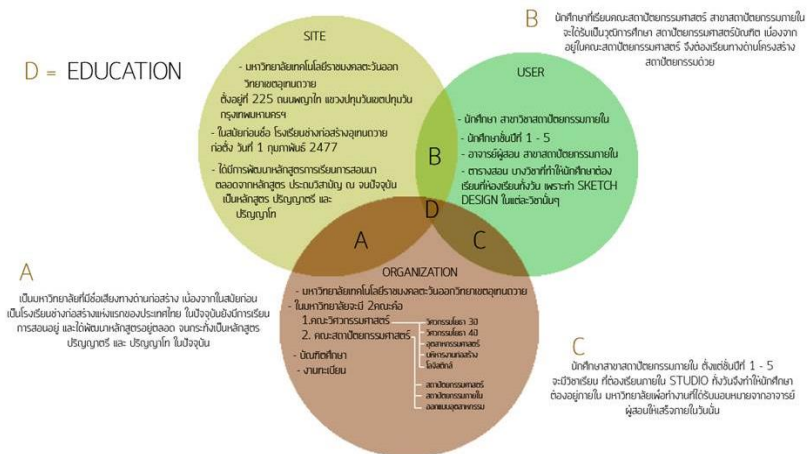
3.1 Diamond Diagram คือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) คือขั้นตอนที่เรียกว่าการคิดแบบเปิดกว้าง (Divergent) และการคิดเชิงวิเคราะห์ (Convergent thinking) เพื่อหาความเป็นไปได้อื่นสำหรับกำหนดรูปแบบ ดีไซน์เนอร์ต้องเข้าใจผู้ใช้งานที่เป็นผู้ช่วยอย่างแท้จริง มากกว่าการออกแบบที่อยู่บนพื้นฐานความคิดแทนการคิดแบบเปิดกว้างและการคิดเชิงวิเคราะห์หลายๆ ครั้ง จะทำให้ได้รับฟีดแบ็คจากกลุ่มเป้าหมายกลับมา เพื่อพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น โจทย์ตั้งต้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นทิศทางที่ทำให้กระบวนการทดลองด้วยตัวต้นแบบนั้นได้ผล อาจนำความต้องการเป็นตัวตั้งหรือผู้ใช้เป็นตัวตั้ง

3.2 Stakeholder วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ Stakeholder Mapping จะแบ่งเป็นหัวข้อได้แก่ 1) Core 2) Direct 3) Indirect

3.3 Circle Diagram กระบวนการหาความสำคัญระหว่าง 3 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการออกแบบ

3.4 กระบวนการแปรรูปสู่การออกแบบ โดยการหา Keyword เพื่อใช้นำมาสร้าง กระบวนการออกแบบโดยนำทฤษฎีมาเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ

KEYWORD	INTERPRET/ANALOGY	THEORY	TRANSFORM	IMPLEMENT
EDUCATION	ความเข้าใจ	Constructivist Theory	Master Plan	Interior Space - สร้างพื้นฐานของโครงสร้างในการออกแบบ
TRUTH	ความคิด	Gestalt Theory	Function	Architecture - โครงสร้าง
Detail	ความเอาใจใส่	human problem solving Theory	VISUAL ELEMENT	Interior Space - พื้นที่ที่สามารถ interactive กับผู้ใช้

3.5 Interview Guide

INTERVIEW GUIDE

กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์

- 01 หาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อทำให้ทั้งคู่ให้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกสบายใจ ไม่เป็นกังวล
- 02 ถ้าจำเป็นต้องมีการถ่ายรูป อัดเสียง หรืออัดวิดีโอ ผู้สัมภาษณ์จะต้องมั่นใจว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ยินยอมแล้ว
- 03 พยายามเริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบง่าย ๆ ก่อน เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างธรรมชาติ
- 04 ผู้สัมภาษณ์ต้องตั้งใจและมีความกระตือรือร้น ถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึก ว่าผู้สัมภาษณ์ไม่ตั้งใจฟัง เขาจะไม่เต็มใจที่จะตอบคำถาม
- 05 พยายามตั้งคำถามปลายเปิด เช่น "คุณทำงานอะไร?" แทนการตั้งคำถามปิด เช่น "คุณชอบทำงานนี้ไหม?" ผู้ถูกสัมภาษณ์จะตอบเพียงว่า "ชอบ/ไม่ชอบ" หรือ "ใช่/ไม่ใช่"
- 06 ผู้สัมภาษณ์ควรจะมีเป้าหมายไว้ก่อนว่าต้องการอะไรจากการสัมภาษณ์ แต่พยายามอย่ายึดติดมากเกินไป

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า จากการสำรวจตารางเรียนของนักศึกษาทั้ง 3 สาขา พบว่า ในวิชาเรียนนอกแบบของนักศึกษาจะใช้เวลาเรียน ตั้งแต่ 08:00 น.ถึง 17:00 น. นักศึกษาต้องใช้เวลาภายในอาคารเรียนทั้งวัน ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มได้ออกจากมหาวิทยาลัยไปใช้พื้นที่ใกล้เคียง เช่น สยามสแควร์ มาบุญครอง สยามดิสคัฟเวอร์รี พารากอน เซ็นทรัลเวิร์ล หรือ เทอมินอล 21 ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ล้วนเป็นศูนย์การค้า จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้อยู่ในอาคารเรียนและทำให้นักศึกษาไม่ได้ใช้ความคิดและวิเคราะห์ในการทำผลงานในวิชาเรียนงานนอกแบบอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงส่งผลกระทบต่องานนอกแบบของนักศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ

จากผลการศึกษาและลงพื้นที่ภาคสนาม ได้สำรวจอาคารเรียนของหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต พบว่า อาคารเรียนของนักศึกษาทั้ง 3 สาขา มีความทรุดโทรมและไม่มีพื้นที่ที่จะให้นักศึกษาได้นั่งพักผ่อนหรือทำกิจกรรมภายในอาคารเรียน จึงได้ทำการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งจะอยู่บริเวณชั้น 1 ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุดของตัวอาคาร เนื่องจากว่า เป็นบันไดทางขึ้นไปยังชั้น 2 และยังเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่ทุกชั้นของตัวอาคารสามารถที่จะมองจากด้านบนลงมาที่ชั้น 1 ได้ ทั้งยังมีช่องแสงหรือ SKY LIGHT ที่นำเอาแสงจากธรรมชาติผ่านเข้ามาภายในตัวอาคารด้วย

โดยการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ จะทำการออกแบบพื้นที่ชั้น 1 ของตัวอาคาร มีเนื้อที่ 221 ตารางเมตร กว้าง 13.00 เมตร ยาว 17.00 เมตร โดยเป็นพื้นที่เปิดโล่ง อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้

ภาพที่ 2 บริเวณชั้นที่ 1 บันไดทางขึ้นชั้น 2 และบริเวณพื้นที่เปิดโล่งของอาคาร

ภาพที่ 3 ทางเข้าอาคาร

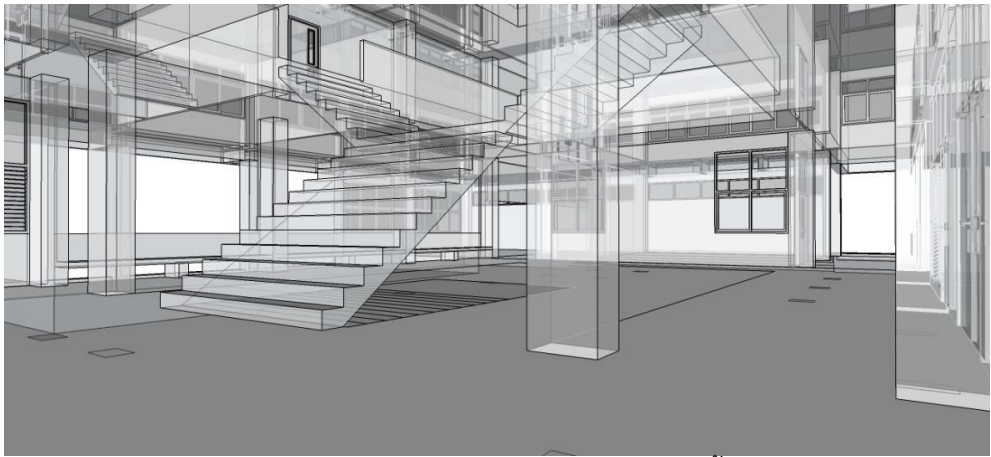
ภาพที่ 4 พื้นที่ชั้นที่ 1 และบันไดทางขึ้นชั้น 2 ของอาคาร

การออกแบบพื้นที่ ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยนำปัญหาและพฤติกรรม จากผู้ใช้พื้นที่ มาทำการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์

สภาพที่ตั้ง ที่ตั้งของพื้นที่สร้างสรรค์ ต้องมีสภาพแวดล้อมที่เป็นสัดส่วนและสามารถที่จะเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อสร้างความผูกพันภายในพื้นที่ (Engagement) สอดคล้องกับ Robinsin, Perryman and Hayday (“The Drivers of Employee Engagement”, ออนไลน์, 2006) ที่เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความผูกพัน (Engagement) จะมีส่วนทับซ้อนระหว่างเรื่องความผูกพัน (Commitment) และพฤติกรรมของคน จะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่เข้ามาใช้ในพื้นที่แห่งนี้ได้เกิดความผูกพันในพื้นที่และใช้เวลาว่างกับพื้นที่สร้างสรรค์แห่งนี้

ลักษณะรูปทรงของอาคาร ลักษณะรูปทรงของอาคารชั้น 1 ขนาดพื้นที่ในการออกแบบจะมีขนาด 221 ตารางเมตร กว้าง 13.00 เมตร ยาว 17.00 เมตร จะมีบันไดอยู่ตรงกลางอาคารเป็นพื้นที่เปิดโล่งลักษณะของตัวอาคาร จะมีช่องหน้าต่างที่ทำให้ลมจากธรรมชาติเข้าและออกได้ตลอดไม่ว่าจะเป็น ลมร้อน หรือ ลมหนาว ที่มาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้ อีกทั้งยังมีช่องแสงหรือ SKY LIGHT จากด้านบนของอาคารทำให้แสงสว่างจากธรรมชาติภายนอกสอดส่องเข้ามาในตัวอาคารอีกด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับความเห็นของ ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์ (2543) ธรรมชาติที่ว่างและสถานที่ ได้กล่าวไว้ว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หรือปรัชญาของศาสนาพุทธที่ว่าด้วยการกำเนิดจากธรรมชาติ และกลับคืนสู่จุดเดิมเมื่อถึงเวลาด้วย อารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นลึกซึ้งถึงความเศร้าโศก

(Melancholy) โดยจากสถานที่แห่งนี้ได้มีความงามที่ซ่อนอยู่ภายในอาคารอยู่แล้วจากการศึกษาปฐมภูมิ และทุดิยภูมิ จึงเห็นว่าแนวทางในการออกแบบควรใช้ความงามของอาคารที่เป็นจุดเด่นมาเสริมกับการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อให้นักศึกษาได้รับทำความเข้าใจกับธรรมชาติ และที่ว่าง เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจในการออกแบบ

ภาพที่ 5 แสดงแบบภาพจำลองภายในตัวอาคารชั้น 1

งานระบบแสงสว่าง แสงสว่างภายในพื้นที่สร้างสรรค์ บริเวณชั้น 1 ของอาคารจะมีแสงจากธรรมชาติเข้ามาภายในตัวอาคารเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ ข้อมูลแสงสว่าง กับ การใช้งานที่เหมาะสม (การไฟฟ้านครหลวง) ที่กล่าวไว้ว่า แสงสว่าง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทั้งมนุษย์ พืช สัตว์ ซึ่งแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกสรรสร้างเพื่อสิ่งมีชีวิตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ หากเราสามารถใช้ประโยชน์จากแสงธรรมชาตินี้ได้เหมาะสมที่สุด จะเป็นการประหยัดพลังงานไฟฟ้าได้มาก เพราะฉะนั้นค่าแสงภายในพื้นที่อาคารชั้น 1 จะมีค่าแสงและความสว่างเฉลี่ย 150-200 ลักซ์ขึ้นไป จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเปิดไฟฟลูออเรสเซนต์ เนื่องจากค่าลักซ์ภายในตัวอาคารมีความสว่างพออยู่แล้ว ซึ่งถ้าใช้ไฟฟ้าจากหลอดฟลูออเรสเซนต์หรือแสงที่เราประดิษฐ์ขึ้นนั้น จะต้องไม่กระทบกับสายตาผู้ใช้โดยตรง สอดคล้องกับ ศิริดา พานิชอำนวนย (2558) และ ชำนาญ ห่อเกียรติ (2546) ที่กล่าวไว้ว่า การที่ผู้ใช้ภายในอาคารมองเห็นหลอดไฟได้โดยตรงนั้น จะกลายเป็นแสงที่รบกวน แม้ความสว่างโดยรวมจะอยู่ในระดับต่ำ ก็ตาม ควรใช้โคมที่มีครีป (Fin Louver) หรือมีตะแกรงกันแสงบาดตา

การใช้สี สีภายในพื้นที่ควรเป็นสีโทนอ่อนที่สบายตา สอดคล้องกับ มาโนช บุญทองเล็ก (2558) ที่กล่าวไว้ว่า สีพื้น ผนัง เพดาน ส่วนใหญ่ควรใช้สีโทนอ่อนเพื่อให้เกิดความรู้สึกเย็นตาและเกิดสมาธิ

อภิปรายผล

จากการศึกษาปฐมภูมิ ทฤษฎี และพฤติกรรมของผู้ใช้ภายในอาคารเรียน ผู้วิจัยได้เห็นถึงแนวทางในการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย โดยออกแบบเป็นพื้นที่กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อนักศึกษาที่เรียนทางด้าน การออกแบบ หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต โดยได้นำทฤษฎีของ เกรแฮม วอลเลส (Wallas, 1942) ที่อธิบายถึง 4 ขั้นตอนคือ

1. Preparation (เตรียมพร้อม) ผู้ที่คาดหวังว่าจะได้ข้อมูลเชิงลึกใหม่นั้น จะต้องรู้ขอบเขตของสิ่งที่ศึกษาและเตรียมพร้อมเป็นอย่างดี ปัญหาจะถูกตรวจสอบในทุกทิศทาง หากเปรียบไปแล้วในขั้นตอนนี้ จิตใจของนักคิดจะประดิษฐ์ผังผืนดินที่รองรับการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา

2. Incubation (บ่มความคิด) วอลเลส พบว่า ความคิดที่ยิ่งใหญ่ จะมาเพียงแค่วางเวลาหนึ่ง เมื่อเราออกจากปัญหา ไอเดียจำนวนมาก มักเกิดขึ้นเมื่อเราหยุดคิดถึงปัญหา (บ่อยครั้งที่ความคิดดีดี มาภายหลังจากการครุ่นคิดถึงปัญหาอย่างหนัก) ในขั้นตอนนี้ จิตได้สำนึกจะสร้างความคิด ซึ่งเราอาจจะใช้วิธีเปลี่ยนจิตสำนึกไปโฟกัสที่ปัญหาอื่นหรือ พักผ่อน จิตสำนึกจากทุกสิ่งหากเปรียบไป ขั้นตอนนี้เสมือนดังการบ่มผลไม้เพื่อรอให้สุก เราไม่จำเป็นต้องเฝ้าผลไม้ที่บ่มตลอดเวลาที่บ่ม

3. Illumination (ส่องแสง) เกิดประกายความคิดใหม่ส่องสว่างอย่างฉับพลัน ความคิดใหม่จะปรากฏขึ้นประดิษฐ์ประกายแสงที่สว่างวาบมาอย่างรวดเร็ว และก็ไปอย่างรวดเร็ว

4. Verification (ยืนยัน) เป็นกระบวนการตรวจสอบความคิด เพื่อให้แน่ใจได้ว่าความคิดที่ปรากฏ สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่กำหนดไว้ในขั้นตอนแรก

ท่ามกลางกระแสความคิด ทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวมานี้ จะทับซ้อนกันไปมาในแต่ละปัญหา ขณะที่ปัญหาหนึ่งอยู่ในขั้นแรก อีกปัญหาก็คงอาจจะอยู่ในขั้นตอนที่สอง

โดยนำทฤษฎีนี้มาใช้ในกระบวนการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อที่จะช่วยให้นักศึกษาทั้ง 3 สาขา คือ สาขาสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายใน และ สาขาออกแบบอุตสาหกรรม ได้เรียนรู้กับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะช่วยในด้านกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลงาน โดยจะเป็นวิธีที่ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาอย่างยั่งยืน และจะทำให้นักศึกษาที่จบการศึกษาออกไปเป็นบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีจริยธรรม และพร้อมใช้งานตามความต้องการของผู้ใช้ และทันต่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และตรงตามเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ในเรื่องของประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และพันธกิจ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ประจำปี 2562

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย ควรมีการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. การจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ยังขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างและส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน โดยเสนอตัวเป็นเจ้าภาพ เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายด้านการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์
3. ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน เพื่อจัดเก็บข้อมูลด้านการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบ Big Data และนาเทคโนโลยี Data Science มาวิเคราะห์ เพื่อลดต้นทุนในการดำเนินการ และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรยกระดับการจัดทำรูปแบบและกลยุทธ์เป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสะท้อนความสำคัญในการยกระดับคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ในเชิงลึกในแต่ละหน่วยงาน ที่มีบริบทของพื้นที่แตกต่างกันไป เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสภาพการณ์ได้อย่างเหมาะสม

3. ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์และทะเบียนรายชื่อภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

ชัยยศ อิชฎฐ์วรพันธุ์. (2543). *ธรรมชาติ ที่ว่าง และสถานที่ : รวบรวมบทความว่าด้วยสถาปัตยกรรม อยู่นุ่น*. กรุงเทพมหานคร: คอเปอเรชั่นโปรดี้.

พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2559). *เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนา เมืองจาก สินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยพัฒนาการ ปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

วิจารณ์ พานิช.(2552). การออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสำหรับห้องฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย: กรณีศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 1659-1647.

สำนักงาน ก.พ. (2553). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2560). *ถอดรหัสย่านสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ฝัสดะอิน สตอลเลชั่น อาร์ต.

Wallas, G. (1926). *The Art of Thought*. New York: Harcourt, Brace and Company.

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อชีวิตที่ดีในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน*

The Integration of Good Governance to the Good Life in Thailand's Current Society

¹พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี และ พระมหาวีรวิชญ์ วรินทร์โท

¹Phramaha Khwanchai Kittimethi and Phramaha Weeratis Warinto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. E-Mail: Kittimeteet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องชีวิตที่ดีในสังคมไทยปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อชีวิตที่ดีในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน บทความนี้ได้เขียนจากการทบทวนตำรา บทความ รายงานการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า การจะมีชีวิตที่ดีต้องพิจารณาในแง่ของสังคมผ่านรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยและการบริหารเศรษฐกิจทุนนิยม การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลกับสังคมประชาธิปไตย ต้องการนักปกครองที่เป็นต้นแบบของสังคม โดยบูรณาการจิตใจให้มีความเสมอภาคและคุณธรรมและปัญญาที่มีกระบวนการคิดแบบหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การคิดให้เห็นคุณโทษและทางออก เพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักนิติธรรม, การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล และการคิดแบบเห็นเร้ากุศล เพื่อสร้างภาระรับผิดชอบร่วมกัน และการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลกับเศรษฐกิจทุนนิยม ต้องการนักบริหาร โดยบูรณาการพฤติกรรมผ่านศีลให้พิจารณาบนฐานอารมณ์เพื่อสร้างความเสมอภาคและการใช้เหตุผลในการใช้หลักนิติธรรมและสร้างความโปร่งใส

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล; ชีวิตที่ดี; สังคมไทยสมัยปัจจุบัน

*Received August 11, 2018; Revised August 11, 2018; Accepted April 11, 2019

Abstract

This article is to study: 1) the concept of the Good governance, 2) the concept of the good life in Thailand's current society, and 3) the way of the integration of good governance to the good life in Thailand's current society. This article is written following a review of literature from various sources such as textbooks, articles, research reports.

In the research, it was found that the good life in society was considered of the government in Democratic society and the management in the Capitalism. In the integration of good governance and Democratic society, it has been giving rise to the good governor who consists with Equity, Transparency and morality in mind and consists with Participation, Rule of Law, Effectiveness and Efficiency, Accountability, Equity, Transparency and morality in wisdom. In the integration of good governance and the management in the Capitalism, it has been giving rise to the good manager who consists with Equity, Rule of Law in behavior.

Keywords: Good governance; Good life; Thailand's Current Society

บทนำ

มนุษย์ไม่ว่ายุคใดสมัยใดล้วนดำเนินชีวิตโดยมีเป้าหมายบางอย่าง ไม่ว่าจะคนเดียวหรือสังคมก็ตาม โดยอาจสรุปได้ว่าเป้าหมายของชีวิต (aim of life) อาจแบ่งได้ 4 อย่างคือ 1. อุตตะ ประโยชน์ คือ เป้าหมายเพื่อสร้างความสุขส่วนตัว สร้างสิ่งที่เอื้อให้ตนเองมีความสุขได้ 2. กามะ ความต้องการชีวิตที่ดีขึ้น เป็นเป้าหมายของผู้ที่ยึดถือการแต่งงานและสร้างครอบครัว เพื่อถือหลักในการเสียสละและมีเป้าหมายในการมีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น 3. ธรรมะ คือหน้าที่หรือการสร้างการยอมรับในสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าในเชิงสังคม เป็นเป้าหมายของชีวิตในสังคม 4. โมกษะ ความหลุดพ้นคือเป้าหมายของชีวิต เป็นการสละตัวตนที่มีในสังคม รับผิดชอบแห่งความสุขของการหลุดพ้นดังกล่าว (Karl H. Potter, 2002) เป้าหมายที่ 1 และ 4 เป็นเป้าหมายของตัวเอง ส่วนเป้าหมาย 2 และ 3 เป็นเป้าหมายในสังคม

เมื่อเราต้องดำเนินชีวิตโดยมีเป้าหมายทั้งตัวเองและสังคม จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาตามลำดับ อย่างกรณีนักสิ่งแวดล้อมพยายามมองปัญหาเรื่องสิทธิและเสรีภาพ โดยถือโลกนี้ไม่ต่างจากยานอวกาศ (Spaceship) ที่รวมเอาทั้งบ้านเมืองและผู้คนไว้ด้วยกัน ตามข้อเท็จจริงทุกคนควรเห็นความสำคัญของยานลำนี้ และไม่ควรมีใครหรือองค์กรไหนมีสิทธิที่จะทำร้ายหรือสร้างมลภาวะให้กับยานลำนี้มากกว่าการแบ่งปันกันใช้ทรัพยากรเท่านั้น ปัญหาที่ตามมาอีกคือว่า แล้วแต่ละคนบนยานควรมีสิทธิเท่ากันที่จะแบ่งปันทรัพยากรที่มีอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่ โดยนักสิทธิมนุษยชนพิจารณาเรื่องนี้ว่า แม้มนุษย์ควรมีความเท่าเทียมกัน แต่ถ้าเป็นกรณีเรือที่รองรับคนได้ 50 คน เราช่วยคนมาแล้ว 50 คน แต่มีคนลอยคออยู่อีก 100 คนเราจะทำอย่างไร? การที่ใครสักคนอ้างหลักศีลธรรมที่มีเหตุผลมากมายได้ ก็เพราะเขาอยู่ในเรือที่ปลอดภัยหรืออยู่ที่ปลอดภัยเท่านั้น แต่หากเราอยู่ตรงนั้นและจะต้องคิดว่าต้องพาทุกคนขึ้นมabenเรือเป็น 150 คนทั้งที่เรือบรรจุได้แค่ 50 คน เรืออาจจมและทุกคนตาย นั่นคือความยุติธรรมและกลายเป็นหายนะพร้อมๆ กัน (Garrett Hardin, 2008)

หากพิจารณาปัญหาเหล่านี้จะพบว่า สังคมจะต้องตอบให้ได้ถึงปัญหาสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล และความยุติธรรมซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการอยู่ร่วมกัน ในทางพระพุทธศาสนามองว่าปัญหานี้เกิดจากความต้องการส่วนบุคคลกับการประนีประนอมความต้องการนั้นผ่านกฎเกณฑ์ทางสังคม หรือตามหลักการที่เรียกว่า อธิปไตย (ความเป็นใหญ่) หลักธรรมาธิปไตยใน

ข้อสุดท้ายนั้นเป็นวิธีการที่พระพุทธศาสนาใช้ในการปกครองสังคมโดยหลอมรวมทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์สังคมเข้าด้วยการถือเอาธรรมเป็นใหญ่ ยึดถือความถูกต้องเป็นหลัก สมควรตามธรรม เป็นประมาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) โดยหลักธรรมาธิปไตยนั้นเป็นหลักในการปกครองไม่ว่าจะเป็นผ่านธรรมรัฐหรือธรรมราชา โดยถือว่าเป็นสวนสำคัญที่จะช่วยให้ระบอบการปกครองทั้งหลายไม่ถูกหันเหไปในทางชั่วร้าย เพราะธรรมจะเป็นเครื่องป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้นได้ (ปริชา ช่างขวัญยืน, 2557) ซึ่งจะพบได้ว่า สังคมไทยในปลายปี พ.ศ.2530 ได้มีการนำหลักธรรมาภิบาล (good governance) เข้ามาใช้หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬซึ่งจุดประกายต่อต้านผู้ปกครองที่เข้ามาโดยวิธีที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย (เปชาน สุวรรณมงคล, 2558) และเริ่มมีการพูดถึงกติกากฎ (rule of law) มากขึ้นในแง่ว่าคนในสังคมต้องรักษากฎกันนั้นโดยมีความเสมอภาคเพียงธรรม (Equity) คือเท่าเทียมกันต่อกฎหมาย ได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายเสมอกัน เช่นในแง่เศรษฐกิจที่มุ่งเอาผลประโยชน์ทางธุรกิจก็มักจะถือเอาว่า เธอได้เท่าไร ฉันได้เท่าเธอหรือไม่ แต่ควรร่วมแรงร่วมใจกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันสร้างสรรค์ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ เอื้อให้แต่ละคนพัฒนาชีวิตของตนจนมีชีวิตที่สมบูรณ์ โดยหันมาสนใจพัฒนาสาระของประชาธิปไตยให้มีหลักสาระธรรม จะได้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

การนำหลักธรรมาภิบาลมาแก้ปัญหาสังคมทั้งในแง่ของปกครองและการบริหาร จึงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมของนักปกครองและนักบริหารขึ้นมา โดยคุณธรรมเหล่านั้นจำเป็นต้องอาศัยแรงผลักดันที่ดีในจิตใจ เช่นรักความเป็นธรรม แรงมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์สังคมที่มีระเบียบ เป็นต้น (เปชาน สุวรรณมงคล, 2558) เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมในแง่ของการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีผ่านเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีต่อไป ฉะนั้น บทความนี้ต้องการเสนอแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล แนวคิดเรื่องชีวิตที่ดี และแนวปฏิบัติในการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลไปสู่การมีชีวิตที่ดีในสังคมแบบประชาธิปไตยและสังคมเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีต่อไป

แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล

แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล (good governance) คือ การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เกิดขึ้นจากการนำเสนอบทความหนึ่งของธนาคารโลก โดยเหตุเกิดขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง สิ้นสุดลง ประเทศที่ได้ผลกระทบจากภัยสงครามพยายามฟื้นฟูประเทศให้กลับคืนมา แต่มีอีกหลายประเทศที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากเป็นประเทศยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในทวีปแอฟริกา จึงได้รับการช่วยเหลือจากธนาคารโลก หลังจากนั้นอีกหลายสิบปี สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมก็ยังไม่ดีขึ้น ผู้คนยังอดยาก ล้มตายเป็นจำนวนมาก และยังมีสงครามกลางเมือง อีกหลายประเทศ ธนาคารโลกจึงส่งคณะทำงานเข้าไปศึกษาผลการช่วยเหลือ และในปลายปี ค.ศ.1979 คณะทำงานได้นำเสนอรายงานชื่อ Sub-Sahara: From Crisis to Sustainable Growth ต่อคณะกรรมการบริหารธนาคารโลก โดยในรายงานฉบับนี้ได้วิเคราะห์สาเหตุปัญหาว่า เกิดจากการคอร์ปชั่นของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่รัฐ การไม่ยึดกฎหมาย การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงมีการเสนอว่า ระบบการบริหารภาครัฐต้องยึดหลักธรรมาภิบาล (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558)

ในส่วนของสังคมไทยมีนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่ การสร้างความโปร่งใสในการบริหารประเทศ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 74 วรรคหนึ่ง “บุคคลผู้เป็นข้าราชการ ข้าราชการลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”

มาตรา 78 “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การ

จัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน” (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558)

หลังจากนั้นมีการขยายนำไปประยุกต์ใช้ตามหน่วยงานต่างๆ โดยสรุปไว้ 6 ประเด็นด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation) การสร้างการรับรู้ข้อมูลร่วมกันกัน หรือการมีส่วนร่วมในระดับการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือ ในระดับวางแผนหรือตัดสินใจ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน

2. หลักนิติธรรม (Rule of Law) การรู้สิทธิและเสรีภาพ หลักการแบ่งแยกอำนาจ รัฐกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ยึดหลัก “ไม่มีความผิดไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และทำงานภายใต้กฎ ระเบียบสูงสุด

3. ประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) การสร้างประสิทธิภาพบนฐานการประหยัด มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีศักยภาพในการแข่งขัน

4. ภาระรับผิดชอบ (Accountability) มีการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบติดตามประเมินผล มีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน มีแผนสำรอง

5. ความเสมอภาค/เที่ยงธรรม (Equity) มีความเสมอภาคกัน

6. ความเปิดเผย โปร่งใส (Transparency) คุณธรรม (morality) ปลอดจากการทุจริต ปลอดจากการทำผิดวินัย ปลอดจากการกระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ มีความเป็นกลางของผู้บริหาร

อย่างไรก็ตามสังคมไทยก็ยังมีปัญหาเรื่องระบบบริหารภาครัฐมานานนับร้อยปี และแม้ว่าระบบบริหารภาครัฐจะมีการพัฒนาหรือมีการปฏิรูปมาหลายครั้งก็ตามแต่ปัญหาสำคัญที่เรียกว่า “อธรรมาภิบาล” ยังดำรงอยู่ปัญหาที่สมควรกล่าวถึงในที่นี้คือ ปัญหาการคอร์ปชั่น ปัญหาการใช้อำนาจรัฐโดยไม่เป็นธรรม และปัญหาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในระบบบริหารงานบุคคลแบบคุณธรรม (Merit System) (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558) แต่ที่ผ่านมามีหลักธรรมาภิบาลได้ประสบปัญหาสำคัญ 2 เรื่องคือ

ก. ปัญหาการขาดบุคคลต้นแบบ ปัญหานี้เกิดจากการปกครองที่ต้องการบุคคลที่เป็นผู้นำที่ประกอบด้วยหลักทศพิธราชธรรม เป็นต้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) โดยในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นมีระบบการเลือกผู้นำ แต่ผู้นำนั้นต้องมีลักษณะบุคคลต้นแบบที่กล้าหาญใช้ดุลพินิจอย่างตรงไปตรงมา มีความกล้าหาญที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ส่วนรวม แต่กลับเป็นว่าในปัจจุบันขาดการเชิดชูคนดีในวิชาชีพที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งขาดบุคคลตัวอย่างโดยเฉพาะผู้ตำแหน่งในระดับสูงที่เคารพและปฏิบัติตามจริยธรรม (วิชา มหาคุณ, 2558) อย่างปัญหาเรื่องการคอร์รัปชัน สาเหตุหนึ่งสำคัญคือ ขาดการปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยเนื่องจากค่านิยมของผู้ปกครองส่วนมากในยุคปัจจุบันนี้คือต้องการให้ลูกหลานเป็น “คนเก่ง” ส่วน “คนดี” กลายเป็นเรื่องรองลงไปจากคนเก่งซึ่งส่งผลให้เด็กต้องแข่งขันเพื่อเป็นคนเก่งตามค่านิยมของผู้ปกครองโดยให้ความสำคัญกับเรื่องสำคัญประการหนึ่งของ “คนดี” นั่นคือ ความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ ค่านิยมหนึ่งของคนไทยคือ การยกย่องผู้มีสถานภาพทางสังคม มีความมั่งคั่งโดยไม่ให้ความสนใจว่า สถานภาพทางสังคมและหรือความมั่งคั่งมีที่มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เช่น นักการเมืองที่มีข่าวพัวพันกับการทุจริตก็ยังสามารถยอมรับจากประชาชนและได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง เป็นต้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) เราจึงขาดบุคคลต้นแบบด้านการปฏิบัติได้จริง

ข. ปัญหาการขาดการปลูกฝัง ค่านิยม ความรู้ในการศึกษาคุณธรรม จริยธรรม เป็นปัญหาจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีที่ทุกคนต่างมุ่งประโยชน์ส่วนตน จึงขาดการปลูกฝังค่านิยมร่วม หรืออุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรมที่ถูกต้อง ขาดความรู้และความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องระบบคุณธรรมและจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องความซื่อตรงในเรื่องความซื่อตรง (integrity) โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกมองว่า เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล และมีความสำคัญน้อยกว่าเรื่องการให้ความรู้ด้านวิชาการ การเปิดหลักสูตรการศึกษาจึงเน้นวิชาการที่จะต้องใช้ในการเพื่อสอบ เพื่อการแข่งขันในตลอดแรงงาน หรือเพื่อไปประกอบอาชีพมากกว่า การเน้นที่จะอบรมนักศึกษาด้านจริยธรรมวิชาชีพอย่างจริงจัง (วิชา มหาคุณ, 2558) เช่นนี้ทำให้คนต่างไม่มีความสนใจต่อส่วนรวม สนใจแต่ตนเอง ทำให้เกิดการแข่งขันโดยไม่สนใจวิธีการนำไปสู่การคอร์รัปชันเพื่อให้ได้ประโยชน์ตน

หลักธรรมาภิบาลจึงถูกวางไว้ในสร้างนักปกครองตามข้อ ก คือ พัฒนาบุคคลให้มีหลักคุณธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการเป็นผู้นำ และพัฒนารูปแบบการ

บริหารตามข้อ ข ซึ่งจำเป็นต้องวางกฎเกณฑ์ในการสร้างค่านิยมหรือคุณธรรมให้กับผู้ได้ปกครอง ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมาภิบาลได้อย่างเข้าใจและปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น แต่การพัฒนารูปแบบเหล่านี้ได้จำเป็นต้องเชื่อมโยงให้เห็นสังคมโดยรวมที่มีจุดมุ่งหมายบางอย่างให้ชัดเจนก่อนเพื่อให้การบูรณาการเป็นไปได้

แนวคิดการมีชีวิตที่ดีในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดเรื่องชีวิตที่ดี (good life) เป็นการกล่าวถึงเป้าหมายของการมีชีวิตในสังคม ซึ่งสะท้อนการดำเนินชีวิตผ่านการปกครอง โดยในสังคมไทยมีการปกครองด้วยระดับสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้เกณฑ์ที่วัดว่าชีวิตที่ดีเป็นอย่างไรนั้น มี 2 รูปแบบคือ

ก. การมีชีวิตที่ดีในสังคมประชาธิปไตย เป็นการสนใจที่เสรีภาพและอำนาจ กล่าวคือว่า เป็นระบอบที่ให้ประชาชนมีเสรีภาพมาก ซึ่งทำให้อำนาจของผู้ปกครองน้อยลง โดยความสัมพันธ์แบบนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างอำนาจ เป็นการมองรัฐในแง่ที่ผู้ปกครองกับผู้ได้ปกครองต่างมุ่งเพิ่มอำนาจของตน การจัดการเรื่องอำนาจ สนใจเรื่องตำแหน่งของตน จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญกว่าการทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข เมื่อเป็นแบบนี้จึงไม่มีมีใครสนใจหลักความถูกต้องดีงาม (ธรรม) เพราะอำนาจอาจได้มาด้วยเงิน หรืออูบายที่ไม่ชอบธรรม (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2557) การมีชีวิตที่ดีในสังคมประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นการมีเสรีภาพและอำนาจทำให้เกิดปัญหาด้านการกดขี่ เกิดเสรีภาพแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา

ข. การมีชีวิตที่ดีในสังคมเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรี โดยความหมายของเศรษฐกิจแบบนี้มุ่งเน้นให้คนพรั่งพร้อมด้วยวัตถุ เพราะความพึงพอใจทางสัมผัสที่สร้างความพึงพอใจ ต้องทำงานหาเงิน และใช้จ่ายเพื่อวัตถุ นั่น จึงจำเป็นต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้วัตถุเหล่านั้นมา แต่จะรู้สึกทุกข์ถ้าล้มเหลวไม่มีวัตถุดังที่ว่า และเป็นกังวลถ้าทุกอย่างไม่เป็นไปอย่างที่หวังมากกว่าจะสนใจเรื่องสุขภาพว่าจะแย่งลง หรือเกิดข้อดีเตือนเมื่อต้องทำทุจริต (Peter Harvey, 2000) ขณะที่สังคมแบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีคนพยายามแข่งขันกันเพื่อสร้างความร่ำรวยจนไม่สนใจคนอื่น ไม่สนใจทรัพยากร ได้ก่อปัญหาตามมา

แต่รูปแบบชีวิตแบบนี้ได้ทำให้เกิดปัญหาตามมาในแง่ของความจำเป็นว่า เมื่อชีวิตที่ดีในสังคมแบบเศรษฐกิจทุนนิยมคือการเน้นการกินดี อยู่ดีก็จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่อง

ความไม่เสมอภาค ความเอาเปรียบ เพราะเป็นผลที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่จริงปัญหานี้อาจดีและจำเป็นเพราะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนทำงานหนักเพื่อดิ้นรนให้ตัวเองอยู่ บนบันไดสังคม (ริชาร์ด วิลกินสันและเคท พิคเค็ต, 2555)

ฉะนั้น เมื่อเราพยายามแก้ปัญหาสังคมที่พัฒนาไปสู่การมีชีวิตที่ดีจำเป็นต้องอาศัย หลักธรรม เพราะการมีเสรีภาพและอำนาจจะดีงามก็เมื่อใช้อย่างเป็นธรรม และมุ่งสร้างความดี งามให้เกิดขึ้น และในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์หรืออาจนำไปสู่ธรรม เสรีภาพควรจำกัด แต่ในเรื่องดีงาม เสรีภาพควรให้มีได้มาก ขณะที่ชีวิตที่ดีแบบเศรษฐกิจทุนนิยมและเสรีนิยมจำเป็นต้อง ได้รับการประนีประนอม (compromise) ลดความต้องการของตนเองลงมา โดยการลดนั้นต้อง ทำให้ตนเองมีความสุข คือเป็นการสร้างชีวิตศีลธรรม (moral life) ที่สำคัญกว่าการมีชีวิตที่ดี (good life) เพราะเป็นการเชื่อว่าระหว่างชีวิตที่ดั้นด้นขัดแย้งกับชีวิตที่มีศีลธรรม แต่สุดท้ายชีวิต ที่มีศีลธรรมจะเอาชนะชีวิตที่ดีได้ (David J. Kalupahana, 2008) ฉะนั้น ชีวิตที่ดีในกรอบ แนวคิดนี้จึงเป็นชีวิตที่มีคุณธรรม ซึ่งพิจารณา ดังนี้

1. ชีวิตที่ดีในกรอบสังคมประชาธิปไตย ต้องสร้างการมีส่วนร่วม การเคารพกฎเกณฑ์ เน้นประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล และรู้สึกถึงภาระรับผิดชอบ และการสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ต้องสร้าง เสรีภาพ เพราะเสรีภาพนั้นได้เชื่อมโยงระหว่างกรอบธรรมาภิบาลในแง่ของการมีส่วนร่วม และมี เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นต้องถูกกำหนดด้วยระเบียบหรือกฎเกณฑ์บางอย่าง ก็ ต้องมีกฎเกณฑ์ สร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและทำให้เกิดภาระรับผิดชอบร่วมกัน แต่ปัญหา เรื่องเสรีภาพนั้นเมื่อถูกใช้โดยคนย่อมจะมีการผิดพลาด ดังกรณีศึกษา

กรณีที่ 1 ครูคนหนึ่งอยากจะพักให้สบาย ไม่อยากสอน พอเข้าห้องเรียนก็บอก นักเรียนว่า เรามาใช้วิธีประชาธิปไตย มาโหวตกันว่า จะเรียนดีหรือเล่นดี นักเรียนยกมือร่วมกัน ว่า จะเล่น ชั่วโมงไหนอยากพัก ครูก็ใช้วิธีนี้ และก็ได้ผลทุกครั้ง ครูก็สบาย นักเรียนก็สนุก แต่ สุดท้ายผลการเรียนของนักเรียนก็ตกลง ไม่สามารถสอบผ่านเลื่อนชั้นได้

กรณีที่ 2 พระเวสสันดรชาดกมอบช้างเผือกชื่อปัจฉิมยศ ซึ่งนับว่าเป็นช้างมงคล สามารถทำให้ฝนตกซ้ำอำมฤตสมบูรณ พระราชาแห่งแคว้นกสิงคะ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ ทรงส่งราชทูตมาขอพระราชทานช้างปัจฉิมยศนั้น โดยอ้างว่าแผ่นดินของพระองค์เกิดฝนแล้ง จะขอช้างไปทำให้ฝนตก เจ้าชายเวสสันดรได้ทรงพระราชทานช้างเผือกมงคลนั้นไป เป็นเหตุให้

ประชาชนโกรธแค้นมาก ถึงกับมีมติให้พระเจ้าสุยชัยเนรเทศเจ้าชายเวสสันดรเสีย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

หากพิจารณาทั้งสองกรณี จะพบว่า กรณีที่ 1 เป็นการใช้เสรีภาพจากกรอบของคนที่เต็มไปด้วยความไม่รู้ (อวิชชา) หรือความโลภ (โลภะ) ความโกรธ (โทสะ) และความหลง (โมหะ) ล้วนนำไปสู่หายนะได้ทั้งสิ้น ส่วนกรณีที่ 2 เป็นการอาศัยหลักธรรมในการตัดสินใจ เพราะหากทุกคนมีเสรีภาพในการตัดสินใจทั้งหมด ทุกคนจะมุ่งแต่ทำร้ายกันเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่หากว่าต้องการระงับความเดือดร้อนที่เกิดจากสงครามเพราะไม่ให้พระยาช้างกับพระราชาแคว้นกลิงคะ ทุกคนจึงต้องหาเกณฑ์ร่วมกันหรือหลักธรรมในการตัดสินใจ ไม่ใช่ความถูกต้องใจของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

ฉะนั้น แนวคิดเรื่องบุคคลต้นแบบหรือบุคคลผู้เลิศหรือกัลยาณมิตร ไม่ว่าจะเป็พระเจ้าโพธิสัตว์หรือพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมและสติปัญญาจึงมีมาทุกยุคทุกสมัย โดยฐานะเป็นที่น่าเคารพศรัทธาในฐานะผู้ทรงคุณธรรม ดังกรณีพระเจ้าอโศกมหาราช ชื่อว่าเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เพราะเป็นธรรมิกธรรมราชา ทรงปกครองโดยธรรม ทรงเคารพนับถือพระธรรม ยกย่องพระธรรม ถือเอาพระธรรมเป็นดังธงชัย ย่อมทรงช่วยให้ประชากรราษฎรของพระองค์เจริญอกงาม เพราะในสมัยพระเจ้าอโศก เนื่องจากอาณาจักรของพระองค์กว้างใหญ่ไพศาลมาก การที่ประชาชนของพระองค์ยอมรับหลักแห่งธรรม ได้สร้างหลักประกันแห่งความสงบภายในระบบการเมืองการปกครองที่มีเหตุผลเพื่อพระเจ้าจักรพรรดิ คือ พระเจ้าอโศก ... พระเจ้าอโศกทรงได้ชัยชนะเหนืออาณาจักรต่างๆ ต้องการปัจจัยในการรวมคน และเสริมสร้างความสามัคคีเพื่อจักรวรรดิที่พระองค์ทรงมีอำนาจ และนี่เองเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้พระองค์ยอมรับนับถือพุทธศาสนาเป็นแบบแผนทางอุดมการณ์...เพราะสำหรับพระเจ้าอโศก หน้าที่ทางสังคมของศาสนาก็คือ การสร้างเอกภาพทางอุดมการณ์ของจักรวรรดิ ศาสนาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับสร้างความสามัคคี แต่มิได้เป็นการอธิบายถึงความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา..." (ส.ศิริรักษ์, 2534)

บุคคลเหล่านี้เป็นต้นแบบของผู้นำมากกว่าเป็นผู้บริหาร เพราะการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งงานที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามที่ถูกระบุไว้ในภาระงาน โดยผู้นำจะช่วยให้หน้าที่สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย จึงถูกมองว่า เป็นผู้แก้ปัญหา และหยิบยื่นความหวังให้กับคนหมดความหวัง เสนอทางแก้ปัญหาให้คนที่มืดแปดด้าน และช่วยชี้ทางให้คนที่

กำลังหลงทาง ส่วนผู้บริหารจะช่วยสนับสนุนให้เกิดทรัพยากร ทักษะ ทำให้พร้อมและเพียงพอ สำหรับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่วิสัยทัศน์ระบุไว้ (เคน โรบินสัน และลู อโรนิกา, 2560) ฉะนั้น ในกรอบแนวคิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลนั้นตรงตามที่สังคมในยุค ประชาธิปไตยต้องการ คือเน้นการมีส่วนร่วม แต่จำเป็นต้องหาผู้นำที่จะบริหารให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดได้ และบุคคลต้นแบบนั้นก็คือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ขึ้นครองราชย์เมื่อ 70 ปีมาแล้ว ประเทศชาติ ของเรายังไม่เจริญเท่านี้ เพราะเพิ่งเสร็จจากศึกสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพเศรษฐกิจยังอยู่ด้อย พัฒนา พอสมัยพระองค์จากประเทศที่กำลังพัฒนา ที่มีรายได้ระดับต่ำ จนกระทั่งมีรายได้ ระดับสูง

2. ชีวิตที่ดีในกรอบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรี เป็นชีวิตที่อยู่บนฐานของความเสมอภาค/เที่ยงธรรม และความเปิดเผย โปร่งใส และคุณธรรม เป็นสังคมแห่งธรรมที่เชื่อมโยงให้เห็นคุณค่าของกันและกัน เพราะในทุกยุคสมัยมีการพยายามสร้างสังคมอุดมคติที่ทุกคนมีความสุขสงบ เต็มไปด้วยความรัก เช่น ยุคพระศรีอารีย์ เป็นต้น โดยสภาพสังคมเหล่านั้นเรายังไม่เฉียดไกลเลยสักนิด เพราะดูได้จากสภาพแวดล้อมและผู้คนรอบตัว เป็นเพราะสภาพสังคมนั้นยังคงมีชนชั้น เน้นการรักษาอำนาจ การแข่งขันและวัดดูมากกว่าจิตใจ นำไปสู่ปัญหาเรื่องสุขภาพ กล่าวคือ สังคมที่วัดขนาดกันด้วยความเจริญทางธุรกิจ ทำให้เกิดปัญหาหนึ่งคือ ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และเหตุที่วัดขนาดของความไม่เท่าเทียมได้คือ โรค สมัยหนึ่งโรคอหิวา โรคหัดคือโรคของคนยากจน แต่ปัจจุบันนี้โรคนี้แทบจะหาไม่ได้ กลายเป็นโรคอ้วน โรคหัวใจ หลอดเลือด โรคมะเร็ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นหลักโภชนาการไม่ดี การขาดโอกาสด้านการศึกษาและอื่นๆ สื่อนี้ว่าสังคมพัฒนาแล้วที่ร่ำรวยกว่าควรไปได้ดีกว่าสังคมอื่นแต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น เพราะสังคมที่ร่ำรวยที่สุดบางสังคมกลับต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่หนักที่สุด (ริชาร์ด วิลกินสัน และเคท พิคเค็ต, 2555)

ทุนนิยมแบบเสรียังไม่เอื้อกับระบบคุณธรรม เพราะทุนนิยมที่เรากำลังเผชิญอยู่นี้ได้สร้างคนให้กลายเป็นคนแบบใหม่ที่เน้นการเสพบริโภค ทำให้คนที่คุมการผลิตกลายเป็นผู้ปกครองรายได้สอนให้คนพยายามเร่งบริโภคเกินความจำเป็น จึงนำไปสู่ความต้องการที่มากเกินไป เช่นกรณีสังคมอเมริกัน “มีคนจำนวนน้อยที่ใส่ใจห่วงใยอย่างแรงกล้า และยอมให้ตนเองขาดความสะดวกสบาย เพื่อจะทำอะไรที่เกื้อกูลต่อสภาพแวดล้อม”

(พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2550) ฉะนั้น ชีวิตที่ดีในกรอบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีคือการสร้างกรอบบางอย่างที่จะช่วยควบคุมความต้องการส่วนตัวของแต่ละคนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม โดยหลักใหญ่คือการกระจายความรู้และความเท่าเทียมกันในสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

แนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลสู่การมีชีวิตที่ดีในสังคมปัจจุบัน

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในที่นี้ เป็นการหาแนวทางในการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมาภิบาลที่จะสร้างนักปกครองที่มีคุณธรรมแบบธรรมาภิบาลสู่การมีชีวิตที่ดีในสังคมแบบประชาธิปไตยและการเป็นนักบริหารที่มีคุณธรรมแบบธรรมาภิบาลสู่การมีชีวิตที่ดีในสังคมเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลสู่ชีวิตที่ดีในกรอบสังคมประชาธิปไตย

นักปกครองตามแบบธรรมาภิบาลนั้นอยู่ในกรอบของผู้มีจิตใจตั้งมั่น และมีปัญญา กล่าวคือ

ก. **ด้านจิตใจ (mind)** นักปกครองต้องประกอบด้วยหลักศีลธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจ และสร้างความเชื่อมั่น, ตื่นรู้, และเข้าใจตนเอง (self-esteem, self-awareness, self-enlightenment) เพื่อนำไปสู่การปกป้องตัวเองอย่างมีศีลธรรม (moral self-defense) (ลู มารินอฟ, 2551) โดยวัดว่า หากจิตใจเราผ่องใส นั่นคือความดีและเป็นสิ่งที่ควรทำ หากจิตใจเราขุ่นมัวหรือกระวนกระวาย นั่นคือความไม่ดีและไม่ควรทำ เช่นปัญหาเรื่องการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจแบบเสรีอาจทำให้คนยอมที่จะทำอะไรผิดทุจริตคอร์รัปชันเพื่อชื่อเสียงหรือวัตถุสิ่งที่จะได้กลับมา แต่กลับต้องทุกข์ภายในใจหาความสุขสงบไม่ได้ ดังกรณีในสมัยอดีตกาล มีมาณพ 500 คน เล่าเรียนศิลปะในสำนักอาจารย์ทศปาโมกษ์ ในนครพาราณสี ท่านอาจารย์มีธิดาผู้กำลังเจริญวัยคิดว่า เราจักทดลองศีลของมาณพเหล่านี้ แล้วจักให้ธิดานั้นแก่มาณพผู้สมบูรณ์ด้วยศีลเท่านั้น จึงบอกกับลูกศิษย์ว่า “ใครก็ตามที่นำเอาของใช้หรือเสื้อผ้าของญาติมาได้โดยที่เขาไม่เห็น จะได้แต่งงานกับลูกสาว” ทุกคนต่างพากันไปถือเอามา มีเพียงคนเดียวที่ไม่ทำ พอถูกอาจารย์ถามจึงตอบว่า “ความลับไม่มีในโลกแก่ผู้กระทำผิด แม้คนอื่นไม่รู้ตนเองก็ต้องรู้” ทำให้อาจารย์เลื่อมใสแล้วมอบทรัพย์สินพร้อมทั้งลูกสาวให้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 27/17/159) โดยพัฒนาจิตใจให้ใช้หลักธรรมเป็นใหญ่เหนือเหตุผลของ

ตนเอง เพราะระบบสังคมที่ไร้เสถียรภาพ ก็เช่นเดียวกับกฎหมายที่ไม่มีศีลธรรมซึ่งไม่ควรถือเป็นกฎหมาย (เรย์มอนด์ แวคส์, 2555) ฉะนั้น ผู้ปกครองในสังคมประชาธิปไตยจึงต้องมีจิตใจที่ประกอบด้วยหลักธรรม โดยในแง่นี้ถือว่าผู้ปกครองนั้นประกอบด้วยหลักธรรมาภิบาลเรื่องความเสมอภาค/เที่ยงธรรม (Equity) มีความเสมอภาคกัน และ ความเปิดเผย โปร่งใส (Transparency) คุณธรรม (morality)

ข. ด้านปัญญา (wisdom) นักปกครองต้องมีความรู้เข้าใจในความจริง มีทัศนคติและค่านิยมที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความจริง คือการลดทอนความอยากให้ลดน้อยลงด้วยการเพิ่มความเข้าใจความจริงให้มากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างกระบวนการคิดในการพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ดังนี้

1) คิดแบบหาความสัมพันธ์ เป็นการคิดให้เห็นรายละเอียดคือการสร้างความเข้าใจถึงความเกี่ยวเนื่องกันของเหตุปัจจัย โดยแง่หนึ่งจะพบว่าทุกคนล้วนสัมพันธ์เชื่อมต่อกัน คือถ้าเราอาศัยการคิดหาความสัมพันธ์และการตั้งคำถามถึงการเชื่อมโยงกันนั้นเพื่อนำไปสู่การเห็นว่าทุกอย่างล้วนสืบย้อนกันได้ทั้งหมด ทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) ของทุกคนที่ล้วนสัมพันธ์กัน ดังในอิมมิกสูตรที่กล่าวถึง ความที่ทุกอย่างดำเนินไปด้วยดีด้วยเหตุที่มีพระราชหรือผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม

2) คิดให้เห็นคุณโทษและทางออก เป็นการคิดให้เห็นข้อดี ข้อเสีย ทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ การแก้ปัญหา ปฏิบัติหรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นเพียงเห็นคุณและโทษ ข้อดีข้อเสียของสิ่งที่เป็นปัญหา และหาทางแก้ปัญหานั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักนิติธรรม (Rule of Law) ดังในจกกวัดติสุตรโดยการเห็นว่า การที่เกิดความไม่ดีขึ้นมาจากการการฆ่าสัตว์ จึงควรงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ และทำกุศลให้เกิดขึ้นเมื่อนั้นเราก็จะเจริญด้วยอายุ วรรณะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)/ที.ปา. (ไทย) 11/105/75)

3) คิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ โดยเป็นการเข้าใจหลักหรือหลักการคือหลักความจริง หลักความจริงและการปฏิบัติหรือหลักที่จะเอาไปใช้ปฏิบัติ รวมทั้งหลักคำสอนที่จะให้ประพฤติปฏิบัติและกระทำการได้ถูกต้อง และเข้าใจผล (อรรถ) คือความหมาย ความมุ่งหมาย จุดหมาย ประโยชน์ที่ต้องการหรือสาระที่พึงประสงค์ ในแง่ของการปฏิบัติอะไรก็แล้วแต่จะต้องเข้าใจความหมายและจุดมุ่งหมายของหลักการนั้น ว่าปฏิบัติหรือทำไปเพื่ออะไร หรือหลักการ

นั้น กำหนดวางไว้เพื่ออะไร จะนำไปสู่ผลหรือที่หมายใดบ้าง ทั้งจุดหมายสุดท้ายปลายทาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) ดังในมหาปริณิพพานสูตรที่แนะนำให้เห็นถึงการปฏิบัติแบบอปริหานิยธรรม เมื่อปฏิบัติได้จะเกิดความเจริญ ไม่มีความเสื่อม

4) คิดแบบเห็นเร้ากุศล เป็นการคิดบนประสบการณ์ที่ติงามหรือเป็นประโยชน์ โดยการคิดแบบนี้เป็นการทำใจหรือคิดให้ถูกต้อง คิดแบบมีสติ และเข้าใจถึงวิถีแก้ไขความเคยชินต่างๆ ที่จะทำให้เราคิดไปในทางไม่ตี คิดให้เห็นผลของการปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง เพื่อสร้างภาวะรับผิดชอบ (Accountability) ต่อสิ่งอื่นๆ ได้อย่างถูกต้อง ดังในลิงคาลกสูตรที่กล่าวถึงการทำหน้าที่ของผู้เป็นมารดา บิดา บุตร สามี ภรรยา ทาส และสมณพราหมณ์

2. การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลสู่ชีวิตที่ดีในกรอบเศรษฐกิจทุนนิยม นักบริหารต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลภายใต้กรอบศีล เป็นการเน้นที่หลักพฤติกรรม (behavior) (เอลิซาเบ็ท กรีน, 2560) กล่าวคือ พฤติกรรมและวิถีใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ ขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาด้านการประกอบสัมมาชีพต่างๆ สร้างความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับสังคม บนฐานแห่งความหลากหลาย เป็นการเรียนรู้ผ่านโลกแห่งความเป็นจริงว่าอะไรจำเป็น ไม่จำเป็น เป็นการเรียนรู้ผ่านปฏิกิริยาตอบสนองต่อรางวัลและการลงโทษที่สัมผัสได้ กล่าวคือ

ก. อารมณ์กับศีล เป็นการพิจารณาที่ความรู้สึกจากการสัมผัสและรับรู้ โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการตรวจสอบบางอย่างเกี่ยวกับอารมณ์ที่เรามีต่อเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งว่าบางทีก็เกิดความชอบใจ ความไม่ชอบใจ หรือทั้งความชอบใจและไม่ชอบใจ เช่น "บุรุษที่รักชีวิต ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์" ข้อเท็จจริงคือว่า "เราไม่อยากตาย ไม่อยากทุกข์ อยากมีความสุข" เราจึงขยันทำงานหาเงินเพื่อสร้างฐานะ ออกกำลังกายให้แข็งแรงเพื่อป้องกันโรค หรือท่องเที่ยวหาความสุข ลักษณะเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันข้อความข้างต้นได้ว่า "เรารักสุขเกลียดทุกข์" หรือเมื่อมีใครมาบอกว่า "มีน้ำผสมยาพิษ รสชาติก็ไม่ได้เรื่อง กลิ่นก็เ็น่าเหม็น ใครดื่มก็ต้องเจ็บปวดทรมานจนกว่าจะตาย" เราจะดื่มน้ำนั้นหรือไม่ เราอาจเลือกไม่ดื่มน้ำนั้น เพราะพิสูจน์ได้ว่าน้ำนั้นจะทำให้เราต้องทุกข์ ต้องทรมาน เป็นการแสดงให้เห็นว่าเรามีอารมณ์ต่อความรู้สึกว่าอะไรดีหรือไม่ดีได้ พระพุทธเจ้าทรงถือเอาอารมณ์เหล่านั้นมาประกอบในการพิจารณาคูณค่าของสิ่งใดว่าดีหรือชั่ว คือ เมื่อเราไม่ชอบให้คนมาทำร้ายเราและเราชอบคนที่ให้สิ่งของแก่เรา ทำให้เกิดความหมายของคำว่าดีและชั่วได้ผ่านความ

ทุกข์ คือการกินยาพิษหรือการถูกทำร้าย และความดับทุกข์คือการรักษาสุขภาพไม่เสพสิ่งที่ทำให้ทุกข์ และพยายามสร้างความสุขสงบให้กับชีวิต เพื่อทำให้เกิด ฉะนั้น การศึกษาพฤติกรรมเป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกรักสุขเกลียดทุกข์ เพื่อสร้างความเสมอภาค/เที่ยงธรรม (Equity) มีความเสมอภาคกันในการเป็นผู้บริหารที่ถูกต้องในการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติว่าควรเน้นให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดความสุขที่ไม่ตั้งอยู่บนความเอาเปรียบกันและกัน

ข. เหตุผลกับศีล เป็นการพิจารณาให้เห็นถึงความเห็นเหตุผลของข้อปฏิบัติทุกอย่างเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรม (Rule of Law) และสร้างความเปิดเผย โปร่งใส (Transparency) คุณธรรม (morality) เนื่องจากหลักปฏิบัติทุกอย่างต้องมีความชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ดังการพิจารณาการผิดศีลข้อปาณาติบาตต้องพิจารณาองค์ประกอบว่าครบองค์ 5 คือ 1. สัตว์มีชีวิต 2. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต 3. จิตคิดจะฆ่า (เจตนา) 4. มีความพยายาม 5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น โดยข้อพิจารณาข้างเชื่อมโยงให้เห็นความละเอียดอ่อนด้านกระบวนการเช่นสัตว์นั้นมีคุณมากคุณน้อย ตัวใหญ่หรือตัวน้อยเป็นต้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพิจารณาที่ถูกต้องและชอบธรรม

สรุป

มนุษย์ล้วนมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตคือการมีชีวิตที่ดี แต่การจะมีชีวิตที่ดีได้นั้นเมื่อพิจารณาจากปัจเจกบุคคลอาจทำให้เกิดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จึงต้องพิจารณาจากแง่ของสังคมที่พิจารณาผ่านรูปแบบการปกครองและการบริหาร โดยพิจารณาในกรอบของการใช้หลักธรรมหรือหลักการปฏิบัติที่สนับสนุนให้นักปกครองและนักบริหารหลักธรรมในการปฏิบัติ ซึ่งในนี้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมมาภิบาลมาใช้ แต่พบว่ามีปัญหา 2 เรื่องคือเรื่องบุคคลและเรื่องอุดมการณ์ และเมื่อนำหลักธรรมมาภิบาลมาบูรณาการจึงพบรูปแบบดังนี้

1. สังคมประชาธิปไตย ซึ่งต้องการนักปกครองที่เป็นต้นแบบหรือกัลยาณมิตรของสังคม โดยบูรณาการจิตใจให้มีความเสมอภาคและคุณธรรมและปัญญาที่มีกระบวนการคิดแบบหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การคิดให้เห็นคุณโทษและทางออก เพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักนิติธรรม, การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล และการคิดแบบเห็นเร้ากุศล เพื่อสร้างการรับผิดชอบร่วมกัน

2. เศรษฐกิจทุนนิยม ต้องการนักบริหารที่จะช่วยสร้างการอยู่ร่วมกันด้วยการเน้นที่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยบูรณาการพฤติกรรมผ่านศีลให้พิจารณาบนฐานอารมณ์เพื่อ สร้างความเสมอภาค และการใช้เหตุผลในการใช้หลักนิติธรรมและสร้างความโปร่งใส

เอกสารอ้างอิง: References

- เคน โรบินสัน และลู อโรนิกา. (2560). *โรงเรียนบันดาลใจ (Creative Schools)*. แปลโดย วิชา ปิตชามุค. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: Openworlds.
- Robinson, K. and Aronica, L.. (2017). *Creative Schools*. Tr. by Wichaya Pitchamuk. (2nd ed.). Bangkok: Openworlds.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- MahachulalongKornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2527). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Mahamakut University. (1984). *Thai Tipitakas and Atthakatha*. Bangkok : Mahamakut University Press.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้าฯ.
- Suwanmongkol, P. (2015). *Public Management and Good governance*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2557). *ธรรมรัฐ-ธรรมราชา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- Changkhwanyen, P. (2014). *Good Governance and Dhammaraja*. (3nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A.Payutto). (2007). *Sustainable Development*. (6thed.). Bangkok: Sahadhammiga.
- _____. (2557). *ประชาธิปไตยจริงแท้คือแค่ไหน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ผลิตัฒม์.
- _____. (2014). *What is Democracy*. (6th ed.). Bangkok: Plitamma.
- _____. (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: ผลิตัฒม์.
- _____. (2015). *Dictionary of Buddhism*. (31th ed.). Bangkok: Plitamma.
- _____. (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- _____. (2016). *Buddhadhamma*. (46th ed). Bangkok: Sahadhammiga.
- เรย์มอนต์ แวกส์. (2555). *กฎหมาย: ความรู้ฉบับพกพา*. แปลโดย ฐาปนันท์ นิพิฏฐกุล. กรุงเทพมหานคร: Openworlds.
- Wacks, R. (2012). *Law: A very short introduction*. Tr. by Tapanunt nipittakul. Bangkok: Openworlds.
- ริชาร์ด วิลกินสันและเคท พิคเค็ต. (2555). *ความไม่เท่าเทียม*. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. กรุงเทพมหานคร: Openwords.
- Wilkinson, R. and Pickett, K.. (2012). *The Spirit Level*. Tr. by Archawanankul, S. Bangkok: Openworlds.
- ลู มารินอฟ. (2551). *ชีวิตนี้มีคำถาม*. แปลโดยสุรพงษ์ สุวจิตตานนท์. กรุงเทพมหานคร: มายด์.
- Marinoff, L. (2008). *The big Question*. Tr. by Suwacittanint, S.. Bangkok: Mind.
- ส.ศิริรักษ์. (2534). *ความเข้าใจในเรื่องพระเจ้าอโศกและอโศกาวทาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- Siwaluk, S. (1991). *The Understanding in King Ashoka*. (3nd ed.). Bangkok: Ketthai.

วิชา มหาคุณ. (2558). *จริยธรรมในวิชาชีพกฎหมาย*. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

Mahakul, W. (2015). *Ethics in Law*. Nakorn Pathom: Mahidol University Press.

เอลิซาเบ็ท กรีน. (2560). *ครูคุณภาพสร้างได้*. แปลโดย วิลาสินี ฤกษ์ปวิมา เดอเบส. กรุงเทพฯ: Openworlds.

Elizabeth Green. (2017). *Buiding a Better Teacher*. Tr. by Lakpatima, W. Bangkok: Openworlds.

David J. Kalupahana. (2008). *Ethics in Early Buddhism*. Delhi: Motilal Banarsidass.

Garrett Hardin. (2008). *Lifeboat Ethics : The Case Against Helping the Poor*. in *Philosophy and Contemporary Issues*. ed. by John R.Burr and Milton Goldinger. (9th ed.). New Delhi: Private Limited.

Karl H. Potter. (2002). *Presuppositions of India's Philosophy*. Delhi: Motilal Banarsidass.

Harvey, P. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics*. UK: Cambridge University Press.

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในบริบทอนาคตแรงงานไทย ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล*

Human Resource Management of Thai Employee in the Future of Technology Digital Age

วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล

Weena Phungviwatnikul

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand.

Email: narweena.p@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันโลกมีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในกิจกรรมประจำวันเป็นอย่างมาก ทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ทำให้วิถีชีวิตของคนเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่เพียงกระทบต่อวิถีชีวิตของคนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปจากอดีต ทำให้คนในยุคนี้จะต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเองทั้งความคิด การสื่อสาร การเข้าสังคม การทำงาน เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งขององค์กรที่ทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดและรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ ทุก ๆ หน่วยงานในองค์กรโดยเฉพาะหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์จะต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยนบทบาทและนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM tech) ในองค์กร โดยเฉพาะด้านแรงงานที่มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทดแทนด้วยปัญญาประดิษฐ์ และระบบอัตโนมัติในอนาคต

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์; เทคโนโลยีดิจิทัล; การจัดการทรัพยากรมนุษย์

*Received July 11, 2019; Revised July 11, 2019;; Accepted August 31, 2019

Abstract

At present, the world is using digital technology for daily activities, both in the public sector and the private sector which path the way of life of the people grow with modern technology. It not only affects the way of life of the people that changed from the past but also enable people in this age to change their learning, thinking, communicating, socializing and working. Digital technology becomes one of the most important factors in the organization that makes the organization able to survive and maintain market share. Work in the organization, in every unit, especially in the human resources department, must learn to change roles and apply technology to human resource management (HRM tech) in organizations, especially in high-risk workers who will be replaced by artificial intelligence and future automatic system.

Keyword: Human Resource Management, Technology Digital, Human Resource Management

บทนำ

ในปัจจุบันโลกไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกิจกรรมประจำวันอย่างมากมาย ทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ทำให้วิถีชีวิตของคนได้สัมผัส เรียนรู้ และใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นปรากฏการณ์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในการดำรงชีวิตของคน ซึ่งไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่ด้วยเป็นเพราะว่าคนส่วนหนึ่งในโลกเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีของโลก ไม่เพียงกระทบต่อวิถีชีวิตของคนทั่วโลกที่ต้องปรับเปลี่ยนไปจากอดีต เช่น ความคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร การเข้าถึง การทำงาน ฯลฯ ซึ่งล้วนอยู่ในรูปแบบของดิจิทัล ทำให้คนในรุ่นนี้มีความเป็นคนดิจิทัลผสมผสานอยู่ (Gibbons, 2007; Helsper & Enyob, 2009, p.19-20) ทำให้ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะแรงงานวิชาชีพในทุกประเทศทั่วโลกให้ความสนใจคนกลุ่มนี้

เพราะคนกลุ่มนี้เริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงานและมีรายได้ นอกจากคนกลุ่มนี้แล้วถึงแม้ว่าจะมีคนอีกส่วนหนึ่งจะไม่ใช่คนดิจิทัลแต่กำเนิด แต่ก็ยอมรับว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในชีวิตของตน (Godfrey & Johnson, 2009) ทำให้คนในยุคนี้จึงจำต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเอง สำหรับการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลนี้อยู่เสมอ

การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในองค์กรไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะในการจัดการองค์การจะต้องใช้คน งบประมาณ การจัดการและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่อยู่ในองค์การมาตั้งแต่เริ่มมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วในอัตราก้าวกระโดด ทำให้คนส่วนใหญ่ติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีไม่ทัน จึงเกิดช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีกับคน (Bersin, Pelster Schwartz, Vyver, 2017, p.4) หรือเรียกว่า **digital divide** ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมจากมีและการไม่มีเทคโนโลยีดิจิทัลหรือการมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ผ่านเครือข่ายการสื่อสารและคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกัน ความเหลื่อมล้ำนี้ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของคนและองค์การทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะของแรงงาน นโยบายและปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทุน ขนาดขององค์การ ประเภทธุรกิจ สถานที่ตั้ง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารในองค์กรต่างหันมามองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งขององค์การที่จำเป็นจะต้องเรียนรู้ ปรับตัวนำมาใช้ เพื่อให้องค์กรก้าวไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล องค์กรสามารถอยู่รอดและรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ ทุก ๆ หน่วยงานในองค์กรโดยเฉพาะหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ จะต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยนบทบาท ปรับปรุงนโยบายและกลยุทธ์ในการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้กับองค์กร ความจำเป็นในการนำดิจิทัลเข้ามาใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM tech) ในองค์กรโดยเฉพาะด้านแรงงานจึงมีความสำคัญต่ออนาคตแรงงานไทย

ความสำคัญของเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำได้หลายรูปแบบกระแสดิจิทัล (Internet of Things: ToT) และการรุกเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และจักรกลอัจฉริยะเพื่อทำงานแทนมนุษย์ (Wright, 2018; Bondarouk & Ruël, 2009) เทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้นำมาใช้ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 โดยเริ่มต้นที่งานธุรการ เช่น งานทะเบียนบุคลากร งานบัญชีและเงินเดือน ฯลฯ จนกระทั่งถึงยุคเทคโนโลยีมีการ

เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก มีการนำเอารูปแบบเทคโนโลยีออนไลน์มาใช้เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดต่อกับหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ได้โดยตรง รวมทั้งหน่วยงานบริการอื่น ๆ ขององค์กรเพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การมอบหมายการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดการความรู้ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Wyatt, 2002) เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร สามารถกระทำผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือ Intranet ได้ ซึ่งแตกต่างจากระบบข้อมูลทรัพยากรมนุษย์ (Human resource information system: HRIS) ที่เป็นระบบการรับข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การจัดการ การวิเคราะห์ การดึงข้อมูลและการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่เดิมของหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ จากเรื่องนี้นักวิชาการด้านทรัพยากรมนุษย์มีความเห็นว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์มากกว่าที่จะมีผลต่อการจัดการในหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดโอกาสสร้างช่องทางใหม่ในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ผ่านการจัดการความรู้ โดยการพัฒนาทักษะ การสร้างนวัตกรรมใหม่และการสร้างทุนมนุษย์ (Lengnick-Hall & Moritz, 2003; Strolimeier, 2007; Wyatt, 2002; Cedar, 2004) HRM tech ทำให้หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นหน่วยงานหลักในองค์กร มีบทบาทเป็นผู้ร่วมกำหนดกลยุทธ์ในองค์กร เป็นบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและการอยู่รอดขององค์กร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรสามารถรับรู้ความสำคัญของบทบาทนี้ ส่งผลให้อำนาจของหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์มีมากขึ้นในองค์กร กล่าวคือ หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดสภาพการทำงาน ทรัพยากรในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการกำหนดอนาคตแรงงานทุกคนในองค์กรที่ส่งผลต่อความอยู่รอด ประสิทธิภาพ และการแข่งขันเชิงธุรกิจ ดังนั้น HRM tech จึงมีความสำคัญต่อหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์สามารถเข้าไปควบคุม กำกับ ดูแล และประเมินผลออกมาเป็นรายงาน ตลอดจนการตัดสินใจในเรื่องนโยบาย วิธีปฏิบัติงาน และระบบขององค์กรทั้งหมดด้วย

อนาคตแรงงานไทยในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

Machines are coming to take our jobs คำกล่าวนี้กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในโลกปัจจุบันนี้ หน่วยงานวิจัยหลายแห่งคาดการณ์ถึงแนวโน้มที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ (AI) กระแสดิจิทัล (Internet of Things: ToT) ที่ใช้อย่างแพร่หลายในการผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนในชีวิตประจำวันของเราว่าจะมาทดแทนหรือเข้าม้ายึดครองตลาดแรงงานหรือไม่ ซึ่ง องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ประเมินในปี 2018 ว่าในอีก 15 ปีข้างหน้า 14% ของแรงงานมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติ และอีก 30% จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทักษะที่ใช้ในการทำงานอย่างมาก (มติชนรายวัน, 2562, หน้า 15)

สถาบัน McKinsey Global Institute ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาได้ทำการศึกษาผลกระทบจากหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์ที่กำลังเข้ามามีบทบาททำงานหลายอย่างแทนคน โดยได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหลากหลายอาชีพมากถึง 800 อาชีพใน 46 ประเทศ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ซึ่งผลสำรวจบ่งชี้ว่าภายในปี ค.ศ.2030 หรืออีก 12 ปีจากนี้ (พ.ศ.2573) จะมีคนตกงานทั่วโลก 800 ล้านตำแหน่งจากการถูกหุ่นยนต์เข้ามาทดแทนคิดเป็นสัดส่วนมากถึง 1 ใน 5 ของตลาดแรงงานโลก (ไทยรัฐ, 2562, หน้า 8) จากผลการสำรวจนี้หมายความว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของงาน (Work Activities) ที่เคยใช้แรงงานคนจะถูกทดแทนโดยระบบอัตโนมัติ นอกจากนี้หลายประเทศทั่วโลกต่างประสบปัญหาของการไม่สามารถสร้างเยาวชนและคนวัยทำงานให้มีทักษะการทำงานและทักษะชีวิตที่สูงพอที่จะเผชิญการทำงานยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ได้ ทำให้เกิดคำถามว่าตลาดแรงงานและการศึกษาของประเทศไทยพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพงานและทักษะแรงงานในอนาคตได้หรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะตำแหน่งงานที่จะได้รับผลกระทบหนักที่สุดคือ คนที่ทำงานควบคุมเครื่องจักรและแรงงานในอุตสาหกรรมอาหาร ประเทศที่ร่ำรวยจะได้รับผลกระทบมากกว่าเพราะนายจ้างมีศักยภาพที่จะนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทดแทนการใช้แรงงานคนได้ทันที ในขณะที่ประเทศยากจนยังต้องใช้เวลาอีกสักกระยะหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยผลกระทบที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มธุรกิจธนาคารพาณิชย์และประกันภัยที่ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นธุรกิจที่จะถูกผลกระทบ

เป็นอันดับต้น ๆ จากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยในปี 2561 ที่ผ่านมารณาคารพาณิชย์หลายแห่งได้ปิดสาขาไปแล้วกว่า 121 สาขา และจะถูกปิดลงไปอีกไม่ต่ำกว่า 50% หรือรวมกันทั้งระบบจะมีไม่เกิน 3,500 แห่ง จากปัจจุบันที่มีอยู่ถึง 6,734 แห่ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO) ที่ระบุว่ากลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลหรือดิจิทัลดิสรัปต์ (Digital disrupt) จะเป็นตำแหน่งงานที่มีลักษณะซ้ำ ๆ ซึ่งมีประมาณ 30% หรือ 170,000 ตำแหน่ง คือเป็นผู้ให้บริการลูกค้าหรือเคาน์เตอร์สาขา 94,000 คน รองลงมาคือ นักบัญชีและการเงิน 51,000 คน จากปริมาณการจ้างคนในกลุ่มอุตสาหกรรม การเงินและประกันภัยทั้งระบบที่มี 548,000 คน นอกจากนี้ ยังมีหลาย ๆ อาชีพจะทยอยหายไปจากวงจร เช่น ธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก งานที่เกี่ยวกับการกระจายสินค้า พนักงานรักษาความปลอดภัยหรือธุรกรรมที่ต้องใช้คนจำนวนมาก ฯลฯ (ไทยรัฐ, 2562, หน้า 8)

เทคโนโลยีเป็นเสมือนดาบสองคม

ในปัจจุบันเทคโนโลยีนอกจากมีผลดีต่อการทำธุรกิจและการเกษตรแล้ว ยังเป็นความท้าทายหรือความเสี่ยงไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานผลิตรถยนต์ โรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ โรงงานอิเล็กทรอนิกส์ และโรงงานปิโตรเคมีที่ปัจจุบันมีการใช้หุ่นยนต์เข้ามาทดแทนคนมากขึ้น ส่วนในภาคการเกษตรในระยะสั้นและระยะกลางยังไม่น่าห่วงเรื่องการตกงาน เพราะยังใช้หุ่นยนต์และเครื่องจักรกลทางการเกษตรน้อยส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรเฉพาะการเก็บเกี่ยวไถดินเท่านั้น แต่ในระยะยาวเมื่อมีการใช้เครื่องจักรกลมากขึ้น อาจทำให้การใช้แรงงานคนลดลงเช่นกัน ซึ่งในประเทศไทยเริ่มเห็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่แรงงานตั้งแต่ต้นปี 2562 โดยจะเห็นภาพที่ชัดเจนและรวดเร็วในธุรกรรมด้านการเงิน ซึ่งคนไทยสามารถเปิดบัญชีผ่านช่องทางดิจิทัล ผ่านโมบายแบงก์กิ้ง ผ่านร้านสะดวกซื้อ และสามารถทำธุรกรรมการเงินจ่ายบิลต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านสาขาธนาคารพาณิชย์ ผลที่ตามมาก็คือ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์จะทยอยปิดตัวลงไปเรื่อย ๆ ในทุกธนาคารภายใน 2-3 ปี จากนั้นธนาคารพาณิชย์อาจทยอยลดจำนวนสาขาลงแม้แต่เครื่องฝากถอนเงินอัตโนมัติ (ตู้ ATM) ก็มาถึงจุดอิมิตัวเพราะเทคโนโลยีเริ่มล้ำสมัยไปแล้ว การเลิกจ้างคนทำงานประจำสาขาของธนาคารต้องทยอยเกิดขึ้นแน่นอน ในขณะที่การซื้อขายสินค้าผ่านธุรกรรมออนไลน์ (e-commerce) จะทำให้รูปแบบการค้าปลีกในระยะ 1-2 ปี ข้างหน้า

เปลี่ยนไปจากที่เคยต้องอาศัยหน้าร้านและพนักงานขายส่งผลให้ธุรกิจออนไลน์ขยายตัวรวดเร็ว ยิ่งกว่าคลื่นสึนามิ ผลที่เห็นในขณะนี้คือ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่บางแห่ง ต้องปิดกิจการหรือลดขนาดพื้นที่ของห้างลงดังที่เห็นตัวอย่างบางห้างในไทย เช่น ห้างสรรพสินค้าเสรีเซ็นเตอร์ เป็นต้น จากสภาพการณ์จึงเห็นได้ว่า เทคโนโลยีเปรียบเหมือนดาบสองคมถูกออกแบบมาเพื่อช่วยงานมนุษย์ หรือเป็นมหันตภัยทำลายเพื่อเกิดใหม่ (Disruptive Technology) กันแน่ ดังนั้นวันนี้คำตอบอาจยังคงคลุมเครือเพราะรายงานการศึกษาทั้งในและต่างประเทศยังไม่สามารถชี้วัดได้ว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเหล่านี้จะทำให้ความต้องการแรงงานคนลดลงไปมากน้อยเพียงใด ถึงแม้จะมีรายงานจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ได้กล่าวเตือนแรงงานในกลุ่มอาเซียนว่าจะเป็กลุ่มที่มีโอกาสถูกกระทบจากการเข้ามาของเทคโนโลยี โดยเฉพาะแรงงานภาคการผลิตและการบริการ และยังคงคาดการณ์อีกว่าในระยะเวลา 10 ปีจากนี้ไป แรงงานกลุ่มอื่น ๆ ก็มีโอกาจะถูกทดแทนด้วยเช่นกัน (ไทยรัฐ, 2562, หน้า 8)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการยกระดับแรงงานไทย

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้หน่วยงานทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นหน่วยงานหลักในองค์การตามความคิดเห็นของนักวิชาการด้านทรัพยากรมนุษย์มองว่า มีบทบาทในการกำหนดกลยุทธ์ในองค์การ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและการอยู่รอดขององค์การ ผ่านการจัดการความรู้โดยการพัฒนาทักษะแรงงาน การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และการสร้างทุนมนุษย์ ดังที่กล่าวมาแล้วตอนต้นของบทความนี้คือ

1. การจัดการความรู้ในการพัฒนาทักษะแรงงานไทย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดธุรกิจและอาชีพใหม่ ๆ คนทำงานในอนาคตจึงต้องมีทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้ โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดแรงกดดันให้แรงงานต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลาหากต้องการอยู่ในตลาดแรงงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน The Future of Jobs Report 2018 ของ World Economic Forum ซึ่งได้สำรวจผู้ประกอบการทั่วโลกถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะแรงงานภายในปี 2565 พบว่า 54% ของแรงงานทั้งหมดต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ทั้งการเพิ่มทักษะ (Reskill) และทักษะปัจจุบัน (Upskill) ในส่วนของไทยรายงานระบุว่า

ผู้ประกอบการให้ความเห็นสอดคล้องกับภาพรวมทั่วโลก กล่าวคือประมาณครึ่งหนึ่งของแรงงานไทยต้องรับการพัฒนาทักษะทั้งด้านความชำนาญทางด้านเทคนิค (Technical Skill) โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงนวัตกรรม และความคิดเชิงสร้างสรรค์ และความคิดริเริ่ม รวมถึงความสามารถเข้าใจจิตใจและอารมณ์ของผู้อื่นได้ (Human Skill) ซึ่งหุ่นยนต์ไม่สามารถเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้ ดังรูปภาพ

รูปภาพ : Expected average Reskilling Needs Across Companies, by Share of Employees, 2018-2022

ที่มา : Future of Jobs Report 2018, World Economic Forum

ปัจจุบันสถาบันการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของไทยมีอยู่ทั้งในภาครัฐและเอกชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ.2545 โดยภาครัฐมีกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นหน่วยงานที่ดูแล ซึ่งพันธกิจสำคัญคือ พัฒนาทักษะคนทำงานทุกระดับและผู้ประกอบกิจการให้มีผลิตภาพสูงสู่อุตสาหกรรม 4.0 มีศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานใน 25 จังหวัด ให้บริการด้านการฝึกอบรมแก่แรงงานในหลายสาขาอาชีพ เช่น ช่างฝีมือ 7 สาขา เทคโนโลยีขั้นสูงรวมถึงสาขาหุ่นยนต์และ AI การฝึกเตรียมเข้าทำงาน ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการอบรมเฉพาะทาง เช่น สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสถาบันการศึกษา

ต่างๆ ที่ให้บริการฝึกอบรมแก่ประชาชนทั่วไป ส่วนภาคเอกชน ธุรกิจขนาดใหญ่มักมีสถาบัน ทรัพยากรมนุษย์จัดฝึกอบรมให้พนักงานของตนเอง เช่น โรงเรียนทักษะพัฒนาของบริษัท ปูนซีเมนต์ไทยจำกัดมหาชน (SCG) บริษัทปัญญาธาราของบริษัทซีพีออลล์ บริษัทมิชลินประเทศไทย เป็นต้น

2. การสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การมาถึงของเทคโนโลยีใหม่ทั้งหุ่นยนต์หรือระบบอัตโนมัติไม่ใช่เรื่องใหม่ ทำอย่างไร ที่แรงงานในอนาคตจะฝึกควบคุมและทำงานร่วมกับระบบอัตโนมัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำตอบคือ การพัฒนาระดับทักษะแรงงานที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในสาขาที่จำเป็นต่ออาชีพในอนาคต ความรู้พื้นฐานเพื่อการจ้างงาน (Employability Skills) และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยเราจะไปถึงเป้าหมายดังกล่าวได้ด้วยแนวทาง ต่อไปนี้

2.1 ภาคเอกชนควรร่วมกันกับภาครัฐลงทุนด้านการพัฒนาแรงงานโดยเฉพาะการ ออกแบบหลักสูตรที่สนองต่อความต้องการในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เหมือนในประเทศเยอรมันและสิงคโปร์ที่มีการพัฒนาระดับแรงงานของตนเพื่อเผชิญดิจิทัล ดิสรัปชัน (Digital Disruption) และขยายบทบาทการจัดฝึกอบรมของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยรวมถึงกลุ่มแรงงานของธุรกิจขนาดเล็กและแรงงานนอกระบบ

2.2 การเชื่อมโยงทักษะแรงงานต้องการในอนาคตกับระบบการศึกษาไทยให้มากขึ้น โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงนวัตกรรมและทักษะความคิดเชิง สร้างสรรค์และความคิดริเริ่ม

2.3 ควรมีกลไกไตรภาคีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและแรงงาน ร่วมกันพัฒนา ทักษะคนไทยเพื่อให้เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่

3. การสร้างทุนมนุษย์ของไทย

จากข้อมูลองค์การเพิ่มผลผลิตแห่งเอเชีย (Asian Productivity Organization: APO) ในปี 2561 ได้ชี้ว่าผลิตภาพแรงงานไทยที่วัดโดย GDP ต่อคนจะน้อยกว่าสิงคโปร์เกือบ 5 เท่า โดยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาผลิตภาพแรงงานไทยอยู่ในระดับใกล้เคียงเดิมและยังลดลง ในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม (มติชนรายวัน 2562) นอกจากนี้ไทยยังมีขนาดแรงงานนอกระบบถึง 55% ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกัน

ทางสังคม ส่วนใหญ่มีการศึกษาและผลิตภาพต่ำ มีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับแรงงานในระบบ นอกจากนี้จากการศึกษาของธนาคารโลก (World Bank) ในปี 2016 พบว่าระยะหลังเริ่มมีแนวโน้มการนำหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติมาใช้มากขึ้นในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (Emerging Markets) คือประเทศที่มีลักษณะเฉพาะของตลาดที่พัฒนาแล้วแต่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่เรียกว่าตลาดที่พัฒนาแล้ว ส่วนในด้านผลกระทบต่อการจัดจ้างแรงงานองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้รายงานในปี 2016 โดยคาดว่าในอีก 10-20 ปีข้างหน้า 56% ของแรงงานทั้งหมดใน ASEAN จะได้รับผลกระทบจากการใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งจะเกิดขึ้นมากในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคบริการทั้งธุรกิจโรงแรมและร้านอาหาร ค้าปลีก และค้าส่ง ก่อสร้างและธุรกิจ การเงินการธนาคารและการประกันภัย (Banking, Financial Service, Insurance) จะเห็นว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสร้างความเสี่ยงต่อแรงงานหลากหลายทักษะอาชีพและมีความต้องการสูงในทักษะเฉพาะมากขึ้น เช่น กลุ่มผู้บริหารและผู้ประกอบการที่สามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ ๆ นักพัฒนาซอฟต์แวร์และฐานข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ไทยจะต้องเตรียมสร้างคนกลุ่มนี้ เพื่อเป็นทุนมนุษย์ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ข้อเสนอแนะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต

การเข้ามาของเทคโนโลยีส่งผลให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งในทางปฏิบัติและในทางทฤษฎี เนื่องจากจุดเน้นของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนี้คือ

1. จากเดิมเน้นที่กิจกรรมไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HR) ต้องเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อให้เกิดมุมมองที่กว้างและหลากหลายทั้งภายในและภายนอกองค์กร นำไปสู่การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบ HRM tech ซึ่งเป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลมากขึ้น นักวิชาการด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์มองว่าผู้มีอำนาจใหม่ในองค์กรหรือผู้ที่รู้เท่าทันในเทคโนโลยีเหล่านี้เท่านั้นที่จะเป็นผู้คุมอำนาจในองค์กร และผู้ที่ไม่รู้เทคโนโลยีจะเป็นผู้สูญเสียอำนาจ สิ่งที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์จะต้องเผชิญคือ ทักษะแรงงานที่ไม่เพียงพอต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การนำเอา HRM tech มาใช้จึงเป็นการสร้างความตึงเครียดให้

ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร แต่ถ้าสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่คือการถูกแย่งส่วนแบ่งการตลาดโดยองค์กรที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากกว่าก็จะยิ่งได้เปรียบมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำเอา HRM tech มาใช้ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ การปรับตัว การเปิดกว้างทางความคิดให้กับผู้ปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กรได้ และเมื่อผู้มีอำนาจได้มอบนโยบายการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นเทคโนโลยีดิจิทัลนี้มาเป็นกลยุทธ์ขององค์กร และจัดการกำลังคนขององค์กรให้ดำเนินตามกลยุทธ์นี้ ก็จะทำให้หน่วยงานการจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถเป็นผู้ร่วมกำหนดกลยุทธ์หรือความคิดของผู้นำองค์กร เพราะคู่คิดย่อมต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจ้างงานและรู้ว่าจะต้องดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างไรด้วย (Kaufman, 2012)

2. นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยไม่ให้เกิดเศรษฐกิจโดยรวมติดกับดัก (stagnation) ของการพัฒนาการยกระดับเทคโนโลยีเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตของประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีไม่ได้ให้ประโยชน์แก่คนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่จะได้กับเฉพาะผู้ที่ปรับตัวได้และมีทักษะที่ก้าวทันต่อเทคโนโลยีเท่านั้นที่จะเป็นผู้ได้เปรียบและจะเป็นผู้ได้รับส่วนแบ่งการตลาดไป (Brynjolfsson & McAfee, 2012)

3. รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการทำงานของการจัดการทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนการสร้างทรัพยากรให้กับองค์กร เพราะทุกกิจกรรมในองค์กรจะเชื่อมโยงเข้าหากัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิม ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ที่ผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งสามารถใช้ข้อมูลจากอีกคนหนึ่งได้ทันทีเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการสร้างความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน ซึ่งสิ่งนี้จะเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปรับลดต้นทุนการผลิตขององค์กร ทำให้องค์กรก้าวสู่การเป็นผู้นำหรือเป็นคู่แข่งที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดได้ แต่ยังคงภาพลักษณ์ขององค์กรไว้ เช่น ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การบริการที่ดี และมีคุณภาพ สะดวกและรวดเร็ว ซึ่งทั้งระบบองค์กรและระบบลูกค้าจะเชื่อมต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Pagani & Pardo, 2017)

4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ฐานข้อมูล Big Data ตลอดจนการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในระบบคลาวด์ (cloud) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์อัตโนมัติเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานในโลกยุคดิจิทัลนี้ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้สามารถผลิต

สินค้าที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคได้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ช่วยเพิ่มคุณภาพของงานและลดต้นทุนทดแทนการขาดแคลนแรงงานในงานที่มีความเสี่ยงอันตรายเท่านั้น หรือกระบวนการผลิตอาหาร (food safety) เพื่อลดการปนเปื้อนจากคนสู่อินค้าได้ ดังนั้น หน่วยงานที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์ วางแผน ทักษะ การบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมไปถึงการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนั้น ทุนยนต์อัตโนมัติยังไม่สามารถทดแทนมนุษย์ได้ ทำให้การจ้างแรงงานในอนาคตจึงยังจำเป็นต่อไป

5. ในส่วนของแรงงานไทยที่อาจได้รับผลกระทบเสี่ยงถูกเลิกจ้างในอนาคตนั้น ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และแรงงานต้องช่วยกันหามาตรการแก้ไข รัฐบาลหลังการเลือกตั้งต้องจัดทำเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งคณะทำงานศึกษาผลกระทบอย่างจริงจัง ต้องปรับหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาขึ้นไปจนถึงระดับปริญญาตรี ให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมใหม่ เพราะสาขาที่เรียนกันในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันกว่าครึ่งอาจไม่มีการจ้างงานอีกต่อไปในอนาคตได้ ภาคเอกชนจึงควรร่วมกันกับภาครัฐลงทุนด้านการพัฒนาแรงงาน โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรที่สนองตอบต่ออุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ด้วย

สรุป

ในปัจจุบันโลกมีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในกิจกรรมประจำวันเป็นอย่างมาก ไม่เพียงกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกที่ต้องปรับเปลี่ยนไปจากอดีต แรงงานวิชาชีพในทุกประเทศทั่วโลกต่างจับตาพัฒนาการของเหล่าจักรกลอัจฉริยะเหล่านี้ เพื่อเตรียมรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นวิธีการหนึ่งที่มีในสิ่งและเทคโนโลยีไม่มีก็คือ การเป็นคู่คิดกับผู้นำขององค์กรที่ร่วมมือกันสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ความร่วมมือกันทำงานและการเรียนรู้กันอย่างสร้างสรรค์ จนก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงานและความสามัคคีให้กับองค์กรในที่สุด

เอกสารอ้างอิง : References

- มติชนรายวัน. (2562). *การยกระดับทักษะแรงงานไทย โจทย์ใหญ่ในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก*. ฉบับวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2562.
- Matichon daily. (2019). Thailand to boost labor skills in the age of technology. 23 February 2019.
- ไทยรัฐ. (2562). *อนาคตแรงงานไทย...เมื่อจักรกล AI รุกคืบ*. คอลัมน์ข่าวเศรษฐกิจไทยรัฐ. ฉบับวันที่ 14 มกราคม 2562.
- Thairath. (2019). Future Thai Workers...When AI Machine Takeover. Thairath Economic column, 14 January 2019.
- Bersin, J., Pelster, B., Schwartz, J. & Van Der Vyver, B. (2017). "Introduction", *Rewriting the Rules for the Digital Age*. Deloitte University Press.
- Bondarouk, T., Ruël, H. & Van der Heijden, B. (2009). "E-HRM Effectiveness in a Public Sector Organization: A Multi-stakeholder Perspective", *The International Journal of Human Resource Management*. 20 (3): 578-590.
- Brynjolfsson, E. & McAfee, A. (2012). *Race Against the Machine: How the Digital Revolution is Accelerating Innovation, Driving Productivity and Irreversibly Transforming Employment and the Economy*. Brynjolfsson and McAfee.
- Cedar. (2004). "Workforce Technologies Survey, 7th Annual Edition", Available at: www.cedarcrestone.com/whitepapers.php.
- Future fo Jobs Report. (2018). World Economic Forum.
- Gibbons, S. (2007). "Redefining the Roles of Information Professionals in Higher Education to Engage the Net Generation", *Keynote paper presented at Enducause Australasia*.
- Godfrey, M. & Johnson, O. (2009). "Digital Circles of Support: Meeting the Information Needs of Older People," *Computers in Human Behavior*. 25(3):633-632.

- Helsper, E.J. & Eynon, R. (2009). “Digital Natives: Where is the Evidence?”, *British Educational Research Journal*. 36(3): 503-520.
- Kaufman, B. E. (2012). “Strategic Human Resource Management Research in the United States: A Failing Grade After 30 Years?”, *Academy of Management Perspectives*. 26 (2):12-36.
- Lengnick-Hall, M.L. & Moritz, S. (2003). The Impact of e-HR on the Human Resource Management Function. *Journal of Labor Research*. 24 (3): 365-379.
- Pagani, M. & Pardo, C. (2017). “The Impact of Digital Technology on Relationships in a Business Network”, *Industrial Marketing Management*. 67: 185-192.
- Strohmeier, S. (2007). “Research in E-HRM: Review and Implications”, *Human Resource Management Review*. 17 (1): 19-37.
- Wyatt. (2002). “B2E/eHR:Getting Results Along the Journey-2002 Survey Report,” Available at: www.watsonwyatt.com/research/resrender.aspx?id=2000861&page=1(accessed December 7,2018).
- Wright, A.D. (2018). “6 HR tech trends for 2018”, *HR Magazine*. February, 2018.

